

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Lævini Torrentini, Episcopi Antverpiensis, Poemata Sacra

Torrentius, Laevinus

[S.l.], 1594

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69329)

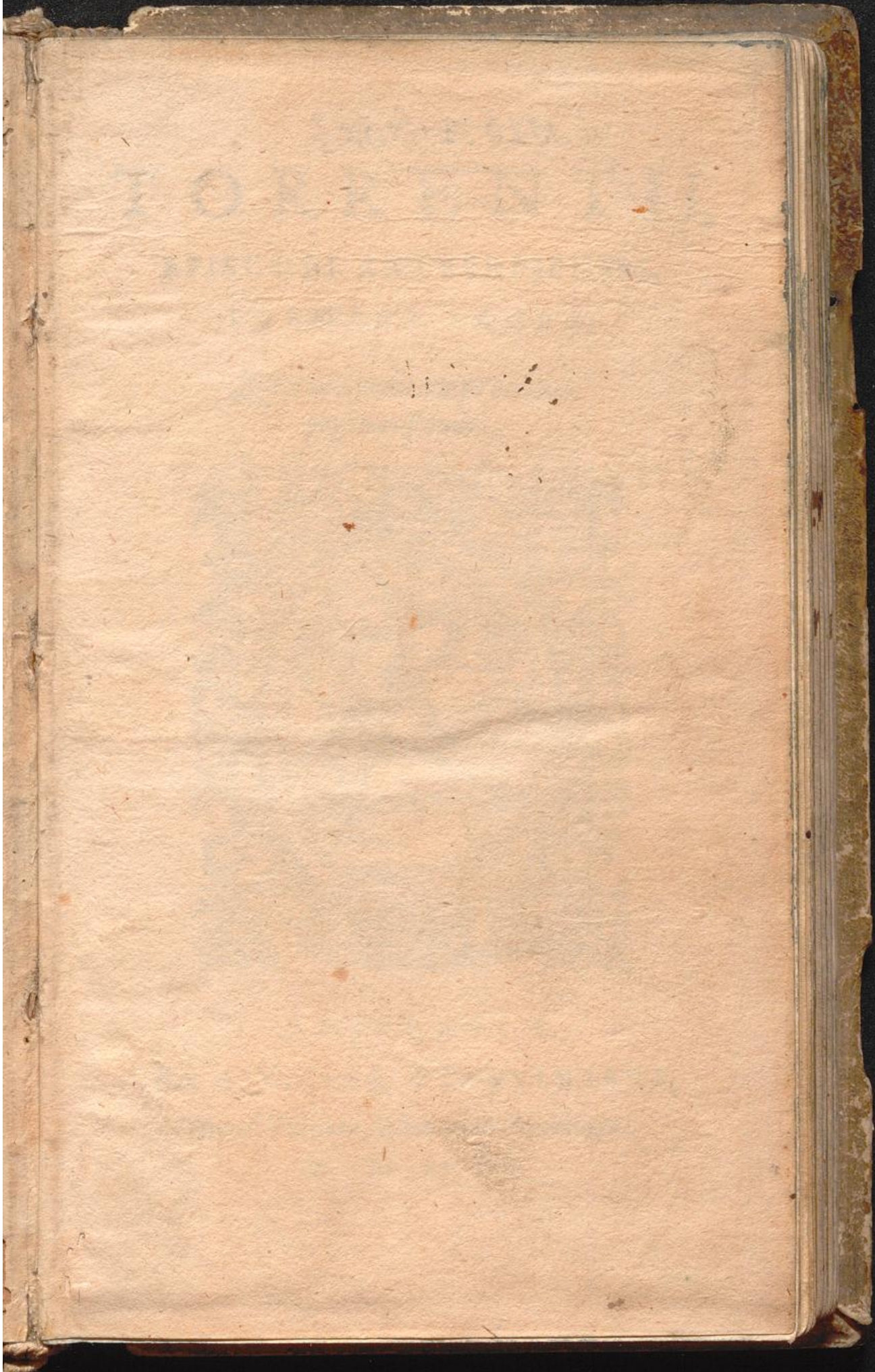

Th. 5840

~~X. VIII~~

37.

IX 24

n. 1520. f. 1595.

LÆVINI
TORRENTII,

EPISCOPI ANTVERPIENSIS,
POEMATA SACRA.

*Quorum indicem proxima
pagina ostendet.*

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Viduam, & Ioannem Moretum.
M. D. XCIIII.

H Y M N O R V M I N D E X.

Hymnorum de Partu Virginis Libri III.

Hymnorum de puero Iesu Liber I.

Hymni duo Diuis Stephano & Ioanni dicti
In Natalem Christi Elegia.

Votum Virgini matri Lauretanæ.

De Christo in Cruce pendente Elegia.

De cruento D. N. Iesu Christi sacrificio Libri VI.

Retum à D. Paulo gestarum Libri II.

3

AD PIVM QVINTVM
PONT. MAXIMVM.

ACCIPERE quæ tenui ferimus, Pater opti-
me, cultu,

Accipe, sed læta munera nostra manu,

Et licet Arctoo producta poemata cælo

Obtineant Latij ius, precor, illa tui.

Nam quanquam extremis nos Gallie

protulit oris

Belgica, qua magnum vergit ad Oceanum,

Attamen Ausonias quondam lustrauimus vrbes,

Estque ibi pars vitæ magna peracta meæ.

Hic Tuscum Tiberim, & Romana palatia vidi,

Contigit & vultus sæpe videre tuos.

Quin & honoratæ dare contigit oscula dextræ,

Narrantem longæ quæ mihi causa viæ.

Contigit auratis timidum procumbere templis,

Votaque ter sanctis soluere Numinibus.

Nondum oblata sacri iam tunc moderamina regni,

Debita præ cunctis sed tibi fama fuit.

Quod tua nunc pietas toto testatur ia orbe,

Testantur laudis tot monumenta tuæ.

Ast ego quæ didici magna dum versor in vrbe,

Et veneror primos Palladis arte viros,

Fixa satis firma quia mente fideliter hærent,

Hauستا velut coctis purpura velleribus,

Non Boreæ rigor, aut duri violentia cæli,

Eruere Alpinae non potuere niues.

Quin nuper validas terrens Dux perfidus arces

Cùm raperet fædo cuncta latrocinio,

Ense ferox, flammisque furens, regnisque Philippi,

Scilicet, & sacris tristia fata parans;

Hic ego, tam sæui pars non ignota pericli,

Mosa tuos Eburo quâ locupletat agros,

A 2

Moxque

4
Moxque alios amnes centum, Rhenumque bicornem
Excipit, vndoso præcipitatque mari,
Et totidem paribus suspendens templa columnis
Legia honoratum tollit ad astra caput,
Legia diuino latè celeberrima cultu,
Atque vni cedens maxima Roma tibi,
Hic ego iam cœptis dubio sub Marte libellis,
Cælesti metuens nil graue tutus ope,
Insomnes iterant noctes dum classica, summam
Imposui Phœbo non renuente manum.
Virgineos igitur partus, noctemque salutis
Principium, castæ religionis opus,
Et quamuis gelido natos sub sidere versus
Non veritos prisca poscere ius Latij,
Magne Pater, cape dona lubens, votisque faueto,
Præferat vt nomen pagina nostra tuum.
Sic neque nos manibus tanget mala turba profanis,
Et magis intento qui pius ore leget.

LÆVI.

5

LÆVINI
TORRENTII
HYMNORVM
DE PARTV VIRGINIS

LIB. I.

*Procul profani sint, procul improbi,
Nondum expiati quos sceleris manent
Pœna, nec admitti sacratio
Iura sinunt numero piorum.
Quos inter altum ritè silentium
Præfatus, aptis aggredior modis
Narrare noctem qua beata
Virgo suum peperit parentem;
Qua nempe rerum conditor omnium,
Quem vasta tellus, quem vaga sidera
Coluntque collaudantque regem,
Quem Stygia reuerentur umbra,
Æternus, ingens, omnipotens Deus
Mortale corpus sumpsit, & arduos
Adire dignatus labores,
Tandem inopem rigidamque vitam
Clausit probrosa morte, nec horruit
Senorum acerbas carnificum manus,
Pœnasque quas iussi nocentes
Pendere pro meritis latrones.
Hæc ipse mundi principio Pater
Sic destinarat, cum vetita reus
Adamus esca, mortis, eheu,
Nexibus implicuit nepotes.
Culpam omnis illam posteritas luit,
Contagioso obnoxia crimini,
Labemque gliscentem sub ipsis
Ossibus illuuiemque cacam
Purgare nullis sat potuit modis,*

A 3

Non

DE PARTU VIRGINIS

Non mille cassis pinguibus hostiis,
 Non sulfure, aut lustrata tedis,
 Omnibus Oceani vel undis,
 Placare donec filius innocens
 Parentis iram, admissa nocentium
 Prestare, & atram auferre pestens
 Ipse suo voluit cruore.

Hec illa mundi victima quæ sacris
 Promissa calo Vatibus affore,
 Agnusq; qui peccata mundi
 Sustulit. Hic Erebi furentem
 Latè tyrannum fregit, & impiis
 Auertit orbem cultibus, horrida
 De morte denicta superbum
 Conspicuis referens triumphum.
 Sed hæc, frementes quæ deceant tubas,
 Maiore quondam cum sonitu canam.
 Nunc Lesbio percurrere plectro
 Virgineum mea Musa partum.

INTACTA virgo, nec thalamum sciens
 fugalem, & omni pura cupidine,
 Diuina dum præcepta toto
 Tecum animo meditaris ardens,
 Formosa quantum non homini datum est,
 Formosa soli sed Superum duci,
 Castisq; pridem addicta sacris,
 Non choreis, nec amica ludo,
 Quæ cura mentem tunc subiit tuam
 Cum missus alto nuncius æthere
 Mandata supremi parentis
 Attulit, & celeri per auras
 Lapsu remotis in penetralibus
 Astans aperta luce, nitentibus
 Se effudit in pronis alis,

Sidereo

LIBER I.

Sidereoradiansque vultu,
 Salve (inquit) ingens gloria virginum,
 Accepta calo, plenaque munerum,
 Divina que largo merenti
 Gratia fert cumulata cornu.
 Sed quid tremiscis? Parce (precor) metu,
 Non vana cernens. O nimium Deo
 Dilecta! Quo tu sic volente
 Concipies, pariesque natum,
 Davidis alto qui solio sedens,
 Regnumque regum maximus obtinens
 A patre donatum, perenni
 Imperio reges equus orbem.
 Quis ritè dictis credula, sed tamen
 Ignara quonam res fieret modo,
 De ceteris secura, solo
 (Virginei quod erat pudoris)
 Nati stupebas nomine, qua virum
 Nescire velles. Ille sed aureo
 Arcana rerum effatus ore,
 Cuncta Deum memorans potentem,
 Partumque spondens athereum, sacro
 Quem feta ferres inclita Spiritu,
 Cognata demum exempla promens,
 Ut teneram facilemq; flexit,
 O que piorum gaudia Calitum!
 Quando ipse rector latitia dedit
 Ter signa, ter laevum secundo
 Intonuit placidus fragore,
 Quantusq; celo praesidet, omnia
 Nutu gubernans, virgineum ad larem
 Descendit, ut terram perenni
 Coniugio sociaret astris,
 Crebris coruscans ignibus, & novum
 Ducens colorem rebus. Ut auream

Constaret et aetate refecto
 Jam reditum properare mundo.

MIRATA tellus insolitum decus,
 Mirata celi sidera, nec prius
 Tam commodos Neptunus Austros,
 Tam placidos habuitq; fluctus.
 Quin & profundis plurima Manibus
 Scintilla lucis fulsit, & horridi
 Funesta Larvarum tyranni
 Regna nouo patuere Soli.
 Stetere paulum immania fontium
 Tormenta, vultuque, & lapis, & rota,
 Et lacrymis Cocytus ardens,
 Et piceo Phlegethon cruore.
 Cessasse fama est Eumenidum faces,
 Diros & hydros. Ipsa etiam uinas
 Repressit ultrix, nec cruento
 Tisiphone intonnit flagello.
 At prisca patrum turba, perennibus
 fungenda quondam Calicolum choris
 Si Tartara expugnans Olympi
 Claustra piis reserasset Agnus,
 Tam fausta volui tempora sentiens,
 Insueta agebat gaudia. Quo magis
 Expalluit confusus Orcus,
 Horribili trepidans pauore,
 Inferna ne quis regna potentior
 Hostis secundo irrumperet impetu,
 Ac tota con fractis silentium
 Agmina diffugerent catenis.

TUM vero opertos continuit diu
 Natura vultus, multaq; non prius
 Assueta dum sentit, recuruo
 Flexa genu, dominumque adorans,

O (dixit)

O (dixit) ò rex, ò pater, ò Deus,
 Qui cuncta condis, condita temperas,
 Felixq; sit faustumq; tanto
 Sancte quod aggredieris paratu,
 Vt grande numen posteritas tuum
 Ubique dignis obsequiis colat,
 Surgente quâ splendet, & quâ
 Occiduo rubet aura Sole.

Tu solus expers principij, cares
 Et fine, nec tu si renuas, breui
 Tam pulchra momento manebit
 Machina, sed subito reuulsis
 Emota tellus cardinibus ruet,
 Ruent quæ celi lucida sidera,
 Sparsusq; turbata natabit
 Oceani leuis ignis unda.

Nec plura tantæ signa potentia
 Querenda, præsens quam ratio docet,
 Pari arte qua construxit orbem
 Artificis moderante dextra.

Quin ipsa opellam ritè vicariam
 Dum præsto, & aptis tempora proferens
 Digesta momentis, & usque
 Obsequio inuigilans herili,

Vt vmbra lucem, lux vice mutua
 Sequatur vmbra, frigora feruidus
 Depellat æstus, horrida æstum
 Frigora, perpetuâ mne mentem
 Præsse cunctis hæc series probat
 In rebus? Eia te veneror pater,
 Ad astra sublimi tropæo
 Te quæ tuos quæ ferens honores.

Sed tarda prauo progenies stupens
 Humana sensu, oblita quæ originis
 Cælestis, æternæq; flammæ,

Atque animos generantis aura,
 Tollenda sursum lumina deiicit,
 Depressa inertī pondere corporis,
 Brutisquē terrenisquē membris,
 Degeneriquē hebetata morte.
 Erumpe celo, nubila diuide,
 Regansquē tellurem imbribus aureis
 Descende, nec promissa differ
 Pignora amicitia, nouamq;
 Recude gentem. Da sobolem pater,
 Ducemq; vite. Ne tuus ab ferox
 Impune sic grassetur hostis,
 Et miserum populetur orbem.
 Hanc pelle pestem. Cernis ut impio
 Errore peccent, & pereant, sibi
 Dum quisque Numen fingit inter
 Mille Deosq;, Deasq; mille.

Sic fata necdum sinierat, nouam
 Induta formam, totaq; gestiens,
 Maiore cum flagrans Olympus
 Contremuis sonitu, leuisq;
 Mox flamma lustratam irradians domum,
 Castamq; molli innoxia virginem
 Tactu pererrans, grande Numen
 Per mediam inseruit medullam.
 Fit sponsa Patris, concipit unicum
 Illasa Natum, totaq; Spiritus
 Affusa diuinum beata
 Deposuit bene seruat arca.
 Deum alma virgo virgo Deum suis
 Alitè repostum visceribus gerit,
 Heretque, miraturque, necdum
 Ipsa suos capiens honores.
 Sentis, videtque, at vix oculis fidem,

Eidem

Fidēme prestat sensibus, anxio
 Tam certa, tam persuasa celo
 Gaudia dum cohibet pudore.
 Secura virtus cui comes it pudor.
 Quem Diva servans, dum gravida subit,
 Matrisq₃, pregnantisq₃ nomen,
 Tincta nono inficitur rubore.
 Vitāq₃ quamvis duxerat integram,
 Et mente pura & corpore, non tamen
 Tali ipsa se dignans honore,
 Sed lacrymis varians abortis,
 An (inquit) hec fas credere? fas quidem,
 (Nam quid volenti difficile est Deo?)
 Sed heu sed vsque heu me vsque tardant
 Et retinent moribunda membra.
 Quid scripta vatū tradiderint scio
 De matre Christi virgine, num tamen
 Ego illa? nam quis credat unquam?
 O hominum, Superūmq₃ rector
 Ego illa tanti? Non equidem reor,
 (Qui namque par est?) te genitor tamen
 Et velle credo, & posse, sitq₃
 Virginitas tibi nostra cura.
 Sic Barbaros dum filius unicus
 Debellat hostes, mater at insciens
 Vel igne, vel credit profundis
 Fluctibus, aut perisse ferro,
 Si forte saluum conspicit, horridus
 Turbat recentem lætitiā tremor,
 Mentēque sic confundit omnem, ut
 Verāne sit facies, an umbra
 Deceptam inani ludat imagine
 Non antè norit quā gelidus stupor
 Abscessit, & tranquilla liquit
 Lumina, compositosq₃ sensus.

ERAT

E RAT vetusto stemmate nobilis
 Elisa, multo non sine Numine
 Et ipsa nunc etate grandi
 Eximium paritura vatem,
 Tenebricoso qui iubar aureum
 Prodire mundo narret, & anteat,
 Vt luteis Aurora bigis
 Vecta diem rapidumque Solem.
 Vox in remotis horrida rupibus
 Clamantis, Omnem soluite noxiam.
 Via est propinquanti paranda
 Rite Deo dominoque recta.
 Non ille molli luxuria fluens,
 Magnusque regum nobilium cliens,
 Dues adlabundus aulas
 Purpureo celebrans amictu.
 Deserta lucos antra per abditos,
 Saltusque vicis pratulit urbium,
 Atque omnis instrumenta luxus
 Iam teneris fugiens ab annis,
 Hirtaque cinctus tergoribus fera,
 Crudo lenabat fonticulo sitim,
 Famemque locustis, & herbis
 Vilibus, aërioque melle.
 At maior illo nec prius extitit,
 Nec surget unquam connubiis satus
 Mortalium. Hanc grandaeva laudem
 Rettulit, hunc genitrix honorem.
 Quam Dina, iunctam sanguine, sed magis
 Virtute caram, per iuga montium
 Vt nata consultura matrem
 Dum properat, seriemque rerum
 Narrare gestit, illa quoque obviam
 Iura sese proripuit, graui
 Non ventre, non etate segnis,

Ipsa

Ipsa prior dominam vt salutet.
 Quid mirum? ubi imis visceribus latens
 Tenellus infans admonuit, Dei
 Gaius aduentu, nec vltra
 Vincla moramue tulit parentis.
 Sed virgo matronam officij memor
 Ut anteuertit, tum magis ac magis
 Dat signa subsultans, anumq;
 Fatidico premit acer cestro.
 Tunc illa sponsam quam Superum sibi
 Rex legit inter millia virginum
 Me visis? (inquit) tunc nostri
 Grande decus columenq; sexus
 Me visis? O hunc o muneum diem!
 O te beatam prole puerperam,
 Que rite placato parente
 Nos Stygiis rapiet tenebris,
 Reddetque celo! Sic ait, & simul
 Optata sese effudit in oscula.
 Sed virgo, vti consuerat, vnum
 Vsque Deum celebrans, O (inquit)
 Te mente tota te veneror Pater,
 Magnumque magnis laudibus effero,
 Gaiusa rerum in te mearum
 Ut positam memini salutem.
 Nam grata nostra est mens humilis tibi,
 Est grata promptis obsequiis fides.
 Hinc me beatam omnis per omnes
 Posteritas memorabit annos.
 Hec mi ille dona ingentia contulit
 Suprema cuius nota potentia est,
 Sanctumque non vis vlla nomen,
 Nulla dehinc abolebit etas.
 Quem quisquis vt par est metuens colit,
 Rebusque duris innocat, hunc pio,

Natosque,

Natosq; natorumque seros
 Proteget auxilio nepotes.
 O ille quantis viribus eminent,
 Victis triumphans fortiter hostibus
 Quos Numinis non ulla tangis
 Cura, suis opibus superbos,
 Hos quo sedebant de folio graui
 Deiecit ira, dans humili locum,
 Qui nil sibi transcribat, vni
 Cuncta Deo tribuens potenti.
 Ille affluentem commoda diuiti
 Tollens egenum diuitiis beat,
 Vicésque commutans, & aqua
 Munera dans, adimensque dextra.
 Nostra benignus nunc igitur memor
 Adest salutis, presidium ferens,
 Ultróque completens paterno
 Isacidas pueros amore,
 Quaeque Abrahamo pollicitus patri,
 Quaeque Abrahami foedera posteris,
 En seruat, infringi nec vlllo
 Instabilis patietur euo.
 Hos inter hymnos hospitium subit,
 Et tecta tanti conscia gaudij.
 Fit plausus, ac percussa late
 Saxa sonant, viridésque siluae.

Hic grata Diuam dum retinet mora,
 Longaeus hospes omnia digerens,
 Ac mente vestigans sagaci,
 Tam subita nouitate rerum
 Turbatus haerens obstupuit, neque
 Sibi ipse fidit. Sed grauis & pius
 Arcana priscorum Sacerdos
 Scripta legens meditansque Vatum,

Ut dicta factis consona, nec leues
 Labare sensus comperit, haud potis
 Celare quantam hausisset imo
 Pectore latitiam, serenos
 Praeferre vultus, verbaq; cum forent
 Adempta, crebris singula nutibus
 Signare, testariq; certam
 Virginis ex utero salutem.
 Quae illa tantis indicis palam
 Negare deprensa haud potuit fidem,
 Missaq; paulatim rubore
 Seq; suosq; fateri honores
 Caepit, recepti conscia Numinis.
 Quo plena, (talem quod decuit) nihil
 Vel vile, vel mortale, nilq;
 Aut humile, aut referens caducum,
 Dignamq; calo sese habitu gerens,
 Dignamq; vultu, & moribus aureis,
 Ad patrios sisti Penates
 Optat, eamq; videre cellam
 Quae nuper alnum percita nuncium
 Audisset, at mox cetera cerneret
 Euenta, felicesq; tandem
 Exciperet memoranda partus.
 Ne cella id ambi. Sat tibi iam datum,
 Satis beata es, nunc Dominam foue.
 Maiore nam censei honore
 Fixa Dei prohibet voluntas.

Et iam nitentem circumagens globum
 Ter noctilucis Cynthia cornibus
 Lustrarat orbem, ter reductis
 Nubila miscuerat tenebris,
 Cum Diua grates pro meritis agens,
 Dictoq; maestis hospitibus vale,

Plorantium

Plorantium agrè a vulsa collo,
 Vix pedibus tetigisse limen
 Fectur, sonantes cum subito explicans
 Insignis alas militiæ cohors
 Celestis accinctam citato
 Leniter abripuit volatu,
 Letisq; pellens aëra plausibus,
 Vt visa nulli, audita sit omnibus,
 Per saxa transversosq; colles
 In medio statuit cubili.
 Sic cum secundis linthea navita
 Dant plena ventis, & placidus fauet
 A puppe Neptunus, volatq;
 Precipiti cita navis aestu,
 Pergit quiescens, nec celeris videt
 Quæ causa motus vector. At horridi
 Stridore decurrunt acuto,
 Et Pelago dominantur Eurii.

Hæc inter illi mollia turgidi
 Crevere ventris pondera. Nec virum,
 Desponsa cui de more gentis,
 Id latuit. Sed enim latentem
 Pactas volentem linquere nuptias
 Nocturna terrent visa. Est interim
 Custosq; curatorq; veri
 Sed titulum retinet mariti,
 Castusq; castæ coniugis inclitas
 Equare laudes nititur amula
 Virtute. Nunc collata utrique
 Prima pudicitie corona,
 Regnantq; celo, atque agmina virginum
 Ducunt ouantes. Virginitas enim
 Quæ nupta, quæ fecunda partu,
 Ter geminos merita est honores.

At

*At tu vetustas quid memoras Iouem?
 Quem turpi adactum atraq; libidine
 Non proprias fœdasse natas,
 Non thalamum puduit sororis.
 Fit imber, aurum, flamma, fit omnia
 Nefarijs dum seruit amoribus,
 Vesana cui tu sceptrâ celi,
 Regnaq; das hominum, & Deorum.
 Sed ille pœnas nunc luit horrido
 Detrusus Orco, nos neque fumens
 Fulmen, neq; imbecilla tela,
 Nos alium colimus Tonantem.*

H Y M N O R V M

DE PARTU VIRGINIS

LIBER II.

*AIORA sed iam molior arduus.
 Miracla crescunt, crescite carmina.
 Profit sub humana latentem
 Rite Deum celebrasse forma.*

*Nulli reperta fert animus via
 Cælo Latinam tollere barbiton,
 Non antè tam fidenter ausam
 Æthereas penetrare ad oras,
 Liménque Olympi tangere, dum fugit
 Horrétque tenuis grandia, nec putas
 Fas esse sermones Deorum, &
 Facta leni tensare plectro.
 Sed virgo quid non efficiet Dei
 Dignata partu? Tu modo tu fano
 Regina, & aspirate nostris
 Tuque puérque iuu Camœnis.*

B

PACEM

PACEM profundo latus in otio
 Seruabat orbis, sana nec impio
 Ad bella compulsas furore
 Mars odijs acuebat vrbes,
 Neque execranda impune licentia
 Vexabat agros miles, & improbus
 Totius ab verrebat anni
 Flentibus agricolis laborem.
 Pacata tellus ire volentibus,
 Pacata stabant equora, nec timor
 Ne tollerent sperata nautis
 Lucra Cilix, rapidusq; Isaurus,
 Non vlla seclis visa prioribus
 Tam certa rebus compositis quies,
 Cum Roma iam victrix per omnem
 Iura daret veneranda mundum.
 At pacis auctor Caesar, & imperi
 Custos, & vrbis Romulea pater,
 Tam ciuium fidens amore,
 Quam validis animosus armis,
 (Caesar vetusto clarus ab filio
 Augustus, ingens Aeneadum decus,
 Quo Romuli non iustiozem
 Terra tulit, neque fortiozem)
 Ferro subactos ducere legibus,
 Suamq; victor nosse potentiam
 Cum vellet, & tranquilla ubiq;
 Omnia, nec reperiret hostem,
 Ianum Quirini nil metuens patrum
 De more clausit, bellaq; ibi horrida,
 Terrorq;, constrictiq; nodis
 Et Furor & Rabies ahenis.

EX IN corusco Sol melius nitens
 Fulgore luces protulit aureas,

Ac tanta maturos vbique
 Fertilitas decorabat agros,
 Vt fausta tellus faustaq; sidera
 Communem ad usum & publica gaudia
 Felicibus possent videri
 Auspiciis iniisse foedus
 Quod longa nunquam dissoluat dies,
 Quin temperatis omnia prodeant,
 Crescantq; momentis, nec atra
 Aut pluuia, aut metuantur aura.
 Tunc flauus altis qua Tiberis lanis
 Villas, superbo flumine nobilis
 Etruria scindens opima,
 Et Latij dominantis arua,
 Stratus sub alta Tityrus ilice,
 Notisq;ue pascens pinguis collibus
 Armenta, dum ludos capella,
 Et saturi meditantur agni,
 Non te Menalca, non Corydon tuos
 (Ut nuper) ignes, non nemorum comas,
 Aut garrulis arbusta cannis,
 Aut humiles cecinit myricas;
 Cumea sed iam carmina prosperis
 Impleta fatis, iam noua secula,
 Jam Virginem, missamq; ab alto
 Progeniem properare Olympo,
 Quae patriis virtutibus erigat,
 Longoq; mundum liberet ab metu,
 Auriq; contingat nitore
 Regna truci temerata ferro.
 His ille magno non minor Orpheo
 Ducebat ipsas carminibus feras.
 Te Tityre & valles opaca, &
 Aëry stupuere colles.

Ac I A M Q V E irretortos caloculos ferens

B 2

Arrelius

Arrectus orbis magnum aliquid sibi
 Sperabat, ingentemq; toto
 Pectore latiniâ fouebat,
 Cum lata lex à Principe Casare,
 Qua iussit omnes edere nomina,
 Viresq; fortuna, modumq;
 Quemque sua studiumq; vita.
 Lex una latè gentibus imperat
 Quâ lata tendunt fertilis Africa,
 Quâ fortis Europa, beata
 Quâq; Asia locupletis arua.
 Consentur omnes Romulidum quibus
 Spectata virtus, fœdera sine opus
 Servare amicis, seu rebelles
 Indomito superare ferro.
 At verò Idumen, notaq; pascua
 Phœnicum amœni quâ celebres rigant
 Iordanis atque Euphratis unda,
 Quâ celeri ruit amne Orontes,
 Ornantq; opaco vertice nobiles
 Palmeta siluas, grataq; balsama,
 Myrrhamq; fragrantemq; nardum
 Diuitibus stupet hospes hortis,
 Gens cara celo, nec prius exteris
 Assueta sceptris, tunc sceleris rea
 Ferebat Herodis superbi
 Imperium, dominaq; Roma.
 Sed sacra priscis tradita patribus,
 Legésque, moresq; Isacida suos,
 Tribusq; cognatasque stirpes,
 Et solitos tenere ritus.

GRANDÆVVS ergo virginis integræ
 Custos (fabrilem quanquam operam locans,
 Tectiq; Nazara sub arcto

Exiguos

Exiguos celebrans Penates.

Non indecora, non humili tamen

De gente, magnum stemmate nobili

Qui ferre Dauiden, & altos

Posset auos, at auosque reges)

Sedem vetusta iussus originis

Adire Bethlen, non iter, ac suos

Respexit annos, quantum amata

Est uterum veritus puella,

Cui nona abiret Luna, dolentibus

Auferre pondus sucta puerperis,

Quiete traducenda molli,

Et variis inimica curis.

Sed diua sacris debita partibus

Bethlaea noscens moenia, sic virum

Compellat atque hortatur ultrò,

Macte animo, neque enim suoruno

Curam benignus deposuit Deus,

Aut ponet unquam. Tu modo tu bone

Confide. Quo nos cunque cali

Iussa vocant, pariter sequendum est.

Sic illa lentum pronocat, & prius

Accincta pergit. Sed peditem senex

Non passus, ut pandum repente

Strauerat accelerans asellum,

Aptabat arctis sarcinulis heram,

Notumque nota quadrupedem manum

Ducens, & auritum subinde

Voce ciens comitem laboris,

Vorabat omnem nil titubans viam,

Regnata priscis arua parentibus

Dum calcat, & sperata firmas

Progenies animi vigorem.

301 prona condens lumina feruidis

B 3

Urgebat

Urgebat ardens Oceanum rotis,
 Caloque subluſtri, venuſto
 Heſperus adueniebāt aſtro,
 Ingreſſus urbem cum ſenior, ſuis
 Sperans quietem inſtare laboribus,
 Maiore ſe inuolui repente
 Comperit implicitum tumultu.
 Vt namque villis dimitibus ſolent
 Armenta lato turgida pabulo
 Redire ſub noctem petulco
 Agmine, veſtibulumq; rauco
 Implere mugitu, hinc ſtabulis pedem
 Latura multo prouere impetu,
 Vt dira ſi peſtis ſupremum,
 Aut ſcabies ſequeretur atra;
 Sic turba crebro plurima confluens
 Accita conuentu oppidulum vagis
 Rumoribus commorat omne,
 Dum vario properant labore,
 Cantuſq; rebus quiſque ſtudet ſuis,
 Ne tecta deſint, luceat ut focus,
 Sit lectus, & quacunq; feſſus
 Nocte cupit gehida viator.

STABAT caducea pars bona villula
 Neglecta, denſis horrida vepribus,
 Forenſibusq; amota turbis,
 Nec ſtrepitu reſonans moleſto,
 Olim colonis commoda, dum ſuo
 Ornata cultu, nunc pecori vago
 Pergrata dum deſeruit Auſter,
 Dum pluuia, rapidiq; Soles.
 Huc ille ſeruus deuenit, ac Deo
 Ducente deſertum hoſpitiū ſubit,
 Ponensq; clitellas, & una

Quadru-

Quadrupedem religans sub umbra,
 Lustrabat omnem sollicitus locum.
 Dein verò apertis sarcinulis simul
 Ac cuncta quæ poscebat usus
 Prouidus explicuisset heros,
 Nondum acquiesset, ni dominam prius
 Vidisset apto compositam toro,
 Quem sedulus substrarat ipse
 Gramineis tumidum manipulis.
 Nec longa fessum post tenuit mora,
 Vt fortuito liberior semel
 Proiecta distendit grabato
 Membra, graui superata somno.

AT noctis alto Diua silentio
 Gausa, quanto maior erat quies,
 Non sibilo ludentis aure,
 Non agitata leui susurro.
 Tanto acriori sollicitudine
 Dum mente voluens omnia cogitat
 Vt cœpta, quò progressa, qualera
 Denique res habitura finem,
 Mirisq̃ue pascit pectora gaudiis,
 (Vt blanda molli si puerum sinis
 Ad nota reptantem foueret
 Ubera, dulce vel appetenti
 Matri ferentem suauiolum sua,
 Quod ipsa multis prodiga millibus
 Persoluat, effusumq̃ collo
 Lacteolis premat in mamillis)
 En tota Celestum agmina plurimis
 Distincta turmis, quæ vario canant
 Peana concentu, sacrosq̃
 Mirificè venerentur ortus,
 Summis inherent culminibus domus,

B 4

Noctemq̃

Noctemq³, vincunt lumine, non secus
 Ac fulgure illustrantur umbra
 Cum volucris micat æthra flamma.
 Quæis mota virgo profiliit, neque
 Fas esse ducens mollia si cubans
 Per strata tot miracula rerum
 Non alacri tueatur ore,
 Stans irreflexa sidera suspicit
 Cernice, iam tum Calicolum choris
 Assueta, sed maiore nunquam
 Viderat aut numero, aut triumpho
 Ab usque Olympi tendere vertice
 Felicis ad fastigia villule,
 Gemmis refulgentes, & ostro,
 Ut vario nitet Iris arcu.
 Ergo alta cali mente perambulans
 Conuexa, non te flebilibus vocat
 Lucina lamentis, nec ullo
 Anxia concutitur pauore,
 Sed te usque adorans, te memorans pater,
 En (inquit) ô rex maxime Calitum
 En illius momenta noctis
 Perspicuis reuoluta signis
 Qua poscor ingens depositum. Tuis
 Tu rite deuotam obsequijs rege.
 Res nulla tam perplexa, nullo
 Quin superes genitor labore.

Sic illa. Sed me quis rapuit furor?
 Audire dulces fas mihi fistulas,
 Vocesq³ permixtas acuto
 Cum citharis resonare cantu,
 Audire puro lata tonitrua
 Mugire cælo, cernere sidera
 Emota, subsultare festas

Ad Choreas praeunte Luna,
 Cum virgo tantis excita gaudiis,
 Multoque feruens Numine, iam velus
 Mortalibus defecta membris,
 Corporeosq; hebetata sensus,
 Fit mater. At dum viscera permanens
 Immota, matrem se fieri neget,
 Prodisse ni deprendat alui
 Deposito puerum tumore.
 Res mira dictu, virgo puerpera
 Intacta quem conceperat, edidit
 Illaesa, caelestemq; in auras
 Protulit inuiolata partum.
 Ac pura quondam ut per specularia
 Sol lumen altis porticibus suum
 Diffundit, at non illa nimbis
 Peruia stant, gelidisq; ventis;
 Sic ille caco iustitia inbar
 Venturus orbi, & Tartareas procul
 Acturus aeternum tenebras,
 Virgineos radians per artus,
 Non vsitatis concipitur modis,
 Non ante noto nascitur ordine.
 Nil vile, nil vulgare, nullus
 Hic lacrymis locus, aut dolori.

RISERE blando protinus omnia
 Perfusa vultu, nudaq; iam dis
 Tellus & informis, Decembri
 Clausa gelu, mediaq; bruma,
 Tum laxa pandens purpureos sinus
 Implevit omnem deliciis locum,
 Spargens odorato repente
 Arua croco, viridig; acantho.
 Quin & locorum quae spatiis erant

Diuersa, & anni temporibus simul
 Profudit, æternæ relinquens
 Digna Deo monumenta laudis.
 Neque ipsa dudum quæ fuerat manet.
 Spelunca, dumis obsita, nil minus
 Quàm commoda humanos ad vsus,
 Vix pecudi satis apta feta,
 Sed tota celestium alituum choris
 Lustrata calum prouocat, & Deum
 Sublimis ostentans alumnum,
 Ætherea caput æquat aula.

NON hîc furentem falcigerum leges
 Senem recentum mollia viscera
 Hæsisse natorum cruentis
 Dentibus horribiliq̃e mala,
 Matremq̃, magno sollicitam metus
 Celasse partus montibus auis,
 Ac lacte nutritos caprino
 Quò rabido melior parente
 Seruaret, admoto antra satellite
 Cinxisse, rauco qui obstrèperent choro,
 Vagitus ut ne furta sæui
 Proderet auriculis tyranni.
 Hinc Creta mendax imperium Iouis
 Exorsa calum crimine polluat,
 Veracior nec Delos, olim
 Æquoreas fluitans per undas,
 Latoa iactet pignora, non leui
 Producta partu, dum nimium furens
 In pellicem matrona Iuno,
 Atque odiis agitata iniquis,
 Nec passa terra, nec miseram est maris
 Matura ventris ponere pondera,
 Inuenta sed tandem illa magni

Que

Qua sobolem exciperet Tonantis.
 Quid matris expers Cecropidum Dea,
 Bimatrix aut cunabula Liberi,
 Et Juppiter pragnans acerbo
 Verticis, aut femoris dolore?
 Tum qua remotis turpiter arbitris
 Nocturna cernunt Persephones sacra,
 Fomenta dum foedæ parantur
 Nequitia stimulante luxu,
 Nostrisq; calum moribus improbi
 Meimur, omnis quod caput est mali,
 Cum prorsus extincto pudore
 Ponimus & vitiis honorem.
 O sancta sanè augustaq; Numina,
 Si recta calo per scelus it via!
 Res mira, sed vulgata Graiis,
 Dum madidis Helicone pennis
 Iouemq; natosq; ad Superos vehunt.
 Sed ebrioso mox titubant pede,
 Seseq; vectoresq; mergunt
 In medium penitus profundum.

Non ista castæ conveniunt lyra.
 Abite nuge, tuq; adeo pitens
 Iudæa tu succede nostris
 Auspicio meliore chartis.
 Non tu beata gentis originem
 Ad vana confers somnia, que sibi
 Narrata si credat, stuporem
 Ingenuo metuas alumno.
 Sed cum ille rerum maximus arbiter
 Illustre quondam mente agitans opus
 Hunc uniuersum voce sola
 E nihilo fabricabat orbem,
 Tunc prima semoto exiliens fredo,

Admirata

Mirata limo es compositum tuo
 Mortalium qui primus ani
 Aetheream pater hausit auram.
 Circum omne stabat quadrupedum genus,
 Nec sauebant in pecudes fera,
 Tutumq; permista volucres
 Aëra personuere cantu.
 Dein sola veri conscia Numinis,
 Id consecrasti quo decuit modo,
 Et fictiles exosa Diuos,
 Et vetitis inimica sacris.
 Hinc tanta celo munera, quæ tibi
 Collata magnum conciliant decus
 Quacunque tellurem refusa
 Oceanus vagus ambit vnda.
 Quid facta Regum, quid memorem Ducum,
 Vatumq;? Quæis se conscius efferens
 Jordanus, affectansq; palmam,
 Haud alio superetur amne.
 Iordanis, vdam qui tumidus pedem
 Repressit, & se commodus obtulit,
 Ut tota siccato repente
 Agmina traicerentur alueo.
 Hoc antè Rubro contigerat mari,
 Cum refluxo se gurgite diuidens
 Virimque, sustollensque in auras
 Marmoreus velut vnda murus,
 Immota stabat dum medio Deus
 Transmisit acres & facidas vado
 Cum liberisq;e, vxoribusq;e,
 Et Pharij spoliis Canopi.
 Iunctis sequutus curribus atque equis
 Tyrannus amens, sed rediens mare
 Ingentibus currusque, equosque
 Obruit, atque homines procellis.

MAGNIS abundas inclita laudibus
 Iudea, sed nil tam celebrat tuum
 Insigne ut vrbs Bethlea nomen,
 Parua loco, neque diues agris,
 Sed nota alumno, cuius originem
 Roma illa terrarum imperio potens
 Mirata, regni exuta cultus,
 Supplicibusq; adoperta vittis,
 Accedat ultro, & munera deferens,
 Sacroq; figens oscula limini,
 Procumbat, agnoscens auitis
 Clarius esse aliquid tropaeis.
 Non illa fastos tunc referat suos
 Ad furta duri Martis & Illia,
 Lupamq; nutricem, gemello
 Vbera qua dederit Quirino.
 O iste quanto nobilior puer
 Hebraeus alto conspicitur polo!
 Tu Caesar astanti Sibylla
 Crede, Deum, dominumq; adorans,
 Nec falsa prefer, qua puer hic nigro
 Damnavit Orco, Numina. Pythium
 I consule, hac responsa reddet
 Ipse canis ululans sub antris.
 Bethlea tellus, Calicolum domus,
 Ocelle mundi, nulla licet tuas
 Aequare possint verba laudes,
 Non ideo tamen indecoro
 Te praeteribit Musa silentio,
 Dictura magna non sine gloria
 Cunasque, vagitumque, & omnem
 Hinc reliqui seriem triumphi.

HYM-

H Y M N O R V M DE PARTU VIRGINIS.

LIB. III.

*Hæc inter alto iam senior simul
Ac membra somno excusserat, ut nouo
Splendore sic accensa latè
Omnia, lætitiãq; celi*

*Aspexit, ingenti attonitus metu
Prorepit, & iam nunc propior Deum
Cernens sub infantis iacentem
Effigie, geminisq; flammis
Vibrantem ocellis sideribus parès,
Matrẽmque (nota maior imagine
Ut tota fulgebat, solutis
Ambrosiam redolens capillis)
Elinguis, amens, ac gelidos solo
Affixus artus, obrigit, neque
Se sensit. At mox inde flatus
Atherea recreatus aura,
Illoque flagrans pectora Spiritus
Qui caca mentis nubila discutit,
Terram osculans, tollensque palmas,
Et genua (ò pietas!) volutans,
Sic futur; Ecquid sancte puer tuos
Spectamus ortus? Si puerum tamen
Vocare fas est qui perennis
Cum genitore manens perenni,
Celoque regnas, conditor omnium,
Idẽmque terris nasceris, & Deus
Humana circumferre membra,
Teq; oculis aperire nostris
Gaudes, ut olim pollicitus fore
Verbisq; signisq; omnipotens Pater*

Celestis

Caleſtis, inſignem vetuſto
 Cum ſobolem dedit Abrahamo.
 Gens unde lata fuſa propagine,
 Belloꝝ & armis, atque opibus potens,
 Feliciter non antè ſummo
 Creſcere deſineret vigore,
 Quàm Marte victis fortiter hoſtibus
 Latè tenerent imperio loca
 Qua roſcido fecunda melle
 Affluerent, niueoꝝ lacte.
 Hinc naſcituram progeniem, inclita
 Virtute totum qua pariter ſibi
 Seruaret addictum, nouisqꝫ
 Muneribus recrearet orbem.
 Sic Abrahamo pollicitus Pater,
 Sic Iſaaco. Quinetiam nepos
 Bis ſena natorum relinquens
 Pignora, quos populi tributim
 Omnis ſecuta eſt poſteritas duces,
 Extrema longe tempora cum ſibi
 Inſtare ſentiret ſenectæ,
 Cygnus uti veniente leto
 Ventura ſtirpi fata canens ſua,
 Inſudamqꝫ cernens, cuius ab inclito
 Gens tota ſe gaudet vocari
 Nomine; Te generoſe (dixit)
 Submiſſa fratrum progenies colet,
 Tuqꝫ hoſtium cervicibus imminens
 Bellator innectes catenam
 Magnanimo ſimilis leoni,
 Qui impaſtus alto monte perambulans,
 Prædamqꝫ opimam proſpiciens, leuena
 Seu capream, ſeu forte denſis
 Soliuagum arboribus iuuentum,
 Accurrit acri concitus impetu,

*Ac dente victor sanguineo furit,
 Heretq; dum feruor, fameq; ac
 Bile tumens requiescat ira.
 Tum verò apertis accubat in ingis
 Gaudens, comantesq; excutiens toros,
 Stat patrio fidens vigore,
 Conscia nil metuitq; virtus.
 Non ergo Iuda deficiet genus,
 Nec scepra Iuda debita posteris
 Vis vlla transmutabit antè
 Quàm celebri veniet triumpho
 Rex ille regum summus, & impleat
 Sperata cunctis gaudia gentibus,
 Magnumq; felici gubernet
 Imperio sine fine mundum.
 Iam stirpe eadem quid geniti sacra
 Davidis addam carmina? quid noua
 Promissa? quid cuncti quod vno
 Ore simul cecinere vates,
 Davidis eternam hanc fore gloriam?
 Ad nostra si quis denique respicit
 Connubia, (hic nos istius pars
 Attigerit quotacunque partus)
 Davidis alti progenies sumus,
 Davidis urbem & mœnia cernimus.
 Tu vota, tu spes alme nostras
 Suscipe, nec dubios relinque.*

*His ille dictis tunc pueri sacros
 Excepit ortus. Te quoque virginum
 Regina diuinis honorans
 Laudibus, An satis (inquit) vlla
 Te lingua dignis concelebret modis?
 Qua sola virgo post vterum manens
 Communis auctorem salutis,*

Ethereo

Æthereo genitum parente,
 Fessis dedisti rebus, & aurea
 Mundo reduxisti secula, quæ neque
 Ferrugine obscurentur atra,
 Nec vitio alterius metalli.
 At ipse rerum nescius, & malè
 Persuasus. Eheu, & memini, & pudet.
 Cali sed interpretis timorem
 Excutiens, animumq; reddens,
 Noctemq; aperto lumine dissipans,
 Quæ facta iam nunc cernimus omnia
 Prædixit, attollens Olympo
 Te quæ tuumque beata partum.
 Tunc illa prisca quam toties palam
 Exempla produunt historia? Sacer
 Fons clausus obseptis in hortis,
 Nec domino nisi notus uni?
 Tu rore vellus irriguo madens,
 Arente circum gramine languido?
 Tu virga bisseus negato
 Germine quæ, tumuitq; flore?
 Tu porta primi conscia luminis,
 Patente nullis principibus via,
 Soli sed ex æuo piorum
 Peruia Calituum parenti?
 Tu colle quondam qui medio rubus
 Ardebat incombustus ab ignibus,
 Errante per ramos amica,
 Non avida populante flamma?
 Accurre Mose, (ingentia conspicis
 Miracla) liber seruitio graui
 Accurre, sed contentus umbra.
 Hic facies mihi vera fulget.
 Hec præcinentem Calicola senem
 Magnis sequuntur plausibus, hos Deo

C

Gratissi-

Gratissimos ter voce molli,
Tercithara modulantur hymnos.

IAMQUE ille vates qui stimulat furor,
Altiámque tardo corpore semouet
Mentem, nec immergi profundis
Vsq̄ue animum patitur tenebris,
Cessare paulatim, & miseris locum
Præbere curis. cetera nam velut
Oblitus, opportuna cunis
Haud aliter properabat Heros
Quàm plebe quivis de media pater,
Res arcta frugi quem facit, ac monet
Vt coniugem, paruosq̄, natos
Assiduo toleret labore.

Ergo ocius se proripit, & moram
Accusat ultro. Tum silicem terens,
Susceperat quem fomite ignem
Exigua moderans lucerna,
Cantâque seruans sollicitus manus,
Vbique præsto est, seu puero queat
Servire, seu matri, nec vllum
Seniit amans onus, aut laborem.
O expetendum seruitij genus,
Quo nulla regum vita beatior!
Evoluat omnes Roma fastos,
Et titulos memoret superbos
Nil tale. O ingens Isacidum decus,
Dicere nostris tu quoque versibus.
Tu virginis coniux, tuique
Tu domini pater atque custos.

AT Diua tandem se quoque colligens,
Fixâmq̄, calo mentem animi vocans
In terram, & ad materna flectens

Officia, eximiumq³ amorem
 Accensa toto pectore præferens,
 Nudo iacentem sic puerum solo
 Ut vidit, audiuitq³ fletus,
 Et tremulos resonare questus;
 Turbata paulum, nec lacrymas tenens,
 At certa partus ætherei manens,
 Ut filium nunc tollit antè
 Cuius erat venerata numen,
 Vtroque præstans obsequium simul,
 Et mente prompta, & corpore, ne cui
 Non tam puer prodisse partu,
 Quàm pueri videatur umbra.
 Qui membra nempe humana sibi induit
 Humana egebat sollicitudine.
 Hinc creuit, assuetisq³ sensim
 Principiis adoleuit atas,
 Idemq³ celi qui sonitu quatit
 Templam inuolutus fasciis Deus
 Blanditur arridetq³ matri,
 Lacteolis inhians mamillis.
 Quas illa gaudens porrigit, & loco
 Mercedis ardens suauiolum rapit,
 Hæretq³, nec se vertit vsquam,
 Sed nino impositum lacerto,
 Succosq³ ducentem ambrosios fœuens,
 Dum fixa contemplatur, & ebrios
 Intendit vsque & vsque ocellos,
 Ipsa suos acuens amores,
 O quanta sentit pectore gaudia,
 Quantisque felix perfruitur bonis,
 Non osculis, non illa blandis
 Vocibus impositura finem!

INSTARE lucem sed monuit pater,

C 2

Quando

Quando astra toto defluerent polo,
 Actertium iam voce clara
 Excubitor cecinisset ales.
 Mox inde cunas protulit, vllius
 Hand expolitas artificis manu,
 Auroue constratas, & oestro,
 Aut Arabum nitidas lapillis;
 Sed ipse rebus cautus in asperis,
 Disiecta que conspexerat horrido
 Fragmenta de praesepi ad istos
 Sollicitè repararat usus.
 Implensque fœno, & palliolo regens,
 Opes quidem omnes explicuit suas,
 Sed gratior quàm dona virtus,
 Atque animus superis benignus.
 Namque ille nostra nil opis indiget
 Qui nostra nobis contulit omnia.
 Hunc, mens tibi si pura, quamuis
 Exiguo pia dextra cultu
 Placabit offensum, & facilem dabit,
 Seu tura castis admoueas focis,
 Matura seu flauentis agri
 Munera, vel viridantis horti.
 Quod si madebunt lacrymulis gena,
 Imoque duces pectore spiritum,
 Nil blandius. Jam crede factum
 Quod precibus cupies honestis.
 Quid ergo opimas cadere victimas,
 Aut quid superbis profuerit Deum
 Ambire votis? quid pacisci,
 Vt veritas liceat per artes
 Augere censum, crescere honoribus,
 Parrare turpi supra libidine?
 (Nam sepe clam quod nuncuparis
 Voce palam pudeat fateri)

Vt nempe votis intereas tuis,
 Addens priori flagitium nouum,
 Aras quod incesta profanans
 Attigeris scelerate dextra.
 Quin hisce cunis hoc Dominum modo
 Cum cernis, atram tolle cupidinem,
 Abrumpe luxum, vince atrocem,
 Vince animum monitus superbum.
 Nam si ille nasci sic voluit sua
 Qui cuncta condit, cuncta regie manu;
 Si pauperum sortem parentum
 Pauperis & tuguri latebras,
 Modumq; vita tristis & aspera,
 Rex ipse, regum pratulit omnium
 Gasq; fortunisque, & omnem
 Hac vetuit ratione fastum;
 Nos, orta patri progenies luto,
 Tot mortis obiecti insidiis, breui.
 Tam multa quid luctamur ano,
 Spesq; animo capiente inanes
 Sectamur umbram & somnia, nec secus
 Ab imperiti quam pueri solent
 Vel poma, vel mellia propter
 Crusta graui stomachamur iram
 Linguenda tellus. Sidera suffice,
 Attolle mentem. Qua tenet hic moram
 En natus est dux ille, magnum
 Qui meritis referans Olympum
 Occurret ultro. Tu modo tu sequens
 Confide, nil te terreat arduum.
 Nostra induit qui membra nostro
 Ipse volens aderit labori.
 En inuolutum fasciis Deum.
 Accurre cunis. Cernis ut omnia
 Humana? Nil hic triste, nil quod

Non dominum tibi spondet equum.
 Noti parentes, nota humilis domus,
 Non illa senis mancipiis strepens,
 Non clausa, nec munita ferro,
 Non vigili resonans Molosso.
 Accurre. Quem non talia pertrahant.
 Spectacula? Gressus agglomerant simul
 Bos tardus, atque hoc ipso a sellis
 Tardior, ut dominum potentem
 Submisso adorent poplite, non leui
 Magnam merendo munere gratiam,
 Oris quod afflatu tenellis
 Duram hiemem pepulere membris.
 Unde iste vobis o placidum pecus
 Insuetus ardor? Filius illius
 Qui cuncta producit vicissim
 Cuncta simul venerantur ortus.

HINC bruma vernans floribus, hinc nouum
 Accessit aureis sideribus decus,
 Non illud infelix malorum
 Angurium populis, Cometes,
 Sed quae salutis nuncia plurimo
 Fulgeret igni stella, nitentior
 Astro Dioneo, neque vlllo
 Fixa loco, sed abusque Eoo
 Progressa tendens litore, non inbar
 Vincente Phœbi lampade, non suum
 Quin seruet inconcussa cursum,
 Vi rapido impediante celo.
 Bethlea recto mœnia tramite
 Adibat, exortum hic populis ducem,
 Viteq, caelestis magistrum
 Indicio retegens aperto.
 Qui castra tanto cum strepitu mouent,

Qui

Qui signa reges? En litui sonant,
 Tubæq³, sublatique in auras
 Nobilium fremitus equorum.
 Non ista cuiquam perniciem ferunt,
 (Pax certa terras, certa tenet quies)
 Nec bella, sed leti parantur
 Marte procul rabido triumphi.
 Saluete Eoi gloria nominis,
 Saluete sacri lumina, non enim
 Vos sceptrâ, regalesq³ cultus
 Sic decorant celebrantq³ fama,
 Ut vestra mundo quod pietas Deum
 Venisse certa nos docuit fide.
 En lucidum ut precedit astrum.
 Auspiciis igitur secundis
 Adferte regi munera regibus
 Qui regna donat, regibus imperat,
 Parcasque, Fortunasq³ certa
 Ut voluit moderans habena.

Nec sola magnorum atria principum,
 Aut nota celo est purpura, quin magis
 Mapalia, umbrosaq³ valles,
 Et nitidi placuere fontes.
 Non hic superbis in foribus noua
 Spectantur artes, non Phrygius lapis,
 Nec culta regali renidet
 Interior domus apparatu,
 Aut struâta mensis ferenla citreis
 Fulgore lassam sollicitant famem,
 Aut Chia gemmato retusam
 Vina sitim exacuunt in auro.
 Sed nec veneno tollitur innocens
 Hospes, nec astu decipitur cliens.
 Non stupra, non vesana regnat

C 4

Ambitio,

Ambitio, genitrix malorum.
Assuetam duris vitam laboribus
Nullum relinquit flagitio locum.
Nil turpe quamdiu prisca seruat
Simplicitas animi pudorem.
Ergo illa cali militia cohors
Quae lata cunis adfuerat, noua
Mortalibus vulganda ducens
Gaudia, dum liquidum reuertens
Implet sonoris aethera cantibus,
Non hos eburno qui recubant toro,
Dites vel audiuerunt Crassi,
Non tumidi imperio tyranni,
Sed nocte pastor sub Ioue frigido
Seruans quietum sollicitus gregem,
Immanibus ne grata cedat
Prada lupis, auideque tigris.
Ingens honesta est pauperies bonum
Quam sponte adoptes, fallere nescius.
O terque felices quaterque
Agricolae quibus illa calo
Vox missa, Summo gloria nunc Deo
Reddatur altis qui superat polos,
Nunc alma pax terras reuisat,
Pax animis sociata rectis.
Quin et cohortis ductor, ut igneo
Splendore fulgens terruerat viros,
Stupentibus sic fatur ultro,
Macti animis, neque enim timori
Cum tanta fertur letitia est locus.
Orbis quod omnis gaudeat, en diem
Quo natus est Seruator, ille
Ille hominum pater atque custos
Christus, perennis quem caput imperi
Iessae Bethle protulit. Ilico

Adite.

Adite. Nec vos signa fallent.
 Panniculis iacet inuolutus
 Tenellus infans, dat male commodas
 Praesepe cunas. Sic ait, arduum
 Sublimis insigni chorea
 Cum sociis repetens Olympum.

OLLI remoto profiliant metu.
 Bethlaea iussu moenia Celitum
 Adire, & explorare cunas,
 Tum puerum, pueriq; matrem
 Spectare nulla fert animus mora.
 Nec dona desunt, non equidem graui
 Sumptu, nec urbanis parata
 Artibus, Attalicoq; luxu,
 Lecti sed altis ilicibus faui,
 Pressiq; casta caseoli manu,
 Vnaque, & asseruata duro
 Poma gelu, teretesque oliuae.
 Hac deferentes munera, cen Deo
 Ducente nullo deueniunt locum
 Labore. Nec deserta terret
 Villa viros, inamœna cultu,
 Quin nuda sese prodit, ut ilico
 Conspectus ipso è vestibulo puer,
 Virgoq; , grandaeusq; coniux,
 Quaeq; fidem meruere cuna.
 Tum verò ouantes latitia simul
 Vocemq; tollunt, & genibus Deum
 Fatentur inflexis, & omni
 Excipiunt alacres honore.

NEC muta pendet fistula laeuis
 Compacta cannis, qua poterat feras
 Mulcere, cursum vextere annis,

Et rigidas agitare quercus
 Insignis Idmon, Threïcia quidem
 De gente, rerum conscius omnium
 Quas arte prestans matris Orpheus
 Pieris docuit sub antris,
 Sed additurus tradita maximo
 Arcana Mosi. Tunc patria procul
 Degens Idumæis in agris,
 Hunc puero est modulatus hymnum.
 En illa proles Virginis aurea
 Quam nascituram non modo qui piis
 Divina pandunt inssa chartis
 Isacidum cecinere vates,
 Sed exterarum lumina gentium,
 Quos grata semper posteritas colet,
 Et magnus Orpheus, & Sibylla
 Perpetuo celebres honore.
 Humana quid non præpetibus videt
 Mens nixa pennis, cum Superum domos
 Nec vilibus depressa curis,
 Nec vitis generosa scandit?
 Stat sculpta celo virginitas sacro
 Fecunda partu, Erigone, sinus
 Manuq; fundens alma spicas.
 Onimum nimumq; felix
 Ætas, supernis quam saturent bonis
 Demissa Olympo Iustitia & Fides,
 Molliq; compostam quiete
 Assidui beet aura veris.
 Procul tenebra. Lux oritur nova,
 Lux vera, nocti cedere nescia,
 Qua magnus illustretur orbis
 Antè malis malè pressus umbris.
 En regis astrum Erigonen sequens,
 Chelasq; linguens. Occidit occidit

Scelestus

Scelestus ille, immanis ille
 Letifero tumidus veneno
 Serpens, malorum subdolus artifex.
 Non ille posthac aut Lyciam tenens,
 Aut Delon, orbisq; umbilicum
 Sortilega reget arte Delphos,
 Nec falsa ducet per populos sacra,
 Nec vertet acri lumina fascino.
 Tu sancte, tu Pythona certa
 Magne puer feries sagitta,
 Agesq; victor, quâ Boreas pigris
 Immugit antris. Hic fremat horridus,
 Vinctusq; abeno ad saxa nodo.
 Sic gelida positus sub Arcto,
 At totus ardens invidia gravi,
 Viraque mundi parte coli tua
 Deploret infelix tropæa,
 Ipse sui genitor doloris.
 O iste partus quot cumulat bona!
 Euge euge cunas spargite floribus.
 En sponte submituntur. Ecce
 Ecce Deus. Procul ò profani.
 At vos beati, quos Superùm fauor
 Arcessit ultrò, ò socij, quibus
 Id ritè compensemus unquam
 Officiis? Date parua nullo
 Hæc dona cultu. Nunc satis est Deum
 Vidisse, quondam firmior omnibus
 Se prodet etas. O supremi
 Grande decus Patris, & potestas,
 Non antè (quæso) da moriar tua
 Quàm facta cernam, quàm memor audiam
 Præcepta, qua quicumque seruet
 Haud dubiam referat salutem.
 Tunc sine commoto imperites mari,

Ventosq;

Ventosq; nutu circumagas tuo,
 Damnesq; Neptunum, fluentes
 Ingrediens pedibus per undas;
 Sine egra sanes membra dolentibus,
 Nunc capta reddens lumina, nunc pedes,
 Auresq; surdis, & ligato
 Restituens sua verba lingue;
 Sen, fama vulgi quod celebret magis,
 Obsessa Diris pectora liberae,
 Aut corpore exutas auaro
 Hoc animas reuoces ab Orco,
 O illa quantis laudibus efferam!
 Nec tute vinci carminibus sinas,
 Non Gracia hoc si certet omnis
 Omnibus accomitata Musis.
 Sed iam relictis nos reuocant greges,
 Et lata poscunt pascua, qua neque
 Fallacibus culpentur herbis,
 Nec vitio metuantur vnda.
 Formosa densas quâ salices alit,
 Quâ ripa lauros, nil veriti grane,
 Nil triste, proiecti sub arcta
 Et pecus & pecoris magistri
 Claudemur umbra dum medio calet
 Sol altus aestu. Tunc calamos inues
 Inflare, tunc cantare sacros
 Verba Deo praeunte versus.
 Procul luporum vis, procul hostium,
 Tectisq; fures insidiis graues.
 Tam prosperis qui natus astris,
 Ast humili puer iste cultu,
 Pastoris olim insignia praefereus,
 Atque arte prestans, pabula suggeret
 Salubria ac iucunda, multo
 Ambrosius potiora succis,

Felicitis

Felicis auctor pacis & otij,
Idemq; saeculi conditor aurei,
Sanctorenascentem gubernans
Imperio venerandus orbem.
Hac dius Idmon. Qua socij semel
Audita latis saepe iterant modis,
Fit plausus, & laudata proles
Letissam accumulatur parenti.

AD

A D I O H A N N E M
M O R O N V M , C A R -
D I N A L E M , S A C R I
S E N A T V S P R I N C I P E M .

TV quoque magna gradu cernit quem Roma
secundo

Sublimem afflictis porgere rebus opem,
Et toties sacro facientem verba Senatu
Flectere purpureos in tua vota Patres,
Hunc Morone meum lata cape fronte libellum.
Indignus studiis non erit ille tuis.
Nam Christum educit cunis, hominemque Deumque.
Summus at hic veræ religionis apex.
Materiam laudes, etiam si carmina damnes.
Hæc quoque si laudes, spem superabit honor.

LÆVINI

47

LÆVINI TORRENTII
HYMNORVM DE PVERO IESV
LIBER VNVS.

Circuncisio Cal. Ian.

Nvs letitie non satis est dies.
Natalem colimus sancte puer tuum.
Te nascente coorta est
Humani generis salus.

Octanum croceis Luciferum rotis
Aurora Oceano protulit, en adest
Castus rite sacerdos,
Cultellum & pateram ferens.
Abrami veteris quod mon. ti sumus
Exemplo, vetus & legis imperat
Sacro carmine Moses,
Quodq; omittere sit nefas,
Prescripto puerum tempore conuenit
Insigni celebrem reddere nomine,
Et preputia scindi,
Vulgata & facidum nota,
Quam celo populis gratior omnibus
Gens presert alacri non sine gaudio,
Quod secreta profanis
Atingit propius Deum.
Qui puros scelere & flagitiis amans,
Pracisi monuit vulnere corporis
Nos prauertere prauum
Incursum animi graues.
Vos mensam nitidis sternite linteis,
Intortis alij cingite frondibus,
Tu pulcherrima virgo
E molli puerum sinu

Ausferri

Anferri patere, atque oscula sustine,
 Quantumvis animo suavia, dum sacer
 Munus triste minister
 Secura peragit manu.

Implebit tremulis aethera questibus,
 Humectans teneras lacrymulis genas,
 Nec tu cernere mater
 Hoc siccis oculis queas;

Quamvis aethereo sed genitum patre,
 Postquam visceribus factus homo est tuis,
 Ferre humana volentem,
 Quodque est, esse hominem sine.

Non illum magis haec vulnera sauciant,
 Quam matris gemitus, flebit acerbius
 Ni suspiria cessant.
 Nec longus fuerit dolor.

En rursus gremio compositum tuo.
 Miscens blanditias ubera porrige,
 Mox secura sequentur
 Hausto oblinia nectare.

O anni liquidum principium novi!
 Felici auspicio pulchrior it dies,
 Quo tam certa soluti
 Nostrae seruitutis est fides.

Non olim Phary sub domini iugo
 Afflicti Isacidae tot tulerunt mala,
 Gentem à stirpe tyrannus
 Dum tolli studet improbus,

Quot casus miseri perpetimur graues,
 Dum bello Stygius Iupiter ingruens
 (Heu) mortalia corda
 Vexat mille nocens modis.

Nos illi nimium viribus impares,
 Quos culpa veteris debilitat nefas,
 Et contagia ledunt.

Primis

Primis orta parentibus,
 Sed culpam puer hic sanguine diluens,
 Et poenam meriti quam sumus abrogans,
 Hostem proteret; omni
 Nos discrimine liberans.
 Nam mortem moriens destruet, & suos
 Aeternis Superum sedibus inferet,
 Regnum rite perenne
 Victrici statuens manu.
 En legem patitur commodus asperam.
 Accedunt gemitus, & lacryma, & cruor.
 Hec exordia pugna
 Qua seruabimur ardua.
 Quod nomen referet nunc igitur suis
 Hic dignum meritis? Ne quis id ambigat,
 Fausto protulit ipse
 Caeli nuncius omine.
 Quo clarus veteres inter auos fuit
 Pactos Isacidis qui tribuens agros,
 Terram lacte fluentem,
 Defessis requiem tulit.
 Nos maiora manent, & melioribus
 Aeterna auspiciis sancte puer tuus.
 Tu seruator IESVS,
 Tu CHRISTVS, populi salus.
 Quam vox hec homini conueniens Deo!
 O nomen placidum, nomen amabile,
 Quo non suauius vllum
 Puris insonat auribus.
 Solatur superos, territat inferos,
 Trans caelum, mare, terram, aëra permeans,
 Naturamque volentem
 Ducens quo voluit modo.
 Sen leti nimis extollimur in bonis,
 Sen masti nimis affligimur in malis,

D

QHA

DE PVERO IESU

Quæ res cunque dolore
 Perturbant animum graui,
 Nil Cois, magicis nil opus artibus.
 Si tantum memori mente recurrerit,
 Firmo nomen Iesu
 Mentem constituet gradu,
 Nec regum tumida demoueat mine,
 Non quidquid Siculi supplicis graues
 Inuenere tyranni,
 Aut seui Pelopis domus.
 Seu ferro lacerent corpus & ignibus,
 Seu ponto, aut rabidis obiciant feris,
 Mens inuicta triumphet,
 Auctorem recolens suum,
 Et claro resonans nomen anhelitu.
 Quo audito pauide substiterint fera,
 Nec iam perdere ferrum,
 Aut flamma, aut valeant aqua,
 Vitam ni placidus dissoluat Deus,
 Extremis animos indomitos malis
 Ad caelestia regna
 Sublimi rapiens manu.
 Latis excipient Calicole choris
 Cinctos purpureis tempora floribus,
 Fulgentesq; coronis
 Quas felix meruit labor.
 Tantis o vtinam Christe fruar bonis?
 Tu prodesse velis post cineres mihi,
 Casto carmine vates
 Nomen quod colui tuum.

Tres Persarum Magi.

QVIS ille qui non gaudeat,
 Lyraq; latius per sonet?

Iessa

Iessæ radix floruit,
 Quisq; inde fructus prodiit
 Impleuit orbem gloria.
 Dauidis alto stemmate
 Vrbs Bethla regem protulit,
 Qui matre natus virgine,
 Felicis auctor saculi,
 Instauret humanum genus.
 Videre terra Principem
 Tanto expetitur tempore.
 Sed originem calo trahit,
 Frustraq; terris querimus
 Calo nisi inuentum prius.
 Attolle calo lumina.
 Depictus illic est Deus,
 Deiq; imago filius
 Qui patris unicum decus.
 Vis, splendor, & potentia est.
 Attolle calo lumina,
 Quò differas à belluis.
 Affixa turpi mens solo,
 Curisq; semper vilibus
 Depressa, viuens mortua est.
 Attolle calo lumina.
 Nunquam hoc tibi non proderit,
 Sed causa nunc subest recens
 Cur astra nos inuet magis
 Recto tneri vertice.
 En nuper exortum iubar
 Cui cuncta cedunt sidera,
 Contraq; non Iouis vigor,
 Non ignis audet Mercuri,
 Non Hesperus contendere.
 Nil stella frigidi senis,
 Nil Martis ardor seruidi

*Triste, aut cruentum cogitant.
Quod Christus astrum prætulit
Latè serenat omnia.*

*Nec nocte tantùm pallidam
Fulgens inumbrat Cynthiam,
Sed luce perdurans diem
Illustrat, & mirabili
Splendore Solem prouocat.*

*Hæc signa primùm prouidi
Sensere Persarum Magi,
Quà pictus auro vitreis
Et nectar & spirans rosas
Eous undis exilit.*

*Gens prisca, gens pulcherrimis
Exculta semper artibus,
Intenta calo, sordido
Auersa questu, & patrios
Seruare mores pernicax.*

*Quod (inquiunt) mortalibus
Fauore posset Calitum
Maius parari gaudium?
Ille ille Christus nascitur,
Sperata Iudeis salus,
Speranda deinde ceteris
Latè per orbem gentibus.
Nam quisquis hunc agnouerit
Quocunque terra limite,
Æterna referet præmia.*

*Quin imus ergo, & visimus
Tanto potentem numine?
Qui solus astris imperans,
Cæliq̃ue cursum temperans,
Solutus gubernat omnia.*

*Sic fati adornant munera,
Longeq̃ præsidium via.*

Nec mora, parati lucidam

Quâ stella signabat viam

Fausto sequuti sunt pede.

Sed Solyma postquam venerant,

Optata scitatum loca,

Quam rura seruarant ducem

Vrbs hanc superba, & perfidi

Herodis aula perdidit.

Vicina nescit Isaci

Stirps Persa quod procul videt,

Auditq; pastor peruigil

Quod ditis incola oppidi

Securus ignorat sui.

Sed vrbs egressis solum

Bethlaea versus moenia

Se flamma rursus obtulit,

Rursus fruendam prodidit.

Maiore lucens gratia.

Latantur illi, turbido

Secum putantes pectore

Qualem reperturi domum,

Fortuna quæ parentium,

Quanta aut clientum copia,

Quando repente substitit

Iubar retorto lumine

In proxima culmen caesæ,

Inuenta quod erat arguens

Augusta Christi regia.

Non illa fulgens purpura,

Non auro & argento nitens,

Gemmisq; Rubri litoris,

Aut picta venis marmorum.

Turbæve seruorum strepens,

Sed pauperis pars villula

Deserta, squallens, horrida.

Tum parvus in cunis puer.
 Huic virgo mater assidens,
 Custos & amborum senex.
 Hic coepta tunc exordiis
 Quae regna nunc ingentia,
 Nec clausa terris, nec mari,
 Super alta tendunt sidera,
 Sedemq; contingunt Dei.
 Non asper hic cultus tamen
 Heroes illos terruit.
 Res inter arctas nam magis
 Elucet, & sensum ferit
 Divina pollens gloria.
 Inflexo adorant poplite
 Quem mater in sinu gerit.
 Dein dona promunt mystica.
 Tus Numen, aurum Principem,
 At myrrha mortalem notat.
 Saluete Persarum decus,
 Saluete mundi lumina,
 Exorsa per quos omnium
 Dum ritè Christum queritis
 Vbique gentium salus.
 Qui nunc in aula Celitum,
 Cincti coronis aureis,
 Longoq; compti sirmate,
 Agmen sacratum ducitis,
 Toto eminentes vertice.
 Assurgit ipse illustrium
 Bis sex Senatus principum,
 Vestro quòd exemplo ferum
 Orbem facilius impiis
 Auerterint à cultibus.

Christi in Ægyptum fuga.

GA VDENS somnifero murmure fontium,
 Et cantu volucrum dulce strepentium,
 Sparsisq; in viridi gramine floribus,
 Ac nigris nemorum comis
 Raro nobilium tecta subit Quies.
 Deterret comitum turba procacium,
 Seruorumq; greges multa minantium,
 Et plena strepitus domus,
 Deterrent Tyria fulgura purpure,
 Tristes excubie, ianitor improbus,
 Ferrataq; fores, & super omnia
 Aspectus domini grauis.
 Seu sella tumidus presidet aurea,
 Seu lecto recubat tornus eburneo,
 Quocunque ingreditur, quidquid agit, tamen
 Circumstant Tremor & Pavor.
 Que quis tam patiens quin animo ferat
 Commoto, increpitans, Prò pudor! ò nefas!
 Solisne vsque adeo diuitibus bene est,
 Solis pauperibus male?
 At quanto satius sub cute quod latee
 Vulnus nos oculis cernere Lynceis
 Quam pulchri specie fallier, & suis
 Blandiri miseros malis?
 Non hæc agricolis nota fidelibus,
 Olim ut Fabriciis, & Curiis, lues,
 Quorum sollicita rura colunt manus
 Fraudem neçtere nescia,
 At mentem placidam sancta tenet Quies.
 Adiungunt tacito se comites gradu
 Prudens Simplicitas, nudaq; Veritas,
 Et Pax, & Pudor, & Fides;

D 4

Not

Non illic scelerum mens sibi conscia
 Pœnarum assiduo concutitur metu
 Turgetq; Icario non leuius freto
 Cum trux incubuit Notus.

Exemplo probat hoc Antipatri genus
 Herodes, animis atque opibus ferox,
 Et qualis foris est, atque oculis patet,
 Fortuna specimen bona,

Ast intus foricis fœdior omnibus.
 Infelix, miser ah, & toties miser
 Ipsum se quoties respicit impotens,
 Et regni meminit sui.

Cui semper metuens semper atrocibus
 Dat pœnas lacero corde doloribus,
 Heredem audierat quem fore non suum,
 Ni tradat puerum neci,

Ignotum sibi. Quod ne impediatur tamen,
 Mortem vni meditans, obicit omnibus
 Quos Bethle spatio non nimium breui
 Materno ediderat sinu.

Infandum facinus. Sed bene quod suis
 A natis quoque non abstinuit furens,
 Ac tandem neque se, nec famulos ferens
 Infernas abiit domos.

Calesti puero quid tamen obfuit?
 Quem mater tepido tanta gerens sinu,
 Casti consiliis atque ope coniugis
 Felici eripuit fuga.

Tres tantum numero, virgo, senex, puer,
 Imbelles, inopes, presidio sine,
 Per feta insidiis, feta periculis
 Egyptum penetrant, loca

Securi. quidem Calicolûm manu
 Protecti metuant, aut trepident boni?
 Non Martis rabies, non populi furor,

Non

Non Regum horribiles minae
 Obstando efficiunt quos voluit semel
 Decreto auxilio non inuenit ut Deus,
 Dum contra caueant ne solitis pium
 Fraudent obsequiis Deum.

Sic inter Pharios non male commodum
 Sortiti hospitium, frivola negligunt,
 Hoc tantum satagunt, ut pueri bona
 Seruent depositum fide.

Norant aethereo progenitum patre,
 Et caelo esse datum consilium fuga.
 Confidunt pariter pro reditu fore
 Tutam per Superos viam.

Quo solatiolo rebus ab asperis
 Enasci solitam tristitiam fugant,
 Et paruo tenues sub Lare diuitum
 Magnas praetereunt domos.

Ipse infans roseam virginis aureae
 Cervicem teneris brachiolis tenens
 Cum dat, cum repetit suavia, mollibus
 Fixis ora premeus labris,

(Infans sed Deus, & principio carens,
 Et matrem reuerens, sed Superos regens)

Hisne illa imperium diuitis India
 Tantis praetulerit bonis?

En lactens Deus, en virgo puerpera.

Ecquid vel stupidum quod moueat magis?

Celestum obuolitant alituum leues,

Et plaudunt dominis chori,

Et nos degeneres, quorum agitur salus,

Cessamus? Tremulis dicite vocibus,

Tu virgo genitrix, tu puer o Deus,

Nostris ferte malis opem.

Si necdum satis est, & meriti sumus

Pciora (heu, fateor) quod tamen equitas,

D 5

Quod

Quod spondet pietas, parcite, parcite.

Summa est parcere gloria.

Nec vestris alia est meta laboribus,

Curisq; & studiis propositus scopus,

Quam qua flagitio contrahitur graui

Culpam ut gratia diluat.

Infantes ab Herode occisi.

AT o supreme rector orbis, ardua

Sic cuncta temperans manu,

Ut nil sit usquam, nil vel accidat, tua

Quin inde crescat gloria,

Quid iste fert tumultus & repens furor?

O rem nefandam & impiam!

Externa non Mars bella, non rixas mouet,

Ciuile nec struit nefas,

Pax alma terris regnat, haud secus tamen

Quam classico excitus truci

Stricto satelles ense sauit improbus,

Et ciuibus necem parat,

Regis satelles illius conuenerat

Quem rem tueri publicam,

Sed negligit, sed proprios vastat greges

Pudore proiecto furens

Atris tyrannus sauior serpentibus,

Aut si quid inuisum magis.

Quos nuper (inquit) huc profectos vidimus

Extrema abusque Perside

Celi peritos, & futuri praescios,

(Quod gentis unicum decus)

Vidisse magni regis astrum pradicant,

Qui natus his in finibus

Ablata nobis regna fortis occupet,

Totamque Iudaeam regat.

Nec vana narrant. namque Davidis ferunt
 Sperare regnum posteros.
 Regemq; Bethla quem pusilla proferat,
 Insigne laturum decus.
 Hunc esse natum suspicor, certa & fides.
 Nam quos redire par erat,
 Et stare dictis, alia abierunt via,
 Nostrisque nos fallunt dolis.
 Sed faxo ut hec commenta mox nil iuuerint.
 Vnum luisset quod caput,
 Plectantur omnes. Omnibus casis, parem
 Et ille fortunam feret.
 Tollatur ille, quisquis est, & nuncium
 Ad Inferos portet lacus.
 Nam quid timere conuenit, si perdere
 Quoscumque cum lubet licet?
 Tollatur ille, & quotquot à biennio
 Nati fuere proximo.
 Sic futur. Audit miles, & ferrum rapit,
 Bethlea tendens mœnia,
 Agrosque Bethla. Quos cruentus obsidens,
 Immane perficit scelus
 Instar procella, quæ proterui turbido
 Cum præliantur æthere
 Venti tremendo concutit terram sono,
 Et leta per campos sata,
 Frugemq; verrit lacteam. At bouum simul
 Et villici perire labor.
 Heu quantus alta sidera incendit dolor!
 O dira Thracum pectora!
 Quid non tyranni cogit aurum perfidas
 Cum militum induit manus?
 Quod vrbe capta vitat hostilis furor,
 Armis ut imbelles petat,
 Herodis en satelles ultrò flagitat,

Gregem

Gregem innocentem perdere,
 Necantur undis, igne, presso gutture,
 Duro vel illisi solo,
 Sed maior ense turba. nam gestit latro
 Cruore ferrum tingere.
 Quanquam nec altis inuenit plagis locum,
 Et sanguis exit lacteus.
 Sed quis minutos frangere artus est labor,
 Tenuemq; vitam abrumpere?
 Caduntur ut tenelle ad aras victima,
 Ah cedis ignari sua,
 Et forte, nota ut patris arrepti manu,
 Ridentq;, & osculum parant.
 Sed mater obstat, mater infelix sua
 Propugnat ardens viscera,
 Quid (inquiens) crudelis insontes petis?
 Me me laceffentem feri.
 Sic fata molli paruulum inuoluit sinu,
 Et corpore obiecto tegit.
 Sed instat ille toruus, & pullos velut
 Cum seruat implumes auis
 Contra mouentem bella serpentem, ferus
 Cum matre fetum interficit.
 Quid haec tyranne inuerint, si vincere
 Humana vis Deum nequit?
 Euadet ille quem reformidas Ducem
 Tot vnus inter millia,
 Euadet, & quae regna nil ad te attinent
 Victrice condet dextera.
 At tu peribis pessimis miser modis.
 Nec morte cessabit dolor,
 Sed mersus Orci fundo, ubi teterrimis
 Secreta sedes Manibus,
 Tot perferes tormenta quot nunc imperas
 Cruenta demens funera.

Beata salue, sancta salue infantium,
 Salue innocentium cohors,
 Quos ille destinauit aequales suos
 Qui matre natus virgine,
 Flos virginum ipse, Christus, alma virgines
 Exornat æquis gloria,
 Vos præter omnes, lingua quem fari nequit
 Fuso professos sanguine,
 Ergo supremi parte cæli, lactea
 Quâ lucidum fulget via,
 Quâ picta dulci stillat uua nectare,
 Quâ nectar exhalant rose,
 Heroas ante, & ante cinctos purpura
 Cælestis aula principes
 Lati coronis luditis, & insignium
 Mixti puellarum choris
 Sacrum canentes itis Agnum candido
 Quacunque precedat pede.
 At gaudet ille, gaudet, innocens sua
 Qui morte mortem vicerit,
 Victorq; clausi ruperit seras poli,
 Patente cunctis regia
 Qui mitis aut ut agnus, aut blandus puer
 Sine fraude vitam duxerint.

Occursus Christi & Simeonis,
 post. Cal. Febr.

ACCENSÆ rutilent faces,
 Et stellas tremulo lumine pronocent
 Templi fornicibus sacri
 Quæ pendent liquido lampades aëre.
 Quadragesimus hunc diem
 Sol leto retulit candidus omine
 Ex quo iustitia inbar

Christus

Christus Tartareis nos tenebris nouo
 Nascens eripuit modo,
 Et seclum populis condidit aureum.
 Virgo sancta, Dei parens,
 Quamuis Sithonia candidior niue,
 Quamuis sidere purior,
 Et gemmis pariter pulchrior omnibus
 Nil purgaminis indiges,
 Lustrari puerum sed nec opus tuum,
 Insons qui velut hostia
 Nobis difficilem conciliet patrem,
 Non te peniteat tamen.
 Quod inssa faciunt lege puerpera
 Id nunc sponte sequi tua.
 Exemplum inuenient utile posteris,
 Et mens ista humilis tibi
 Aeternum pariet pro meritis decus.
 En lustralis adest dies.
 Lustrali puerum tempore conuenis
 Delatum Solymas sacris
 Pro templi foribus sistere, non tamen
 Solenni sine munere.
 Sed latis saliens victima pascuis,
 Balantum soboles gregis,
 Diti conueniens munus erit domo,
 Tu censu tenui, & tua
 Vel bini reluent vota columbuli,
 Vel (qua connubij fides)
 Amisso queruli compare turtures,
 Et, pulcherrima munerum,
 Quod nostri latitans tegmine corporis
 Summi progenies Dei
 Sese offert, simul & nos sociat Deo,
 Iam virgo ingreditur viam,
 Infantem tepido cuncta ferens sinu.

Quid

Quid cessas Simeon? grauem
 Etate extimulent gaudia. nam tua
 Audita Superis preces
 Optatum referent protinus exitum.
 O res mira! Senem trahit
 Materno geritur qui gremio puer,
 Nec fari potis alteri
 Implet fatidico pectora numine.
 Nam templum simul ac senex
 Ascendens puerum viderat obuium,
 Vlnis excipiens suis,
 Et fufis acuens gaudia lacrymis,
 En optatus (ait) dies.
 Nunc letus moriar. Sic placitum Deo,
 Qui vite satutum iubet
 Compostum placida pace quiescere.
 Nam quid iam morer amplius?
 Quam celo sobolem pollicitus pater,
 Omnis principium boni,
 En gesto, en oculis intueor meis.
 O ingens decus Isaci!
 O quantum patria conferet hic sua!
 Qui communis adest salus,
 Et lumen populis praeferet omnibus,
 Vt calo teneant viam,
 Laturi emeritis digna laboribus.
 Sed multi ah miseri nimis
 Tam clari renuent signa sequi ducis.
 Quos plaga feriet graui
 Vltix immodica poena superbia.
 At tu que genitrix tuo
 Tantam nunc animo letitiam fues,
 Heu quot te capient mala!
 Qui maestam gemitus, que lacryma manent?
 Nucronis veluti rigor

Alto

Alto si foderet pectora vulnere.
 Sic fatus senior. Neque
 Tanta solus erat praeo potentia,
 Sed sexu in fragili quoque
 Inuenta est eadem qua caneret, parens
 Quam late aspicitur polus
 Per terras referens inclita gloriam.
 Magna illam populus stupens
 Spectabat studio, qua tenera virens
 Postquam perdidit virum
 Aetate, haud aliis dedita nuptiis,
 Sed se tota vouens Deo,
 Hymnisq; & precibus sobria seruiens,
 Non templo extulerat pedem,
 Caestum meditans quam pote gaudia.
 O quam conueniunt pares
 Hinc Anna, hinc Simeon! Nunc quoque dexteras
 Jungunt, & vaga fontium
 Quam curuo trepidans lympha salit pede,
 Quam suaves redolent rose,
 Et perfusa nitent mille recentibus
 Caeli prata coloribus,
 Nunc laudes pueri, nunc genitrix tuas
 Alternis iterant, nouo
 Mulcentes Superum pectora carmine.

Christus puer docens in templo.

GRATA secundi redit aura veris,
 Arua turgescent Zephyro, & pruinis
 Qua modo horrebant vario renident
 Pascua flore.
 Surgit hirsutis coma nigra siluis.
 Frondeum infelix philomela nidum
 Ponit, argutum meditans canoro
 Gutturis carmen.

En dies in se redeuntis anni
 Maximus, lato populi frequentis
 Notus accursu Solyma ad beatam
 Diuitis urbem.

Quisquis antiqui satius est Abrami
 Stirpe, qui Numen veneratur unum,
 Gaudet, & festam parat otiosus
 Condere lucem.

Inter accinctos ad iter tribules
 Ponitur raptim comedendus agnus
 Integer, nullis maculis, amaro
 Non sine agrestis

Caule lactuca. Iubet hoc sacra
 Lex, & hunc prisca tenuere morem,
 Reddite quondam memores salutis,
 Corniger ille

Cum Dei vates fera sub tyranno
 Soluit indigna iuga seruitutis,
 Victor ingentem referens perenni
 Laude triumphum.

Magnus, at multo tamen ille maior
 Cuius hic pollens opibus profundi
 Equoris vasto refluxus hiatu
 Diffidit undas,

Ceu per excelsi caua saxa montis
 Isaci ducens genus, at prementem
 Terga, conuoluens freta salsa, fluctu
 Obruit hostem.

Hunc diem quis non celebret dierum
 Optimum? Tuncque o pia prater omnes
 Virgo, caelesti veneranda partu,
 Protinus urbem

Ipete, atque una properet maritus,
 Quisque bis senos puer implet annos
 Sit comes, iam nunc Solymam, atque anitum
 Visere templum

Gestiens, nec se retinens paternas
 Quin palam tractet memorandus artes,
 Rite praludens operi quod omnem
 Impleat orbem.

Ite felices, pia turba, sacri ex-
 ordium regni. Sed enim peractis
 Diva cum sacris comitata casto

Coniuge mater

Patrios gaudens repetet Penates,
 Sentiet carum sibi deesse natum,
 Inter agnatos rata fors, & inter

Esse propinquos,

Queret, at frustra. neque enim supremo
 Sole comparet, sed abest, & usque
 Usque abest. Dulcem nequit illa ocellis

Carpere somnum.

Multa dum voluens animum huc & illuc
 Cogitat, tandem placet vi coorto

Mane, cum calo fugiens refigit

Lucifer astra,

Magna que mesti tulerant viarum

Tedia indigno geminent labore,

Ora perfusi lacrymis, & agro

Corda dolore.

Creber it calo gemitus parentis,

Nate clamantis ubi nate cessas?

Nate quem finem statues meorum

Sancte laborum?

Non ego quod te genui volentem

Hunc meis posco meritis honorem.

Tute quam optasti tibi ne repente

Desere matrem.

Hec, & his fors an grauiora tristi

Voce dum iactat, gemuere silua,

Et fera, & mesto volucres replerunt

Aethera questu.

Sed nec apricis agit ille campis,
Nec latet siluis, hominumque cœtus
Vitat. Humana veniens salutem

Pergere genti,

Vrbe quarendus media. Neque istum
Alma detrectat genitrix laborem.
Paululum tardat pudor, ast amoris

Cedere flamma

Cogitur. Totam vaga lustrat urbem,
Per fora, & vicos, per & angiportus
Obuios carum rogans parenti

Prodere natum,

Nec quies. Ternos labor ille Soles
Hausit, insomnes totidemq; noctes.
Nec pares tanto poterant ferundo

Esse labori,

Cum piis ambo precibus sacratio
Ritè facturi sua vota templo,
Corde presago saliente, ab ipso

Limine magna

Filium cernunt populi in corona
Ante grandænos agitare Patres
Sacra quo vatum meditanda cuique

Carmina sensu,

Illa presertim quibus ad futurum
Concinunt regem noua qui reducens
Sacula & pacem ferat, & quietis

Otia terris.

Iamq; sublimi medius Senatu
Differens magno attonitas stupore
Omnium mentesq; oculosq; ubi in se

Verterat unum,

Mater accedens tremebunda, fufis
Lacrymis actos memorat labores.

Ille sed perstar, potiora summi
Munia patris
 Debito matri antefereus honori.
 Mox tamen letam sequitur, parentum
 Subditus molli imperio, & tenelli
 Legibus aui.

Christi pueri obedientia in parentes.

In proprios parentum
 Quam sancta iura natos
 Fundavit illa sollers
 Natura, ne quis ausit
 Aut provocare dictis,
 Aut concitare factis,
 Eumve eamve prima
 Quos norit esse fontem
 Originemq; vita!
 Quod blanda ducit ultrò
 Natura lex eodem
 Compellit, atque acerbis
 Extorquet æqua pœnis
 Quod debeas amori.
 Si non timore pœna
 Moveris, aut amore,
 Hunc intueri virgo
 Cui mater est puellum.
 A matris ore pendens
 Huc torquet usque ocellos,
 Totusq; amore languens
 Suspirat usque matrem.
 At quis putas puellus,
 Quodue editus parente?
 Parente, qui supremi
 Super alta tecta cali
 Solio sedens eburno,

Sceptroq; nixus aureo,
 Hunc, quantum est, potentia
 Dextra gubernat orbem.

Perennis hic perennem
 Voluit sibi esse natum,
 Aequanus ut parenti,
 Aequalis, atque consors,
 Et cuncta procrearet,
 Et procreata semper
 Servaret, inquieto
 Dum saecula supplet actis.

Depingit ille terram
 Vario colore florum,
 Candentibusq; stellis
 Depingit ille Olympum,
 Attollit atque montes,
 Extendit atque valles,
 Conuestit arua fruge,
 Colles coronat vuis.

Ille aëri volucres,
 Quas pluma fert per auras,
 Immittit ille pisces
 Vndis, ferasq; siluis,
 A vertice vsque cali
 Imi ad profunda ponti
 Sua preferens opimo
 Ut fercula in triumpho.

At tam venusto & amplo
 Ne deesset in theatro
 Spectator, editarum
 Qui motus arte rerum &
 Fulgore tam benigno
 Applauderet parenti,
 Hominem sua ipse dextra
 Luto creauit vdo,

Qui particeps vigoris
 Calestis atque flamma,
 Dei instar vniuerso
 Felix praesset orbi.
 Servire iussa tellus,
 Servire iussus ether,
 Servire quicquid ambit
 Fulgente Phœbus axe.
 Felix ô ille felix,
 Tanto eminens honore
 Si gratus, ut decebat,
 Agnosceret datorem.
 Princeps sed ille nostra
 Exordiūque gentis
 Adamus (heu) maligni
 Dum fraudibus colubri
 Persuasa suadet vxor
 Vetitum comesse pomum,
 Ferox, superbus, amens,
 Suae immemor salutis,
 Quam criminis nefandæ
 Labem induit pudenda
 Contagione seros
 Traduxit in nepotes.
 At noster iste, virgo
 Cui mater est, puellus,
 Sine labe natus vlla,
 Quo ceteri laborans
 Fatale vulnus ipse
 Suo abluens cruore,
 Sanabit, atque reddet
 Nos pristino nitore.
 Peccarat ille fastu,
 Diuina iussa temnens,
 Piabit iste fastum,

Diuina iussa adimplens.
 Teneat en Deu puella
 Vt quilibet vel ima
 De plebe natus infans
 Obtemperat parenti.
 Veneratur illa natum,
 Celo quod ortus alto
 Se subdit ipse matri,
 Terrestris unde origo,
 Se subdit & marito,
 Qui fertur esse, matris,
 Quam magnus atq; pollens,
 Tam blandus atque mitis.
 Res mira, res stupenda!
 Diuina iuncta nostra
 Natura non laborem,
 Non corporis sacrati
 Tormenta, non atrocem,
 Nos ritè ut expiaret,
 Abominata mortem.
 Tu, quisquis es, superbum
 Ah pone pone fastum.
 Nam quisquis es, supremus
 Te maior ille celi
 Rex, puniens rebellem,
 Daus premia obsequenti.

A D P V E R V M I E S V M.

EN tibi sancte puer comites adiungere cunis
 Quos iuvat, & festis concelebrare tuis.
 Non illi indecores regnis quæ maxima condes
 Victor, & ad cæli sidera summa feres,
 Sed clari meritis, clari pietate, perennem
 Firmabunt stabili religione fidem,
 Qua, Deus humanos quòd sis indutus in artus,
 Humani generis crederis esse salus.

73
HYMNVS DIVO STEPHANO

DICTVS.

CVLTOR Pieridum non piger hortuli
Parnassi gelidis dum moror in iugis,
Festo (quod vacuis fas fuerit) die
Hoc vnum meditans opus,

Vt pingant nitidis ferta coloribus
Nigrantes viola, & candida lilia,
Aut cum luceola caltha decens coma,

Et certans rosa purpurea,
Non fama cupidis premia bellica,
Quos Martis stolidi sollicitat labor,
Dum turpi rabie per scelus & nefas

Terris exitium ferunt,
Sed quos iustitia cultus amabilis,
Quos ardens pietas, almaq; veritas
Sub Christi docuit militia iugo

Calo vim facere arduo;
Insigni ante alias te referam lyra,
Cingens purpureis tempora floribus,
Qui Graio Stephanus nomine diceris,
Nomen pro meritis ferens.

Tu Christi decus es, tu columen gregis,
Tu Christi segetis gloria. nam velut
Selectas Superis primitias pi

Libare agricola solent,
Sic Christus comitum, quos sibi sumpserat
Cum regnum moriens instituit nouum,
Exemplo voluit primus vii suo

Mortem eadem oppeteres via
Qua deinceps alijq; atque alij duces,
Quos omnis venerans posteritas colet,
Non vi, non gladijs, non opibus suis,
Sed firma in Dominam fide,

¶

Cui

Cui Spes certa comes, cui comes est Amor,
 Immanes populos regnâque Barbara
 Strauere impanidi, mox super aethera
 Euecti ad Superum domos.
 Et quem præcipuis inclita laudibus
 Virtus ô inuenis non moueat tua?
 Tu vatum monitus, tu data patribus
 fura, atque historias tenens,
 Duclûsque hoc veluti tramite, quam semel
 Inuenta imbiberas vim sapientia
 Eructans alijs, muneris ac tui
 Partes egregiè gerens,
 Quam gratus Superis, quo sibi efficax
 Morbos corporibus pellere languidis,
 Tam inuisus Stygi concilio Iouis,
 Mortis supplicium subis.
 Sed, mortis genus hoc cui placuit, Deum
 Ut nato instituit te comitem suo,
 Sic nati voluit cernere gloriam,
 Quæ mortem efficeret leuena.
 Damnandus medio susteris in foro.
 Damnaturi oculos iniiciunt truces.
 Stat circum horribilis carnificum manus,
 Et vulgus fremit improbum,
 Cum tu sidereo blandior enitens
 Vultu, non precibus, non lacrymis agens,
 Sed Christi imperium strenuum asserens,
 (Et nil tunc odio magis)
 En (inquis) patet en regia Calitum.
 En regis solium, en progeniem patri
 Claudentem latus, & quicquid erit malè
 Stantem presidio suis.
 His dictis, furor ut creuerat impius,
 Indefensum auida proripiunt manu,
 Abductumque procul mœmens urbicis,

Ceu dirus foret ac sacer,
 Coniectu lapidum tota premit cohors.
 At saxis patiens ipse sonantibus
 Pandens & latera & conspicuum caput,
 Vt vernis olera imbribus,
 Dein flexo placidè compositus genu,
 Attollens oculos, iunctaque brachia,
 Ac fonti populo quod faceret nefas
 Toto ignosci animo rogans,
 Ceu pratis redolens suaue virentibus
 Flos quondam aëria grandine saucius
 Procumbit moriens, voce nonissima
 Commendans animam Deo.

At Victor violens cum super igneum
 Celesti chorea se ingereret polum,
 Apparet medio Christus in agmine,
 Lato illum excipiens sinu.

Tum, qua pollicitus munerata, largiens
 Cali inter proceres perpetuum decus,
 Mortem esse edocuit, si bene vixeris,
 Vita principium noua.

Qua quanto melior, tota periculi
 Expers, nec dubijs subdita casibus,
 Tanto consequitur quam male viuere
 Esse optabilius mori.

Hinc ergo veterum more parentium
 Festa cum colimus Calicolas prece
 Natalem accipimus quo pius occidit,
 Non quo quisque oritur diem.

Quos inter proprium sit Stephane hoc tibi,
 Quod partum athereum virginis aurea,
 Cui princeps pretium sanguinis es sus,
 Natalis sequitur tuus.

Diyo

DIVO IOHANNI APOSTOLO
ET EVANGELISTAE.

Tu quoque Iohannes, summi quem gratia regis
Euexit ad summum decus,
Caestri puero qui virgine matre creatus
Seruauit humanum genus
Dum natalitios per carmina dicimus hymnos,
Flexaque pro cunis genu
Spargimus Aonio natos in gramine flores
Quos longa non ledat dies,
Huc ades, huc niteo procede insignis amictu,
Longaque formosus coma,
Ut nexam simili capias de fronde coronam
Nostra laboratam manu.
Nam simul ac croceo lux tertia fulserit ortu
Natalis incurret tuus,
Turbaque delatas supplex se effandet ad aras,
Tuo dicatas nomini,
Quod sperare suis meritis non ausit id omne
Ut precibus impetret tuis.
Praestantem tot enim quis te virtutibus aquet,
Calone sit carus magis?
Tu primum teneris Christo coniunctus ab annis,
Virgoque virginem colens,
Et quanto senior, tanto quoque gratior usu,
Seruans amorem mutuum,
Dignus eras cui se diuino panderet ore
Celso in Taborni vertice,
Dignus suprema cum iam post fercula cena
Sese ipse vescendum dedit
Ante alios omnes domino qui proximus esses,
Eodemque discumbens sinu
Haurires dulcem caestri pectore succum,
Materno ut infans vberere.
Vnde et parta tibi vis illa et copia fundi
Torrentis instar feruidi,

Qua

Qua satur eructans geniti mysteria Verbi,
 Sublimis in calum volas.
 Quid referam noctem qua non obscurior vlla,
 Nec fœda, nec tristis magis,
 Cum tu, cumq; alij læsi græve crimen amoris
 Turpi subivisti fuga?
 At illi indecores tutis latuere sub antris,
 Quâ quemque adegerat timor,
 Tu rediens magno magnis in rebus amico
 Immotus hasisti comes.
 Atque adeo infami cum fixus in arbore pendens
 Inter nocentes innocens
 Cerneret astantem mesta cum matre, dolorem
 Leniret ut verbis trucem,
 Illi te natum, matrem tibi tradidit illam.
 Qua lege desponsi semel,
 Arcius aeterno iunxistis fœdere vitam
 Quàm coniugum nexus tenent.
 Dein mortis domitor postquam Infera regna relinquens
 Pedem sepulcro protulit,
 Accurrens subito (nam Petrus tardius ibat)
 Ut vacua vidisti loca,
 Rem factam socijs properas dicturus in urbem.
 Nec habitâ dicenti fides,
 Tu credis tamen, & matri, qua prima reuersum
 Vidisset, auge gaudia.
 Mox etiam curuo staret cum litore, spectrum
 Sodalibus visus tuis,
 En inquis dominum. Cuius vi nominis alter
 Vndo sô inambulat salo.
 At cum iam patrio victor conscendit Olympo,
 Et dona misit ignea
 Etheream inspirans auram, ô qua tua virtus,
 Que fama, & ingens gloria.
 Cum Petro assidue comes imperterritus ibas,
 Ceu binâ mundi lumina.

Nota

Nota loquor, claudis que pedes, & lumina cecis,
 Aurés que surdis redditas,
 Ac passim positos quoquò te moueris agros,
 Quos umbra sanauit tua.
 Hinc quoque sortitum cum bis sex partibus orbem
 Noua estis aggressi via,
 Tulatos Asiae populos, opulentaq; regna
 Molli subegisti iugo.
 Pergamon hic, hic Smyrna potens, Ephesusq; beata,
 Sardisq;, Cræsi regia,
 Totq; triumphati proceres, quorum agmina fausto
 Polycarpus anteit pede.
 Non tulit hoc lacerum vexans tunc Flavius orbem,
 Nerone peior pessimo,
 Iniectaq; manu, simul ac perductus in urbem es
 Ah impiè iussit mori.
 Stabat ad hoc olei plenum feruentis abenum,
 Quo mersus ut pulchrum caput
 Erexti, liquido veluti perfusus amomo,
 Aut rore collecto madens,
 Quod morte est grauius, vitam tracturus egentem
 In Pathmon exul missus es.
 Ast arctos inter scopulos inamœnaq; tesqua
 Obstrueta cui tellus foret,
 Porta patet cali, & labentia tempora celo,
 Ventura qua voluat dies.
 Deniq; famosi post facta infecta tyranni,
 Cademq; seruili manu,
 Redditus inde tuis, summa veniente senectæ
 (An morte, vel mortis fuga
 Incertum) raperis torris, ut fertur, & alter
 Accedis Helia comes,
 Venturi simul extremi ante incendia mundi
 Testes propinqui iudicis:
 Qui pœnas sceleri, & virtuti præmia ponens,
 Fac seruet ôvalem tuum.

AD GVLIELMVM SIRLETVM,
CARDINALEM.

DVM varias inter curas hominumque labores
 Affidua versas scripta sacrata manu,
 Mentis & intendens oculos ad lumina cæli
 Altius erecto vertice vera sapis;
 Nec soli prodesse tibi contentus in hostem
 Surgis, & arrepto bella gerens calamo
 Æternos sophiæ seruas à furibus hortos,
 Hactenus occultis qui nocuere dolis,
 Et procul immundos arces a fontibus apros,
 Ut sitiens puras hauriat hospes aquas,
 Hos Elegos venerande tui Sirlete clientis
 Exiguum, at magni pignus amoris habe.

IN

IN NATALEM CHRISTI
ELGIA.

PARVE puer, magno sibi boles aequa parenti,
De genitrice puer, de genitore Deus,
Atque idem indutus moribundi corporis
artus,

Idem sine simul principioq; carens,
Aeterni patrisq; vigor, patrisq; potestas,
Et quamuis genitus nil genitore minor;
Qui terras, vastiq; maris liquentia regna,
Et calum, & cali lucida signa regis,
Qui facis ut variis distincto partibus anno
Sit modo luce labor, sit modo nocte quies,
Ver generet flores, undans stet frugibus aestas,
Poma det autumnus, corpora curet hiems,
Nunc pacem seruent, ineant nunc proelia venti,
Nunc niteant Soles, nunc caput imbre tegant;
Cum penitus toto nil admiremur in orbe
Quod non arbitrio stetq; cadatq; tuo,
Quodq; velis factum praestet tua sola voluntas,
Natura Domino morigerante suo,
Que te parue puer traxit tam magna cupido,
Quis nostri generis tam violentus amor,
Ut talis tantusq;, ab, toto pectore qualem
Haud capere humani vis queat ingenij,
Virgineo inclusus thalamo, castoq; cubili,
Factus sis nostrae conditionis homo?
Es Deus, & quoniam Deus, es simul omnia & unum,
Nec tua quo virtus crescere possit habes,
Sed tamen afflictis hominum succurrere rebus,
Et cum delicijs te iuvat esse tuis.
Ergo hominem pietas atq; indulgentia fecit,
Verus homo humanis ut medeare malis.

Hoc rerum dominum serui sub imagine texit,
 Corporis hoc fecit vincula ferre Deum,
 Ferre deum nostros non aequa sorte labores,
 Nos contra proprijs ornet ut ipse bonis,
 Ornet, & ornatos fulgentibus in se at astra,
 Aeternis cali ciuibus annumerans.
 Natus homo es, nulli sed parturiente dolores
 Matre, nec amissus virginitatis honor.
 Illa quidem ternis uterum ter mensibus auxit,
 Ast uteri interea tedia nulla tulit.
 Partim hominem, partim ista Deum testantur, & unum
 Efficeris, duplici sed ratione, caput.
 Ut Deus, ingenti promissis miracula plausu.
 Res hominem durae difficilesq; manent.
 Hoc humilis clamat fors & fortuna parentum,
 Hoc lacera, & pecori vix satis apta casa,
 Et nullo quod strata nitent cunabula culi,
 Sed vilem praestant stramen & herba torum,
 Nec quidquam gelidae pellas quo frigora brumae,
 Dant nisi quod modicam bos & asellus opem,
 Dum tepidis molles recreant afflatus artus,
 Et dominum agnoscunt quo pore seruitio.
 Fallor? an aethereas vagnum tollis in auras,
 Atque vrit teneras lacryma salsa genas?
 Ah teneras ne lade genas, ne lade parentem,
 Quae simul effusis flebit & ipsa comis.
 Parce puella metu, parce o pulcherrima rerum.
 Non opus ut turbet gaudia tanta dolor.
 Non minus ille Deus, quod flentem conspicias. Ecce
 Fulgentes oculos, ignis ut instar habent!
 His te lacrymulis, his te compellat ocellis,
 Turgidulis inhians languidus vberibus.
 O virgo simul & genitrix, huc usque pudoris
 Virginei satis est, ser genitricis opem.
 Maternum petit auxilium. Ancunctaber emater

*Lacteolos anido prona aperire sinus ?
 Tolle mox am, tumidas poscenti porge mamillas,
 Ambrosio tristem pellat ut amne sitim.
 Mox satur iniiciet candenti brachia collo,
 Et lentus roseas serpet adusque genas.
 Dulcia tunc blando miscebitis oscula ludo,
 Quorum nec numerus, nec modus ullus erit.
 Applaudent Superi, & letum Paana canentes
 Spargent purpureis lilia mixta rosis.
 Mox etiam paribus sulcantes aëra pennis
 Implebunt latis aurea rura sonis,
 Vulgabuntq; piis sacra mysteria noctis,
 Nocte quibus teneros pascere cura greges.
 Nec mora, que inssi visent cunabula, viset
 Undique vicini conscia turba loci,
 Lata nouum celebrans partum rumore secundo,
 Rusticaq; intextis dona ferens calathis.
 Que tu parue puer, non auersatus agrestes,
 Accipies leta quantulacunque manu.
 Scilicet amplectens inopem sine crimine vitam
 Pastoris veri nomen & ipse feres,
 Pastoris veri, qui non detrectet acerbam
 Pro grege seruando fortis adire necem.
 Plaudite pastores. Simplex hunc cultus honorem
 Vester, & emerita est iuncta pudore fides.*

*QVID mihi quod videor sonitus audire tubarum,
 Et procul hinnitum Martius edit equus ?
 Concita precipiti properant simul effeda cursu,
 Et calum nubes pulueris atra tegit ?
 Castra mouent magni Nabathæo a litore reges,
 Pulcher ubi tremulis surgit Eoum aquis.
 Non tamen ut validas expugnent viribus vrbes
 Aut furor, aut iustus concitat arma dolor,
 Sed pacis cupidos dator ut te pacis adorent*

Sancte

Sancte puer longas suasit inire vias.
 Stella recens picto magnum decus addita calo
 Pronocat, & recto tramite signat iter,
 Stella salutari prodens te sidere regem,
 Qui regna arbitrio des adimasq; tuo.
 Felices animi cali quos cura remordet,
 Et facit erectum tollere in astra caput.
 Addiscent illinc vitæ fomenta beata,
 Addiscent unum nosse & amare Deum.
 Pergite felices. Coram quem queritis hic est.
 Stat iubar, occultam nec finit esse casam.
 Tres capit Heroas angusto villula tecto,
 Et videt inflexo ponere sceptræ genu.
 Aspice curvatas onerant ut fercula lances.
 Aurum, tuis, myrrham, mystica dona, ferunt.
 Arridet puer, & tantos agnoscit honores,
 Attrectans cupida munera gratæ manu.
 Ad matrem tamen obliquos detorquet ocellos,
 Torquet & illa simul, suaviolumq; rapit.
 Mirantur proceres augustæ lumina formæ,
 Atque iterum atque iterum vota precesq; novant.
 Mirantur comites, nulla & tam Barbara mens est,
 Que non presentem sentiat esse Deum.
 Dant plausum. Pariter respondent undique silvæ,
 Et letum ingeminant litora curvæ sonum.
 Exultant scopuliq; & pulchro vertice colles,
 Et maiore cadunt murmure fontis aquæ.
 At matri tacitum permulcent gaudia pectus,
 Que partem tantæ laudis & ipsa ferat.
 Nunc mater gaude, nam quæ ventura sequuntur
 Tempora, solliciti plena laboris erunt.

Ecce furens animis Solymæ regnator acerbis
 Ab puero insidias exitiumq; parat.
 Næve error seruet morti quem destinat atra,

Aut aliud feriat, quam petit ipse caput,
 Occidi latè infantes simul imperat omnes
 Annos qui nondum præteriere duos.
 Jamq; aderit stricto qui sciat ense satelles,
 Materno rapiens pignora cara sinu,
 Atque hos atque illos promiscua funera mactans,
 Immanis teneras ceu lupus inter oves.
 Forsitan & matrem feriet, sua viscera mater
 Corporis obiectu si miseranda tegat.
 Et quæ non ingulum tunc ultro præbeat, vllus
 Si precibus locus est, possit ut ante mori
 Cernere quàm natum crudeli morte peremptum,
 Quò modò sit tanto facta dolore parens?
 Quin & erit verbis iram qua pronocet, & quæ
 Infantem aduersi illidat in ora viri.
 Laudabunt alia lapsantem in sanguine nati,
 Optabunt animos & sibi quisque pares.
 Tum verò accrescet rabies succensa pudore,
 Tutaq; quæ prægnans non erit vlla nurus.
 Impius extantem ferrum demittet in aluum
 Miles, & inuenient hac quoque fata viam,
 Non nati ut dulcem relinquunt in limine vitam,
 Ceu rosa purpureas nondum ad aperta comas.
 Herodes scelerate tuam qua insania mentem
 Occupat, & vexat tam furiale malum,
 Ab nunquam Siculi quod tentauere tyranni,
 Auditum tragicis nec fuit antè choris?
 Tunc Deo speras (ò fœda & dira libido!)
 Vim facere, aut vllis posse nocere modis?
 Tunc Dei mentem, atque æternas bellua causas
 Mortali demens vertere consilio?
 At metuis regno, quia regem parturit orbis.
 Pone metum, regno nil perit inde tuo.
 Ille, Dei soboles, teq; & mortalia spernet
 Sceptra, pios animos relligione regens.

Quos volet aeterna secum post luce potiri,
 Cum premet atra tuum nox furiose caput.
 Tunc dabis infando ingentes pro crimine poenas,
 Tisiphone ultrices incutiente faces.
 Antè etiam tempus veniet cum perditus optes
 Posse mori, at longam mors trahat usque morans,
 Dum morbus lenta depascit viscera tabe,
 Et suus excruciet singula membra dolor.
 Nec stupor obtusos percellat frigore sensus,
 Ipsa novis crescet mens agitata malis.
 Occurrent dira facies, Pallorq³, Panorq³,
 Quicquid & infernas excubat ante fores,
 Aridaq³ ardebunt tristi precordia flamma,
 Quanta nec Aetnaeis aestuat atra focis.
 Talia crudeles spectent exempla tyranni,
 Atque usdem pereant qui meruere modis.

SED tu Diva parens puerum ne crede furenti,
 Neu pigeat longa iacta ferre fuga.
 Caestri monitam voluit Deus ipse ministro
 Ut Pharon, & Nili dinitis arua petas.
 Arua pete antiquis benè nota parentibus olim,
 Nunc tamen exilio nobiliora tuo.
 Obvius excipiet lato te flumine Nilus,
 Ostentans placidas ambitiosus aquas,
 Et qua monstra suo fert plurima turbidus amne
 Agnoscent posita te feritate Deum.
 At caro noceat capiti granis aura caneto,
 Et tenerum tepido fer benè cauta sinu.
 Nec trepida si forte tuas pervenerit aures
 Vel rheda strepitus, vel properantis equi.
 Ipse licet veniat magna stipante calerna
 Rumpere iam coeptum non queat hostis iter.
 Caestris vetet hoc qui te comitatur euntem.
 Aliger, & tutam praestat ubique viam,

*Aliger horrendus nunc cuspide, blandus at olim,
Cum tibi de partu nuncius astiterat.*

*Tu quoque virginei custos memorande pudoris,
Nec vir, nec pater, at nomen utrumque ferens,
Ipse manu placidum ducens cunctanter a sellam
Prospice securo vadat ut ille gradu,
Nec labet acclini scandat seu tramite montem,
Incurvo vallem seu repetat capite.
Ipse sacrum agnoscit pondus, sed fortius ibit
Et plausu, & blanda voce rogatus heri.
Aspice demisso nutantes vertice palmas.
Ipsa vocant avidas mollia poma manus.
Da puero, & tenera munuscula grata puella,
Quò minus esse gravem credat uterque viam.
Lude puer pomis, nova sed miracula nullum
Convincant Pharios numen habere Deos.
Quacunque ingrederis sacris gestatus in vlnis,
Circumagens celi quod regit astra caput,
Ecce iacent fractis simulacra ingentia membris,
Tympanaq; & nullo turpia sinistra sono.
Hoc Isis gemit, & gemit hoc latrator Anubis,
Omnis & eversis territa turba sacris.
Causa latet. quis enim tantilli corporis umbra
Crederet ingentem posse latere Deum?
Tu tamen ille puer cecinit quem dia Sibylla
Vidtrix cum Pharias Roma teneret opes
Venturum latè regem, dominumq; potentem,
Aeterna mundum qui ditione regat,
Caestri genitore satus, caestis & ipse,
Vera sed humani corporis ora gerens.
Tu puer Hebraeus natum quem plorat Apollo
Pythius, Infernos iussus adire Lares,
Iussus sortilegis cortinam linguere Delphis,
Iussus apud Lycios, iussus & Ortygia,*

Nec

*Nec vatum inspirans mentes, nec pectora torquens,
 Sed penitus toto maestus in orbe silens.
 Querite cur terris cessent oracula Graij,
 Querite. Sed frustra sumitur iste labor.
 Hunc puerum doctæ nondum si nostis Athena,
 Ignoto sed adhuc stat vetus ara Deo,
 Agnitus excelsa turbabit ab arce Minervam,
 Falsaque diuersis Numina mille locis,
 Numina, qua Stygiis orbem miserere tenebris,
 Ipsa sed ad Stygios nunc abitura lacus.
 Nos aeterna manet lux, & bona plurima lucis.
 Nox fugit, & cæca qua mala nocte latent.
 Aurea pax orta est terris, descendit Olympo
 Iustitia, & veri non simulatus amor.*

*HACTENVS hæc. Superest sed enim robustior ætas.
 Cuius si laudes & benefacta canam,
 Nec fileam qualesq; ferēs quantosq; labores
 Humanum reparas dum venerande genus,
 Non vox vna satis, non lingua, & forsitan addam
 Plurima natali non bona verba die.
 Nec teneant lacrymas duro licet obsita ferro
 Pectora, vel Libycis asperiora feris.
 Sancte puer, quoniam tota plebs nocte dieq;
 Peruigil ad cunas cum prece vota facit,
 Omnia qua sacro castus præit ore sacerdos
 Annue. Natalem fac innet esse tuum.*

VIRGINI MATRI LAVRE-
TANÆ VOTVM,

SIVE

Vnde orta scribendi De partu Virginis
opusculi occasio.

DIVA parent nostros toties miserata labores,
Extremis toties auxiliata malis,
Nec timidum certis occumbere passa periculis
Quæq; forent terra, quæq; adeunda mari,
Quæ tibi pro tantis Superum regina merenti
Muneribus grata premia mente dabo?
Edificent aly solido de marmore templa,
Ampla quibus largas arca refundit opes,
Et vetus argentum, vetus hic tibi splendeat aurum.
Deferat huc niveum discolor Indus ebur.
Hic tibi sint variis Arabum distincta lapillis
Grandia Sidonis pepla recocta focis,
Molliaque intextis surgant aulaa figuris,
Barbara quæ tenui femina pinxit acu,
Ac benè materiam postquam suspexerit hospes,
Materiam vinci clamit et arte manus.
Talia qui donent laudèmq; decus que mererè
Crediderim, dignos semper ubique coli.
Ecquid enim toto tam rarum cernitur orbe,
Quod pietas meritis denegat alma tuis?
Sed duro tamen est aliquid viuacius ære,
Est lapide, & concha pulchrius Oceani,
Quod non solus Arabs, aut dives possidet Indus,
Et celeri externo fertur ab orbe rate.
Sed vates fecere p̄i caelestibus usi
Auspiciis, docta nobile mentis opus,
Mentis opus, quo non aliud præstantius vllum,
Nec donum celo gratius extiterit,

Mentis

Mentis opus, nihilo minus immortale coruscans
 Quam que sidereo mens venit ipsa polo.
 Non illud Martis rabies, non turbidus Auster,
 Non perimant casu fulmina missa graui.
 A pectore pereunt tabula, grandesq; colossi,
 Sive hominem simulet, seu labor ille Deum.
 Ingentes pereunt vrbes, immania regna,
 Seu tua rex Macedo, Remule siue tua.
 Quos nisi Pierio iexisset Musa sub antro,
 Nulla illaudati nominis umbra foret.
 Cetera cum longa pereant consumpta senecta,
 Et nunquam redeat qui fuit ante vigor,
 Ingenij monumenta manent, succrescit in horas
 Gloria, & extinta posteritate viuet.
 Musa mori vetat, & longum diffundit in auium,
 Dum sua virtuti premia ponit ouans.
 Atque hominum blando demulcens corda lepore,
 Mulcet & aeternos non minus illa Deos.
 Illa etiam templis meritos indicit honores,
 Et facit ad nostras Numen adesse preces.
 Tum vatem quemcunque sacra semel imbuit vnda,
 Et dedit Aonio fundere verba sono,
 Morte obita, humanos cum spiritus exiit artus,
 Ipsa manu campos ducit in Elysios.
 Haud tamen immundos fas huc transire poëtas,
 Quorum virgineus fugit ab ore pudor.
 Sit satis hos turbe quondam placuisse salaci,
 Dum canitur medio turpis amica mero,
 Atque aliquem sculpto titulum superesse sepulcro,
 Notaque librorum nomina fronte legi.
 Casta placent Superis. Si casta poemata viuet
 Auctor, & extrema cum venit hora die
 Qua mare, qua tellus, conuulsusq; ardeat aether,
 Et redeat fracto terrificum orbe Chaos
 Caestes inter choreas, caestis & ipse

Pars chorea, arguto præcinet ore melos.
 Intenti accurrent Superi, colloque canentis
 Iniicient anida florea ferta manu.
 Ipsa caput cinctum lauri frondente corona
 Adduces nati Dina sub ora tui,
 Flammantésque dabis radios, vultúmque tueri
 Sidereum immotis posse superciliis.
 At Deus omnipotens folio sublimis eburno
 Antiquum reputans mente creator opus,
 Et memor ut quondam nostros indutus in artus
 Sanguine proclivem stravit ad astra viam,
 Tum verò ingenti vinctus genitricis amore,
 Non poterit votis durior esse tuis.
 Ipse igitur vatem quem calo digna locutum
 Comperit humanis altius isse modis
 Annuet aeternis procerum discumbere mensis,
 Atq; epulas casta concelebrare lyra.
 Ille tuos referet partus. Nec mollius vllum,
 Aut magis accendens gaudia carmen erit.
 Hæc ego sancta parens tota sic mente volutans
 Hospes ad Hadriacas forte ferebar aquas,
 Brachia quâ curvans in portum contrahit Ancon,
 Et procul aduersos aspicit Illyrios,
 Quâque ferox nota Pœnorum strage Metaurus
 Vmbrorum latos irrigat almus agros.
 At sacri nemoris dorso tibi plurima frondens
 Laurus odoratas explicat alta comas,
 Et sua marmoreis imponens nomina templis
 Non ita se Delphis iactat Apollincis,
 Non Lyciam, non Delon amat, quin Thessala sterbit
 Tempe, oditq; tuum Phœbe superba caput.
 At Mariam laureta sonant, Mariam alta reclamant
 Litora. Quo audio ventus & vnda silent,
 Horrida tempestas leni conuertitur aura,
 Et volat excusso tutacarina metu.

Agnoscent

VOTVM.

Agnoscunt duri cursus solatia nautæ,
 Et quæ polliciti reddere vota parant.
 Ipse gubernator puppim de more coronans
 Te dominam plena voce salutat ouans,
 Atque ait, O Ebalij valeant, mala sidera, fratres:
 Certior hæc sæuo stella reperta mari.
 Tunc ego progressus portu quò celsa vocabant
 Culmina delubri conspicienda tui,
 Dein sacrum genibus perrepens limen ubi aram
 Aspexi, tactus religione loci,
 Protinus & duplices tendens ad sidera palmas,
 Ritè pias animo concipiente preces,
 Meque meosque tibi deuoti sancta, labores,
 Pieria parerem quidquid ab arte potens.
 Hæc igitur tenui deducta poemata filo,
 Dum iuuat Ausoniam sollicitare chelyn,
 Et numeris vulgare tuas pulcherrima laudes,
 Reddimus integra debita vota fide.
 Tu natum mihi concilia, tu remque domumque
 Serua, tu patria ser pia mater opem,
 Vt qui nunc nostrum turbat Mars impius orbem
 Dura vel in Mauros, vel terat arma Getas,
 Nos pax alma nouis plaudens circumuolet alis,
 Aurea pax, terris aurea dona ferens.

DE CHRISTO IN CRUCE PEN-
DENTE ELEGIA.

*Q*uis nouus hic furor? aut que vos insania ciues
 Arripere infesta compulit arma manu?
 Hostis an ad portas sedes, & quassata fatigat
 Mœnia seu Pharius, seu malefidus Arabs?
 Forsan & Ansonida terrent, & prisca maligni
 Sacra vetant solitis concelebrare modis.
 Nil horum, placida securi pace fruuntur.
 Sed qui scire velit quid paret iste furor,
 En captum adducunt regem diuinitus olim
 Promissum, terras qui ditione regat,
 Nomen & Abrami veteris super æthera tollat
 Nobilis, æterni conditor imperij.
 Nec cepisse satis, pœnas cum sanguine poscunt,
 Senaq; non ullum nouerit ira modum
 Donec ab infami suspensus robore vitam
 Finit, atque insons facta aliena luat,
 Haud aliter sacras quam quæ mactatur ad aras
 Victima, placatum conciliatque Deum.
 Quale sed hoc regnum est? Vtrumne à funere uiuet,
 Et domita sceptrum morte tenebit ouans?
 Hoc erit, & bene sit. neque enim nos somnia ludunt,
 Vanaq; spes falsis ducit imaginibus,
 Sed dictis agimur uatum, & quæ cernimus ipsi
 Nil dubitare sinunt quin sit habenda fides.
 Quicquid enim noto præscripsit carmine Moses
 Cum iam Niliacis egrederetur agris,
 Siccaq; diffisso ferret vestigia ponto,
 Sensit ubi infidas mox ferus hostis aquas,
 Integrum & nitidum mandans occidier agnum,
 Huc facit, & nostras approbat historias.
 Ille ille informes agrè qui sustinet artus,

Qui

Qui madidam fuso sanguine tingit humum
 Transfixus rigido ferro plantasque manusque,
 Perfodit tenerum cui grauis hasta latus,
 Denique ut ostentent noua per ludibria regem,
 Cui ledunt lacerum spinea ferta caput,
 Nudatus socijs, nec quidquam adiutus amicis,
 Solus, inops, nullis firmior alloquijs,
 Impia sed dira patiens conuicia linguae,
 (Qua grauior nulla est poena, nec asperior)
 Immiti tandem confectus morte, sed ante
 Non moriens constet quam voluisse mori,
 Cum volet exanimis iterum penetrabit in artus,
 Et veluti positus pulchrior exunijs
 Exilit, atque alios serpens sibi computat annos,
 Imposito surget fortior e tumulo.
 Surget io rediuiuus, (foio omnis vbique
 Turba canet, mira conscia letitiae)
 Surget, & optanti referet noua gaudia matri,
 Et noua dilectis gaudia discipulis,
 Quos illo atque alio sumptis timor horridus alis
 Turpiter occultas egerat in latebras.
 Nec mora longa, dies primo qui tertius ortu
 Aduentans roseo lumine sparget humum
 Caestes inter choreas hos ire triumphos
 Cernet, & aeterna religione sacer
 Festa coronatis accendet lumina templis,
 Ingeret accensis & pia tura focus,
 Dulciaq; albatirecinunt dum carmina miste,
 Et crepitant dulces ara repulsa sonos,
 Mystica sacratis iterabitur hostia mensis,
 Hostia presentem certo habitura Deum.
 Quam supplex venerans gestu plebs omnis honesto
 Sobria caestes pascet & ipsa dapes,
 Pastaq; securum peraget feliciter eunum,
 Tuta Deo, tantum si modo fida ducem

Seruatis

Servatis sequitur signis, se aptatq; labori,
 Furata subiens munera militia.
 Tunc tunc ingenti CRUX effulgebit honore,
 Aurea stans celsa conspicienda trabe.
 Quam nunc horrenti defixam cernere campo
 Si pudor est, ipsi sit graue carnifici.

ANTE sed optato quàm tertius emicet aëstro
 Lucifer, & veniant que memoranda cano,
 Ferali linguens pendentia stipite membra
 Spiritus Infernas victor adibit aquas.
 Debellanda illic seui fera regia Ditis,
 Magnaq; de magna prada petenda domo.
 Quippe cruentatas qua casa est victima ad aras
 Defunctis etiam lumen opemq; feret.
 Impia nam primi lustrans admissa parentis,
 Quicquid in extenta posteritate mali
 Inde per immensos orbi defluxerit annos
 Eluit, & priscum reddidit omne decus.
 Nec contra Stygij valeat vis vlla tyranni.
 Cedet, & en piceo mergat vt amne caput.
 Ferrati emoto franguntur cardine postes,
 Et gemine duro clausa adamante fores.
 At trepidi fugiunt Lemures, incondita turba,
 Sed nimis heu nostris ingeniosa malis.
 Ingeniosa quidem, nostro si Marte resisti
 Credimus. Ecce Crucem, suspice, tutus eris,
 Corniger aratum vt laesis dux extulit anguem,
 Cuius ad aspectum parta repente salus.
 Dinulsis igitur claustris per vasta profectus
 Regna, prius nullis peruia luminibus,
 Ipse pios repetet Manes, quorum inclita virtus
 Digna quidem calo, si patuisset, erat,
 Sed nullis illuc meritis ascendere cuiquam
 Tunc prope presentem fas fuit ante diem.

Obstitit

Obstitit aeterni sententia iudicis aequa,
 Haust aequae natali noxia fonte lues?
 Vos adeo furui tenebris quos eruit Orci,
 Inferat ut luci sidereisque polis,
 Illustres anima vatum, regumque, ducumque,
 Per quos Isacidum fama perennis erit,
 Et quotquot patrias leges ritusque, tuori
 Impulit antiqua religionis amor,
 Ite duci comites. Nondum via trita, sed ipse
 Ipse per insuetum vos bene ducet iter.
 At victor patrium donec conscendat Olympum,
 Et secum pariter vos super astra vehat,
 Interea letis secretis sedibus una
 Ferte breuem (Multis proderit illa) moram,
 Dum sese socijs & dum manifestus amicis
 Approbat haud fictam versus in effigiem,
 Sed gestans eadem diuino corpore membra,
 Purpureis etiam consita vulneribus,
 Quale decus fulgens ebori quod commodat aurum,
 Quale rubens niueo lacte remista rosa.

SED quis tam facilem dicenti praebeat aurem,
 Ut quemquam credat viuere post obitum?
 An cruce depositus, quassis vix ossibus haerens,
 Quo premitur, saxi pondera deuoluēt?
 Credere qui velit hoc, credat quoque posse reuerti
 Tempora quae volucris praeteriere fuga.
 Sit satis impositis animas non claudier urnis,
 Corpora, quae terra debita, terra premat.
 Lazarus at superest. Scio, sed qui Lazarum in auras
 Rettulit infestam cur subit ipse necem?
 Anne alium inueniet simili virtute sepultos
 Qui reuocans fati imperet indomitis?
 At quanto satius venienti occurrere leto
 Quam functos rursus viuere, ut intereant?
 Hac alij atque alij, sed quos terrena morantur,

Figere

Figere nec calo lumina recta sinunt.
 Caelestes animos cali decet astra tueri.
 Illo certa tibi fonte petenda salus.
 Quem canimus regem, caelesti sede profectus
 Et Deus, & nostra conditionis homo est.
 Est Deus, aeterni consors genitoris in aeuum.
 Est homo, qui matrem nominet, & proauos,
 Donec honoratum Iesseo ab sanguine ducens,
 Donec ab Abrami posteritate genus
 Impleri doceat magni promissa parentis,
 Qui tales genito constituisset auos.
 Nec verò matris nomen te terreat. Illa
 Qua parit, & virgo est, coniuge digna Deo est.
 Hoc quoque coniugium firmant vatèsque vetusti,
 Et cali dextro pronubus auspicio.
 Qui noua cum lecta ferret mandata puella,
 (Ast illi roseus stabat in ore pudor,
 Quòd sponsi thalamos voto nescire volentè
 Vicini partus mentio facta foret)
 En (ait) aetherea virtus te Numinis umbra
 Cinget, & hinc nato fama paterna tuo.
 Namque Dei soboles toto dicetur in orbe,
 Dauidis solium, regnàque auita tenens.
 Dixit, & ut virgo dictis assensit, ab illo
 Tempore diuini conscia connubij
 Conceptum tenero seruans sub pectore, tandem
 Edidit integra virginitate Deum.
 Hoc etiam veteres non nesciuere Sibylla,
 Nec quanquam inuito Pythias ore silet.
 Quid primae cantus, chorèeque, & gaudia noctis,
 Qua virgo genitrix, qua puer ille Deus
 Principium tantis dederunt immobile rebus?
 Ortàque quid medio stella repente polo,
 Stella Dionæo procedens pulchrior astro,
 Vt rectum ad cunas praeniam monstraret iter?

Talia

Taliacui nequeant accendere lumina mentem,
 Hunc nihil ab tantis eruet e tenebris.
 Quod si plura voles, totum discurre per aevum.
 Circumfert hominem, monstrat ubique Deum.
 Non dicam teneri cunabula prima puelli;
 Diximus, huic operi stat suus ante labor.
 Aspice crescentem iam pubescentibus annis,
 Aspice mox iuvenem, aspice deinde virum.
 Inuenies lacrymas, curasque, fumemque, sitimque,
 Lassata inuenies membra dolore graui,
 Sed tamen haec inter natura incommoda nostra
 Plurima demirans qua venereris erunt.
 Fert dura? At nobis virtutum exempla relinquit.
 Mira facit? Dictis postulat inde fidem.
 Nam neque mortiferas depellit corpore febres,
 Nec claudis gressum restituitq; pedes,
 Vel surdis aures aperit, vel lumina cecis,
 Imperat aut ventis, imperat atque mari;
 Ut vanos populi plausus mercetur hiantis,
 Suscitet aut vano gloriolam capiti,
 Sed patria cali veniens legatus ab arce
 Ut terris facilem sternat ad astra viam.
 Hoc credi studet, hoc credentum errata remittit,
 Maior eò quam si suscitet ossa rogis.
 Si Deus est igitur nostros circumdatus artus
 Christus, & hinc illi nomen utrumque damus,
 Cetera quid dubitas? Quod mors inde abstulit atra,
 Hoc mortis domitor reddidit inde sibi,
 Sese iterum insinuans positus pro tempore membris,
 Nunc tutis omni prorsus ab interitu,
 Quaeq; per obstantes possint euadere moles,
 Quaeq; procelloso insistere firma mari,
 Denique & aërias niti librata per auras.
 Tantum illis liquida lucis & ignis inest.

G

Quid

Quid mirum? Mors victa iacet, lato aucta triumpho
Vita coronatis aethera pulsat equis.

Nec te supplicij genus, atque horrenda morentur
Probra, vel in vilem non toleranda reum.
Quidquid enim proavi, quidquid commisimus ipsi,
Committentq; alij quos sua sacra manent,
Hoc insons simul omne luit pro fontibus, aqua
Lance volens poenas pendere pro meritis.
Adde quod ut doceat mala vincere cuncta ferendo
Præius ipse ultrò pessima quæque tulit.
Scilicet hæc dura causa est pulcherrima vita,
Causa quod infamem non renuitq; necem.
Quo postquam eximium nostri testatur amorem,
Vulneribus sanans vulnera nostra suis,
Ac mortem subiens ne mors nos terreat, alma
Porta quibus vita non nisi morte patet,
Impia despiciat perdentem in stipite turba,
At nobis eius mutuus adsit amor,
Mutuus adsit amor. quis enim tam spernat amantem,
A quo pauper opes speret, & omne bonum?
Qui tamen indecorem demens opponere regem
Ausit, & impuris polluere ora sonis,
Hic contra accipiat nihil vllò augustius auro
Spectatum Eois esse, nec Hesperis.
Atque utinam tantis par sit facundia rebus.
Vt sit opem vati parrige Christe tuo.
Quo mihi Romani Iouis ad delubra triumphi,
Altaq; victrici fixa tropæa manu?
Quo mihi Pisais que parta est gloria campis,
Gloria apud priscos vnica Graiugenas,
Dimitis aut Cyri solium, vel regia Cræsi,
Tota nitens auro, tota nitens lapide?
Non ego purpureum malim spectare tyrannum,
Pars illaudata qui modò plebis erat,

Atque

Atque erit, instabilem si Fors inuenterit orbem,
 (Forſitan & miſerum deteriora manent)
 Non ego vel pugnīs, vel equo, aut luctamine primum,
 (Cui cingant apio ſeria remincta caput,
 Qui ſi forte nouo repetat certamina luſtro,
 Victus & exploſus turpiter obticeat)
 Quam Dominum pro me, pro te tam dira ferentem,
 Paſtor ut incolumi pro grege præda lupis,
 Aut ſponſus teneram ſauo à raptore puellam
 Eripiens valida per mala multa manu.
 Fœdatum piceo quem cernens illa cruore,
 Improbãne id falſum vertat in opprobrium?
 An potius tali tota ſe mente marito
 Mancipet, eterno conſocianda iugo?
 Hoc ſuadet ratio, ſuadet pulcherrima virtus,
 Rebus in aduerſis intemerata fides.
 At melior quanto, quanto eſt præſtantior ille
 Quo ſine non uſquam eſt, nec queat eſſe banum?
 Hic igitur, tanta pro maiestate verendus,
 Si nobis naſci, ſi voluitq; mori,
 Atque in utroque pati, nos ut ſeruaret amicè,
 Men' pudeat, dignum nec rear eſſe Deo?
 Ne dubita, Deus eſt. Cuius certiffimus index
 Aſurgens humili de Cruce ſummus honos.
 Nam quanto propius nobis ſe dia poteſtas
 Aſſimilat, tanto plus quoque laudis habet,
 Admirabilior mundum quòd morte redemit,
 (Sic placuit) quàm quòd condidit è nihilo.
 Condere namque Deo facile eſt quacunque volentè,
 Credere difficile eſt ſed voluiſſe mori.
 Hoc voluit tamen, ingenti percuffus amore.
 Et poſtquam voluit, quis potuiſſe neget?
 Non igitur plaga, non nos opprobria turbent,
 Quæ quicumque Deum non decuiſſe putat,
 Iſ ſecum recelat veri tot maxima ſigna

Numinis, & larro que rata dona tulit.
 Dat calum, & perfert fanda atque infanda. Quid ergo?
 Flecte genu, mentem surrige, Numen homo est.
 Aspice luctantem cum morte hominemq; Deumque.
 At vincit moriens, & tibi victor ouat.
 Erumpent lacryma rigido durante duello,
 Sed certus palma vota precesq; feram.
 Et cui non teneram ducis has constantia mentem
 Fulciat? En nullis flectitur illa malis.
 Interea mæste plangunt per devia rupes,
 Et reboant mæsto vallium opaca sono.
 Ipsa suum lugens tristis Natura parentem
 Ora supersuso condit operta sinus.
 Densant se tenebra, tegitur caligine calum,
 Sueta reformidant munera Solis equi,
 Saxaq; dissiliunt, adytisq; arcentia plebem
 Vela cadunt magno non sine prodigio.
 Mota tremit tellus, trepidant formidine gentes.
 Culpa penes solos est tamen I facidas.
 Quos ipse immani cacos errore furentes
 Pœnam inter placidis aspiciens oculis,
 Indolet, (ô pietas!) & supplice voce parentem
 Det pacem miseris, det veniamq; rogat.
 Hunc ego non venerer, non mirabundus adorem?
 Hunc non præcipuo gratus amore colam?
 Nascentem excipiunt lato simul omnia vultu,
 Nec quidquam est optet quin moriente mori.
 Desine crudeles Natura ô desine questum.
 Vnius est cunctis funere parta salus.

101

LÆVINI TORRENTII DE
CRVENTO DOMINI NOSTRI IESV
Christi sacrificio, ad GERARDVM, Cardinalem,
& Episcopum Leodiensem, Sacri Romani Imperij
Principem.

LIBER PRIMVS.

LLE ego virgineum lato qui carmine partum
Ausoniis aptans fidibus felicia dixi
Tempora, quæ summi demissum vertice Olympi
Celestes inter choreas cantusq; sonoros,
Et subito effusos hiberno sidere flores
Viderunt nasci regem dominumq; potentem,
Mortales indutum artus, at cetera Numen,
Aurea qui mundo producens secula princeps
Et maria, & terras simul, & celum omne teneret;
Heu quo nunc gemitu, quo lucti sono singultu,
Et caput, & duris pertundens pectora palmis,
Deplorem infanda damnandum morte reuinctis
Post tergum duci manibus? Quid deinde? cruentis
Vndique fœdatus plagis, ut corpore toto
Non ullus liuore locus, sanieq; vacarit,
Natura mundiq; parens, quo crimina nostra
Diluat, ipse expers labis, sublimis in altum
Tollitur infami fixus cruce. Nostra nec angat
Corda dolor? Totos lacrymarum effunditerinos
Pierides, neque Castaliis de fontibus vnda
Profluat, assiduis mutentur fletibus vnde,
Nec magis infontem defleuerit Orphea mater
Orphea Calliope crudeli morte peremptum
Quàm Christum chorus omnis. & hunc nam maximus
Orpheus,
Et vestris nota studiis cecinere Sibyllæ,
Transgressi aternos sophia veracis in hortos.

Tūque adeo, felix Eburo cui pinguibus aruis,
 Condususq̄, ferox, & prisco nomine Tungri
 Imperio subsunt & sceptrā & sacra ferenti,
 GERARDE, ingenio pollens & diuite lingua,
 Nec pacis virtute minor quā fortibus armis,
 Tempora purpureo velans incincta galero,
 Adsis ò faueasq̄, precor, non vana canenti,
 Mastus & hunc mecum pariter decurre laborem.
 Sic pecudes non vlla tuas incommoda ledant,
 Nec lupus insidias commisso tendat ouili,
 Sed densas subter salices ad flumina Mosæ,
 (Ingentis Mosæ, quo non felicior amnis)
 Securos potent latices, secura pererrent
 Gramina, caelesti semper gemmantia rore.
 Quod si forte aliquas, ut magno in corpore, tristi
 Correptas morbo scabies inuaserit atra,
 Aut fidis procul à stabulis malus egerit error,
 Tunc præferre Crucem, quæ spes est vna salutis,
 Sanguinis & Christi flumio mersare salubri
 Cura sit, ut redeant septis, & signa sequantur
 Deposita leta illuue, & prurigine tetra.
 Sed iam tempus equos lugubri inducere campo,
 Liberatq̄ effuso permittere frena dolori.

TER postquam vndenos vita compleuerat annos
 Ex quo virgineo de corpore Christus in auras
 Prodiit, aeterni soboles aeterna parentis,
 Hinc instare graues casus atque aspera multa
 Prospiciens, metuensq̄ suis, ne forte remisso
 Imbelles animo tanta sub mole fatiscant,
 Ipse suas ignominias, seuosq̄ dolores,
 Verberatq̄, & mortem nullis ambagibus utens
 Prædixit, monuitq̄, viros constanter & ipsos
 Dura pati, calatq̄, viam affectare ferendo.
 Ast illos nondum dociles, meliora precatos,

Fallit amor. Diuersa etiam tunc mente fouebant,
 Præmia. Sed nec erat quisquam qui credere posset
 Admitti tam grande nefas, ille ille suorum,
 Perfidia ut caderet fessis qui venerat vltro
 Porgere rebus opem, & miseris solatia terris.
 Tres igitur comites, fidissima pectora, toto
 De numero legit. His altum stipatus abibat
 In montem, magno facturum vota parenti.
 Quò simul ac ventum, vix dum caelestibus ora
 Soluerat alloquiis, subito tremere omnia motu,
 Audiri fragor, ac puro vaga murmura celo.
 Tum verò æthereis latè loca fulgere flammis
 Aduentante Deo, quem circum exercitus ibat
 Calicolum, auratis persultans æera pennis.
 At socij attonita subita ad miracula mente
 Horrescunt trepidi, gelidos stupor alligat artus,
 Genua labant. Nec stare loco, nec tendere contra
 Mortales possint visus, ni prouocet ipse
 Omnipotens, tantumq; oculis aspiet honorem.
 Ergo animi pulsas tenebris, iam luce serena,
 Ecce duos inter proceres, clarissima vatum
 Lumina, narrantes quæ mox ventura trahantur,
 Legiferum Mosem, præcinctum cornibus aureis,
 Qui vada nudauit pelagi sistentibus undis,
 Heliamque, ardens quem vexit ad æthera curru
 Calcantem siccis undantia flumina plantis,
 Ipse ingens, ipse ante homines pulcherrimus omnes
 Conspicitur. Splendent vestes candore nivali,
 Ars qualem occultis non temperet ulla venenis.
 At facies instar Solis cum mane recenti
 Ambrosium nitido spirans de vertice odorem
 Iungit equos, lucemq; ferens, & gaudia terris.
 Talem se fulgens candenti in nube ferebat,
 Æterna simulacra ciens verissima vita,
 Digna Deo sokolet, magnum patris incrementum.

Cum subito aethereas venit vox missa per auras,
 Hic mea progenies, mea magna & sola voluptas.
 Hunc audite viri, & mea credite iussa ferenti.
 Nec plura. Applaudunt Superi, simul alta patefcio
 Ingenti late sonitu stellantis Olympi
 Regia, natiuis translucens aurea gemmis.
 Ipse noua attonitis specie quo suenerat ore
 Reddit se sociis, verbisq; affatus amicis
 Visa vetat vulgata leues efferre sub auras.
 Firmatis sic deinde animis studiisq; suorum,
 Quos nempe eximio dilectos semper amore
 Iam designato vellet succedere regno,
 Quo propius dura sentit luctamina mortis,
 Hoc maiora palam promens miracula, sese
 Jam magis atque magis diuina stirpe creatum
 Prodit, & immensis celum virtutibus equans,
 Quamquam ingens fama, factis ingentior exit,
 Egregium coeptis cupiens imponere finem.
 Sic & Apellae quicumque probatus ab arte
 Siue hominem, seu forte Deum describere sollers
 Optat, & aeternum sacrare in sacula nomen,
 Cum ventum ad summum est, cum iam manus ultima totum
 Poni, ut innexi conspirent molliter artus,
 Tunc tunc praecipue mens irrequieta laborat,
 Et socio dextram studio curaq; fatigat,
 Nequid hiet, nequid sibi discrepet, omnia viuant,
 Omnibus & constans numeris mirabile visu
 Surgat opus, laudemq; ferat, plausumq; magistro.
 Possem equidem (nec vana fides) portentare ferre
 Innumera, ut pulsa moribundo corpore febres,
 Pulsus hydrops, lenta depascens viscera tabe,
 Obscaenisq; elephas deformans ora lituris.
 Quid vincta toties abrupta silentia linguae?
 Nunc surdis adaperite aures, nunc reddita cecis
 Lumina, nunc creto claudis vestigia talo?

Quiduo

Quidve quod extincto dudum torpentia sensu
 Protinus infuso caluerunt membra vigore,
 Et fluor ille cruoris apertis undique venis
 Deproperans tacta cessauit munere vestis?
 Nec sileam Infernis tot libera pectora Diris,
 Cum malus humanos qui spiritus obsidet artus
 Ad Strygios remeare lacus, noctemq³ profundam
 Cogitur. Ille quidem multa vi perfidus obstat,
 Innectitq³ moras, sed enim maioribus actus
 Imperiis cedit tandem, vacuumq³ relinquit
 Corpus, & illidens terra, versansq³ supinum,
 Horridus in formi spumas agit ore fluentes.
 Max turpi inuisus specie, nigrantibus alis,
 Teter, odore graui, fugit indignatus ad Umbras.
 Scilicet hac cum saepe alias primoribus annis,
 Tum verò extrema iam nunc sub tempora vita
 Sapius ingenti spectata per oppida plausu
 Arrectas hominum mentes oculosq³ trahabant,
 Et clarum Christi nomen super astra ferebant.
 Nam neque Medea, claraq³ Machaonis arte,
 Aut magico pollens cantu, aut felicibus herbis,
 Morborum pestes, & corpora fessa leuabat,
 Sed verbo ut quondam Omnipotens terrasq³ iacentes,
 Atque aestum pelagi, caliq³ volubilis orbes
 Produxit genitor, sic & genitoris imago,
 Et decus, & virtus, & non dubitanda potestas,
 Filius, humano quamuis se absconderet ore,
 Celesti quodcumque animo sedisset id omne
 Praestabat verbo, factumq³ erat ipsa voluntas.
 Diuinum tamen vsque adeo res nulla vigorem
 Prodidit, aut aequae populum stupefecit hiantem,
 Ut quarto post fata die reuocatus ab Orco
 Lazarus, eterne facturus nomina fama.
 Tertius ille quidem tanto dignatus honore,
 (Namque duos ante hunc alios abduxerat Umbris)

*Ast ea nota minus, magis hac illustribus acta
 Sunt studiis, magnosq; velut spectata teatro.
 Nunc quoque si docti referantur carmine vatis,
 Perculsas mira capiant dulcedine mentes.
 Nos licet exilitentemus grandia pleetro.
 Lazarus antiqua genitus de stirpe, nec ipse
 Degener, aut veterum nequicquam oblitus auorum,
 Sed patriis crescens virtutibus, arua domumq;
 Bethaniae, haud procul a Solymis, atque ampla tenebas
 Pradia, condecorans parili sua stemmata censu.
 Non tamen aut modicos tumidus despexit amicos,
 Aut vaser occulta decepit fraude clientes.
 Commodus, & facilis, quas Numine repperit aequo
 Innocuas seruabat opes, certare paratus
 Officiis, nec se vinci passurus, & vltro
 Auxilium cuiunque volens laturus egenti.
 Huic gemina, pariter virtute & sanguine iuncta,
 Germana, Martha & Maria, haud obscura per orbem
 Nomina, praestantes & forma, & moribus amba,
 Fraternali irrupto seruabant foedere amorem.
 Illa sed assidue variis exercita curis,
 Atque intacta manens vincloq; auersa iugali,
 Remq; domumq; omnem magna cum laude regebat.
 Altera, que primos indulset amoribus annos,
 Postquam est etherei blandis correpta magistri
 Vocibus, & monita melior sententia sedit,
 Cessit & ille malus Genius, suasorq; malorum,
 Lustratam fugiens caelesti lumine mentem,
 Ex hoc grata quies, & sancta pabula vita
 Otia, non cithara cordi, mollesq; chorea.
 Christum amat, absentem quamuis auditq; videtque,
 Hoc vnum meditans opus, ut mens apta magistro
 Seruiat, aeternae succensa cupidine vite.
 Haec igitur tam casta domus, sanctiq; Penates
 Excepere Deum hospitio, Nec latior vsquam,*

Si quando immodico lassarat membra labore,
 Diuerit, placita sumens solatia mensæ.
 Forte etiam magno dum cena paratur amico,
 Et soror officiis trepidans vernalibus instat,
 Illa suo vigilem seruans sub pectore flammam
 Ad domini reuoluta pedes, securam laborum
 Germanæ, fratrisq; sui, dicentis ab ore
 Pendet, & arcanis animum sermonibus explet.
 Felix ô nimium felix, quæ iudice Christo
 Tarda laboranti tamen est prelata sorori,
 Ista quod incertis errans ut sedibus hospes,
 Nil firmum propriumq; diu solidumq; teneret,
 Illa vni coniuncta Deo, qui continet vnus
 Omnia, qui celum voluens immobilis heret,
 Hunc vnium saperet, nil extra hunc triste timeret,
 Non magis ac tumidos cantes altissima fluctus.
 Languidus interea morbo tentatur acuto
 Lazarus, & medicis nil promittentibus ingens
 Exoritur luctus. Sed spem tenuere sorores
 Pelli posse malum si presens adforet ille
 Qui mala vel solo depelleret omnia nutu.
 Ergo trans patrij Iordanis protinus amnem
 (Namque ibi Iudæam fugiens tunc Christus agebat,
 Tinctus ubi quondam fuerat lustralibus undis)
 Mittitur agroti casum qui maestus amici
 Nunciet, & dubie narret discrimina vite,
 Vota silens, neque enim precibus locus est ubi regnat
 Verus amor, cui sponte subit succurrere amato.
 Ille autem afflicti sortam miseratus acerbam
 Letiferum negat esse malum, diuinitus agro
 Immissum, non sponte sua, quod fama per orbem
 Cresceret hinc laudesq; sue, laudesq; parentis.
 Tertia sed postquam claro lux fulsit ab ortu,
 Rem sociis aperit, dormire professus amicum.
 Illuc se properare, ac velle abrumpere somnum.

Cumq;

Cumq̄ illi somnum sperarent profore, molli
 Quem ducens lecto vires repararet, herumq̄
 Iudais tuto se credere posse negarent,
 Mortuus est (mortis somnum nam dixerat ante)
 Lazarus. Et cessamus adhuc? Sed nomine vestro
 Lator, ait. Vobis post hac fiducia nostri
 Maior erit, dabiturq̄, ingentia cernere facta,
 Facta meum late cunctis testantia numen.
 Nec vos insidia moueant fraudesq̄ malorum
 Dum fulgente diem curru sublimis ab alto
 Sol agit, & spirant diuini luminis aura.
 Nam qui carpit iter manifesta in luce viator
 Certus inoffenso pergit pede, nocte sed idem
 In tenebris trepidans haud vnquam incommoda vitat.
 Sic memorans iter accelerat, comitum simul omnis
 Turba venit. Mortem veriti, & tamen ire parati
 In mortem, subeunt animo discrimina tristi.
 Jamq̄ propinquabant portis, cum Martha repente
 Audit adesse virum. Mora nulla, celerrima tectis
 Euolat, occurritque simul, simul ore profatur,
 Hanc domine hanc presens poteras auertere mortem
 Fratris, & insano pariter nos soluere luctu.
 Quanquam o. nam quaecunque Deum tu munera posces,
 Rem factam dabit, & precibus pater annuet aquis.
 Cui Christus, Frater tuus hic o Martha resurget.
 Non equidem ignoro, sed tunc (sic rettulit illa)
 Cum suprema dies collatis corpora membris
 Aspiciet tumida rediuiua exurgere terra.
 Ille iterum, gaudens ea quod responsa dabantur,
 Muneris est hoc Martha mei. Sum vita, salusq̄
 Certa resurgentum. Quod spe quicumque tenaci
 Crediderit superest etiam post fata, nec vnquam
 Interit. Hac ne tibi de me fiducia surgit?
 Surgit, ait. tu namque Dei certissima proles
 Venistitandem, & mundo succurris egenti.

Sic effata leni properans pede tendit in urbem
 Germanam blandis cupiens perducere verbis.
 Illa domi fufis refidebat mœfta capillis,
 Cum foror ingrediens, Praesto est quem quærimus, (inquit)
 Teq; vocat. Surgit subito, pareiq; vocanti.
 Postquam in confpectum venit, fuffufa rubore
 Prorepat timide, toridemq; quot altera verbis,
 Sed lacrymas in vota vocans, genibusq; voluta,
 Dans gemitum, atque alto ducens fuffuria corde,
 Hanc domine hanc præfens poteras auertere mortem
 Fratris, ait. Nec plura loqui luctusq; sinebat,
 Et pudor, & tanti reuerentia fuma magiftri.
 Non tulit hanc Chriftus fpeciem, miferatus amicos
 Ingemit, & lacrymis rorantia proluit ora,
 Et fremit, & miro turbatur viscera motu.
 Mox autem toto confurgens numine mentem
 Erigit, & nullo prius unquam tempore figna
 Tam manifefta dedit monftrans hominemq; Deumq;
 Fortè frequens aderat Solymis excita propinquis
 Turba virum maftris veniens folatia rebus
 Addere, & alloquiis magnum lenire dolorem.
 Nec non Bethania ciues cum fortè viderent
 Admiffio pariter germanas tendere paffu,
 Addiderant feffe comites, follennia triftes
 Dona rati lacrymis madefacta inferre fepulcro.
 At tanto in numero ftudium non omnibus vnum.
 Multi namque boni linguis animisq; fanebant,
 Nec guttis caruere gena, & quia cognita pridem
 Magna viri virtus, etiam fperare libebat.
 Altera vipereo pars mentem imbuta veneno
 Obliquam voluens aciem, vultumq; malignum,
 Et quaffans caput, Hic (inquit) hic fcilicet ille eft
 Reddere fortuito potuit qui lumina caco,
 Nec potuit caro vitam producere amico.
 Tali in conuentu, magna cingente corona,

Altior

Altior ingrediens calo dux missus ab alto
 Monstrari tumulum, & tumulo superaddita saxa
 Ausferri iubet. Hic iterum nimis anxia Martha
 Iam quartum fluxisse diem, iam viscera putri
 Conceptam rabo monet exhalare mephitim.
 Ille leuem verbis castigans equus amicis,
 Quid struis? aut quò nunc (inquit) fiducia cessit
 Tanta mei? Non te dixi, modo credere velles,
 Visuram aetherei sit quanta potentia regis?
 Sic fatus, superasq; oculos intentus ad oras
 Ostia dum magni reserant obstructa sepulcri,
 Rupe quod excisum vasta sub mole latebat,
 Aeternum clara compellat voce parentem,
 Nunquam ego te genitor nunquam in mea vota vocavi,
 Quin facilem nati precibus porrexeris aurem.
 Semper ades, semperq; mihi tua certa voluntas,
 Et mea stat firma nitens vi conscia virtus.
 Non ideo tamen hoc iterum pro munere grates
 Nunc agere, atque tuum cessabo postulare numen.
 Sic norint homines ut te genitore creatus,
 Te mittente vagum veni legatus in orbem.
 Talia dum memorat circum tremere omne repente,
 Et mugire solum. Stat consternata pauore
 Turba silens. Eremit ille, & Manes voce ciendo
 Lazare conclamat superas te Lazare in auras
 Siste palam. Qua voce Dei concussa debiscunt
 Tartara, soluuntur fatorum iura, nec atra
 Omnia concedunt morti. Diuellitur Orco
 Perfusos leti qui frigore liquerat artus
 Spiritus, & celeri sparsus per viscera motu
 Purpuream venis animam, nervisq; vigorem
 Reddit, & extinctos feruens sub pectore sensus
 Suscitatur. Ausugiunt macies pallorq; situsq;
 Nullaq; prateriti remanent vestigia morbi.
 Obstupere omnes nullo tangente moueri

Exani.

*Exanimam. Sed enim tumulo se viuidus ipse
 Surrigit, ut positis postquam simul exiit annos
 Pulchrior exuuiis se in gyrum colligit anguis,
 Et capite, & summa testatus gaudia cauda.
 Forte sepulcrales nexa per crura manusq;
 Fasciola obstabant, socij quas soluere iussi
 Abstulerunt. Mox ille cauo liberrimus exit,
 Veraq; se facies coram spectantibus offert.
 Quidquid agit, quidquid loquitur, quocunque mouetur,
 Lazarus est, atque esse liquet, licet ipse negaret.
 Nunc ait, & veteres gaudens agnoscit amicos,
 Aethereasq; inhians anidè depascitur auras.
 Forsitan & Stygio narrans comperta barathro,
 Quo gemitu, quam seua ferant tormenta nocentes,
 Quemq; pij Manes sperent mox adfore regem
 Auxilio, ferrata Erebi qui claustra refringat,
 Hortatur puros scelerum vestigia Christi
 Certa sequi, certamq; hinc expectare salutem.
 Protinus it magnam Solymorum fama per urbem,
 Nec solum patulas rumoribus occupat aures,
 Corda subit, mentemq; animi percellere victrix
 Gaudet, & immenso Christi succendere amore.
 Quippe viri facies subit, & regalis imago,
 Digna Deo, incessusq; habitusq;, & gratia blandi
 Sermonis, quocunque potens inflectere duos,
 Sint licet aut ferro, aut rigido de robore sensus.
 Quinetiam antea ete repetunt miracula vita.
 Mille, quibus magnum late compleuerat orbem,
 Illud praecipue, coctae cum munere frugis
 Exiguo, ac paucis (& erant ibi forte reperti)
 Pisciculis, populo in turmas discumbere iusso
 Tonsa per irrigui redolentia gramina campi,
 Largus opum dapibus tot millia pauit inemptis,
 Bis senis cumulans restantia frustra canistris.
 Tunc quoque, inexhausta capti dulcedine cena,*

Sperantes

Sperantes victu facili nulloque labore
 Liberam & immunem tali sub Principe vitam,
 Ausi sunt studio regem sibi poscere inani.
 Iamq; novos cultus atque ornamenta parabant,
 Impositum rapturi humeris, ipse auia montis,
 Et solus loca sola petens, mortalia fugit
 Sceptra, pio subigens animos, non corpora regno.
 Hos populo stimulos postquam addidit inclita fama,
 Idem omnes iterum ardor habet. Concurrere cernas
 Hinc atque hinc, nec ferre moram, iuuenesq; senesq;
 Erumpunt portis, iuuat ire, ipsumque tueri
 Auctorem tantorum operum, iuuat antra subire,
 Atque omnem lustrare locum. Tum si quis adesset
 (Vt plures aderant) qui non audita referret,
 Sed fidis spectata oculis, hunc dicere cuncti
 Felicem, atque auide scitari singula. Quae cum
 Pareffet narrare atque auscultare voluptas,
 Nulla quies, eadem decies repetita iuuabant
 Nec saturas sermone aures, nec lumina visu.
 Talibus intenti studiis blandoq; labori
 Dum gaudent, oculosq; ferunt per cuncta vagantes,
 Ipse ultio, cupiens Christi increbrescere nomen,
 Nec non impulsus monitis precibusque suorum,
 Egrediturq; domo, campisque incedit apertis
 Lazarus, & magni velut intra septa theatri,
 Ingenti late sonitu plausuque fruuentum,
 Stans caeteru in medio, & populo Patribusque fruendum
 Se prabens, latosque humeros, robustaq; colla
 Attollens, alacri prodit sua gaudia vultu.
 Tum quocunque pedem circumtulit, agmine facto
 Huc omnes, motis velut vnda impellitur Austris,
 Incumbunt, pariterq; oculis, animisque sequuntur,
 Infernis auidi redacem cognoscere regnis.
 Sic quondam Eois ales Titanius oris,
 Flagrantes inter cassias, & pinguiatua

Qui sator ipse sui solus sine matre creatur,
 Purpureus Phœnix, prima florente iuuentæ
 Cum fines linquens patrios, ubi surgit anhelis
 Phœbus equis, Pharios tendit nouus hospes in agros,
 Innumera glomerantur aues plaudenibus alis,
 Miranturq; ducem. Gemina stant vertice crista,
 Igne micant oculi, collum circumdatur auro.
 Fulgent ceruleæ per terga, & pectora pluma.
 Cauda rosas, sparsisq; nitet pulcherrima gemmis.
 Ipse noua insignis specie cana nubila tranat
 Arduus, ac tandem conspecta Hyperionis vrbe,
 Quas tulerat cunasq; suas, bustumq; parentis,
 Tempa petens, sacris infert ea munera flammis.
 Inde abit, & motis eadem trahit agmina signis,
 Aereas volucrum turmas, gentemque sonoram.
 Atque hæc magna quidem, maior tamen orta fuisse
 Latitia inuento (solus nam defuit) illo
 Qui poterat Manes arcessere faucibus Orci,
 Corporibusq; animas iterum insinuare sepultis.
 Quinetiam audito loca quod deserta petisset,
 Insidias fugiens mortesq; & vincla minantum,
 Exarsere animis, pœnas odiumq; parati
 Vertere in auctores, atque huic transscribere regnum.
 Aspera sæpe etiam iactabant verba per urbem,
 Et magno pariter cœpere efferuere motu.
 Nec mora, conueniunt proceres queis prisca tueri
 Iura patrum, ritusq; sacros, legesq; sacrorum
 Cura fuit. nam cetera tunc Romanus habebat,
 Haud facile Isacidum passurus surgere gentem
 Imperio, sceptrumq; & auita capessere regna.
 Sed neque concily ratio, nec fas erat vllum.
 Nam damnare aderant, non disceptare parati,
 Et si forte aliquis proferret libera verba,
 In fontem indicta metuens malè perdere causa,
 Hunc, tanquam sacer, ac lege instabilis esset,

H

Arcentes

Arcentes pariter fœde in scelus omne ruebant.
 Ac velut emissi fœna ad spectacula leones,
 Ursiq³, tigresq³, & quicquid Barbara quondam
 India Romane nutribat, & Africa arena,
 Ut Martis populus saturatos sanguine multo
 Assuescens oculos atrocior iret in hostem,
 Vna omnes immane fremunt, damnataq³, tristi
 Corpora deposcunt leto, furit ardor edendi
 Improbus, & siccis glomerat sub faucibus iras;
 Haud aliter mentem flammata cupidine tetra,
 Invidiaq³, odioq³, grani sine more furentum
 Turba Sacerdotum scelerato fœdere Christum
 Opprimere insidiis, aut vi, per fasq³, nefasq³,
 Destinât. Et iam tum peragit scelus impia iustum
 Impia lingua necans, serpente nocentior omni,
 Sibilaq³, & tales dum vibrat ab ore sagittas,
 Hiccine qui nostris semper conatibus obstat,
 Commodaq³, auertens, & quos speramus honores
 Ipse intercipiens, nos, nostraq³, liuidus odit?
 Hoccine adoratum populo caput? At fœber illi
 Est genitor, quamuis calo diuinitus ortum
 Se fingens, magico captas ita carmine mentes
 Alligat, atque oculos obiectis fascinat umbris,
 Viribus ut Stygii pollens atque arte tyranni
 Mille opifex rerum stupeat quas inscia turba,
 Quacunque incerto rapitur pede, (nam Laris expers
 Pauperiem, & magni simulat fastidia censu)
 Non vnquam in comitatus eat, popularia secum
 Agmina tota trahens leto acclamantia plausu.
 Tali se regnare videns benè tutus in aula
 Dum tonat eloquio, sua dum conuicia fundit,
 Atque ipsos dictis proceres incessit amaris,
 Nos facit inuisos, & quò magis improbus vrat,
 Contemptos etiam, ac vili ludibria vulgo.
 Idq³ impune ferat? Nos ambitionis, & atra

Damnat auaritia, nos illo iudice sanctas
 Vertimus ut libitum est prinata ad commoda leges,
 Immunesq; operum contemptoresq; sacrorum
 Obruimus populum quo nosmet fasce lenamus,
 Impuri, immites, & semina dira luporum,
 At rabiem niuee celantes vellere lana.
 Denique ferali pregnans nos vipera partu
 Edidit, & Stygiis genuit qui praesidet Vmbriis,
 Isacidum cupidos misere disperdere gentem,
 Atque omnes nostra simul inuoluisse ruina.
 Ipse Dei soboles calo descendit ab alto,
 Ipse equi veri q; tenax, morumq; magister,
 Atque inculpata certissima regula vitæ,
 Et quid non aliud? si de se credimus ipsi.
 Occultis studiis, & multo callidus astu
 Ad regnum preterit iter. Plebs denique regnum
 Detulit. Et tantum patimur scelus? O ubi prisca
 Relligio, sanctiq; patres, atque inclita Mosis
 Gloria? Quò tandem miseri peruenimus? Ille
 Nos regat, & folio spernat sublimis ab alto,
 Quem neque fabrili victum si rursus ab arte
 Querat inops oculis unquam spectabimus equis?
 Et tamen (ut credunt quos spe frustratur inani)
 Hunc venisse monent hunc ipsum oracula regem,
 Sublimem imperio regem, qui sacula condat
 Aurea & eternis moderetur legibus orbem.
 O cacas hominum mentes! Concurrite templis,
 Et festos agitate dies, pracingite postes
 Frondibus, absistant cura duriq; labores,
 Hic omnes cumulabit opes. Quem quarimus hic est,
 Nazaraeductus tenebris, & patre pudendo.
 Quem multo gaudere mero, lautoq; paratu,
 Infamesq; hominum prauorum accedere mensas
 Illotis fœdum manibus, non vlla tenentem
 Sabbata, nec veterum seruantem iussa parentum

Scimus, & incestas pœna soluisse maritas.
 Sit vindex igitur patriæ, tutorque, paterque,
 Et latè sua signa ferat legesq; per orbem.
 Nos (si quid sapiamus, si quid ratione videmus,
 Atque aliquis toto superest in corpore sensus)
 Hunc nisi supplicio, & plebem terrore vetamus
 Has turbas facere, & tanto concurrere motu,
 Romulida infestis aderunt sub Casare signis.
 Qui regem, & regis grauius mulctatus amicos,
 Inuisam crebris hanc seditionibus urbem,
 Nec minus inuisam ignoto sibi Numine gentem
 Perdet, & hostili populabitur omnia flamma.
 Istius hic finis regnorum, hic terminus esto.
 Talia commota iactabant mente per auras
 Hinc atque hinc, gliscente feris clamoribus ira,
 Pontificis summi cum maiestate verendus,
 Vittisq; & sacra redimitus tempora mitra
 Purpureus Caius, vulpino callidus astu
 Occultare nefas, verumq; obtendere falso,
 Aurato surgens folio, postquam alta repressit
 Murmura, Quid longis opus est ambagibus (inquit)
 Singula culpata disquirere crimina vite,
 Et veterem dictis toties renouare dolorem?
 Quo res nostra loco, quæ sit fortuna videtis.
 Vnius ob factum patimur, nos vnius omnes
 Causa premit, nec scitis adhuc quid postulet usus?
 Consulite in medium cines, sint publica semper
 Priuatis potiora bonis. Incendia vidi
 Sistere vicini detracto culmine recti.
 Nos quoque sublato, qui cunctis officit, vno
 Nos meliora manent. Nec refert ater, an albus,
 Sit quicumque volet. Nunquam pars corpore toto
 Dignior vlla fuit. Ne gens simul occidat omnis,
 Vnum auferte caput. Quid enim? Ceu cæsa per aras
 Victima votiuo placabit sanguine Numen.

Hoc agite, hoc egisse omnis letabitur etas.
 Finierat. Sequitur plausus, clamorque probantum
 Dicta viri. Non illa suo tamen edidit ore,
 Sed quia Pontificis sacrum tunc munus obibat,
 Spiritus eterno manans de lumine mentem
 Monit, & arcana lustrans vi pectora ceca,
 Ac duros subigens sensus, rabida ora coëgit
 Vera loqui, & celo dignas prorumpere voces;
 (E duro ut liquidi saliant si marmore fontes,
 Qualem Gorgonei fertur sudisse caballi
 Ungula, fatidicis spargentem viscera lymphis)
 Argumentum ingens, possint quo nosse nepotes
 Quanta Sacerdotum stet gratia, quanta potestas,
 Quos superi sibi delegit regnator Olympi,
 Ut calum terris, terrasque, innectere celo
 Sacrorum virtute queant, licet usque negarit
 Invidia, & nigris erumpens faucibus Orci
 Terribili sectum rabie qua nunc quatit orbem
 Horrida mortiferi nutrix discordia belli.
 Tandem igitur sacri signi consulta Senatus,
 Que poena munita grani concurrere vulgus,
 Et cœtus fieri, rebusque instare nouandis,
 Aut sectas agitare novas, super omnia Christi
 Facta sequi, moresque, atque impia iussa vetabant.
 Et quoniam absentem, nullo accusante, nec ullis
 Damnare iudiciis Patres non vlla sacratos
 Religio vetuit, tanquam si causa peracta
 Iam foret, ut citius seuire in corpore possent,
 Atque explere graues poenis vltimicibus iras,
 Premia si quis eum latebris educat opertis
 (Nam loca secretis peragrabat proxima siluis)
 Incassum statuunt. quis enim nisi sponte sequentem
 Duceret? Idque palam toties monstrauerat antè,
 Agmine cum medius saxisque, armisque, minantuna
 Nube caua, ceu nocte, lupos euasit hiantes.

Sed quid agas postquam perit pudor? Effera mentem
 Abstulerat rabies. Et nulla immanior usquam
 Belua vel sauit siluis, vel atrocior undis,
 Quam calo cognatus homo, rationis egentem
 Cum rapit impatiens magni vindicta doloris.
 Nec Christum latuere doli, quibus omnia vidit
 Vidit & hac oculis, & quanquam defuit index,
 Nec clausis unquam, nec surdis auribus hausit.
 Sed tamen e latebris humano more petitis
 (Ecquis enim prudens rabido se obtruderet hosti?)
 Prodit in apricam, quò se demonstrat acerbam
 Posse quidem, sed nolle, suo iam tempore, mortem
 Effugere, & sauos ultra differre labores,
 Et iam tristis hiems squallentia texerat ora
 Vere nouo, cum turgēt hūmus, cum Sole recentis
 Mille trahunt varios fragrantia prata colores,
 Mille sonat variis auium concentibus aether,
 Nec procul ille dies toto celeberrimus anno
 Tunc aberat quem Pascha vocant, rituq; parentum
 Mirifice coluere sacrum. nam tempore eodem
 Abrami soboles, longi pertesa laboris,
 Attritam damnis & prodigialibus olim
 Suppliciiis spreti sauas ob Numinis iras
 Egyptum fugiens, atque impia regna relinquens,
 Cum grauis infesto premeret rex milite terga,
 Et maris obstarent trepidis a fronte procella,
 Euasere tamen. Medio dux gurgite Moses
 Diuisa attollens hinc atque hinc agmina aquarum,
 Ceu vitreos subter scopulos proiectaq; saxa
 Trans vada sicca leui populum pede duxit ouantem,
 Conantemq; sequi, cadesq; inferre tyrannum,
 Armag; quadrupedesq; simul, currusq; minaces
 Obruit, immixtis quas ante reduxerat undis.
 At pulchris aucti spoliis ac diuite gaza
 Isacida optato potinuit xeritore leti,

Et spes ingentes coeptis ingentibus equant.
 Ex illo, quò nota magis sit gloria facti,
 Viuidaq; æternum fama extendatur in ævum,
 Quotquot erunt celeres voluendis orbibus anni,
 Mense suo, pulsus Arias quando aureus intrat
 Piscibus, & spatis nox lucem intercipit æquis,
 Cum bis septeno vaga Luna accreuerat ortu,
 Condideratq; diem clauso iam vesper Olympo,
 Cernere erat Patresq; simul populumq; tributima
 (Sic etenim Phariis gens olim excefferat oris)
 Succinctos, crudosq; ad iter perone paratos
 Confluere, & positus astantes ordine mensis
 Agrestes inter lactucas, libaq; nulla
 Turgida fermento (iussis exire profanis)
 Anniculum maculis pariter vitioq; carentem,
 At tostum flammis absumere morsibus agnum,
 Et septem immunes operum transmittere Soles.
 Hacigitur tam lata dies urgebat, & acri
 Undique concursu populos cogebat in urbem,
 Purgati scelerum votis sacrisq; peractis
 Securi ut diis passent se adiungere mensis,
 Cum graue dissidium variis sermonibus ortum
 Rescissent quòd abesse virum, quem cernere cuncti,
 Disparibus quanquam studiis multumq; remotis,
 Ardebant pariter. Sed enim pars adfore dixit,
 Spreturumq; minas, pars indignata negavit.
 Ipse autem innocuo mitiq; simillimus agno,
 Sponte sua sacras circum qui ducitur aras,
 Venturus Solymam decime sub tempora Luna,
 (Tollere tunc etenim legis præscripta iubebant
 Quem quarto post quisque die consumeret agnum)
 Bethania paulum, caros visurus amicos,
 Substitit, & nota mansit Simonis in æde,
 Cui, licet immundam pepulisset corpore labem,
 Leprosi tamen in vulgus cognomen adhaesit.

Hoc prabente domum, Martha curante culinam,
 Vnus conuiuas inter cum Lazarus esset,
 Lazarus ingenti complens latè omnia fama,
 Suauia dum laute cumulantur fercula cena,
 Quo vultus deceant hilares mentemq; benignam,
 Quo nil non fieret tali ac tanto hospite dignum,
 Celesti indulgens Maria (ut consuevit) amori,
 Impatiensq; sui, quòd, quamuis plurima semper
 Officiis, modicam sese ingratamq; putaret,
 Regali ceu sponsa nouo deducta marito
 Ingrediens cultu, nec non pulcherrima dona
 Pulchrior ipsa ferens nardi prestante liquore,
 Quem pretiosus onyx tales seruabat ad usus,
 Irrorat caput omne viri, pedibusq; volutans
 Heret, & hos primùm lacrymis lauat, inde solutis
 Abstergit tremebunda comis, mox oscula figit,
 Atque eodem quo dulce caput perducit olino.
 Cuius odor tenues tranans sic imbuit auras,
 Hesperidum ut spirare putes, vel Adonidis hortos.
 Mirantur quicumque aderant, mirantur & ipsi
 Discipuli, secum quos ille adduxerat umbras,
 Atque indigna fremunt, mulier quòd prodiga censu
 Intempestiuo turbans conuiuia fastu
 Assuetum modicis, nec tristem rebus egenis,
 Damnantemq; malas luxus quas repperit artes
 Has nunc delicias, hos nunc odiosa paratus
 Cogeret, atque unguenta pati, qua vendere multo
 Prestiterat, rebusque inopum succurrere duris,
 Non tulit has animi sordes qui, rexq; Deusque,
 Omnia dans omnem merito sibi poscit honorem,
 Et, Quid conturbatis? ait. Cur carpitur ista,
 Que laudanda fuit? mœsti nam more recepto
 Munera depositis alij libantq; sepultis,
 Ast huius prauertit amor. Me lauit, & unxit
 Vuentem, sed acerba videns mortemq; propinquam.

Fare igitur laudemq̄, feret nomēque decuq̄,
 Semper & ob meritum toto celebrabitur orbe,
 His aliȝ cedunt monitis, peccasse fatentur,
 Et roseus subit ora pudor. Sed solus Iudas
 Ischarius, loculos solitus gestare magistri,
 Et turpi sacros furto interuertere nummos,
 Confidens, nulloḡ, rubens in crimine, perstat
 Perstat adhuc, fædoq̄, tumens obmurmurat ore.
 Præceptumq̄, dolens sibi quod se poscere egenis
 Finxit, & insano vindictæ accensus amore,
 Dum variis agitatur lucrum quâ penset ademptum
 Consiliis, nec sese explet tam dira cupido,
 Postremò quoniam tali spes nulla peculi
 Sub domino, dominum querenti prodere turba
 Pontificum, & pactis insontem addicere nummis
 Destinat, infandum aggrediens scelus. Hora, locuq̄,
 Desiit. At non deerit, ait, Fortuna labori.
 Nec mora, nec requies, aurum noctesq̄, diesq̄
 Cogitat, & reputans sperati commoda census
 Jam lautum, iam se nitidum fingitq̄, beatum
 Nescius instantis fati, mortisq̄, pudende,
 Quam sibi proiecto consciscat turpiter auro,
 Aeternis Stygio addictus sub gurgite pœnis.

H 5 LÆVINI

LÆVINI TORRENTII DE
CRVENTO DOMINI NOSTRI IESU
CHRISTI SACRIFICIO.

LIBER II.

AMQUE exempta fames, ablataq; pocula mensis,
Et bona pars noctis sermone absumpta benigno
Suadebant dulci componere corpora somno.
At verò humani generis servator Iesus
Aspera multa suo tristi sub corde volutans
Tam quæ periculerat, quam quæ ventura sequantur,
Ne quid inexpertum linquat quo flectere duos
Posset, & unanimes aeterno iungere regno,
Se regem monstrare volens, Davide creatum,
Sed cupidum pacis, qualemq; oracula dicunt,
Mansuetum facilemque, & lenia iussa ferentem,
Postera cum croceo surgens aurora cubili
Rorantes primo sparsisset lumine terras,
Et sociis simul & paucis comitatus amicis
Ad Solymos contendit iter. Via parua, sed anti-
Assuetus nudis pedibus, tunc rure propinquo,
Missis præcipuo qui censebantur honore,
Adduci vinctum e bivio sibi mandat a sellum
Intactum sessore, & adhuc cum matre manentem,
Quos postquam dominis non oblectantibus illius
Abductos stratis ornarant vestibus ambos,
Terga premens pulli (quò regna nouissima primis,
Et patria antiquæ sobolem præferre recentem
Creditus est signo) medio dux agmine cunctis
Celsior it. Nec plura suo instrumenta triumpho
Comparat. Illa aderunt non arte, aut sumptibus ullis,
Sponte sed agnoscent aeternum cuncta parentem.
Fama, nouis semper trepidans præcurrere rebus,
Hæsterna festas opulas & gaudia mense,

Continua

Conuiuas etiam, quos inter Lazarus ille,
 Haud ullos potis unquam oculos explere videndo,
 Aduentumq; ducis, quem, quod latitare ferebant,
 Aspicere ingenti populus gestibat amore,
 Iamdudum tota passim vulgauerat vrbe.
 Nec mora, (sive viri virtus atque inclita facta,
 Seu vis Natura, seu vis hoc numinis egit)
 Ad montem postquam ventum est felicis oliua,
 Cuius supremo de vertice sancta videri
 Vrbs simul, & templi potuit veneranda vetustas,
 Plurima quae plenis proruperat obuia portis
 Turba nouum cernens sublimi vertice regem.
 Insolitos inter plausus vocesq; suorum
 Solis vti specimen caelesti effulgere vultu,
 Et quocumque caput circumtulit agmine toto
 Diffundi aethereos oculis stellantibus ignes,
 Tacta furore, sacros qualis sub pectore vates
 Arcanis agitat stimulis & verbere caco;
 Sublatis caelo manibus, vultuq; supino,
 Curuatoq; genu regem dominumq; salutant.
 Nec nuda patiuntur humo procedere, densa
 Inuaduunt nemora, atque auulsis undique ramis,
 Sive oleae, laurinae forent, palmaeue comantes,
 Exornantq; vias, & veste & frondibus explent;
 Brachiaq; intorti ramis, atque ora corollis
 Quas studium vel cuique suum, vel copia fecit,
 Atque vno simul ore nouum paena canentes,
 Spectandum leti ducunt trans moenia regem
 Non magno reducem bello, curruq; superbum
 Aurato captas monstrantem ciuibus vrbes,
 Barbaraq; iniectis stringentem colla catenis.
 Non illi mens ista fuit, fera bella vetabat
 Pacis amans, pacisq; ferens mandata per orbem
 Dura pati, dura potius succumbere morte
 Quam flagrare odiis saeuq; cupidine poena

Iussit,

Iussit, & hac Erebi victor ratione tyrannum
 Proruit, aeterna monstrans compendia vite.
 Quin ubi iam portas, & proxima circumspexit
 Mœnia congestis celo minitantiæ saxis,
 Tot moles tantorum operum, artificumq; labores
 Commoto voluens animo, venturæq; pandens
 Tempora quas iterent clades, quæ bella retractent
 Romulide duri cum cinctam hostilibus armis
 Tot claræ ducibus, magnis tot regibus auctam
 Vi capient, captamq; ruent à sedibus urbem,
 Non tenuit lacrymas, meliora capeffere cines
 Consilia, exhortansq; suam curare salutem,
 Si modo peniteat scelerum, non desere Numen.
 Dicta quidem memori & constanti mente tenendæ,
 Insano sed enim læti clamore fremebant,
 Talibus attentas nec habebant vocibus auros.
 Nos verò, nostrosq; inuet meminisse minores,
 Nec pigeat precibus desistere Numinis iram,
 Quæ grauior quo læta magis mortalibus instat.
 At postquam populi viderunt gaudia tanta
 Pontifices, accensi odiis, sanog; furore,
 Deterrere parant. Sed nec vi, nec prece blanda
 Proficiunt. Pueri circum, innuptæq; puella
 Agglomerant, Patrumq; minas & iurgia tenuunt,
 Quoque magis vetiti, magis applaudente coronæ
 Sacra canunt non sponte sua. Puerilia soluit
 Ora Deus Deus ipse. Et quis celestia vertat
 Consilia? Vt taceant homines, vel saxa loquentur,
 Assurgentq; Deo, quò sit manifesta potestas
 Numinis, & prodat sese insuperabile verum.
 Sollenni interea pompa iam penè peracta
 Ventum erat ad templum, quò se dux ipse ferebat
 Celestis memor imperij. Quod condere iussus
 Non celsas regum turres, aut ampla petiuit
 Atria nobilium magno celebrata tumultu.

Sed quod delegit superi regnator Olympi
 Templum augustum, ingens, & pratulit omnibus unum,
 Hoc subit. Hac tali placuere palatia regi,
 Formando studiis animo caelestibus apta.
 Nam pater omnipotens certis non sedibus ante
 Cultus, & interdum fulgentia castra secutus,
 Mystica succinctis quò venerat arca ministris,
 Tempore Idumais Solomon quo praesuit aruis
 Pacifer, & nullis turbarunt secula bellis,
 Regis opus sancta sibi surgere iussit in urbe
 Intextis firmum cedris, auroq; decorum,
 Implensq; locum diuini Numinis illa
 Qua terras, calumq;, & cali sidera torquet
 Maiestas, quocunque ager quis fasce laboret,
 Si pia vota, sua si non aliena saluti,
 Supplicibus facilem promittens vocibus aurem.
 Promissis nec vana fides dum prisca manebat
 Simplicitas, dum sacra pius castusq; Sacerdos
 Portabat puris manibus, pastorq; praebat,
 Et populus securus sequens vestigia nusquam
 Errabat, septis nec declinabat auitis.
 Sed postquam antiquos obscena pecunia mores
 Expulit, & mentem scelere imbuit atra nefando,
 Vt iam nulla gregis, sed habendi cura peculi
 Vna foret, proprio & seruirent publica quaestu,
 Sacra nec addictis pudor esset vendere nummis,
 Que pascentis erat pecori quoque tristis adhaesit
 Extremum scabies, contracta erugine tetra.
 Nullus amor sociis, nulla in commune voluntas,
 Non dictis, factisq; fides. Sua cuique cupido
 Lex erat, & sibi quisque Deus. (Sic nempe necesse est
 Relligio cum spreta iacet) Tu moribus istis,
 Si poscas, sperare queas placabile Numen?
 Tunc precibus locus est, tunc acceptissima templis
 Dona ferēs, flexura Deum, mens conscia recti

Cum

Cum culpa vacat omni, aut si qua culpa remansit,
 Eluitur lacrymis, gemitus planctusq; sequuntur,
 Atque imo sub corde dolor. Sic ardua cæli
 Porta patet. Nec commissi pœna vlla timenda est
 Cum index sis ipse tui, vitæq; prioris
 Penitet, & spondes melius. Confide, sed & tu
 Tu quoque confer opem. Vana est fiducia nullis
 Si meritis ornatu ades. Quæ maxima quanquam,
 Tu pretium ne pone, Deo exploranda relinque.
 Quicquid erunt, ille ingenti cum fenore reddet
 Cum index aderit supera sublimis ab arce,
 Præmiaq; & pœnas statuet mortalibus æquas,
 Lucis & ad campos, aut nigra in Tartara mittet.
 Regni ergo atherei reputans fundator Iesus
 Quantum religio attulerit contempta malorum,
 (Religio, quæ sola regit, quæ sola coercet
 Luctantes animos, pressisq; inflectit habenis,
 Et rerum fluctus tempestatesq; serenat,
 Tristia sedatis depellens nubila ventis)
 Marmorei ingressus fulgentia limina templi,
 Quos ibi deprendit pretio transcribere nummos,
 Nec secus atque foro in medio mercesq; pacisci,
 Et pecora, & teneras soluenda ad vota columbas,
 Vestibulo ex ipso rapiens sublime flagellum
 Expulit, & loculos, mensasq; omnemq; paratum
 Subuertit. Sparsi sinuosa per atria questus
 Lugentum nummos, & verbera dura ferentum.
 Nec tanto tamen in numero vel restitit vllus,
 Carpere vel factum potuit. Mens conscia linguam
 Pressit, & æterno reuerentia debita regi
 Eximium licet inuitis extorsit honorem.
 Tunc, Nostra hæc (inquit) votis sacrata, piisq;
 Stat precibus domus. Hanc ausi scelerare, velut si
 Latronum spelunca foret. Procul este profani,
 Sit procul omne nefas, nec templi insistite limen,

Nec fœdos inferte pedes, nec temnite Numen.
 His dictis iterum plaudit chorus. At mala turba
 Pontificum accensa quamvis sic aestuat ira
 Subiectis ut athena solent efferuere flammis,
 Composito tamen & vultu & sermone magistrum
 Appellant, tantosque rogant compescere motus,
 Nec sinere ut pueris permissa licentia crescat
 Implendi clamore vias. Ille abdita cernens
 Mentis, & infusum venis letale venenum,
 Cur vos vsque adeo puerorum nania turbat?
 An nescitis (ait) priscos sic tradere vates,
 Infantes & adhuc pendentes ubere matrum
 Perfecta cecinisse Deo praconia laudis?
 Sic fatus, quò signa sui tum plura relinquat,
 Tum manifesta magis, media inter millia quot quot
 Aut claudi, aut aderant caci, diuinitus omnes
 Sanat, & optatum spargit per membra vigorem.
 Exultant, aliosque pedes, rerumque colores
 Mirantur, regisque ferunt ad sidera laudes,
 Regis & ingeminant nomen. Ferit aethera clamor.
 Antè sed excelsò ferus quàm vesper Olympo
 Precipitans magna tellurem inuolueret umbra
 Ipse instaurati perfunctus munere templi,
 Subducens sese populo, sub lumina prima
 Bethaniam redit, & noctem non amplius vnâ
 Hospitibus, cenaeque breui, placidaque quieti
 Indulgens, iterum se matutinus ad urbem
 Contulit, inuigilans operi, regnisque futuris
 Fundamenta locans qua nulla absumpserit aras.
 Illaque atque aliam manifestus luce reuisens
 Tempa Sacerdotes acri sermone notabat,
 Multa monens, monitisque minas & iurgia miscens.
 At nocturna piis impendens tempora curis
 Montis oliuiferi solus secreta subibat,
 Aut caros etiam extremum visibat amicos,

Demul-

Nec

Demulcens placidis merentia pectora dictis,
 Nec temere infusum admittens per lumina somnum.
 Ac vagus ut viridi pratexens margine ripas
 In mare nunc tacito lenis pede labitur amnis,
 Silvarum decus, ac vitrea pulcherrimus unda,
 Nunc latè hibernis niuib³, atque imbribus auctus
 Exundat campis, atque atro vortice saxa
 Saxa trahens, stirpesq³, domosq³, anul³q³ rura
 Fertur, & aduersum multa vi rumpit in equor
 Spumens, altà sonans; (Celso stat in aggere pastor
 Toruà tuens, glomerant dense toto aethere nubes)
 Haud secus aeterni progressus ab ore parentis
 Ipse patris Sermo, qui magnum ut condidit orbem,
 Sic quatere & turbare potest & vertere fundo,
 Maxima venturis post sese exempla relinquens,
 Nunc molli alloquio, verbis nunc asper acerbis,
 Sponte sua mitis, iusta sed feruidus ira,
 Laudabatq³ humiles, castigabatq³ superbos,
 Infestus vitis, virtuti equissimus vni.
 Summus at ille labor, matrem cum multa dolentem,
 Implentemq³ sinum lacrymis, vultumq³ decorum
 Liquit, & afflictam solatus, tristis & ipse,
 Ipse etiam ingentem fassus genitricis amorem,
 Ingemuit, reputans quanto maestissima planctu
 Nati sit visura sui miserabile cunctis
 Supplicium. Stat iussa tamen caelestia iam iam
 Firmato complere animo, stat morte pacisci
 Humani generis dura sub lege salutem.
 Interea furui trepidans formidine magna
 Rex Erebi, cecis loca qui torrentia flammis,
 Et mersos atra semper caligine campos,
 Feruentesq³ lacus piceo (res mira) cruore
 Imperio tenet, & fontes sub gurgite vasto
 Exercet variis, est ut sua cuique libido
 Vienti, nec cura subit commissa piare,

Suppli.

Supplicijs, Tenuis stridor ferit horridus auras)
 Concilium vocat. Immani stant agmine circum
 Inuisæ Lemurum facies, sine corpore formæ,
 Qualésque aëri percurrunt nubila venti,
 Quos sentire magis miseri quàm cernere possunt
 Mortales dum mole premuntur corporis ægri,
 Nec cadit in nostros natura recondita visus.
 Ipse in deformi cœtu deformior atros
 Terrori at tollens oculos, prefixaq; fronti
 Cornua, nigranti semper squalentia fumo,
 Dirà fremens, pressisq; infrendens dentibus atrox,
 Sed catus, & longo sæclorum exercitus usu,
 Hæc singultanti tandem sic protulit ore.
 Æthereis olim fulgentes sedibus, imos
 Nunc missi ad Manes, quanquam illatabile regnum
 Sortiti sumus umbrarum noctisq; profunde,
 Regnamus tamen. Et non hoc in carcere tantum
 Regnamus, terram mare quâ circumdat & aër,
 Desuper & fuluo lustrat Sol aureus axe,
 Omnia sunt nostris iam peruia viribus, omnes
 Subdidimus latè populos, urbèsque tenemus,
 Atque animas mira lætando ducimus arte,
 Has illo, has alio vincas ad Tartara nodo.
 Ipse adeò vacua cali se iactet in aula
 Qui nos exturbauit atrox, sua fulmina mittat
 Horridus, & tonitru magnum labefactet Olympum.
 At mundi certè imperium, licet abnuat vsque,
 Abstulimus. Superest tantum ut retinere queamus.
 His dictis arreçti animi, vulgusque moueri
 Cœperat, & tremulis inuoluere murmura labris,
 Ut siluis strepitan auræ simul imminet atra
 Tempestas, miseris meditans mala plurima nautis.
 Ipse suis iterans compressit murmura verbis.
 Res Stygia, atque omnis sceptri fiducia nostri
 Non alio stetit auxilio, nec stare videtur

Posse diu, quàm quòd sceleratum irrepfit in orbem
 Vana superstitio, & tam longa obliuia veri
 Numinis. Hinc vires, hinc tanta potentia nobis.
 Scilicet & rerum domini sumus. An ne videtis
 Nostra quot & quantis cumulant altaria donis?
 Nec tantum pecudes, armenta que buccera ducunt,
 Ipsi se mactant homines, & saepe ministro
 Letior optatis iugulum dedit hostia cultris.
 O ingens, verum nobis gratissimus error!
 Quippe etiam Superos sese implorare professi,
 Quorum nos cultus & nomina finximus ipsi,
 Mille Deos, toride inque Deas, & somma mille,
 Impia mentitis bacchantes orgia sacris,
 Nostris aduoluunt genibus, votisque fatigant
 Non donaturos nisi noxia munera Diuos.
 Quando igitur nostri custos fidissima regni
 Sola superstitio est, atque huic debere fatemur
 Tot fontes animas, quas hic Acheronte sub imo
 Cogimus illa pati quæ nos perferre necesse est,
 (Idq; iuuat, neque iam superest alia vlla voluptas)
 Hoc agite, arripite arma citi, stet parta tueri.
 Ipse ego, quòd maiora vocant discrimina, nunc hic,
 Nunc illic adero, & tota me mole mouebo.
 Flamma si potui conuersus in ora draconis
 In festo cali armigeros incessere bello
 Æthera per medium, & tanto superesse labori,
 Nunc morer, & Christi turbet me nomen Iesu?
 Scitis enim quibus ille ferox nos, nostraque vexet
 Auspiciis. Ideo (nisi mens tunc nulla fuisset)
 Principio perdendus erat, vel matris in aluo,
 Vel tener in cunis, aut cum gestatus in vlnis
 Herodem fugiens Aegypti regna petebat.
 Tunc quoque (nam memini) nimium puer ille timendus
 Sed quis ab incerto genitum patre, vel patre nullo
 Crederet ad tanta venturum lumina fama?

Est odio probitas omnis, sed ferre queamus
 Dum priuata manet. Nimum me publica virtus
 Territat, & profusa sui. neque enim auia rura,
 Et siluas colit, aut prærupti vertice saxi
 Solus nosse viam, aut astrorum arcana laborat,
 Vel paucos inter comites, iuuenumque cateruas
 Parietibus clausis cacòque immurmurat antro
 Quæ nescire aliquis prudens quàm discere malit,
 Quales sæpe viros submitunt Bactra, vel Indi,
 Et Nili fontes, aut mendax Græcia nutrit;
 Ast vrbe in mediâ mediis se in millibus effert,
 Et dictis factisque, potens quæ tradidit ore
 Præstat & exemplis, nec linguæ discrepat usus.
 Cernite quanta illi de se fiducia surgat.
 Nos quoque cum voluit sua iussa capeffere cogit,
 Quodq; iubet, quamuis rerum natura repugnet,
 Fit tamen. Hunc credam mortali sorte creatum?
 Sed labor, & gemitus, durisq; in rebus egestas,
 Tum color, & facies hominem sonat. Est homo certè
 Qui patitur, certa est hac experientia veri.
 Vos igitur vires huc toti effundite vestras,
 Mille nocendi artes. Aliquâ nocuisse iuuabit.
 Nec fide deerunt opera, scelerumq; ministri.
 Scitis enim quorum ille odium iactetur & ira.
 Tantum absit mora. namq; suo pede sisteterit res,
 Si vincat virtus, si nemo exorsa retardet,
 Depulsis mundo tenebris, & luce reuersa
 Vmbrarum pereat regnum noménque necesse est,
 Veraq; religio præclusis faucibus Orci
 Aeterno illustres animas transscribet Olympo.
 Sic ait. Hinc dira socios partitus in omnes
 Munera militia tetrosæuissimus antro
 Euolat, & rectâ Solymos perit. Horror euntem,
 Et sequitur Pavor, & commota Insania mente,
 Infernaq; simul Furia. Quarum vna, sororum

Pessima, se Ischarij sub pectore condidit imo.
 Nec via difficilis. Iam dudum strauerat illam
 Turpis auaritia labes teterrima, qua se
 Furia per, & celeres properat ditare rapinas.
 Sed tamen apposita est tali custodia tali
 Mancipio, incepto ne forte absistere victus
 Possit, & excussis educere colla catenis.
 Inuadunt alios alij, pars viribus usi,
 Pars instructa dolis. Nulli stat parcere, nullum
 Non tentare nefas. Quo quisque integrior omni
 Abstinet vitio, tanto acrius instant.
 Sic quondam hiberno cum sidere tristior annus
 Nungit, & astrictos Aquilonibus impedit amnes,
 Quo tutas magis ad caulas pecus omne remotum
 Ruminat, & teneris implet balaribus auras,
 Senior hunc mouet arma lupus, partesque per omnes
 Explorans aditum nunc huc, nunc vertitur illuc
 Duram fremens. Premit atra famas, iraque ministrat.
 Ipse caput quassans cinctum serpentibus atris
 Pontificis summi limen dux obsidet, illam
 Expugnare parans, & vertere funditus aulam.
 Obstuit aggressu primo sacer ille tiaras
 Vutati capitis, quod tunc insigne gerebat
 Muneris eximij, visusque exterruit hostem.
 Sed quia quem nactus pretio foedabat honorem
 Occulta scelerum illuue atque libidine turpi,
 Spem dedit ipse sui. quid enim mens conscia posset?
 Victus habet, sparsum venis furiale venenum
 Labitur alta petens, penitusque per ossa medullis
 Heret, & indomita torquet praecordia flamma.
 Estuat insano vindictae accensus amore,
 Estuat, & sine more furens sitit usque cruorem
 Infontis Christi, miserumque eam magna coquebat
 Cura, quod obstabat populi fauor. Aduocat ergo
 Concilium. Accurrunt proceres, spatiosaque complent

Atria. Stat circum Larvarum exercitus ingens,
 Triste satellitium, tali sed praeside dignum.
 Qui toruam voluens aciem, suffusaque tabo
 Lumina, (nam toto rabies ardebat in ore)
 Asper in hac senis prorupit iurgia verbis.
 Quo nos usque viri mala perdit inertia, nec se
 Tollit humo si qua est in pectore viuida virtus?
 Nempe hoc assiduum, repletur curia verbis,
 Sed nihil interea geritur quod postulet usus.
 Quid querar? aut quò me referam? Prò dedecus! Ille
 Quem toties meritis tolli decreuimus omnes
 Supplicis en viuit adhuc. Quid viuere dicam?
 Regnat. Nec populi tantum se iactat habenis,
 Nos petit, & nostros ad se iraducit honores.
 Nam quæ sacrorum, templi quæ salua manebat
 Cura, nec imperiis infracta hostilibus unquam
 Arbitrio stabat nostro, hanc sibi vindicat iste
 Improbus, & raptis tortorum more flagellis
 Quos se ferre negat sacra inter septa ministros
 Eucit, atque in nos probris ea ructat acerbis,
 Palleat, inq; sinum sibi despuat omnis ut astant
 Auditor. Patimur tamen, atque ignoscimus ultro.
 Scilicet hic tota quem vidimus vrbe triumph
 Finis, ut in tanti iuremus verba magistri,
 Cedamus patriis ut legibus, at tua Mose
 Iussa dehinc nemo, nemo tua signa sequatur.
 Finierat, bilèmq; animis accenderat atram,
 Quàm facile arentes torret cum Sarius agros
 Accipiunt ignem stipula, flammásque sequaces.
 Sed populum festis tamen iritare diebus
 Si non relligio, prohibet timor. Hactenus ira
 Substitit, ut paulum repressa ferocior inde
 Surgeret, & siccas expleret sanguine fauces.
 Ast iisdem interea furis agitur Iudas
 Irrumpens portis, ut qui non parua referret,

Attonito similis, (pallor sic verterat ora)
 Improvisus adest, & quod vix credere quisquam
 Audebat tanto in numero, licet improba tota
 Turba foret, dominum venalem obtrudit, & vltro,
 Quid mercedis erit? Si debita poscimus, (inquit)
 Præmia si nostro stant non indigna labori,
 Ipse ego (ne dubitate viri) quem queritis ipse
 Ipse manu vobis tradam. Vos quolibet illum
 Ducite. Certa fides quam certa pecunia firmat.
 Hanc date, spe citius mea dein promissa sequentur,
 Sic ille. Incerto resonant subsellia plausu.
 Quem Stygiæ circum alipedes ferale dederunt
 Lætitiæ signum, veluti spectata theatris
 Fabula cum placuit fremit omne ignobile vulgus.
 Nec mora, quos pacti simul (O vesana cupido!)
 Ter denos infantis heri pro corpore nummos
 Accipit argenti veteris. Quod vile quis vsquam
 Mancipium non pluris emat? Sed nec dare multa
 Consuerunt qui sacra ferunt, & quisquis auarus,
 Semper inops animi, quoties obiecta lucelli
 Conditio est trepidans rapit obuia, longa relinquit,
 Præuerti misere metuens, aut denique falli.
 Mercedem hanc igitur sceleris capit improbus, atque
 Vnguenti reputans pretium, (causa vnde furoris)
 Quæ ter centenis ter dena abradere turpi
 Tunc poterat furto nunc proditione reponens,
 Latus abit, voluens animo quo tempore, quove
 Mox præstet promissa modo. Iam totus in illo
 Ad socios redit, & nutus obseruat heriles.
 Quoque magis lateat, blandos stat fingere mores,
 Dissimulare nefas, crimen non prodere vultu.
 Nec subit ab misero quoties iam viderat antè
 Occultos aperire dolos, atque intima mentis
 Consilia hunc ipsum quem vendidit, idq; Senatûs
 In medio coramque (pudor) tot testibus astans,

Et spondere volens, cupiens & in acta referri
 Publica, quò cunctis testatum dedecus esset.
 Sic scelera ingeminant, errorèmq; implicat error
 Cum semel excutiens neglecti frena pudoris
 Perfurit indomitum, nec habet vesania finem.
 Iam bis septeno se Luna coegerat ortu,
 Et patrio sibi quisque agnum de more parabant
 Isacida lati. Et quoniam nil iusserat, ultro
 Accedunt Christum comites, pia cura, rogantque
 Sollennes ubi & ipse dapes sibi posceret. Ille,
 (Vt Solymis aberat) Praecedite (dixit) in urbem.
 Obuius ingressis fiet de fonte reuertens,
 Qui dulces habili latices gestabit in vrna.
 Hunc vos obseruate, & quò diuiterit, illic
 Affati dominum, paucis mea vota referte.
 Nam simul atque suis me velle intelliget uti
 Aedibus, instructam monstrabu sedulus aulam.
 Hic agite. hic nil deerit enim quorum indiget usus.
 Non secus ac iussi faciunt quibus illa duobus
 Cura fuit. Sequitur mox ipse, & nocte propinqua
 Tecta subit, tanti late celebranda per orbem
 Hospitis aduentu, qui quas celebrauerit ades,
 Sint humiles licet, & nullo spectentur honore,
 Ardua decedat magni quocunque tyranni
 Regia nobilibus fulgens innixa columnis,
 Ac neque Romani certet domus illa Neronis
 Aurea, nec Bactris, nec si qua feratur ad Indos,
 Ditesque Aethiopum populos, ubi fama coruscas
 Ostendi Solis mensas, fontesque beatos.
 Si desunt Pario ducti de marmore vultus,
 Si proauum series molli nec spirat in aere,
 Nec pictis eadem sic est expressa tabellis,
 Vincat ut argutam, aut possit vicisse videri
 Naturam manus artificis, modò verba sequantur;
 Non ebur, aut summis fulget laquearibus aurum,

Nec sola luxuriant nitidis variata lapillis,
 Aut strepitant culti sinuosa per atria serui;
 At mundus victus pura sine crimine mensa,
 Et iucunda quies nullius conscia culpa
 Non desunt. Hic & socij concordia lecti,
 Atque amor, atque fides, veri certissima custos,
 Cautaq; simplicitas, atque omnis mater honesti
 Religio regnant pariter, dominumq; beatum
 Pacate assidue recreant solatia mentis.
 Talia tunc igitur cum tecta subisset Iesus,
 Tecta, Dei templum quo non antiquius ullum
 Christiada agnoscunt, (Ideoque augustius illud
 Legerat, instructum, pictisq; tapetibus aptum,
 Ut noua sacra tibi traderet orgia mystis)
 Aeterno comites sibi quos deuinxit amore
 Communi associat mensa. Ac simul ardor edendi
 Cessit, & absumpto, vetus ut lex imperat, agno
 Iam magis attentae stabant sermonibus aures,
 Incipit, & blando mitis sic ore profatur.
 Hoc solenne sacrum quod nunc celebramus, amici,
 Ingenti desiderio saepe antè cupini
 Perficere humanis quàm me discedere rebus,
 Atque extrema pati iubeat diuina voluntas.
 Adiucite ergo animos, & quod nunc instat agamus.
 Sic fatus linguat mensas, vestemque fluentem
 Ponit, & accinctis inducens linthea lumbis
 Flumineos latices undanti pronus abeno
 Grandibus infundit labris, pedibusque suorum
 Abluere aggreditur sordes. Procumbit humi rex
 Qui calum, calique suo sub numine torquet
 Sidera, & aduoluens genibus quos lauit eosdem
 Deterget nixeo quo se velarat amictu.
 Non tulit hunc habitum Petrus, quem viuuda semper
 Vis animi stimulo generosa mentis agebat.
 Vtq; eius venere vices, sic turbidus infit,

Tūne meis lympham pedibus? Dum vita manebit
 Nunquam egote patiar dominum seruire ministro.
 Ille refert, Meus iste labor quid conferat, aut quò
 Tendat adhuc nescis. Sine te lenis abluat unda.
 Ni facias, pars nulla mei tibi cedit honoris.
 Quod simul audiuit, velut astro percitus, At tu
 Non summos modò tinge pedes, ne deserar (inquit)
 Et capite, & manibus, toto & iuuat ore lauari.
 Cui Christus, Loto mundus qui corpore viuit,
 Huic satis est lauuisse pedes. Vos denique mundi,
 Non omnes tamen. Hoc addens, quò proditor ille
 Scilicet agnoscat culpam, nec fallere speret
 Perfidus. At nec facta valent, nec dicta monere
 Denotum Diris animum pestiq; nefanda.
 Postquam lustrali socios sic abluit unda,
 Aptauitq; viros sacrae ad mysteria cena,
 Que pueros poscuntque pedes, & pectora pura,
 Depositae sumens vestes, iterumq; recumbens,
 Hortatur meminisse velint alternaque semper
 Prestare officia, & fidum non ledere amorem.
 Nam si ego, quem dominum, regemque, patremq; vocatis,
 (Et merito, neque enim non debita sumimus, inquit)
 Tale ministerium nullo cogente peregi,
 At certè inter vos eadem seruariet æquum est.
 Talia commemorans, quæ corda domare superba
 Paulatim, & mihi possent assuescere cultu,
 Dein maiora mouens, caris quæ linquat amicis
 Munera proponit, summumque instaurat honorem,
 Quo mortale genus fulgentibus inferat astris.
 Illa quidem aspectu nusquam non obuia, & agrè
 Quæis duci sine vita queat panisq; merumq;
 Sed verbis vis omnis inest, quam nulla referre
 Lingua, nec humano mens vlla apprehendere sensu
 Possit in his rerum tenebris & nocte profunda.
 Namq; super cenam mensis de more secundis

Dum gaudent socij, medio dux agmine celo
 Siderens tollens oculos, atque in sua vota
 Implorans genitoris opem, quae fregerat antè
 Frustra laboratae frugis partitur in omnes,
 Atque ait, Hoc vestra pretium non vile salutis,
 Ecce, meum est corpus. Id sumite. Deinde recepit,
 Implevitq; mero calicem, quòque antè tenore,
 Hic meus est (inquit) sanguis, quem publica fundo
 Victimam pro populi admissis. Haurite volentes
 Ordine quisque suo. Suprema haec munera sunt.
 Non etenim post hac vnà continget, amici,
 His iterare dapes, hos vitis ducere succos,
 Donec ad aeterni culmen progressus Olympi
 Illic vos regno excipiam, mensisque paternis,
 Atque ibi nunc coepti tunc perficiantur honores.
 At vos interea, vestrique in saecula nepotes
 Praeclaris aucti donis, hunc ritè frequentes,
 Hunc lati celebrate diem. Funet acta referre,
 Et mortem inuuet, & nostros memorare labores,
 Donec summa dies cum fractum euerterit orbem
 Celesti veniam iudex horrendus ab arce,
 Et sua tunc ponam scelere, sua premia laudi.
 Sic fando (res mira) sacras iam corpore toto
 Induerat sese in fruges, laticèque Lycaum.
 Miratur Natura parens, sed fassa pudorem
 Absistit tamen, & non indignata recedit
 Aduentante Deo. Specie tenus illita restat
 Forma, sed arcana mutantur corpora motu,
 Nec cernunt oculi cupido quod sumitur ore.
 Ex illo mundis quoties aduoluimur aris,
 Et sacer Antistes ea protulit ordine verba
 Quae quondam Christus (Christi namque instar in illo
 est)
 Non, quae spectamus, pateris delibat & auro
 Virigenos latices, & pura crustula frugis,

Sed verum Christi corpus, sanctumq; cruorem,
 Atque iisdem populum dapibus quoque pasci opimis.
 Quippe Dei soboles, cui par cum patre potestas,
 Ut nostros sibi nascenti circumdedit artus,
 Sic sese insinuat nobis, sese ipse vicissim
 Reddit, & ingentem voluens sub pectore flammam
 Accensis diuinum animis infundit amorem.
 Tum si quid superest contracte labis, id omne
 Purgat, & eternis cali nos cinibus equat.
 Sent et hoc casta quicumque ea sacra frequentat
 Mente, nec addubitat quanti sit Numinis hospes.
 Felix ille etenim ceu flumina propter amoena,
 Ver ubi perpetuum tepidi fouet aura Fauoni,
 Ambrosia vescens securi graminis herba,
 Quos fors cunque ferat, vis aut inimica tumultus,
 Mollia tranquilla traducet tempora vita,
 Nec mortem metuet, morti qui nempe superstes
 Victor ad optatas transit, sua premia, palmas.
 O utinam cunctis ea stet fiducia cordi,
 Ut nostris olim proavis. Qui credere docti
 Quodcumque aetherei processit ab ore magistri,
 Nec tam scire auidi, quam cauti viuere recte,
 Aeternam stabili seruabant foedere pacem.
 Nos verò humanis rationibus omnia mensi,
 Ipsum etiam nobis ausi submittere calum,
 Dum sua quemque trahit studia in diuersa voluntas,
 Omnia diffidiis miscemus, & omnia bello.
 Nec spes vlla boni superest ubi soluitur illud
 Sacramentum ingens, & tanquam tessera sacra
 Militie Stygij contra horrida castra tyranni.
 Cessant excubie, saeuo via panditur hosti,
 Et generosa phalanx iunctis inuicta manipulis
 Rumpitur, huc illuc versis dum labimur alis.
 Sed frustra queror heu, nec habet furor impius aures.
 Postquam sic igitur sollennia dona peregit

Humanis

Humani generis vindex, accensa suorum
 Corda nouis agitans stimulis, turbatus, & altè
 Dans gemitum, Vite spatium percurrimus (inquit)
 Haecenus, extremi superest nunc meta laboris,
 Scilicet ut nostro peccata aliena luantur
 Sanguine. Nec mortem tamen exhorrescimus, ultro
 Ibimus, & magni peragentur iussa parentis.
 Morte sed est grauius quòd qui me destinat hosti
 Tradere de vestro hic numero est, & rescitur iisdem
 Nobiscum dapibus. Sic de me oracula loquuntur.
 Nec tamen hoc impune feret. Miser ah miser ille,
 Cui satius foret haud prodisse in luminis auras.
 His dictis trepidant pauidi, gelidusque per ora
 It sudor, quatit ossa pavor. Tum lumina voluunt
 Huc atque huc, vultu crimen si agnoscere possint.
 Quippe fidem verbis adhibent, sed credere de se
 Horrescunt tam grande nefas. Ergo ordine cuncti
 Pro se quisque rogant anne ipse anne ipse scelestus
 Ille foret. Rogat & frontem perfriectus Iudas.
 Nec responsa incerta refert, sed nescia culpa
 Simplicitas alios, nec inutilis impedit error,
 Ne quâ fortè manum iniiciant, & cœpta morentur.
 Namq; & Iohannes, magno dilectus amore,
 (Proinde sinu lecti recubans quo Christus eodem,
 Pronus & ethereos ducens de pectore succos)
 Cum Petri monitis (quid enim non auspice Petro?)
 A domino auctorem sceleris perquireret, atque hunc
 Protinus ille manu porrecta ostenderet ossa,
 Quod videre palam poterant vidisse negari.
 Vsque adeo obscura inuoluit pater omnia nocte
 Dum perfecta forent, & iam meminisse iuaret.
 Denique cum caput infandum sic iussit abire,
 Hoc age, tolle moram, ac Furiis comitantibus idem
 Festinans abiit, quid apertius? Et tamen illi
 Omnia credebant potius quam tale parari

Insidiis

Infidiis scelus, & diras cum sanguine poenas.
 Quaeque fides animi recta nil fraude mouentis,
 Quandoquidem regni fuerat spes facta propinqui,
 Cetera securi, multis contendere verbis
 Coeperunt pariter cui fors ibi prima daretur,
 Quo se quisque gradu, quanto spectandus honore
 Tolleret. Ipse suis fastum procul absfore regnis
 Affirmans, & dona tamen sublimia spondens,
 Sollicitus monet exemplis ut maior haberi
 Qui velit officiis iunet, obseruetque minores.
 Neve suis fidant meritis, nisi Numinis vltro
 Adfuerit fauor, & caelesti afflauerit aura,
 De vestris in me studiis praecleara professos
 Amplector, sed tempus adest quo deserar, (inquit)
 Et quem nunc colitis, regemque, patremque vocatis,
 Rebus in aduersis confusi optabitis omnes
 Non nosse. Vsq; eadeo pulsus de pectore nostri
 Cedet amor, nec erunt mea magna opprobria cura.
 Jam Stygia incumbunt tenebrae, ruit horrida caelo
 Tempestas, qua deprensos vasti aequore campi,
 Turbatosque metu deserta subire ferarum
 Hospitia, & cecae adiget penetrare caernas.
 Sic vates cecinere. Cadet sub verbere duro
 Pastor, & incerta huc illuc custode remoto
 Dispergentur oves. Tuque o qui feruidus anteis
 Semper, & eximium praefers accensus amorem,
 Nunc Petre aduigila. Inferni te tela tyranni
 Prima petent. neque enim cribris agitata farina
 Puluere tam tenui fundo subsidit, ut ille
 Vos quaterere obtritis male perfidus ossibus optat.
 Sed tu fide Deo, supplex quem voce rogavi
 Ut tua certa fides omnes stet nota per annos.
 Erige te, fratresque tuos, neu desere lapsos.
 Petrus ad haec Summis ego me tibi iungere rebus
 Addubitem, aut villo possim terrore moueri?

Non

Non adeò nullus circumpræcordia sanguis,
 Non fronti pudor omnis abest. Per tela, per enses
 Te sequar, absistant alij. Sit carcer, & atra
 Mors subeunda mihi, tecum subisse iuuabit.
 Sic ille, atque alij donec procul absuit hostis
 Intrepidi. quid enim de se non crederet ipse
 Qui sibi plaudat amor? Nulla at sine Numine vires.
 Ergo illi contra quem nec ventura latebant,
 Tunc ò nequicquam confidentissime mecum
 Vel mortem, vel vincla feras? Non antè secundo
 Excubitor lucem cantu prædixerit ales
 Quam ter me nonisse neges, dominumq; relinquo.
 Hactenus, exuti propriis, atque omnium egei,
 (Sic iussi ignotas quoties accessis ad oras)
 Cum nec Zona foret, nec res, nec sacculus ullus,
 Vixistis tamen, & securi vixistis. At nunc
 Me sine quid superest? Nullam sacculus vnus
 Sit satis, aduciat Zonam, tunicamque coempto
 Permittere gladio. mihi nam grauis exitus instat,
 Supplicio vt fontes inter male plectar acerbo.
 Cumq; illi, ignari rerum, noctisque profunda
 Offusi tenebris, binos ibi forte repertos
 Monstrarent gladios, Satis est satis, inquit, & inde
 Inceptum peragens sermonem talia fatur.
 Venit summa dies, oculis iam subtrahar. Atqui
 Mox reddar. Magno genitor me poscit Olympo,
 Huc feror. Huc necdum vobis via, prære necesse est,
 Angusta sçq; aperire domos, spatiosaque cali
 Arria, distinctis late penetrabilibus apta.
 Illic vos igitur certo post tempore latos
 Excipiam, vt mensis saturi caelestibus vnà
 Immortali æuo iucunda in pace fruamur.
 Interea durate viri, nec rebus in arctis
 Cedite dum redeo. neque enim vos tempore longo
 Nostra nudatos ope præsidioq; tenebo.

Arua manent reducem Galilea. Huc tendite gressum.
 Nunc fuga, nunc labor, & trepidis timor anxius instat,
 Fletusq; gemitusque, & qua dolor imperat ingens,
 Sed velut immites experta puerpera partus
 Cum semel arrisit matri dulcissimus infans
 Prateritos animo iam nunc oblita labores
 Exultat, gaudens quod ciuem protulit orbi,
 Sic mea vos omnem presentia ponere luctum
 Coget, & infundet placida noua gaudia menti.
 Non ego tunc iterum patrio cen funere maestos
 Pupillos nullo tutos custode relinquam,
 Et heresa sed enim veniet demissus ab arce
 Spiritus aeterni lumen patris. Ille docebit
 Omnia, quae longo neque nunc sermone referre
 Possim ego, nec vestras penetrent narrata per aures.
 Dura ferenda quidem (nam me quoque dura ferentem
 Cernitis, & cernitis adhuc) mens dura ferendo
 Assuescet tamen, atque etiam latabitur ultro.
 Haec est illa quies, haec pax, quae plurima nostro
 Numine tranquillis penitus se mentibus infert,
 Vis ut nulla queat, nulli turbare tumultus.
 Hanc ego supremum vobis nunc munus, amici,
 Largior aspirans animis. Hae foedera lati
 Iungite, & ut norint omnes vos esse meorum
 De numero, firmum nunquam interrumpite amorem.
 Sic ego, sic unum genitor sumus. Omnia in unum
 Cogat amor, tali cedant atque omnia amanti.
 Quae nato pater omnipotens, ea munera natus
 Ipse dabit vobis. Petite, & donabitur omne
 Quod petitis. Quin vestra mihi si certa fides est,
 (Sicut erit) memores mea si praecepta tenetis,
 Quae nunc ingenti plausu pulcherrima facta
 Cernitis equare, atque etiam superare licebit.
 Nil sine me, nil me quisquam quesierit extra.
 Qui faciet, sacra quondam de vite recisus

*Vt palmes mane at sterilis, pereatque necesse est.
 Filioli seruate fidem, seruate perennem
 Solliciti, toties quem commendamus, amorem.
 Talia mellifluis postquam sic fuderat ore,
 Atque patri magno grates persoluerat, illinc
 Sublatis abiit mensis, urbemq; reliquit,
 Et solitos petiit colles, hortosq; supinos,
 Quâ torrens Cedron liquidis pralabitur undis.*

LÆVINI TORRENTII DE
 CRVENTO DOMINI NOSTRI IESU
 Christi Sacrificio.

LIBER III.

INTEREA magnū nox horrida texerat orbē,
 Aptā dolis. Quos iam meditans teterrimus ille
 Proditor, ast idem metuens ne fallier arte
 Non queat occultas toties quem viderat ante
 Effugere insidias, & opertos promere sensus.
 Fraudem armis munire parat. Nec cogere cœtum
 Difficile, accurrunt ultro procerūque ministri,
 Et procerum vilis quos offula fecit amicos,
 Aut merces etiam, & pacti pro sanguine nummi.
 Hæc tali duce digna cohors sub nocte profunda,
 (Sed noctem vicere faces) ductura nocentem
 Scilicet, ut iusti se iudicis ante tribunal
 Sistant, & obiecto pendat pro crimine pœnas,
 Egreditur portis, campoq; effusa patenti,
 Hos, illos seruans aditus, Cedrontis ad amnem
 Ut ventum est, colles hortorum indagine cingit.
 At ductor, vitam ceu qui venatibus asper
 Exercens celeris sequitur vestigia cerua,
 Mox noto inuentum thalamo clamore secundo
 Excitat, & catulis aduersa in retia cogit,
 Partitus socios, si prauis ipse, solebat

Quam domino praeunte sequi per nota viarum
 Compita. Nec mora longa, locum deuenit ad illum
 Quo tendebat inops animi, & iam perditus ipse
 Perdere festinans alios. Tum limine primo
 Substitit, & paucis, (vt erant ad cuncta parati)
 Affatus comites, Hic hic latet abditus ille
 Hic (inquit) latet. At ne quem malus implicet error,
 Aut alia occurrat facies, ego primus adibo,
 Porrectaq; manu prensabo, atque oscula iungam.
 Vos cauti seruate virum, nec parcite capto.
 Quae verò interea Christus contra arma parabat?
 Non illum latuere doli, non turpe nefandi
 Artificis scelus. At quoniam suprema volenti
 Nox aderat, monstrans alijs ratione modoque
 Dura pati, mortisq; minas postponere vero,
 Aetherei postquam repetens arcana parentis
 Alloquia ab magne strepitu secesserat urbis,
 Quos duxit secum comites virtutis amore
 Accensos monet vt perstent, promissaque seruent.
 Neue animi imbelles onera ad maiora vocentur
 Quam perferre queant, velut intra septa relictos
 Castrorum viridi considerare iussit in herba.
 Ipse tribus toto è numero stipatus amicis,
 Quorum summa fides, quibus & iam testibus antè
 Signa sui dederat, radiis ardentibus aptum
 Cum cinxit caput, & diuino effulsit honore,
 Commisit sese pugnae, non horridus ense,
 Horridus aut iaculis. Gemitus fletusque fuere
 Arma viro, atque egro rupti de pectore questus.
 Fessus enim fufis inter suspiria verbis,
 Dum mortem, & saeuas reputat longo ordine poenas,
 Quam vehemens animum quateret dolor. Ipse tamen se
 Colligit, & sociis medio in sermone relictis,
 Sed monitis iterum vt vigilant, totoq; precentur
 Corde Deum, duris quarens solatia rebus

Ad patrem conuertit iter. Nec longa remotus
 Post spatia extantis scopuli sub rupe cauata
 Hortus ubi acclini surgebat margine montis
 Curuis fusus humi genibus, mox sustulit ora,
 Eternum hac supplex compellans voce parentem.
 Sancte pater, qui me tecum supera alta tenentem
 Induere humanos moribundi corporis artus,
 Et nasci, & tantos voluisti ferre labores,
 Haecenus exhaustum satis est, nunc horrida transfer
 Pocula, quae gustu nimium miscentur amaro.
 Si tua progenies, si sum tua sola voluptas,
 Si tua ritè tuli verax praecepta per orbem,
 Hoc precibus concede meis. hoc namque precari
 Ab teneri nimium cogunt sub pectore sensus.
 Sin aliter visum, mea ne sententia tecum
 Discrepet, humanam aut videar differre salutem,
 Tute iube. Iussi, genitor, meliora sequemur.
 Quod superest, pressum grauiter, nec digna ferentem
 Firma animum, & iustas in praelia suffice vires.
 Talibus orabat lacrymans. Votisq; peractis
 Inuisit socios, quorum iam soluerat altus
 Membra sopor. Verbis igitur non lenibus illos
 Castigans, Petrum ante alios, qui magna locutus
 Nil faceret dignum dictis, at nil opis inde
 Expectans, animus maior quòd viribus esset,
 Mæstus abit, repetitq; preces, repetitque parentem.
 Mox iterum tamen ut caros accedat amicos
 Cogit amor. Sed non illos par cura remordet,
 Agra superfuso deuinctos lumina somno.
 Tum verò exarsit mediis dolor ossibus ingens.
 Ingemit, atque iterum lacrymis super ora profusis,
 Assiduis reputans precibus miserescere Numen,
 Summis annitens studiis, ac totus in illo,
 Implorat genitoris opem. Gemit ardens aether,
 Et mæsta illacrymant plangentibus arbuta siluis.

Ipse graues inter gemitus seuosque dolores
 Feruidus inuicta perstat dum robore mentis,
 Luctantes moderans animos, it corpore toto
 Sudor, & immixto manantes sanguine gutta
 Purpureo circum omne solum tinxere colore.
 Usque adeo teneros de virgine duxerat artus.
 Quoque suos ardens complectebatur amore,
 Quicquid in hac illi peccarunt nocte luebat
 Ipse. Nec immenso poterat par esse labori,
 Sed pater omnipotens sortem miseratus acerbam
 Alipedem aetherea iuuenem demisit ab arce,
 Purpurea insignem chlamyde, & talaribus aureis,
 Qui noua iussa ferens natum tam seua dolentem
 Subleuet alloquio dulci. Volat ille per auras,
 Nec mora, fulgenti ante oculos in nube coruscans
 Improuisus adest, mollitq; his pectora dictis.
 Nate Deo, qua te pietas descendere calo
 Impulit, & casta progressum virginis aluo
 Inde ter videnos vitam tolerare per annos,
 Praescripti spatium cum iam percurreris aui,
 Cur eadem non sponte tua concedere morti
 Suadet, ut humanum tollas ad sidera nomen?
 Si fuga, si latebrae turpes, & probra tuorum,
 Si genitricis amor, si te furor angit Iuda,
 Atque vno quicquid scelerum gens impia neget
 Obtutu se infert oculis, egrumq; fatigat;
 Quo magis hac indigna, olim maiora relinques
 Exempla, ut mala ferre velint, vincantq; ferendo
 Quos virtus tua per vestigia ducet ad astra.
 Maeste animo. Non parua adeo, aut temnenda sequentur
 Premia. Quam magni pandit se machina mundi
 Seruabis mortale genus, caloq; locabis
 Illustres animas, quarum non aethere vasto
 Equabunt numerum stelle, non litore arena.
 Talibus aligeri dictis pater annuit equus,

Annuit, & sanctum nato aspiravit amorem.
 Quo intus Stygi contra omnia tela tyranni,
 Cui data non vnquam vis tanta, aut cura nocendi,
 Perfunctus precibus socios simul excitat, atque
 Obuius immani fertur mitissimus hosti.
 Quem postquam aspexit gradicens, non perfida fugit
 Oscula, non sordes immundi despuit oris.
 Quinetiam errorem miserans, Quò tendis amice,
 Quid ve paras? Tum vos alij quem queritis, (inquit)
 Quò ve tenetis iter? (cumq; illi murmure rauco,
 (Vt iuncta stabant acie) vultuq; minati
 Dulce salutiferi proferrent nomen Iesu,
 En (ait) en ego sum. Qua sola exterrita voce
 Tota cohors gressum reprimens, vt vipera morsu
 Si petat, Herculei aut vis ingruat horrida morbi,
 Concidit in tergum crepitans. Procul arma, facesq;
 Et dolus, & rabies flaua extenduntur arena,
 Ceu pecudes medio feruet dum Sirius aestu
 Propter aquam ignauum proflantes pectore somnum.
 Nec satis, errantem vt reuocent miracula mentem,
 Sapius ac moniti discant non temnere Numen,
 Erecti extemplo redeunt, iterumq; rogati
 Quem querant, eadem postquam responsa dedere,
 Excussis iterum labuntur turpiter armis.
 Ipse autem in mortem properans torpore sepultos
 Suscitatur, & nulli iam formidabilis vltro
 Sese offert, sacras tendens ad vincula palmas.
 Sed tamen vt seruetq; gregem, reddatque parenti
 Incolumen, dempto, qui se male perdidit, vno,
 Permitti iubet intactos discedere amicos.
 Quos inter vanis iactantes grandia verbis
 Acrior insurgens Petrus, quem texerat antè
 Corripuit gladium, & Quin nos quoq; cedimus? inquit.
 Quo dictorruit in medios, seruúmque trucidet
 Pontificis summi Malchum, sed vertice aberrans

*Auriculam misero non optimus abstulit ensis.
 Iamque iterum feriat, placidi sed voce magistri
 Ne gladium intentans aliis gladio occubet ipse
 Admonitus, tandem absistit, ferrumq; recondit.
 His pudor accessit, quod qua manifesta dedisset
 Vulnera contactu subito sanata videbat
 Miis heri, ut monstret sese nullius egentem
 Auxilij, cuius nutum caelestia seruent
 Castra, quibus nostras haud fas contendere vires.
 Atque adeo ut turba mixtos cognouit in illa
 Primores quosdam populi, templique magistros,
 Dum tortum expediunt funem nodosque tenaces,
 Cur structis (ait) insidiis per denia rura,
 Haud aliter quam si latro, aut sicarius essem,
 His in me sumptis nocturni acceditis armis,
 Quem medio in templo, mediâque in luce frequentes
 Vidistis toties, toties audistis? Inermem
 Prendere quid vetuit tunc atq; abducere captum?
 Sed iam tempus adest quo quod fuit antè negatum
 Permittit genitor, laxasque effundit habenas
 Umbrarum dominis, penitusque procacibus Umbris.
 Hoc agite, atque explete animos. Sic ore locutus,
 Amissis sociis, amissis solus amicis,
 Per varia ad notam ludibria ducitur urbem.
 Quotanto letus successu immanis auari
 Rex Erebi mira prestantes arte ministros
 Imperia, & totas odiis disperdere gentes,
 Euocat. Accelerant auidi. Iubet ille parati
 Auxilio ut properent aliis quibus addita nuper
 Cura dolos struere, & tantis precludere factis.
 Conueniunt igitur primum, atque informia iungunt
 Agmina, dein tenui audito stridore per auras,
 Non aliter capta miles quam raptor in urbe,
 Ad sua dilapsi scelera & compendia lati
 Per fora, per vicos, per compita secta viarum,*

Perq̄ domos omnes, stratisque cubilia lectis
 Aegros sollicitant animos, sparguntque venenum.
 Omnibus hic labor, hoc studium est, ut amabile Christi
 Nomen, & horrendi caelestia iussa magistri,
 Creditaque ingenti toties miracula plausu
 Excutiant animis, quò tanquam luce remota
 In tenebris trepidant miseri, perdantque pudorem.
 Diuersi volucrum vultus, artesque nocendi
 Non varia minus ac nobis sua cuique cupido.
 Nusquam absunt, seruant nutus, seruantque colorem,
 Nec temerè exciderit quicquam dicentis ab ore
 Quod non solliciti expendant, quo pectora norint
 Intima, & obsequio perdant faciantque nocentem
 Cuicumque institerint, si non se surrigit ipse,
 Si non auxilio Diuum ratione magistra
 Praduros subigit sensus, mollitq̄. premendo.
 Hoc genus acre mali terra saeuire marique
 Permittit genitor nullo ne segnior hoste
 Torpeat, atque oblita sui, atque oblita suorum
 Gens humana malum consumat inaniter aeuum.
 Nam neque Olympiaca veniunt sine puluere palmae,
 Nec nisi post magnos cali patet alta labores
 Ianua, quã sedes contingit adire quietas,
 Et capere anteacta pulcherrima premia vitæ.
 Tales cum populo stimulos mala subderet Orci
 Turba leuem rumpens per conscia pectora somnum,
 Nec minus interea subito vaga fama tumultu
 Spargeret adduci captum longo agmine regem
 Indecorem regno, qui se diuinitus ortum
 Finxerit, at turpes nequeat vitare catenas,
 Undique visendi studio concurritur. Ille
 Solus, inops, cuius etiam miserabilis hosti,
 Infernas inter Furias, harumque ministros,
 Imbellis licet, & placido mitissimus ore,
 Vexatur tamen, ac patitur, quia velle videtur

Ipse pati. Gaudent certatim illudere capto.
 At verò proceres magna tentantur & ipsi
 Latitia, immemores veri, sanctique pudoris,
 Ausi horrendum, immane nefas, namque ordine nullo
 Supplicium accelerant avidi. Nec causa rogetur
 Supplicij. Quid vis subeant dum perdere possint
 Inuisum caput, & fuso lauere ora cruore.
 Concurrunt igitur media de nocte frequentes
 Purpurei tectis Caïsa. Sedet ipse superbo
 Inflatu folio, nec celans gaudia vultu,
 En (ait) ô cives tota quod mente cupistis
 Possè datur. Longo nec vos sermone morabor,
 Iam captum teneo. Non me frustrabitur ultra
 Improbus, aut ficta vos ludet imagine veri.
 Quod dixi toties, nec me dixisse pigebit,
 Vnius exitio cunctis adferre salutem
 Fas & iura sinunt. Satis est potuisse teneri
 Vi pereat. Nec quemquam alio sententia vertat.
 Hic tantum superest labor, hæc me cura fatigat,
 Optato quòd supplicio hunc punire nocentem
 Religio vetat, & nostræ qui presidet urbi
 Pontius offerri crimen volet, atque probari.
 Efficiam tamen ut quouis sub iudice vincam.
 Vix ea fatus erat, fremitu cum turba feroci
 A socero veniens (magni cui prima Senatus
 Cura, nec insontem genero minus oderat, ipse
 Ipse etiam hinc aliquam cupiens attingere laudem)
 Vestibulum subit. Ingenti clamore resultant
 Atria, ceu vasti plangunt cum litora fluctus.
 Nec pudor, armati penetrant toto agmine sacrum
 Limen, & impuro repletur curia coetu.
 Immixti Paribus serui, milèsq; proceribus
 Vnà omnes immane fremunt. Hoc ante tribunal
 Stans captus, sparsis per candida colla capillis,
 Demissos tellure oculos atque ora tenebat

Triste gemens, nec ob illa tamen qua sufferat ipse,
 Sed miserans alios, quos tam manifesta libido
 Per scelus infandum rapido compelleret Orco.
 Non tamen aut lacrymas dolor, aut iniuria vocem
 Exprimit. Insanos inter, qua maxima virtus,
 Et silet, & patitur, nec mentem opprobria mutant
 Vana magis quam vana aures illudit imago.
 Tum vero actoris partes sibi sumere iudex
 Non veritus rogat ecquid eum noua ducere sacra,
 Atque alios populum ritus morésque docere
 Peniteat, tum qui solus sine chorte suorum
 Astat, an ijs domino superet fiducia capto,
 Quidve parent. Contra ille refert, non abdita sese
 Concilia, aut vetitos nocturnum cogere coetus,
 Sed medios inter proceres, plebémque sequacem
 Dicere cuncta palam, qua quisquis templa frequentet
 Scire queat, promptos illinc non desore testes.
 Talia narranti pugnis ferus ora satelles
 Percutit, increpitans quòd non responsa dedisset
 Digna satis. Quenam gens hunc tam Barbara morem
 Laudet, vt iniussi feriant sua ritè tuentem
 Facta reum? Horresco referens. Sed plura sequentur
 Foeda magis. Tandem cum nil neque testibus ullis,
 Corruptis pretio, nec gnaris texere falsa,
 Proficeret structor scelerum, neque qua ipse rogasset
 Firma forent, alias transit simulator ad artes.
 Nam, quod Pontificem decuit, Mea maxima cura
 Religio est, inquit. Quam dum retinere licebit
 Incolumem, fas est aliis quoque fiderere rebus.
 Hanc igitur si tu nobis fulcire labantem
 Venisti calo interpres demissus ab alto,
 (Quod te per Superùm regem dominumq, potentem,
 Cuius sacra fero supplex, & numen adoro,
 Attestor) dic ipse palam. Te iudice causa
 Stet tua. Tùne decus nostra, & spes vnica gentis,

Tùne

Tūc Deo genitore satus, quem nomine Christum
 Dicimus, & sperare monent oracula vatum,
 Isacidūm sublime ferēs super aethera nomen?
 Sic satus, viridi latitans ceu gramine serpens,
 Eloquio dulcis, factis immitibus atrox,
 Infandum peragit scelus, instillatque venenum,
 Quo ferus incautum perimat. Nec cuncta videntem
 Id latuit, sed enim reuerentia debita summo
 Pontifici quanquam indigno, atque extrema merenti,
 Hanc tamen expressit vocem sic ore locūto,
 Sum quod ais. Id si forsā mea vita peracta
 Vos necdum docuit satis, & nunc credere dictis
 Vincla vetant, veniet tempus cum nube corusca
 Fulgentem, & patris aeterni latera alta tegentem
 Delabi summo regem cernetis Olympo
 Attoniti, quem nunc mortali sorte creatum
 Spernitis, & nullo ingrati laudatis honore.
 Hec responsa ferens, animi turbatus & amens
 Obstupuit primum, hinc tantas exarsit in iras,
 Demissam ut summo rumpens à pectore vestem
 Diceret exclamans, Ergo hunc tam dira crepantem
 Fertis adhuc, lesi nec quemquam Numinis ira
 Sollicitat? Quod si facinus linguamus inultum,
 Vnius obstricti scelere extirpabimur omnes.
 Morteluat luat ipse, Deum iactare parentem
 Ausus, & ab demens patriis obsistere sacris.
 Mirabor si magnificè tam multa locutus
 Aut vincla excutiet, tortorum aut probra refellet.
 Dixit, & impatiens abiit, ceterūque reliquit,
 Poscentem meritas propter dicta impia pœnas.
 Tum verò scelerata cohors, cum vinctus, inermis
 Astaret, tacitus, tanquam ad ludibria natus,
 Et dictis seua, & factis immitior, omnem
 Effundit rabiem. Regem, vatēque salutant,
 Et feriunt pariter, calcantq̄, ruuntq̄, trabuntque

Quò rabidi voluere, oppletàque sordibus ora,
 Et barbam, & sacros discerpunt vertice crines.
 Heu mihi, quam magno nox illa extracta dolore
 Nos vocat in lacrymas! nec enim satis apta canentis
 Verba cadunt, crebris & hiant singultibus ora.
 Tu modo, quò cœptos valeam finire labores,
 Fer pater auxilium, atque aspersum sanguine nati
 Annue speratam meritis attingere palmam.
 Interea cecis latitabant turpiter antris
 Dispersi socij, solus quem viuuda semper
 Vis animi impellens opera ad maiora vocabat
 Captiui, quocunque trahant, vestigia furtim
 Ponè legens, ipsas etiam penetrarat ad aedes
 Pontificis. Fámque in turba magna atria circum
 Dum trepidat, videt ingressum, quòd notior esset,
 Et facilem primis veniam speraret ab annis,
 Dilectum Christo inuenem, qui pressus & ipse
 Fugerat abiecte dilapsus munere vestis.
 Mox redit tamen, & turba se immiscuit audace.
 Innuit huic igitur. Nec defuit ille sodali,
 Admittique rogat. Sed enim quæ limine primo
 Serua sedens habitumque viri vultumque notarat,
 Ingressum his adiit dictis, Tu tecta subire
 Hec ausus, capto solitus quocunque moueret
 Ire comes? Qua voce miser perterritus ille,
 Oblitusque sui, notum negat. Atque ita porrò
 Ingreditur, tali tanquam bene tutus in aula,
 Scilicet, & medijs qui non mergatur in undis.
 O hominum ignara mentes quos dira cupido
 Viuendi scelere obstrictos ad talia cogit
 Opprobria! Incurrit mortem fuga mortis honesta.
 Hic igitur seruos inter vernasque procaces
 Frigidus accensum cum se recrearet ad ignem,
 Agnitus est iterum, nec ab vno proditus hoste,
 Sed plures vno ore simul dixere quis esset.

Ipse eadem repetens modo quævis euaserat arma
 Perfricuit frontem, semel & quem forte pudorem
 Leferat euulsum penitus timor abstulit omnem.
 Juratus pro quo morti se vouerat antè,
 Abnegat, atque ultrò, si quis malè credulus instet,
 Errorem vocat, & mendacia duplicat amens.
 Incertusque animi nunc huc, nunc vertitur illuc,
 Ac velut in laqueos qui se semel induit arctos
 Luctando obnectit magis atque intricat ineptus,
 Sic sese infelix aperit proditq; negando,
 Suspectus magis atque magis, dum notus oberrat
 Omnibus, atque alius quàm sit vult ore videri.
 Agglomerant igitur famuli, rixæque parati
 Hic impostoris comitem vocat, alter amicum,
 Sectatorem alij stipatorèmq; quod ensẽ
 Strinxerat, & Malcho violens auulserat aurem.
 Tum linguam facere indicium, Galilæa sonantem
 Verba, neque hanc alibi sic increbrescere pestem.
 Quævis ille auditis, animo confusus inertis
 Non tantum negat, & mendaci peierat ore,
 Sed diras adhibet, diris se deuouet amens,
 Si non vera refert. Necdum se lingua tenebat
 Cum gallus caneret, lucemque in tecta vocaret,
 Atque alia ex aliis subiens tormenta benigno
 Respiceret Petrum vultu conuertere fontes
 Quem iuuat in melius, veniamque impendere lapsis.
 Nulla mora, aspectu solo (Tantum instar in illo est)
 Ad sese rediens, dominique effata recordans,
 Dat gemitum, & properat scelerata excedere ab aula.
 Inde accusantem sese, atque immane dolentem,
 Numinis ac læsi pacem per vota precantem
 Ille dies, alterque dies, & natus ab illo
 Tertius aspectu placidi sine munere somni
 In lacrymas fluere, & vacuis tabescere venis,
 Donec iam domita victor de morte triumphans

Adderet

Adderet afflictæ Christus solatia menti.
 Iamq; Aurora nouo splendescere cœperat ortu,
 Cum sacri coeunt proceres, iterumq; rogatum
 Cælesti de progenie, nec vera negantem
 Condemnant iterum, & manibus post terga reuinctis
 Abductum rapiunt Romani ad Presidis ades.
 Quod simul ac vidit, nec iam dabitabat Iudas
 Quin turpi afficerent leto quem tradidit illis
 Ipse quidem, ast aliquâ seruari posse putabat,
 Ingemuit, guttisq; rigans ardentibus ora
 Protinus insoniti acceptos pro corpore nummos,
 Ipse sui testis sceleris fraudisq; nefandæ,
 Porticibus templi magna spectante corona
 Ipsorum ante pedes ad quos ea cura redibat
 Proicit, irrisus quod facta infecta votendo
 Nequicquam saperet. Tum verò excanduit acris
 Bile tumens, piget ora virum, lucemque tueri.
 Ac solis errans siluis dum facta recenset
 Impia, nec precibus cura est inflectere Numen,
 Ultrices adsunt Furia, quæ verberare caco
 Perculsum exagitent animum, flammâsque rotatis
 Intentent facibus. Fædo stat pallor in ore,
 Sanguinei turgent oculi, tremor occupat artus.
 Flicet inuisam properans abrumpere vitam
 Ficulnum infelix legit ad suspendia truncum.
 A quo semianimis compresso gutture pendens
 Diffisso crepuit ventre, atque ita morte pudenda
 Deformem Stygias animam transmisit ad umbras
 Exemplo horrendo, quanquam (si dicere fas est)
 Deterius peccent multi. Quos sera moratur
 Poena quidem, at tanto grauior post exitus instat.
 At verò nummos, pretium quod sanguinis essent,
 Pontifices veriti fiscis immittere sacris,
 Convertere aliò. figuli nam pauperis agrum,
 Egestumque luto, & nullis sementibus aptum,

Vilibus emere hospitibus commune sepulcrum,
 Infandum aeterno signantes nomine factum.
 Iamque omnis magno penetrarat turba tumultu
 Iudicis ad sedem, nec tectum ingressa, quod illud
 (Non etiam insontem nulla male perdere causa)
 Religio haud sineret, spatiosa sed atria circum
 Perstabat non digna fremens. Et clamor ad auras.
 Protinus excitus thalamo se proripit ille,
 Et matutinos tanto concurrere motu
 Admirans, rogat ecquid eos perturbet, & unde
 Causa mali. neque enim proceres quoque adesse frequentes
 Pro nihilo ducens, etiam grauiora timebat.
 Illi indignantes captiuum obrudere, & vnà
 Poscere supplicium. Sed quo pro crimine iussi
 Pandere, conclamant a se procul abfore vt vllum
 Ad poenam poscant quem non & noxa sequatur.
 Accipiant igitur monet ipse, vltique nocentem
 Absistant, patriis modò cautum ita legibus esset.
 At veriti patrio ne si de more periret
 Coniectu lapidum multo minus improba ferret
 Supplicia expeteret quàm dira ac saeva libido,
 Infando obtendunt sceleris pia sacra, negantque
 Dedere posse neci quamuis extrema merentem
 Exempla, vt gentem qui panè euerterit omnem,
 Obstiterit fisco, pendenda tributa negarit
 Caesaribus, quò sceptris sibi regnumq; pararet;
 Quandoquidem plebi regem se iactet inertem.
 Hac ubi narrassent, quamuis conficta videbat
 Romulides, tali nec conuenientia capto,
 Semotum tamen à turba scitatur an ergo
 Rex sit, & angustis vnde hac fiducia rebus.
 At Christus, ne forte virum grauis auferat error
 Aduersis ductum studiis, & fraude maligna,
 Respondet regem se nolle, aut posse negare,
 Sed regem regni quod non mortalibus vllis

Pendeat

Pendeat auxiliis. nam decertare parati
 Astarent domino, ruerent & in arma ministri.
 Longè alia, atque alibi sibi parta exurgere regna,
 Sed colere interea terras, ut amabile verum
 Eruat, & veri cultoribus imperet æquus.
 Hic igitur rogat ille quid hoc quod nomine verum
 Dicat, & antè abiens sibi quam responsa dabantur,
 Edicit populo nullum deprendere sese
 Crimen. At hi contrà fanda atque infanda locuti,
 Dum cœptum perhibent Galilæa per oppida adusque
 Jam Solymos venisse malum, facili annuit aure
 Pontius. Et miserè cupiens hoc fasce leuari,
 Herodi, cui pars regni forte illa paterni
 Cesserat, (ut Solymis tunc opportunus agebat)
 Imperat adduci tacito tot probra ferentem
 Ore reum. Cuius propter facta inclita fama
 Rex gaudens aditu, propius quò nosse daretur
 Artificem simul, atque artem explorare videndo,
 Quamquam iterum instabat probris ferus hostis acerbis,
 Suspensum blando primum sermone tenebat.
 Dein quoniam neque signa dedit, neque verba remisit
 Vlla quibus magnum sibi conciliaret amicum,
 Indutum tunicis, quòd eum contemneret, albis
 Reddidit, & veteres cum Praside finiit iras.
 Hic iterum cœunt, iterum cœnucia fundunt
 Pontifices, certi nunquam desistere cœpto.
 Occlamat tamen infontem damnare recusans
 Romulides, postquam Herodis quoque calculus illum
 Soluerat. At spreto hibernus velut aggere torrens,
 Sic spreta & facide infreni ratione ruebant.
 Mos erat ob festi quod tunc instabat honorem
 Vinctum aliquem immunem populo donare volenti.
 Quod cum negligenter procures, ne liber abiret
 Quem rapere & sauis absumere dentibus optent,
 Plebs tamen urgeret morem seruaret æquum,

Sponte

Sponte sua Praeses verbis hortatur amicis
 Hunc poscant, regemq³ suum Christumq³, quod illis
 Non ignarus eum passim consueffe vocari
 Vocibus, aduersum Patres, quos sola mouebat
 Inuidia, à populo seruari posse putaret.
 Sed frustra. Quod cum prudens aduerteret ipse,
 An malint igitur Barabam rogat, inq³ merentem
 Perdere stet potius iustas quàm sumere poenas?
 Nam Baraba neque deterior, neque turpior alter,
 Qui latrociniis tota notissimus urbe,
 Cuem etiam raptis in turba occiderat armis.
 His versi dictis animi, plebésque moueri
 Cœperat. At proceres summa nituntur opum vi
 Latronem vt seruent, regem dominumq³ trucident.
 Dúmque alijs alij mutabile vulgus adorti
 Artibus hoc agitant, Romanum exterruit vxor,
 Horrida nocturnas sibi qua sint visa per umbras
 Enarrans, precibusque monens ne seque domumque
 Perdat ob insensos insontis sanguine Diuos.
 Qua dum cura virum tacito sub pectore torquet,
 Exoritur clamor, nec latus perculit aures
 Poscentum Baraban, Baraban vno ore sonantium.
 Nec contrà iam verba valent monitúsque precésque.
 Quàm magis insanos compescere nititur orsus,
 Tam magis ignescunt animi, & se suscitât ira.
 Prospiciens igitur rabidam sine sanguinis haustu
 Sedari non posse sitim, concidere flagris
 Imperat, vt tetro stillantia membra cruore,
 Nudatósque artus, atque illacrymabile corpus
 Ostentans animos mitescere cogat acerbos.
 Nec mora, ceu visa catuli sue fertur in vnum
 Tota cohors, avidi sibi qui sine Cesare regnum
 Sumat, vt insanum, quauis malè perdere regem.
 Deripiunt igitur tunicas, raptântque feroci
 Horrida flagra manu. Stat nude affixa columna

Brachia

Brachia constrictis tendens liuentia nodis.
 Ac velut aëriam si quando euertere quercum
 Alpini certant Borea, gemit ictibus aether,
 Ipsa inuicta manet, nec turbine frangitur ullo;
 Sic illi incutiant caco licet vsque furore
 Verbera, quo latè sonitu percussa resultans
 Atria, constanti perfert fortissimus ipse
 Pectore, & illæsum seruat genitoris amorem.
 Nec virgis adeò discindere corpus honestum
 Est satis, ad risus etiam & spectacula seuas
 Exercent pœnas, nam tanquam rex foret alto
 Impositum solio circumstant agmine lato,
 Atque humeros super, & persusum sanguine pectus
 Coccineam inducunt chlamydem, dein vertice sacro
 Consertam spinis figunt de more coronam.
 At sceptrum infertur dextre fluminalis arundo.
 Quem gestans habitum regum rex maximus (eheu)
 Quæ non fanda, infanda tulit? nam ludicra tanquam
 Res foret, ut pasti per florea prata iuuenti
 Et latera, & circum saliunt caput. Inde cruentas
 Lasciui repetunt pœnas, pars vellere barbam
 Gaudet, & immunda totum conspergere arena,
 Pars spuere in faciem, & duros impingere pugnòs.
 Dumq; nouo apparent per tanta opprobria regi,
 Admirans tam longa trahi tormenta reuertit
 Pontius, atque animo quamuis non cerneret æquo
 Supplicia iniussa, & diras sine crimine pœnas,
 Obtulit tamen, hac specie fera corda domari
 Posse ratus triplici quamuis circumdata ferro.
 Horrendis igitur squalentiem sordibus ipse
 Ipse reum ductans dextera, & crudelia passum
 Ostentans populo, atque illuc intenta referri
 Ora iubens, tristis tandem sic voce profatur,
 Hunc neque conuictum, nec quicquam sponte fatentem,
 Sed monitum flagris, ne quis dein publica turbet

Oia, dimitti satius quam morte suprema
 Effugere afflictæ mansura opprobria vite.
 Quod vobis igitur melius, quod durius illi,
 Hoc agite, & tantos placidi componite motus.
 Talibus obtundens lassas rationibus aures
 Non magis inflexit sensus animosq; malignos
 Quam caute illi fluctus, aut litora venti.
 Sicut enim celerem nocte per devia ceruum
 Latratu incurruntoq; canes, pradamq; sequuntur
 Quo se cunque ferat, sic semper vocibus iisdem
 Infesti Isacida tolli celsaq; inebant
 Suffigi trabe qui sese regemq; Deumq;
 Diceret, & cali & Romæ sceptrâ tenenti
 Inuisus pariter. Quæ se verba impia iam iam
 Nolle pati, aut alium Romano agnoscere regem.
 His ille auditis, ut si via fallat euntem,
 Substitit, incertus quò se discrimine tanto
 Verteret, hinc Diuûm metuens, hinc Caesaris iram.
 Ergo iterum interiora petens iterum iubet ad se
 Adduci captum, rogat ecquos sanguine Diuos
 Attingat, quis, & unde domo. Sed vana roganti
 Ut nil respondit, commota Pontius ira,
 Tunc (inquit) mihi verba negas, vitæq; necisq;
 Subdita cui fortuna tue? Quem Christus amicis
 Castigans fastum verbis, diuinitus ipsi
 Hoc monet esse datum, quo se ne iactet inanis.
 Atque adeò, quanquam non inculpatus abiret,
 Deterius peccasse tamen qui fraude nefanda
 Perculit immeritum, atque in fontem prodidit amens.
 Dixerat, & dictis hominem permouerat aquis,
 Certaq; iam stabat sententia parcere capto.
 Sed magnis iterum populi clamoribus actus,
 Vt nauta aduersis acti in contraria ventis
 Succubuit tandem, atque animo defecit inertis.
 Heu quàm difficile est verum seruare tot inter

L

Erro-

Errorum illecebras, & tecti præmia falsi!
 Et iustum, & sanctum, & penitus sine crimine notum
 Concidi flagris populi sedanda furentis
 Seditio impularat, turpi nunc perdere leto
 Imperat ambitio, & Romani gratia regis.
 Antè tamen quàm fas violet, damnetq; eruenta
 Morte virum proprio delicta aliena piantem
 Sanguine, ceu sacris qua victima ceditur aris,
 Sublimi effulsus folio iubet ante tribunal
 Fulmineos ferri latices, lotisq; velut qui
 Peccata eluerit manibus, se crimine soluens,
 Ac damnans alios. Quò me fera vestra libido
 Inuitum cogit, nullum mihi (dixit) in ista
 Cede nefas. Vos hæc vos hæc commissa luetis.
 Illi indignantes longo nixis atque molesto
 Supplicium sermone trahi, Tu sospes abito,
 Acclamant. Si quas Deus hoc pro sanguine pœnas
 Exposcet, nobis, nostrisq; minoribus olim
 Incumbat quodcunque mali est, perdatq; volentes.
 Sic dira obstricti prece postquam à iudice tantum
 In se conuertero nefas, permissa potestas
 Ut Barabam seruent, vita præcepta ferentem
 Supplicio afficiant. Quæ seditionis adepti
 Præmia consurgunt animis, ruit vndique magno
 Cum strepitu plebs seuà furens. Furit insuper atrox
 Miles, & in pœnas odio succensus iniquo,
 Carnificum partes subiens, quascunque nocendi
 Pectore condiderat secundo exercitus artes,
 Vnius exitio gestit depromere letus.
 Nec lassobrenis vlla quies, aut pausa malorum.
 Principio Tyriam, (quod regni insigne gerebat)
 Concretam tabo, atque hærentem viscere nudo,
 Deripiunt costis chlamydem, vestemq; reponunt
 Consuetam, vnde nouo crude sciunt, vulnera tactu.
 Inde grauem nodis, crudosq; e robore sectam

Imponunt sine more crucem. Subit ille laborem
 Sponte sua, nudis gradiens super aspera plantis.
 Mox impar humeris cum iam succumberet, agrè
 Progrediens porta, miles non tardus iniquo
 Tarda ferens animo, quendam (ut tunc rure redibat,
 Nam Solymos patriis migrauerat antè Cyrenis)
 Simonem arripuit, Christum qui ponè sequendo,
 Vir bonus, & patiens, tali nec inutilis arti,
 Pari retur onus. Nimis ô nimis ille beatus,
 Cuius ad exemplum tanto duce dura ferendo
 Participes onerum referent quoque premia laudum.
 Nec tanto in numero deerant quibus atra furentum
 Dissplicuit rabies, lacrymas quoque fundere visa
 Cum gemitu matrèsque pia, tenerèq; puella.
 Quas placido aspiciens vultu mitissimus ille,
 Onate Isacidum, Solyma infelicis alumna,
 Quas maesta pro me lacrymas nunc funditis (inquit)
 Pro vobis potius, vestrisque effundite natis,
 Tantorum quos iusta manet vindicta malorum.
 Tempus enim veniet nuptis quo nomina matrum
 Sint odio, laudent steriles, subsidere montes
 Exoptent, findique solum, inuoluique ruina.
 Nam succi qui plena solo plantaria vellunt
 Arida quid facient? Sic euentura notando
 Tempora in aduersum conatur scandere cliuum.
 Conantem impediunt illi, raptantque, ruuntque
 Nunc huc, nunc aliò, donec sub pondere iniquo
 Multa gemens tandem scruposi vertice montis
 Infami campo, disiectisque ossibus albo,
 Dum que supplicio extremo sint apta parantur,
 Calcatis ager pedibus, plagisq; fatiscens,
 Restitit. At silice in nuda dum lassa reponit
 Membra dolens, que damnatis miscere solebant
 Pocula vitigeno vires reparantia succo
 Hi felle, hi & myrrha inficiunt. Gustata sed ipse

Respuit, ingrata gentis tam perfida danans
 Munera, & infandos avidus finire labores.
 Iam tuba commissis celso velut aggere ludis
 Tristia clarifono populum ad spectacula cantu
 Excierat, mixtiq; equites, peditèsque ruebant,
 Visuri domita figi de morte tropaeum.
 Ergo in conspectu postquam vrbs se effuderat omnis
 Infelix Iudaea tuo, fera munera miles
 Perficit, atque iterum detracta veste reiectis
 Horrendum plagis infami stipite corpus
 Extendens, clauos (Qua maior poena?) trabales
 Corripit, & ferro multa vi annexus acuto
 Perfossas figitque manus, figitque cruentos
 Inde pedes. Crebris resonans gemit ictibus ingens
 Mons circum, & mastæ demisso vertice siluæ.
 Olli iterum obrutis, quæ pars mollissima, nervis
 (Heu mihi) quàm vehemens oritur dolor! Et tamen ^{non}
 Vincit amor, vincit pietas, & viuuda virtus
 Quò premitur magis, hòc contrà feruentior instat.
 Atque ita funesti peragunt dum iussa ministri,
 Iamque erecta solo crux horrida surgit ab alto,
 (Horrida tunc, nostra nunc spes aeterna salutis,
 Atque adeò mediis fulgens pulcherrima templis,
 Cultaque præcipuo mortales inter honore)
 En mater, si iam mater quæ funera nati
 Prenoscens afflicta domi atque immota sedebat
 Deposita similis, quanquam prodire vetabant,
 Et pudor & tenero dura sub pectore cura,
 Prodibat tamen, ut coràm mala cernere tanta
 Possset, & ipsa suos miserando incendere luctus,
 Atque aliquam tanti partem sentire doloris.
 Accedunt pauca comites. Dux omnibus anteis
 Fidus Iohannes, sinceri exemplar amoris.
 Quo signante viam postquam trans moenia tandem
 Peruentum ad montem est, ò qua suspiria? quali

Cum gemitu? Silet ipsa tamen, nec verba remittit
 Vlla, nec indignum quicquam, aut molitur ineptam,
 Sed fidens animi (hand equidem sine Numine certo)
 Ausa per obstantes virgo penetrare cohortes
 Innati conspectum, atque illic sistere fœdos
 Carnifices inter, quæis nulla immanior vsquam
 Bellua, profundens lacrymas, & pectora subter
 Tot pariter tormenta ferens quos corpore plagas
 Filius. Immeritam cui si depellere mortem
 Morte queat, securæ sui deposceret ultro
 Supplicium, & sauas expleret sanguine mentes.

Multa vetant. Igitur diuini conscia partus,
 Ac nati reputans dicta, atque ingentia facta,
 Spem certam fouet exiguo se tempore forti
 Dura ferentem animo deum non peritura manere
 Gaudia, conspecto rediuiuo à funere nato.

Nec tamen interea minus acri concita amore
 Suspicit undantes suffuso sanguine vultus,
 Expectans cara si quid velit ille parenti.

Verba absunt. Nec verba queant aquare dolorem.

At verò rex Isacidum (neque enim altera causa
 Inferitur titulis ob quam suspensus ab alto
 Pendeat infamis trunco) seruare nocentes
 Dum cupit ipse insons, serpens vt aheneus ille
 Quem diro auxilium morbo dux corniger olim
 Extulit, at hereos latè magna agmina circum
 Intendens oculos, certam mortalibus agris
 Spondet opem, spondet veniam, distent aq̃, pandens
 Brachia in amplexus vocat ultro, & vertice prono
 Annuit optanti votis quod concipit equis.

Sed contrà scelerata cohors nil impia præter
 Verba refert. Ipsi proceres teterrima primi
 Eruant, fœdisq̃ incessant vocibus auras,
 En Diuum genus, en templi de structor, & idem
 Conditor. Ecqua tuo pro te nunc cura parenti?

L 3

Siqui

Si qui seruarit alios discrimine tanto
 Jam seipsum seruet, summos tum poscat honores,
 Et regnum poscat. Regno potiatnr anito
 Si cruce defiliat, nodosque & vincula rumpat.
 Nos quoque consilia in melius mutabimus, & iam
 Te sequimur. Tu res eia ò ne desere nostras.
 His alternantes regemque Deumque ferebant
 Laudibus. At ferro quis tam graue vulnus adacto
 Inferat, ut dira superet fera verbera lingua?
 Et tamen (ò pietas!) precibus petit ille furenti
 Flagitium ignosci populo, poenamque remitti
 Ignaris quem sic feriant, quem voce laceessant.
 Quin geminos inter pendens vtrimque latrones
 Opprobria hinc etiam, dum debacchantur & ipsi,
 Non leuiora tulit. Disspar tamen exitus illis.
 Nam dextrum qui forte latus clauderat ut ad se
 Mox rediit, socium perstantem, ac dira canentem
 Excipit increpitans, O rerum oblite tuarum
 Quid iuuat insonti fontem te illudere dictis?
 Nos merito hæc patimur, quin & grauiora meremur
 Quam patimur, quorum scelere atq; immanibus ausis
 Non mors vna satis. Sed enim quid proximus iste
 Commeruit? Fert dura tamen, superatque ferendo.
 Hæc fatus, commissa dolens, atque vnde salutis
 Spes erat huc vertens oculos, sic ore profatur,
 O domine aeterno cum iam regnabis Olympo
 Sit tibi cura mei. Cui rex, ingentia quanquam
 Præmia poscenti nullo merita ante labore,
 Elysios mundi campos, vitamque perennem
 Annuit exemplo insigni, quocumque rogetur
 Tempore, se, vitæ modò nos immaniter actæ
 Peniteat, facilem præbere rogantibus aurem.
 Interea mestam morientia lumina vertens
 Ad matrem, & matris comitem, quo carior alter
 Non erat, a teneris nec ei coniunctior annis,

En (inquit) mulier nati cui nomina serues.
 Tuque hanc ò inuenis caram mihi suscipe matrem.
 Dixit, & aeternum dictis afflauit amorem,
 Testamentum ingens. neque enim possederat vllas
 Quas heres tacito subter praeordia risu
 Ferret opes. Vestes verò iam miles habebat,
 Vt plexi spoliū, diuisas partibus aequis
 Quatuor, excepta tunica, quae textilis illi,
 Nec confuta fuit, matris venerabile donum.
 Quam, ne sceta minus solitos seruiret in vsus,
 Sortiti fuerant talis, ut cederet uni
 Tota per immensum nulli violabilis aenum.
 Sic vates cecinere piy. Nec mystica deficit
 Causa, sed ingratum festino abrampere luctum,
 Et monstrare Deum. Deus est Deus ille nefando
 Quem velut obstrictum sceleri gens perfida morti
 Obiicit, & regnis quod te magis omnibus vnā
 Extulit, hos illi scelerata impendis honores,
 Horridior saxis, quando illa luce dolebant
 Omnia quae cali subter fulgentia signa
 Produxit Natura parens. Quin tunc etiam Sol
 Aureus obscura nitidos ferrugine vultus
 Textit, & ingenti inuoluens caligine mundum
 Ignoras etiam, at quae alio sub sidere gentes
 Terruit, & magnos docuit non temnere Diuos;
 At Solymi (ah) Solymi, quos haec ostenta petebant,
 Non timuere tamen, sed adhuc immane frementes
 Instabant operi, donec suprema viderent
 Funera, necdum una posituri morte furorem.
 Tres penè elapse spatius aequalibus hora
 Ex quo deformi pendens a stipite tandem
 Effusas inter tenebras Solisq; labores
 Inclinare diem sensit, corpusq; relinqui
 Exangue, atque animum superas contendere in oras.
 Ergo nudatus sociis, nudatus amicis,

Solus, inops, laceros monstrans crudeliter artus,
 Implorat genitorem, & Quò deuenimus inquit
 O Deus? An tanto solum in discrimine linguis?
 Qua patrio sic verba palam sermone locutus,
 Creditus est aliis Heliam accersere votis.
 Expectant igitur si quâ descendere calo
 Heliam videant, & opem prabere roganti,
 Ignari quanto Helia præstantior esset
 Quem tunc crudeli certabant perdere leto.
 Ipse patris summi se iam celestia iussa
 Expleuisse videns, tanquam certamine lento
 Perfuncti pugiles, infracta voce sitire
 Sese ait. At siccas non tam sitis arida fances
 Urebat, quàm cor nostræ pia cura salutis.
 Atque adeò hyssopo quod mixtum astabat acetum,
 Sistendis inter tormenta cruoribus aptum,
 Spongia uti calamo prætenta admouerat ori,
 Libauit patiens. Inde omnia ritè peracta
 Effatus, repetitque preces, manibusque parentis
 Insontem tradens animam, ac vertice pronò
 Demissos claudens oculos, in voce suprema
 Hæsit, & æthereas sic vita recessit in auras.

LÆVINI TORRENTIIDE
 CRVENTO D. N. IESV CHRISTI
 SACRIFICIO.

LIBER IIII.

AT verò exanimos dissolui corporis artus,
 Corporis eximij, cui se diuina propago
 Induerat castæ nascens de virginis aluo,
 Indignans magis atq; magis rerû alma creatrix,
 Quam Deus esse sui voluit vim numinis olim
 Cum semel æternis fundauit legibus orbem,

Natura,

Natura, ingentem gemitum dedit. Vnde repente
Contremuit tellus, tremuit simul arduus aether,
Et media intendens tenebras de luce coortas
Attonitam horribili formidine perculit urbem.

Quinetiam sacris adytis arcentia plebem
Vela, tot anteaetos iam formidata per annos,
Nec fonti cuiquam, nec praetereunda profano,
Tunc subito discissa notabant omine certo
Mutanda imperia, ac prisca mysteria gentis
In melius, caso sacris felicibus Agno.

Post quem nulla truces dein maclaretur ad aras
Victima, nec fuso manarent templa cruore,
Sed pater omnipotens solo contentus honore
Pontificis Christi, Christo sponse benignas,
Si puris libent manibus, si pectore puro,
Præberet sine cade boum poscentibus aures?

His magis horrendum, magis admirabile monstrum
Accessit, quod humata olim ac desleta piorum
Corpora, præstantum vita dum vita manebat,
Diffissis tumuli saxis rediuiua trementi
Exiliere solo, dein visa atque agnita multis
Haud dubiam fecere fidem vi numinis eius
Qui mortem vicit moriens caelestia pandi
Atria, turbatis duris penetralibus Orci.

Sed pauci (ab) pauci quos hac ostenta monebant
Vera sequi, & mersos errorum in nocte profunda
Mortales oculos aeterno attollere Olympo.

Ambitio obstabat procerum, ac toti insita gentis
Perfidia, & prauæ perstans vesania mentis.

At qui Romane astabat de more cohortis
Centurio, cui supplicij commissa cruenti
Cura fuit, (veteres Longinum nomine dicunt)
Anxius obseruans quò res tam turbida tandem
Vergeret, vt vidit tantos consurgere motus,
Ingemuit miserans, ac tundens pectora palmis,

En (inquit) quo non melior, neque iustior alter,
 Occidit. Et dubitem caelesti stirpe creatum
 Quem dolet extinctum tellus, quem maximus aether,
 Et poenas simul in fonti pro sanguine poscunt?
 Sic ille, atque alij, duris exercita castris
 Tarba quidem, ac molles vincens pietate cathedras
 Pontificum. Quorum egregijs si consona dictis
 Facta forent, non tot quaterent erroribus orbem
 Dira superstitio, ac leuis inconstantia vulgi.
 Paucæ præterea matres, quas relligiosus
 Traxit amor, Christum solita quocunque moueret
 Sponte sequi, ac præbere inopi quæ posceret usus
 (O pietas! ò femine! laus unica sexus!)
 Rebus in angustiis, ne tunc quoque tempore summo
 Usquam aberant. Flentes igitur, quanto acrius illum
 Ardebant, tanto cura maiore metuq;
 Seruabant quæ tam variè simul orta fuissent
 Prodigia, humanas nimirum terrentia mentes.
 Hæ tabula, hi testes, atque hæ monumenta furoris
 Infelix Indea tui, quæ sola recusas
 Credere quod scopuli collèsque & saxa loquuntur,
 Esse Deum quem tu crudeli funere mactas.
 Atque utinam mactes tantum. Culpa omnis in una
 Perfidia est, hanc tolle, nihil mactasse nocebit.
 Turbato interea descendit vespè Olympo.
 Et quia funestis crucibus pendentia lingu
 Corpora relligio vetuit, cum proximus esset
 Ille dies toto nullus quo sanctior anno,
 Præfèctum exorant Solymine Sabbata turbet,
 (Scilicet!) infirmi si fixa cadauera trunco
 Horrescant Superi, atque auertant lumina sacris.
 Nec mora, qui mortem accelerans succidere crura
 Iussus erat secto latronum poplite postquam
 Ad Christum veniens oculos in morte sepultos
 Aspexit, pressitq; gradum, ferrumq; recondens

Abstinuit

Abstinet scelere, haud equidem sine Numine. namque
 Mysticus ille, sacris quem sueti apponere mensis,
 Integer ac nullis confractis ossibus agnus
 Absumendus erat. Sed enim crudelior alter
 Ferratum manibus quod forte hastile tenebat
 Infixit lateri. Tactum quo vulnere corpus
 Exanimam roseo manantem sanguine rivum
 Permixta profudit aqua. Quo pignore lati
 Lustrali primum abluimur diuinitus vnda,
 Aptamurq; Deo, sacro dein viscere pasti
 Terrenam exuimus molem, caloq; locamur
 Felices animae, sumpturi corpora rursum,
 Corpora sed nullis deinceps obnoxia fati,
 Cum mortis domitor, mundi regnator Iesus
 Calicolum populo & sancto comitante Senatu
 Exacti veniet iudex aequissimus eni,
 Certaq; felicitis gestans insignia pugnae,
 Transfixas ferro plantas pectusq; manusq;
 Gaudiaq; horroremq; feret iustisq; malisq;.

Dumque ea Iudeos nequicquam cura tenebat,
 Securos quo iure cadat, quo iudice quem sic
 Aggressi ut canes emissa frementibus atrox
 Bellua quos fors cunque, aut poena obiecerit hostes,
 Sollicito metuens animo ne membra magistri
 Proiecta aspiceret iusti sine honore sepulcri
 Fidus Iosippus, cui clarum Arimatide ab urbe
 Nomen erat, praestans opibus, praestantior acri
 Virtutum studio, cum tandem exacta videret
 Supplicia, ingressus Romani Praesidis aulam
 Pontificum spretis odijs ius poscit humani
 Corporis. Ast ille, audito quod mortuus esset,
 Inuitus viuum quem sustulit haud inuitus
 Reddidit extinctum. Quo tanto munere letus
 Vir pius, intactum sibi quod de rupe recisa
 Seruabat monumentum ingens hunc vertit in usum,

Ac tenui contexta parans velamina lino
 Accingit se operi. Socio acceditque labori
 Nicodemus, & ipse pari pietate magistro
 Inferias properans. nam myrrham aloëq³ ferebat,
 Et quicquid patrio gentis de more sepulcris
 Conuenit in luctu magni morientis amici.
 His illi instructi rebus lacrymabile corpus
 Conscenso immani trunco, clauisque refixis
 Demissum subeunt humeris, positumque parentis
 In gremio, fletumque diu, abstersumq³ cruore
 Textilibus cingunt velis. Strophium ipsa sacro
 Nectit odoratum capiti mestissima mater.
 Verbaque post suprema, atque oscula mille cauato
 Molliter imponunt saxo, cumulatâque dona
 Vnâ omnes spargunt lacrymis, quas pectore tristi
 Profudit sincerus amor. Sic rite peracto
 Officio pater ipse loci (Locus assitus urbi
 Hortus erat) magnum magno conamine clausis
 Aduoluit foribus lapidem, extremusque recessit.
 Interea tristi nox calum obtexerat umbra,
 Inq³ vicem roseis iam lucem Aurora ferebat
 Vecta rotis. Sed enim neque tam solennia sacra,
 Nec prescripta quies, atque otia debita sacris
 Indomitam poterant procerum compescere mentem
 Quominus infando post horrida fata tumultu
 Compositos agerent Manes, ruerentque sepulcro.
 O nunquam saturata malis vindicta, quid ultra
 Queris? Habes auida demens quas fauce sitiisti
 Infantis pœnas. Que te noua suscitât ira?
 Aut quid adhuc superest quod iam sentire sepultum
 Posse putes? Mæstos cum solaretur amicos,
 Vt qui iterum superas esset venturus in oras,
 Pollicitum audierant aliam post funera vitam.
 Hinc veriti ne forte potiti corpore furim
 Incolumen fingant socij, & plebs credula falsi

Commotam magnis rumoribus impleat urbem,
 Solliciti rectorem adeunt, discrimina regni
 Proponunt, si qui ante alios subduxerat Orco
 Ipse redux oculos impostor fascinet agros,
 Errorémque alium semper nouus aggeret error.
 Quos ille irridens monitus, Ea vestra sit (inquit)
 Cura, nec in Laruas vires arcessite nostras.
 Conducunt igitur vigiles, atque agmine tuto
 Obsessum seruant tumultum, & ne fallere possint
 Ipsi custodes, commissis annulus ingens
 Imprimitur saxis, fraudis certissimus index
 Si fraudem quis forte paret. Tum denique lati
 Festa superstructis incunt conuiuia mensis,
 Securi scelerum, & non vana Numinis ira.
 Nec tamen vna omnes cepit dementia. Verum
 Dum varijs magna studijs certatur in vrbe,
 Hi metunt, sperant alij, sua quemque libido
 Mittit in auspicium, & nunc huc nunc diuidit illuc,
 Atque ita neglectis temerant sua Sabbata sacris;
 In cruce suspensos qui iam modo liquerat artus
 Spiritus, exutus vinculis, & liber ab omni
 Mole, per obstantes penetrans in Tartara terras,
 Per loca senta situ & longa squallentia nocte,
 Vestibulo in magno primæq; ad limina portæ
 Bella mouens, ipsos vocat in certamina furui
 Primores populi. Iubet alto a cardine tolli
 Ferratos Erebi postes, atque ardua pandi
 Atria, quâ duri patet ingens regia Ditis.
 Illi indignari primum, mox turpiter unâ
 Ingenti trepidare metu. Fremit ipse tyrannus
 Seua tuens. Sed nec tanto contendere regi,
 Quem decus & virtus & gloria cingit euntem,
 Ausit, & ausurus neque iam consistere vires,
 Nec quicquam veteres procedere sentiat artes.
 Quas malè nunc odit, nunc execratur, & optat

Infectos

Infectos abysse dolos quibus occidit ille
 Cuius morte salus alijs, sibi poena suisq;
 Parta foret. Quare fractus formidine densa
 Sepsit se nebula, barathrique in valle reducta
 Desedit, subuersa dolens immania regna.
 Tunc ergo aeterno munita robore, nulla
 Nec vi, nec prece, nec fuluo penetrante metallo,
 Impulsu mandantis heri velut ariete crebro
 Dissecta patuere fores, subitoq; tumultu
 Attoniti cessere loci statione relicta
 Lucifuga fratres, foeda atque incondita turba,
 Et factum in poenas hominum genus, aspera semper
 Supplicia & saevas exercens fontibus iras.
 Est locus (inuisi pomceria dixeris Orci)
 Horridus ille quidem, tristiq; inamabilis umbra
 Funesti nemoris, pigra nec amcenior unda,
 Quam diffusa palus stagnis includit opacis
 Semper iners, semper torpenti nubila fumo.
 Non illic virides pratexunt gramina ripas,
 Pascua non flores, non fetus educat arbor,
 Nec teneros auium nidos suspendit ab alto
 Dulcisonum tenui meditantem gutture carmen.
 Omnia masta silent. quis enim sine luminis aura
 Latitia locus est? Sed pix, sed flagra, sed ignes,
 Ceteraque impuros Erebi torquentia Manes
 Supplicia absistunt, ea tantum cura fatigat,
 Sperata quod luce carent diuinitus orti
 Qui se cognato poterant attollere celo
 Si non primeni abstiterant admissa parentis.
 O sedem inuisam! Terras & flumina subter
 Depresse lugent, optantq; euadere in auras
 Insignes anima, generis stirps inclita nostri,
 Japerusq;, Noasq;, & qui sine patre creatus
 (Sic limum formante Deo, vitamque mouente)
 Impleuit magnum dein successoribus orbem.

Quid

Quid sobolem Abrami veteris, tot nomina regum,
 Quidve pios memorem vates? Rex maximus idem,
 Atque idem vates multo certissimus, ipse
 Iessides etiam has sedes lucasq; tenebat.
 Qui tunc forte leui tremulas sub pollice chordas
 Fatidica tangens cithara cum proxima iam iam
 Gaudia veraci caneret mirantibus ore,
 Non aliter magna quam si succurreret urbi
 Obsessa, longamq; famem pestemq; ferenti,
 Ac penitus dura versanti in limine mortis,
 Vltor adest, largo late loca lumine complens.
 Protinus abscedunt cura, mororq; dolorq;
 Succedit tranquilla quies, & dulcia mentis
 Otia, qua cali cines liberrima ducunt.
 Ergo exultantes pariter pariterq; trementes
 Numinis aspectu iucundo horrore frauntur,
 Ac circumfusi regem plaudente corona
 Sit placidus mitisq; inceptaque gaudia firmet
 Pro se quisque rogant. Ipse amplexatus amicos,
 Transactam reputans olim sine crimine vitam,
 Gaudet, & ut norint causam qua Tartara adire
 Impulit, eterni profert arcana parentis
 Consilia; ut lecta conceptum virginis aluo
 Et nasci, & natum duos tolerare labores
 Iusserit, ac tandem post horrida fata sepulcro
 Condier, & clauso non ante exurgere saxo
 Quam castos adeat Manes, atque eruat Orco
 Felices, iusto quos secum inferre triumpho
 Possit, & aethereo victor transcribere calo
 Emeritos, latis ubi Diuum accumbere mensis,
 Et liceat dulci deponere nectare curas.
 His postquam attentas permulsit vocibus aures,
 Atque animos tanti fulgore accendit honoris,
 Premissis solum paucis qui corpora rursus
 Ingressi notis monstrent se civibus, atque

Perculsam

Perculſam moueant oſtentis talibus urbem,
 (Mutato interea Genioque habituque locorum
 Donec enim lati reducem ſuper aſtra ſequantur)
 Ipſe etiam repetens tumulum ſe infundit in artus,
 Corporeos equidem, atque eadem (mirabile) forma
 Qua nuper fuerant, ſed quos non corporis vlla
 Afficiat labes, non vlla iniuria tangat,
 Nil obſtare queat quo motu cunque ferantur,
 Tantum illis & lucis ineſt caeſtis, & aura.
 Illeſis igitur clauſtris ſignisque ſepulcri,
 Tertius efferret primos cum Lucifer ignes,
 Inciperetque diem quo non felicior alter
 Illuxit, mota penitus tellure repente
 Auditi ſtrepitus, leuiſque per aethera pennis
 Calicolum fulſere acies. Quis teſtibus ille
 Ille ſua qui ſponte cruenta ſe obtulit ara
 Agnus vti nunc arma mouet, velut excitus antro
 Indomitus mouet arma leo, medioſque per enſes
 Seruantum, & lato preſixa haſtilia ferro
 Tendit, & aërias penetrat rediuuius in auras
 Horrenda domitor mortis, Ditisque ſuperbi.
 At trepidi vigiles, magna merce de coempti
 Cuſtodire locum, furēſque arcere ſepulto,
 Incerti quō ſe tanto in discrimine vertant,
 Abiectos inter clypeos formidine turpi
 Incubuerē ſolo. Quo vixdum horrore ſoluto,
 En aliud quo ſe prodat diuina poteſtas
 Indicium. caeſti etenim de chorte ſatelles,
 At nec voce minax, nec formidabilis armis,
 Fulmineo tantum aſpectu qui territet hoſtem,
 Cetera candenti tectus velamine veſtis,
 Impoſitum tota cuſtodum aſtante corona
 Attonita mutaque metu dicto ocius alto
 Deuoluit tumulo lapidem. Super aſſidet ipſe
 Ipſe palam. Fugiunt illi, munuſque relinquunt,

Teſta-

Testati quàm grande nefas si obsistere Divis
 Mortalis forsân tentet furor irrita voluens
 Consilia, in sano non processura labore.
 At verò promissa ferens solatia matrem
 Victor adit. Sedet illa, gravi moritura dolorè
 Ni maestam spes alma leuet recrectq̃, monendo
 Ut certò expectet redeuntem à funere natum.
 Natum igitur dum mente fovens noctesq̃, diesq̃
 Cogitat hoc solo defixa in nomine, tandem
 Exoptatus adest. Stupet illa, incertaq̃, primò
 Annatum, an nati videat simulacra, veretur
 Ne nimium sibi fidat amor. Verum obuius ipse
 Infert sese oculis cara genitricis, & acres
 Illabens aperit sensus, cogitq̃, fateri
 Nil fictum nec inane geri. Quin nomine matrem
 Appellans veris testatur vocibus id se
 Esse quod ante fuit. Palmas ad sidera tollens
 Ingentes virgo grates natoq̃, patriq̃
 Ritè refert. Gaudent simul ambo. Alterna sequuntur
 Alloquia, exhaustos iuvat auscultare labores.
 Parte alia sociis operum comitata duabus,
 Impatiensq̃, mora pulcherrima Magdalene,
 Aeternum spirans ardenti pectore amorem,
 Mox ubi servatis transissent Sabbata sacris,
 Insomnem ducens noctem, iam mane recenti
 Egreditur portis secum funebria portans
 Munera, Idumaos, tumulo quos didat, odores.
 Dumq̃, simul properant mota non omina terra,
 Non celi strepitus inceptam quo minus aus sine
 Ire viam prohibent, verum custodia terret,
 Tot vigiles oculi, molesq̃, immensa sepulcro
 Obdita, femineis agrè cessura lacertis.
 His ergo intenta curis, nec sequius illi
 Confisa qui cuncta potest, saepe inter eundem
 Effusis lacrymis, quoties infanda magistris

M

Supplicia,

Supplicia, & dura subiisset mortis imago,
 Tandem peruenere locum quo tempore iam iam
 Dilapsi vigiles fædo se protenus illinc
 Proripuerunt metu. Cernunt manifesta pudenda.
 Signa fuga, cernunt loca sola, hortiq; remotum
 A foribus saxum. Dein succedentibus antro
 Confestim dextra monumenti a parte resurgens
 Apparet celi interpres, demissus ab alto.
 Et quanquam trepidare vetat, tamen ipsa timorem
 Res tulit. file igitur verbis sic fatur amicis,
 Horrescant alij, vos ô pia turba timere
 Non decet. Affixum modò quem cruce mole sub ista
 Queritis, (haud ignota loquor) non ille sepulcro
 Clauditur, etherea viuens sed uescitur aura,
 Sicut & ipse sua mortis momenta, nouamq;
 Predixit (meminisse licet) post funera vitam.
 Aspiciate en vacuam de functi corporis arcam.
 Discipulis itaque, & Petro rem dicite, iussi
 Ut Galilea petant, tendet quò prauius, arua.
 Sic ait. Accedunt propius, uerumq; fatentur.
 Cumque externata mentem uestigia paullum
 Flexissent, duo præterea uultuq; habituq;
 Primo illi non dissimiles in lumine claro
 Conspxere uiros. Oculos quos tollere contrà
 Non ausa stabant pauide, uocemq; premebant.
 Illi autem percontati cur querere uiuum
 Defunctos inter ueniant, non dissona dictis
 Vno ambo simul ore ferunt, letasq; remittunt.
 Letitia tamen horror inest ob uisa repente
 Maxima, non oculis nostris, non auribus apta.
 Atque adeò in populum ueritate dispergere famam
 Discipulos aduent. Sed & ipsi immane dolentes,
 Conceptum possent licet hinc lenire dolorem,
 Verbis nullam habuere fidem, quin somnia uisi
 Audire, & vacui deliria uana cerebri.

Solus Iohannes ac Petrus, pectora quorum
 Magdalena suis poterat peruellere dictis,
 Curriculo monumenta petunt. Sed grandior etas,
 Assidua & lacryma, quibus hic commissa piabat,
 Tardauere virum, multo prior appulit alter,
 Et praestans animi, & florentibus integer annis.
 Verum dum trepidans ad limina prima moratur,
 Contentus vidisse canam sine corpore rupem,
 Occupat ille locum, & penitus sacraria lustrans,
 (Ingresso mox & socio) nil lintea prater,
 Et cari seorsim capitis diadema repostam
 Repperit. Exhalat suauem locus omnis odorem,
 Et volucres lato permulcent athera cantu,
 Terraq; purpureos submittit daedala flores,
 Natura victoris heri plaudente triumpho.
 Atque illi, ignari rerum, miracula fando
 Audita euenisse vident, sed ut aere denso,
 Aut vda septi nebula, nec carminatum
 Expendant animis, nec magni dicta magistri
 Mente tenent. Abeunt igitur, repetuntq; Penates
 Promissi immemores regni sortisq; beatae.
 Forte secuta viros ostenti nuncia, tandem
 Suscepti cupiens euentum nosse laboris,
 Ante fores stabat, nec discedentibus illis
 Cessit & ipsa loco, sola ac deserta per agros
 Ab desiderio mentem percussa fideli
 Quarebat dominum, domino suprema negari
 Munera lugebat, traiectisq; oscula plantis.
 Heu quoties agro rupit de pectore questus!
 Heu quoties tristi suspiria duxit ab ore,
 Ac lacrymis perfusa genas votisq; vocauit
 Et precibus dulci compellans nomine Iesum!
 Quos inter gemitus latebras dum forte per omnes
 Respicit, en iterum supera de sede profecti
 Sideris inuenes dextra lanag; canato

M 2

Insidius

Insidunt lapidi, & luctus qua caussa requirunt.
 Illa refert, Dominum cuius sum saucia amore
 Nocturni rapuere, at raptum ubi deinde locarint
 Nescio. Sic dicens ut forse obuerterat ora,
 Quaesitum videt, & submissa voce rogantem
 Quid ploret, quemve exoptet sibi maesta repertum,
 Agricolam credens, custodem aut ipsius horti,
 (Aethereum tali nam texit imagine vultum)
 Quisquis es hospes, (ait) tu si illam forte tulisti,
 Dic ubi condideris. Veniam, referamq; sepulcro.
 Talia dicentem dubitare diutius equo
 Non finit omnipotens. Nec longa ambage moratur,
 Verbo uno penetrat mentem, Mariamq; vocando
 Suscitatur oppressos velut agro in corpore sensus.
 Nec mora, consueto postquam de more magistrum
 Dixerat, aduoluens genibus, prensare parabat,
 Votaq; defuncto viuenti porgere dona.
 Ille vetat, differre iubens, non ardua cali
 Tam cito scansurus regna ut non talibus ante
 Sit locus officii. Eat ergo, & fratribus ista
 Nunciet, in regni socios quos ipse futuri
 Legerit, heredes summi patrisq; Dei que.
 Iussa redit, rediensq; aliis occurrit amicis,
 Quas idem stimularat amor studiumque, sepulto
 Reddere quos ardens pietas vouisset honores.
 Dumq; inter sese dicta acceptaq; salute
 Verba serunt, iterum manifesta in luce refulgens
 Astitit. Astantem submisso poplite matres
 Agnoscunt pauide, ac presens uti Numen adorant,
 Instaurantq; preces. Sed & has discedere in urbem
 Intrepidas iubet, & sociis que gesta referre.
 Quo facto, at frustra, (neque enim narrantibus illa
 Adiecere fidem, merse caligine ceca)
 Ipse Petrum visurus abit, non vana dolentem,
 Antè quòd admissæ nona nunc opprobria culpa

Accedant

Accedant, viso nondum sibi femina princeps
 Quem vidisset ouans. Nec ei cedebat amore.
 Ergo indulgentem lacrymis, & cruda nouantem
 Vulnera solatur miserans, quassataq; firmat
 Pectora, nec tristi patitur succumbere luctu.
 Interea vigiles sparsi magna atria circum
 Excusare fugam. Trepidati coiere frequenti
 Concilio Paires. Illi cuncta ordine narrant,
 Vt terra tremor, ut commoti murmura cali,
 Ac iuuenum ignota species fulgentibus alis
 Terruerint animos; nullum venisse per umbras
 Mortalem, nil fraude noua, nil viribus actur;
 Et tamen effractis monumenta patescere claustris,
 Nec quicquam vacua cerni nisi linthea in urna,
 Indicio insigni non furtim, at numine Diuum
 Id factum quodcunque vident. Neque de fore testes
 Complures alios, si se fortasse refellant.
 Talibus auditis quamuis exurgeret imo
 Corde dolor, seuas tamen efferuescere in iras
 Haud passi, stultum placidis reprehendere verbis
 Errorem coepere virum, qui fata refigi,
 Aut flecti Manes, functosq; & lumine cassos
 Posse redire putent. Notum quibus artibus ille
 Impostor tenebras populo offudit inani.
 Has etiam docuisse suos, quò fallere posset
 Mortuus, & longum diffundere nomen in auum.
 Qui potuit Stygiis animam subducere regnis
 Quin potius turpem defendit corpore mortem?
 Desistant igitur, nec vana & ludicra narrent
 Somnia, fabellas ad pensa canentibus apta;
 Sed quod sit, verumq; sonet, penetretq; per aures,
 Hoc spargant anide, & fame dent vela secunda,
 Nempe per obscurum noctis cum vincta teneret
 Membra sopor (sive id magica sis accidit arte)
 Defuncti quosdam comitum ceu dona ferentes

Occultis subiisse viis, corpusq; magistri
 Asportasse loco, & mutati fraude sepulcri
 Fingere nunc redcem nostra nil lucis egentem.
 Nec satis, instructis addat quod pondera verbis,
 Premia dant, atque era iubent appendere latis,
 Neve reformident offensi Praesidis iram,
 Iniussi excubiis quod discessere relictis,
 Hoc quoque promittunt cura fore. Denique vincunt
 Munera, confictam glomerant mendacia famam,
 Sed frustra. neque enim tam vili teste moueri
 Fas erat aeterna certissima foedera vita.
 Certior est aliunde fides. Nos ista canamus.
 Postquam femineis parcebant credere dictis
 Supplicio ducis horrendo, tristiciq; ruina
 Afflicti comites, viduae ceu funere matris
 Pupilli, quos dura domi perturbat egestas,
 Signa dedit manifesta magis, conspectus & ipsis
 Sape viris. Quorum e numero cum forte Cleopas,
 Fidus & Ameon, (sive is cognomine Lucas,
 Sive alius fuerit) Solymis Emaunta petentes,
 Ab cari praeceptoris de cade nefanda
 Multa modis questi variis, fufisq; subinde
 Aspersi lacrymis, iter hoc sermone leuarent,
 Ipse peregrini sancta venientis ab vrbe
 Cultum habitumq; gerens medium sese obtulit vltro,
 Percontans quid agant, mestiq; alterna loquantur,
 Cui maior, Quod scis equidem ne quare doceri
 Hospes, ait. Solymis veniens his acta diebus
 Solus an ignoras? Dein necdum scire fatenti
 Cuncta refert, ignarus eant quas verba per aures,
 Concessum terris diuino numine vatem,
 Insignem meritis vatem, dictisq; verendum,
 Cui Nazara domus, notum cui nomen Iesus.
 At talem tantumq; virum, quem plurima fama

Equabat celo, tandem quia facta notabat
 Improba, nec prave corrumpi sacra sinebat,
 Pontificum incurrisse odium, atque id morte piasse,
 Indigna sanè, & multis immanè dolenda,
 Sed sibi precipue, qui nomina tanta secuti
 Extulerint animos ob spem surgentis in illo
 Isacidum regni, qua nunc frustrentur inanes.
 Tertia quandoquidem lux penè effluerit acti
 Supplicij, at nulla audiri solatia luctus
 Femineas preter voces, que viuere dicant
 Defunctum, quando hoc supera de sede profecti
 Testentur volucres. Quos se vidisse professa
 Impulerint etiam socios accurrere, & omnem
 Explorare locum, haud multum diuersa ferentes.
 Sed necdum reperisse ducem, nec scire quid ipsi
 Acciderit, vacuam cerni tamen ossibus urnam.
 Hactenus humano secum de more locutos
 Tam malè quòd memori mysteria mente tenerent
 Non tulit ulterius mundi sator, atque ita fatur,
 O stulti, ò segnes priscorum oracula vatum
 Qua par est verfare fide. quippe illa monerent
 Promissum Isacidis regem, qui secula condat
 Aurea, non aliter quam vos nunc ore refertis,
 Exortum terris, post horrida funera clauso
 Surgentem tumulo patrium conscendere caluna
 Fas esse, & toto late dominarier orbe.
 Sic orsus, magni diuina volumina Mosis,
 Atque alia ex aliis subtexens carmina, Christum
 Explicat, atque hominum docet instaurasse salutem.
 Et iam finis erat, Phæbo maioribus umbris
 Inclinate diem, parua cum mœnibus urbis
 Successere viri, comitemq; in tecta vocabant.
 Et quanquam superesse viam sibi fingeret, intrò
 Corripuere tamen. Dein quo potuere paratu
 Dum posita excipiunt mensa, Cerealia forte

Ipse manu frangens porgebat ut ordine dona,
 Agnitus, amplexus fugiens & verba precantum,
 Confestim liquidas abiit diuersus in auras.
 Ast illi roseum suffusi fronte pudorem,
 Quod somno depressa graui non antè lenassent
 Lumina, cum vatum repetens monumenta priorum
 Accendit dictis animos, nubemq; remouit,
 Erroris poscunt veniam. Mensisq; relictis
 Quam venere viam prima de nocte remensi
 Primores aduent comitum, sua gaudia narrant,
 Inq; vicem accipiunt, visum iam denique visum
 Ipsi etiam Petro dominum. Neque sic tamen actis
 Plena fides, obstant tenebrae, curaq; recursant,
 Nec quassam terrore sinunt consistere mentem
 Vulnera adhuc versantur animo plagasq; crucesq;
 Haud aliter capta quam cum furit impius urbe
 Miles, & igne necans & ferro & tristibus undis,
 Si quem libertatis amor, sobolisq; Larisq;
 Misit in arma virum, qui non tamen occubet armis.
 Auxilio incolumis Diuum patriaq; superstes,
 Quamuis inde alias concesserit exul ad oras,
 Horror inest oculis, fronti nox incubat atra,
 Ipse velut mediis ardens in cadibus errat
 Immemor, in somnos etiam cum membra resoluisset
 Iactata nunc bella manu, nunc voce retractans,
 Donec longa dies tantos sedauerit aestus.
 Forte sub aduentum noctis, quia fama ferebat,
 Iam reducem dominum, tecto coiere sub vno
 Selecti comitum. (Sana at formidine gentis
 Vectibus, & duri firmo munimine postis
 Occlusas tenuere fores) Cenantibus ipse
 Atque super cenam de se diuersa locutis
 Ut celer è rapidis proruptus nubibus ignis
 In medio conspectus adest, pacemq; precatus,
 En ego sum, timor absit, ait. Vox cognita sensum

Perculit.

Perculit. Obstupere omnes, regemq³ patremq^{ue},
 Efferati vacuam simulati corporis umbram,
 Expanere suum. Quem cum deprenderet ipse
 Errorem, occurrit miserans, pectusq³ manusq³
 Perfossas ferro trepidis ostendit, & (ultra
 Quod dubitare vetet. nam gaudia iuncta paucori
 Turbabant animos) cene pars si qua supersit,
 Ferre iubet, positusq³ fauis ac pisce retosto
 Vescitur, inuitans alios, dapibusq³ remotis
 Segnes increpitans oculos, & pectora ceca,
 Et tam difficiles verum narrantis aures.
 Mox placidus tamen, & pacem impartitus amicis,
 Celestem inspirat sacris afflatibus auram,
 Et sua ferre iubet legatos iussa per orbem
 Imperio fultos ingenti, ut soluere possint
 Ac damnare reos, calog³ Ereboq³ locare
 Pro meritis, ut certa fides, vel adegerit error
 Aut noua sacra sequi, vitamq³ expendere sacris,
 Aut patrare nefas, priscisq³ herere tenebris.
 Atque ita dum leto plaudunt sua gaudia gestu
 Fallens per medios abiit, cœtumq³ reliquit.
 At Thomas aberat, Didymus cognomine, & ipse
 Bissenos inter magno nunc cultus honore,
 Qui Christi pia signa tulit per Bactra, per Indos
 Victor, & Hyrcanas docuit mansuescere tigres.
 Tunc tardè excitus latebris, quò degener illum
 Compulerat timor, & vita nimis anxia cura,
 Quacunque affirmant alij, tot testibus acta,
 Tot manifesta modis, durus meliora doceri
 Credere posse negat. Coram vult brachia dira
 Fixa cruce, fossumq³ latus, plagasq³ cruentas
 Tangere, ne solo tentet si corpora visu
 Spectra leues fallant oculos, & imagine vana
 Incurrant animo vera rationis egesti.
 Hunc itaque (ô pietas!) medio velut equore cacis

M 5

Infixum

Infixum scopulis optata absistere meta
 Non tulit humani generis pater optimus. Ergo
 Septima lux postquam nocti concesserat atra
 Rursus conuenere viri, plenòque Senatu
 (Nam Thomas aderat) multi cum multa referrent
 De duce qui moriens Inferni claustra refregit,
 Ipse locum per inane petens, fratresque reuisens,
 Per clausas, velut antè, fores in lumine claro
 Se confessus adest. Tenuere silentia cuncti,
 Cum Didymum aggrediens dictis, non vana pauentem,
 Imperat inserta scrutari vulnera dextra.
 Ast ille aduoluens genibus, quàm turbidus antè,
 Tam mitis placidusq³, videns per candida membra
 Cen fusas ardere rosas, gemmasue rubentes,
 Agnoscit veram effigiem, dominumque Deumque
 Confessus, veniamque rogans, hanc Numinis ore
 Incundam nobis nostrisque minoribus olim
 Elicuit vocem. nam tu comperta videndo
 Credis, ait. Venient olim venientque beati,
 Credere quos non visa iuuet, Christumque fateri.
 O quàm difficile est mortali mole retentos
 Humanos animos superas assurgere in auras,
 Principium finemque suum quò nosse laborent,
 Non agitante Deo! Cuius tum filius, idem
 Equèuus, quicquid faceret, quæcunque moneret,
 Frustra erat ille labor, donec super aethera vectus
 Ureret aeterna feruentia viscera flamma,
 Firmaretque viros. Tunc tunc meminisse iuuabat
 Auctoris Christi, tunc inclita facta referre
 Impanidos, regesque simul regumque ministros
 Spernere nequicquam cuneosque uncòsque minantes,
 Quamquam igitur toties reducem videre, nec vllò
 Fas dubitare modo, nondum tamen arsit in illis
 Verus amor, veròque fides comes addita amor.
 Ante quidem sacri diuinus anhelitus oris

Pectora firmarat ceptis ingentibus apta,
Grata sed expectanda dies diuinitus olim
Decreta, & letos tandem visura triumphos.

Atque adeo plausus inter regisque recepti
Gaudia, cum possent non deteriora secuti
Res alias agere, atque alijs accingier orsis,
Pars bona, quos septem numero dux Petrus agebat,
Solliciti antiqua victum meditantur ab arte,
Piscatiumque abeunt, obliti nomina regi
Cum primum dixere suo non humida iussos
Lina, nec occultos intendere piscibus hamos,
Sed tali abductos studio & certamine lucri
Capturas hominum caelestibus addere regnis.
Instructis ergo ratibus per stagna lacusque
Quos instar maris attollit voluentibus undis
Jordanis pater, & vicinas educat vrbes,
Ire parant, nullas si non maiora capebant
Passuri insidias, qua tunc vel maxima cura.
Iamque per extentam spectarant sidera noctem
Intentos operi, lucemque Aurora ferebat,
(At piscem toto scrutati gurgite nullum
Invenere viri, vacui lassique fremebant)
Cum vanum aspiciens maestos agitare laborem
Ignoto fulgens habitu predator Auer ni
Indoluit, vocemque dedit de litore curuo,
Ecquid agant rogans, & si qua obsonia seruent.
Cumque illi, quod erat, nil se prendisse referrent,
Dextrum (ait) o pueri dextrum laius vda laceffant
Retia, nec iactu descendunt irrita inani.
Quod iussi faciunt, dextram petit impete magno
Tota cohors. Sonat unda vadis elisa refusis
Dum subit ac glomerans sese vltro in vincula condit
Squamigerum pecus, & tremulo ferit aquora saltu.
Attoniti monstris depressam pondere cymbam
Vix tenuere. Silent alij, sed mente sagaci

Ad

*Ad Petrum flectens oculos nutantiaque ora
 Primus Iohannes, Herus est herus, inquit. At ille
 Tam bona non surdas simulac vox attingit aures,
 Totus ut incumbens operi nudauerat artus,
 Iniecta tantum togula, succinctus in altum
 Profilit, & celeri tranans freta cerula lapsu
 Ad dominum contendit iter. Pars cetera remis
 Ponè sequens lembum subigit, pradamq; natanium.
 Postquam vnà appulerant omnes, litusq; tenebant,
 Egressi ducis ante pedes obsonia penè
 Cocta vident. Lento pisces torrentar ab igne
 Impositi prunis, quos dura atque arida tellus
 Summisit mandante Deo. Nec farrea deerant
 Liba. Sed his epulis diuina sorte paratis
 Adiungi prada partem iubet. Aduolat ergo
 Ante alios senior Petrus, vastamq; sagenam
 Extrahit irruptam, quamuis ingentia centum
 Quinquaginta aliis alia interstincta figuris
 Corpora substrata moribunda extenderet alga.
 Accurrunt deinde & socij, quæque optima gustu
 Lecta manu spoliant squamis, finduntque, lauantque,
 Atque in frustra secant, prunisq; ardentibus aptant.
 Ipse pater viuo factam de cespite mensam
 Monstrat, & herbofo constrata sedilia musco.
 Quo simulac iam membra toro flexere, per omnes
 Partitur sua dona dapes, panemq; ministrat,
 Et lassis reparat vires, redditq; vigorem,
 Agnitus haud dubiè, quanquam neque proferat ipse,
 Nec quis sit rogent alij, turbentue molesti.
 Sed postquam depulsa fames, mysteria surgens
 Aggreditur, patrium mox conscensurus Olympum
 Pastorem partis sibi nuper ouilibus ut te
 Te Petre instituat, per te sua maxima firmet
 Imperia, atque tuis mox successoribus auctet.
 Nec leuiter res tanta agitur, ter voce rogatus*

Ecquid

Ecquid amet dominumq³ colat, ter spondet amorem,
 Et toties ut pascat oncs, ut pascat & agnos
 Poscitur illacrymans, memor (ah) ter ut antè negarit
 Tam carum caput, & serua externarit inertem.
 Ne tamen ignoret pascendi munera quantis
 Plena minis, quanto veniant implenda labore,
 Antè, (ait) ut innenem decuit, florentibus annis,
 Præcinctus quocunque pedes te sponte ferebant,
 Accesti, morem³ animo gessisse iuuabat.
 Grandior at postquam declinem exceperit atas,
 Iniectis alij manibus rapientq³, trahentq³.
 Quo nolis. Sed tu vestigia nostra secutus
 Carpe viam. Hoc ille oraclo non mollia fata
 Sortitus, quærens socium, cum forte propinquum
 Discipulum aspiceret primas in amore ferentem,
 Sollicitè rogat ecquid & hunc tam dura manerent,
 Sed percontanti responsa incerta dabantur,
 Si donec redeo volo eum remanere, quid ad te?
 Tu modo me sequere, & quæ sunt tibi cunque ferenda
 Ipse subi, nec quære alios miscere labori.
 Sic ait. Et quanquam sermonem in nube tegebat,
 Creditus est tamen æternam promittere vitam
 Dilecto ante alios inueni. Cui postera fecit
 Fama fidem. seris nam iam plenissimus annis
 Compositum ingressus tumulum, diuinitus illinc
 (Ut nostri tradunt proavi, credentq³ nepotes,
 Incertum tamen an viuens, an morte repentis)
 Raptus ad æthereas non vltra apparuit oras.
 Postquam sic toties rediniuum corpus apertis
 Obiectando oculis satis obfirmata suorum
 Pectora perspexit rerum sator, ipse parentis
 (Scilicet imperij iam successore relicto)
 Ardua maturam caelestia scandere regna,
 Idq³ palam, quotquot norat sua signa secutos,
 Permixture ducibus quos tunc Galilæa tenebat,

Effusa

Effusa quâ rura Thabor perfrigerat umbra,
 Occupat, & letis spem quam dedit implet amicis.
 Et quanquam (vt magno in numero) non omnibus idem
 Ador erat, victaque eadem fiducia mortis,
 Augustam tamen effigiem splendentiaque ora
 Regis vt aspexere sui, nouus incidit horror,
 Concipiunt que preces, & flexo poplite adorant.
 Ast ille accedens propius, Iam vicimus, (inquit)
 Omnia iam mihi posse datur, terraque quod vsquam est
 Et calo regere, & toto dominarier orbe.
 Vos igitur, pia turba, meis exercita sacris,
 Quacunque humana memores precepta salutis
 Audistis quâ se pandit latissima tellus
 Ferte viri, & puris mystas abstergite lymphis,
 Voce Patrem, Natumq; simul, sacramq; cientes
 Rite Auram. Qui crederit, lustralibus undis
 Tinctus in aeterno felix regnabit Olympo.
 Qui non crediderit, miserum sententia tristis
 Merget in aeternam iusto sub iudice noctem.
 Nec verò ambiguis credentum maxima virtus
 Se feret iudiciis. Si quos malus obsidet artus
 Spiritus, ex templo nostri vi nominis illum
 Eucientq; procul, nigra atque in Tartara mittent.
 Tum si forte noua sit opus mysteria lingua
 Tradere per positas alio sub sidere gentes,
 Auditor patrio mirabitur ore locutos.
 Serpentes etiam tollent, & plena veneni
 Pocula securis ducent innoxia labris,
 Et cuiusque velint agro depellere febres,
 Aridus attactu fugiet dolor ossa relinquens.
 Macti animis. Mea vos tutos presentia seruat,
 Seruabitq; omni terris dum viuatur aeo.
 His dictus mulcens animos, penetransq; sub imum
 Pectus, & arcanis aptans sermonibus aures,
 Fatidiscos vates, priscaurum anigmata legum,

Ieffa osque aperit cantus, & quicquid in illis
Prædictum exemplis id se diuinitus omne
Impleuisse docet, sic nasci, & viuere, demum
Sic decuisse mori, & mortem superare relicto
Surgentem tumulo, & cali supera alta secantem,
Vnde sit atherei missurus dona parentis.
Quo factò, exorsi à Solymis per maxima mundi
Regna sui mandata ferant patrisq; Deiq;
Præclari testes operis, monitisq; verendi,
Vt pigeat scelerum, redeat sua gratia lapsis.
Nec mora, supremum sic tunc affatus amicos,
Ante alios matrem, suspiria longa trahentem,
Bethaniam veniens, atque hospita tecta reuisens,
Nec reuens summa sociis se iungere mensa,
Hinc ad oliuiferum flexit vestigia collem.
Atque ibi stans cætu in medio pulcherrimus ipse,
Sublatis altè manibus, vultuq; decoro
Præfatus bona verba suis, pacemq; precatus,
Molliter aërias librat se sponte per auras,
Cognatosq; inter proceres quos eruit Orci
Faucibus, effuso toto ad spectacula celo,
Candentis nebula tenui velatus amictu,
Ascendit patris solium, dextraq; locatus
Æternos inicit victor memorandus honores.

LÆVINI

LÆVINI TORRENTII DE
CRVENTO DOMINI NOSTRI IESV
CHRISTI SACRIFICIO.

LIBER V.

BSTVPERE omnes, caloꝝ intenta tenebant
 Lumina, cum gemini, ceu rupti nubibus ignes,
 Velati niveis caelestia corpora pallis
 Emicuere viri, mediꝝq; ast ante corona
 Talia voce ferunt, Cur o Galilaea propago
 Erecto aspicitis fulgentia nubila vultu?
 Hic ipse humani generis servator Iesus
 Ut coram superas abiit sublimis in arces
 Sic veniet cum iura dabit, victiꝝq; triumphum
 Orbis aget, vindex scelerum, laudator honesti.
 At vos interea lati discedite in urbem,
 Atque illic quae pollicitus sua maxima dona
 Expectate viri. neque enim dimittet inanes.
 Sic moniti pergunt Solymos, vnoꝝq; recepti
 Hospitio sacra servant consortia mensa
 Vnanimis, eademq; & velle & nolle parati,
 Voluentesq; animo diuisini dicta magistri,
 Dicta, quibus sanctum toties laudasset amorem,
 Coniunctis ineunt alacres pia foedera dextris.
 Omnibus vna praest Virgo, coniũxq; parensq;
 Alma Dei, sociisq; suos impartit honores,
 Consilio, exemploq; iuuans, & moribus aureis.
 Et quanquam dubitare nefas quin proximus esset
 Ille dies promissa ferens solatia maestis,
 Non tamen idcirco segnes animisq; remissi
 Desedere viri, sed certa incerta putantes
 Si nullo adintent agiles sua vota labore,
 Ardescunt studiis. Funat ire per ardua fortes,
 Virtutemque sequi. Quin quanto gratia maior

Qua sese acceptos celo carosq; videbant,
 Tanto solliciti magis observantq; coluntq;
 Auctorem, veriti ne reiiciantur inertes,
 Ut qui ferre velint pulchram sine pulvere palmam.
 Usque adeo vitanda omnis velut improba Siren
 Desidia est, segnesq; mora, & malè credula semper
 Tardaque, & ignavo torpens fiducia somno.
 Interea fugiunt qua se putat illa tenere,
 Et sera irrisa gemit infortunia dextra.
 Illigitur, sacri tanquam noua germina regni,
 Vndeni in primis proceres, pulcherrima mundi
 Lumina ad aeternam nobis praeuntia vitam,
 Securi spondente Deo, qui fallere nescit,
 (Non tamen ut nullum incutiant humana timorem.
 Agnoscunt etenim veteris vestigia culpa,
 Cum fœdè, quamuis & multa & magna loquuti,
 Deseruere suum medio in discrimine regem)
 Assiduè inuigilant templo, Numenq; fatigant
 Supplicibus votis. Quibus & ieiunia iungunt,
 Non aliam esse viam moniti qua fortiter hostem,
 Lasciuosq; doment animos, sensusq; rebelles.
 Has igitur fundunt imo de pectore voces.
 Omnipotens, aeternè Deus; qui summa gubernas
 Infimæque, & rebus sic te simul omnibus infers,
 Omnia alens, hilaransq;, & magno numine complexus,
 Ut sine te non esse queat, non viuere quicquam;
 Humani generis quoniam tibi maxima cura est,
 (Cuius in obsequium non solum cuncta creasti,
 Verùm etiam afflictum primæna ab stirpe parentum
 Dilecti, ô pietas!, effusso sanguine nati
 Erexisti, æthereis non passus ut exulet oris)
 Ipse autem natus regni rerumq; suarum
 Fundamenta locans, tua laus, tua maxima virtus,
 Nos sibi dilegit comites operumq; ministros
 Tutorum, fratresq;, atque appellavit amicos,

N

(Vnde

(Unde & adoptiuo tibi nos cognomine iunxit)
 Haud equidem tanto digni quod simus honore,
 Obscuro, agrestes, inopes, sine gente domoque,
 Dilegit tamen, & dignos dabit esse volendo;
 (Nec tu quod nolis volet ipse) ô rexq; patèrque,
 Qui terram, pontumq; regis, calumq; profundum,
 Haud bonitate minus quam maiestate verendus,
 Non nostro nixis merito, sed numine nati
 Quam petimus fer opem, & propius res aspice nostras.
 Nati causa agitur. Tu nato infusus, & idem
 Cum nato, quamuis persona & nomine dispar,
 Haud alium nato moliris sancte laborem,
 Et par humana studium est utriusque salutis.
 Cuius nos aliquando si fas attingere partem,
 (Filius æternum nam conscensurus Olympum
 Sic docuit magnum cum nos dimisit in orbem
 Legatos monitisque suis sacrisque ferendis,
 Lustravitque novos sacro spiramine mystas,
 Iussit & affusa detergere crimina limpha,
 Purgati sedes possent ut adire beatas,
 Nec dubium quin hæc eadem tua certa voluntas),
 O genitor confirma animos, & suffice vires,
 Quamq; iterum atque iterum te supplice voce rogamus
 Affer opem, paruumque gregem defende periculis.
 Respice dilectam tibi de tot millibus unam,
 Quam colimus, sponsamque tuam, natiq; parentem.
 Poscit idem, & quamuis eius certissima apud te
 Gratia, nullius culpæ labefacta pudore,
 Poscit idem, secunda sui, sed publica querens
 Commoda, & in nostrum semper propensa fauorem,
 Exigui numero parua trabe currimus equor
 Immensum, nullis opibus, nec viribus vsi.
 Tu rector, tu remigium, tu clauus, & arbor,
 Velæque, & antennæ, tu prora, & puppis, & omne
 Instrumentum artis, tumidos que spernere fluctus

Audet

Audet, & infestis vectorem immittere ventis.
 Te sequimur, natumque tuum. Nec Spiritus ille
 Defuerit parili quem produxisti amore,
 Ipse amor, atque omnis seu fons, seu fomes amoris,
 Caelesti accendens mortalia viscera flamma,
 Non terrore ullo, non vi, non morte domanda.
 Talibus orabant dictis, noctesq; diesq;
 Intenti studiisq; simul pietatis, & una
 Solliciti ne qua possent offendere culpa.
 Non tamen interea cessabant cetera vitæ
 Officia. admoniti Petro referente vacare
 Quippe locum quo deciderat sceleratus Iudas,
 (Nam cum bis senos inter numeratus obisset,
 Expleri sacer hic numerus debebat, ut olim
 Isacida equarent totidem de sanguine natos)
 Concilium indicunt proceres. Venere vocati
 Centum ac bis deni, dederant qui nomina sacra
 Militia, magni tantilla exordia regni.
 Quos inter senior, merito praelatus honore,
 Conuentus memorans causas, ut perfidus ille
 Victus auaritia turpi, vilisque lucelli
 Illecebra senoregem (pro dedecus!) hosti
 Sponte sua (namque ipse ducem se praeiuit amens)
 Prodiderit, (Nec cura fuit commissa piare.
 Vnde infelici deformis ab arbore pendens
 Terram inter calumq;, ut & hoc & perderet illam,
 Supplicio infami, diffisso ventre, pudendam
 Finierat vitam) fratres hortatur ut illi
 Dent successorem melius qui iussa magistri
 Impleat, & late portet mandata per orbem.
 Esse etenim monitum Iessida carmine vatis
 Talis ut in dominum domini qua dona tenebat
 Perdat, & in sortem veniat praestantior alter.
 Sic ille, & tacitum seruans sub pectore vulnus,
 Quod dominum ter & ipse sum miser ante negasset,

Non tenuit lacrymas, ut nec tenere profundo
 Permixtas gemitu quotquot tam mesta loquentem
 Audierant. neque enim ullus erat se dicere posses
 Qui nulla in fontem penitus pallefcere culpa.
 Præterea subeunt animis opprobria mille,
 Tot plaga, struct. q̄, doli, irrisusq̄, procaces,
 Vulneraq̄, hamataq̄, sacro in vertice spine,
 Infixi manibus clau pedibusq̄, trabales,
 (Vnde cruor, saniesq̄, oppletaq̄, sordibus ora)
 Summaq̄, supplicij, crux detestanda latrones
 Inter, & astantem caro cum fratre parentem.
 Que medio tunc in catu lugentium & ipsa
 Mæsta quidem, constans tamen & formidinis experta,
 Alloquio dulci comites affata, benignum
 Spondebat natum, cœptisq̄, instare iubebat.
 De supplendo igitur magno sanctoq̄, Senatu
 Quam suavit genitrix legem, Petrusq̄, rogauit.
 Lati omnes statuunt. Sed quis successor habendus
 Ambigitur, non quod consensum rumperet audax
 Ambitio, aut fallens fucato gratia vultu;
 (Non ea nam tali pestis regnabat in aula)
 Sed duo non magnis opibus, neque sanguine clari,
 At virtute pares, adeo discrimine nullo,
 Censeri ut possent inter se panè gemelli,
 Alter Iosippus, pulchro cognomine Iustus,
 Matthias alter, primis laudatus ab annis,
 Sistantur medi. Dein supplice voce precati
 Rite Deum quotcunque aderant, quando intima soli
 Viscera nosse datum, & verum dignoscere falso,
 Diuinis aptum officiis ut utrumlibet horum
 Surroget, unde suis cecidisset proditor ausis.
 Dant sortes, urnamq̄, mouent. Sors exilit equa
 Matthia. Sequitur plausus, deinde oscula iungunt,
 Amplexiq̄, virum sublimi in sede locarunt,
 Non aliter quam si rex ipse optasset eundem.

Christus

Christ us dum species humana & vita manebat,
 Exemplo insigni, veniens quod profit in animum,
 Scilicet ut norint homines eadem omnia posse
 Qua Christum Christi comites, comitumq; minores,
 Praefectos quos rite suo delegit ouili.
 O Deus! o pietas! Qua nostra haec cura salutis?
 Tunc tuos ut me serues mihi cedis honores?
 Quas heu quas tanto referam pro munere grates?
 Non alias quam tute velis. Tu suffice robur,
 Et dum te canimus quamuis non digna canamus,
 Qualescunq; tamen non aspernare Camenas.
 Sic ergo expleta procerum iam classe suprema,
 Cuius ab imperio penderet cetera pubes,
 Perdomitura orbem, sed necdum libera curis,
 Celestes poterant quas sola abstergere flamma,
 Formidansq; malos hostes, iam rege remoto
 Intentos ipsum cum rege excindere regnum,
 Absente ut pastore gregi lupus imminet acer;
 Ne superante metu spem quisquam amitteret omnem,
 Impatiensq; mora vicina atque obuia quaq;
 Arriperet, spernens quae promittuntur in annos,
 Nec cerni possunt, oculis imperuia nostris,
 Ille opifex rerum, mundi q; assertor Iesus
 Optatam & toties precibus votisq; petitam
 Accelerabat opem. nam quamuis dura per omnem
 Ut vitam ipse tulit, sic nobis dura ferenda
 Edixit, voluitq; sequi se dura ferentem,
 Natura tamen humana, qua se induit vltro,
 Consciis, iniusto non fert nos fasce grauari,
 Aut minuens onus, aut dans in certamina vires.
 Vincereq; est illi confidere, nec tamen vllum,
 Quam perferre queas, subterfugisse laborem.
 Jamq; dies aderat maiorum more perenni
 Religionis sacer, quod quinquagesimus illum
 Exciperet quem Pascha vocant. Et ut hunc mare sicco

Calcatum pede eum fugerent Nilotica regna
 Ornati spoliis omnes & diuite gaza,
 Sic illum fecit celebrem festumq; quotannis
 Tempore quod tali Sinai in vertice montis
 Isacida trepidi legem accepere, magistram
 Iustitia, cultusq; Dei, cultusq; parentum.
 Quam sauos inter strepitus, sonitumque tubarum,
 Fumumque, & picea permixta tonitrua flamma,
 Diuinis sculptam digitis, dux corniger olim
 Pertulit, & seros iussit seruare nepotes.
 Hanc igitur festi causam qui sanxerat illud
 Confirmare volens, & quod sub nube latebat
 Eruere, ac terris generosum prodere verum,
 Non umbra, ut Moses, & re sine tristis imago,
 Que desiderium moueat, neque compleat unquam,
 Sed vis ipsa boni, tanto prestantior illo
 Quanto lux tenebris melior, dux milite maior;
 Nuper ut alterius festi solennia seruans
 Mosaicos oculis fecit comprehendere ritus,
 Victima cum sacram cecidit tener agnus ad aram,
 Sic etiam festo accingens se rite secundo
 Euoluit dubios tot circum oracula sensus,
 Lex ipse, & nostris inaratum mentibus aquum.
 Nec vero horribili quatiens formidine gentes
 Arcute accessu quemquam, renuitque videri
 Obscura tectus nebula & caligine densa,
 Tum si quis propius ferret vestigia, diram
 Increpitans, etiam pecori, pro crimine mortem,
 Sed mitis placidusque aderat cuiusque vocanti.
 Vsque adeo nostros postquam semel induit artus
 Nos amat, atque illi sumus, & nostra omnia cura.
 Ergo expectat am cernens erumpere lucem
 Quam canimus, multo amè sacram, at maioribus olim
 Sacrandam auspiciis, omni ut venerabilis auro
 Permaneat magnus quam latè extenditur orbis,

Astitit ante patris solium qua parte serenos
 Calum aperit campos, gemmataque floribus arua.
 Atque illic medius proceram quos fancibus Orci
 Ereptos victor stellanti inuexit Olympo,
 Sidereos tollens oculos flagrantiaque ora,
 O (infit) genitor, qui decedentia certis
 Tempora momentis sic emetiris, ut aptè
 Eueniant sua cuique dies & tempora factò,
 Ut nascens, moriensque, & victa morte resurgens,
 Ac tandem superas scandens sublimis in arces,
 Omnes impleri numeros, quò notior esset
 Laus tua si veterum constent sibi carmina vatam,
 Conueniantque nouis prisca fulgoribus umbra;
 Hunc quoque sancte diem, donis tam grandibus aptum,
 Optatumque diu, ne pratermitte rogatus,
 Quin socios fratresque meos, quos semper amari,
 At nuper ceu pupillos sub matre reliqui,
 Tu mecum amplectens, & tadia longa repellens
 Amisso tristes que per sensere magistro,
 Ut fore pollicitus sum te sponsore, benigno
 Respicias vultu, tanto in discrimine rerum
 Celestem trepidis infundens mentibus ignem,
 Quo freti non iam latebras & deuia quarant
 Antra, nec insidiis paueant hostilibus, atque
 Diffugiant molles aquila ut veniente columbe,
 Sed leti atque alacres subeant aduersa parati
 Supplicio, extremamque petant per vulnera laudem.
 Est votis hæc summa meis, hic terminus heret,
 Non profecturis tot nempe laboribus actis
 Tu pia pacta tuo genitor nisi numine firmes.
 Et facies, neque enim tua me sententia fallit.
 Sic fanti applaudunt comites, genibusque voluti
 Vno eadem simul ore rogant. Fulgentia at ipse
 Arma tenens Erebi quibus expugnare tyrannum
 Posse datum, clauosque, trabemque, hastamq; cruentam,

Permovit genitorem, ingenti exceptus honore.
 Nec mora, succincti properant ad signa ministri,
 Turmatim ut sanctum sancti comitentur Amorem
 Labentem terris, atque aurea dona ferentem.
 At verò imbelles socy, quibus addita nondum
 Gratia qua verè fortes redditque beatos,
 Natura expellens læsa fastidia vitrix,
 Mane, domi clausis cum tuta silentia portis
 Seruarent, veriti infida se credere turba,
 (Quæ festos agitare dies læscinius æquo
 Consuetæ, insano posset concurre motu,
 Ac turbare viros, vinculisque, aut dedere morti)
 Ecce repente sonus venti vehementis ab alto
 Incubuit tecto. Quo mox concussa fragore
 Contremuit domus omnis, ubi sedere coacto
 Quotquot erant comitum cœtu, præsentem Senatuum
 Principe, selecti procures. Nec terruit illos
 Improvisa rei species, sed lumina sursum
 Talibus ostentis certi nil triste moneri
 Dum tollunt, votisq; Deum precibusq; laceffunt,
 Obiectum en aliud magis admirabile visum.
 Namque aura sonitus postquam percrebruit ingens,
 Occulto subter penetrans præcordia tactu
 Igneus extemplo supra caput ingruit imber,
 Igneus, at nullo lambens laquearia damno.
 Vnde tot abscisse quot convenere sodales
 Ardentes steterunt sua cuiq; in vertice lingua,
 Non aliter quàm cum furuis fabrile caminis
 Fervet opus, duris que gemunt incudibus æra,
 Absistunt lamnis penitus candentibus acres
 Scintilla, spargunt que suos fornacibus ignes,
 Ardentes inquam linguae, quas pingere versu
 Difficile, at res ipsa liquet, si verba negantur.
 Hoc ergo insigni fulgens pia turba, vidensq;
 Advenisse Deum, non tam quòd fixa supremo

Heretii

Hereret capiti, quam quod sub corde lateret
 Acribus accendens feruentia viscera flammis,
 Nullam ferre moram, nullamq; admittere causam,
 Quin velut exempti vinculis & carcere duro
 Erumpant alacres, pulsi ceu lacte leones,
 Usque novas avidi Christo compellere preadas.
 Prima tamen meritas cura est persolvere grates.
 Accedunt igitur nulla formidine templum
 Confertum populis, quos lex antiqua iubebat
 Vndiq; tam celebri Solymos concurrere luce.
 Nec iam sese humiles pressa ceruice tenebant,
 Ut nuper, clausis voluentes murmura labris,
 Liberi & erecti sed qua se cunque tulissent,
 Non poterant alios propriis sibi sumere vultus,
 Et quem conbiberant non exhalare vaporem.
 Atque ut Setinis, aut collibus orta Falernis
 Nobilibus diffusa cadis dulcissima musta
 Dum feruent, penitusq; tument ardore recenti,
 Euertunt fundo quicquid subsidit ab imo,
 Exercentq; iras, & si spiracula fumo
 Desuerint, fractis erumpant turbida vasis;
 Sic illi intrepidi non se tenuere, sed omnes
 Intentos operi sensus nervosq; gerentes,
 Conceptum interius (Tanta est vis Numinis) acrem
 Spirabant oculis atque ore & naribus ignem,
 Non iidem modò qui fuerant, sed mente renati,
 Atque animo ingenti, cui non mortalia cure
 Sed calum Superique, & quæ caelestia regna
 Conciliant homini, ut viuens moriensq; beatus
 Eternam insigni referat mercede coronam.
 Atque adeò hac turba dum precinuerunt procaci
 Non veriti se inferre ultrò, pulchrumq; fateri
 Seu Christi, licet iniisum, seu nomen Iesu,
 Quo sine fas homini non est sperare salutem.
 Cumq; eadem variis narrarent omnia linguis,

Aut vos propria contenderet esse locutos
 Quisque sua, Parthique, Afrig³, Arabesq³, Phrygesq³
 Qui Nilum, Tigrimq³ bibunt, Phasimq³, Lycumq³,
 Et Tuscum hac inter regnantem flumina Tybrim,
 Atque alij qui forte aderant, stupuere tremendis
 Attoniti monstris, nec contemnenda putabant.
 Non pauci tamen, ut media de plebe, profani
 Hunc generosum animi motum sanctumq³ furorem
 Attribuere mero. dulci nam seruere musto
 Factabant tales ructent qui gutture voces.
 Falso equidem hoc illi, tamen ut gratissimus esset
 Error, & argutas penetraret suauiter aures.
 Nam mustum illud erat non quo percussa fatigat
 Tempora, & eneruat vires Semelcius Euan,
 Ebria raro iniens nullo conuiuia luctu,
 Semper & in rixas, vetitos aut pronus amores,
 Sed quo calicula casti plenissima ducunt
 Gaudia, & ambrosiis permisto necture mensis
 Illius aspectu saturi qui est omnia solus
 Aeternum securi agitant feliciter euum.
 Hunc ergo errorem sancta dux ipse cohortis
 Discutiens Petrus, quo non ardentior alter
 Hosti inferre pedem, mediumq³ irrumperere in agmen,
 Non ista ebrietas, qualem male fingitis, (inquit)
 Seu cines, alij seu conuenistis ad urbem.
 Quippe diem nos hunc, quarta vix parte peracta,
 Haecenus integrum sicci transmissimus, & iam
 Non cyathi, sed erant potiora negotia cura.
 En igitur lucem seris voluentibus annis
 Quam vates monuere sacri sub tempora rerum
 Ultima venturam mundo, qua plurimus alto
 Spiritus effusus celo, & mortalia late
 Corda nouis vrens flammis, virésq³ ministrans,
 Fatidico impleret iuuenésq³ senésq³ furore
 Sexus etiam in fragili, seu visa, & somnia narrent,

Sine alia quacunque probent ratione modoq;
 Intus agente Deo mentes atque ora moueri,
 Ac non sponte sua. Quin & maiora sequentur.
 Igneus hic ille est descendens riuus ab ipso
 Ore Dei, letum fundens mortalibus imbrem,
 Imbrem euerrendis animi squaloribus aptum,
 Vt viridi crescant virtutum germina culmo,
 Grandiaq; immensas stupeant ipsa horrea messes.
 Igneus hic itidem carbo, seu calculus ille,
 Polluta Esaiæ purgans qui crimine labra
 Protinus arcanis vatem maioribus aptet.
 Denique & illapsus positus altaribus olim
 Deserto in medio, turbis mirantibus, ignis
 Mactata absumens caelesti animalia flamma,
 Quem iussi assiduis intra penetralia curis
 Nutrire, vt longo seruatus viueret auo,
 Pontifices, non tam ignis erat, quam Spiritus iste
 Qui nostra inflammat modo pectora. Nene putetis
 Nos aut verba dare, aut ficto procedere vultu,
 Nil nostrum hic agitur, magnis auctoribus omnes
 Nitimur, imbellis licet imbecillaq; turba.
 Ipse Deus Deus ipse mouet, verumq; fateri
 Cogit, & vt sacris iam declinantibus orbis
 Interitum possint non formidare nepotes,
 Sollicitos vestra mandat nos praere saluti.
 O domus Abrami veteris, notissima celo
 Nomina, quos tanto Deus est dignatus honore,
 Vt post tot vates, regesq;, ducēsq;, verendos
 Imperio, & monitis, simul & praestantibus ausis,
 Dilectum sibi praecipuo (vidistis) amore
 (Cuius signa dedit cum tot miracula tanto
 Edidit applausu) vobis donarit Iesum,
 Quem Nazarenum cognomine dicitis; (eheu
 Quid dicam, taceámne? O dedecus! ô scelus ingens!)
 Hunc ipsum, quo nil maius videre parentes,

Optarunt

Optarunt tamen, at frustra, vos denique visum,
 Audiuimq, diu, & penitus sine crimine notum,
 Vestris permissum arbitriis, sub indice duro
 Afflictum prius, & crudelia vulnera passum,
 Tandem occidistis miseri. Quid profuit autem
 Occidisse? Deus probrosa vincula mortis
 Soluit, & inferni reducem de carceris antro,
 Ac penitus nulla pollutum labe sepulcri,
 Ut fore Iesseus monuit per carmina vates,
 Restituit vita. Quod nos ut vidimus omnes,
 Quos coram aspicitis, vestro de sanguine cretos,
 Sic sancte testamur. Et en qui spondeat iste
 Iste ardens qui corda premit, qui viscera torret
 Spiritus, & quanquam infantes facit esse desertos.
 Vos sapite, & rebus fratres attendite vestris.
 Talia diuino Petrum sic ore tonantem,
 Atque unà astantes socios capita alta ferentes
 Ut videre pulam, multi, quos altius acri
 Fulmina contigerant tactu, pulchroq, rubore,
 Voluentes animo spectata ingentia Christi
 Facta, quibus moti voluere obtrudere regnum,
 Imposituri humeris loca ni deserta petisser,
 Contremuere metu. Sequitur dolor, & fuga morbi,
 Si quo forte modo possint praevertere ne mors
 Occupet, & meritas soluant pro crimine pœnas.
 Consiliumq, rogant, ut qui monuere periculum
 Ostendant pariter que sit fuga tuta pericli,
 Cum breuiter senior vita iubet antè peracta
 Peniteat, veniamq, petant, lustralibus inde
 Purgati scelerum lymphis dent nomen Jesu,
 Concesso terris regi dominoq, potenti.
 Cui si crediderint, aura caelestis & ipsi
 Dona ferant, non nota sibi. quippe ordine primum
 Promissa Isacidis, dein quos Deus ipse vocasset.
 His illi atque aliis firmati pectora dictis,

Iamq; auidi prauum fugere, atque insistere recto,
 Non pauci numero, sed ter se mille beato
 Tincti undis iunxere gregi, pluresq; secuta
 Felices anima, sacri primordia regni,
 Bissenum captura virum, felicior illis
 Quas fecere prius, cum cymba & retibus usi
 Traxerunt tremulos Galilæa ad litora pisces.
 Nec mora, mutatis studiis, tua Petre secuti
 Exempla & monitus, nunc sanctum ascendere templum
 Intenti precibus, nunc circum recta domorum
 Solliciti inter se sacrum diffringere panem,
 Vnanimis, veriti nil præter Numinis iram,
 Cetera securi, (O prudentissima mentis
 Simplicitas!) faciles, nullaq; in parte molesti,
 Degebant hilarem sine fraude & crimine vitam.
 Nec cura illis census erat, tabulaq;e, gravisq;
 Nunc questor, nunc scriba procax, acerq; coactor,
 Cum sua quisque lubens aut in commune referret,
 Mancipio aut domini, parerent omnibus usu,
 Fraternalis animis. nam Christum propter eodem
 Quo Christum sese complectebantur amore.
 Nec poterant aliter, tam pleni Numinis aura,
 Vt nil humana labis subsideret vsquam.
 In se cuncta domans quod non conuerterit ignis.
 Nam veluti mediis feruent ubi abena caminis
 Ebullit trepida & flammis attollitur vnda,
 Quamlibet illa grauis, siccoq; aduersa calori,
 Sic cedunt vitia & quicquid virtutibus obstat
 Aduentante Deo, quem nil nisi lata sequuntur,
 Spes, amor, atque fides, & mens sibi conscia recti.
 Et quanquam totis deinceps que gesta diebus
 Omnia prodigiis feta essent, omnia monstris,
 Hoc tamen eximie populum stupefecit hiantem,
 Quod vespertinam facturi vota sub horam
 Iunctus Iohanni Petrus, decora alta Senatus,

Cuen

Cum templum peterent, aurata ad limina porta
 Mendicum atque inopem, vitæq; ab origine claudum,
 Claudum utroque pede, ut neuic consistere possent,
 Ignotum nulli, (Multis ibi sederat annis,
 Collecta stipe quo ventrem fulciret inanem)
 Conspxere virum. nam compellabat & ipsos.
 At senior fixis oculis, vultuq; verendo,
 Auri atque argenti non est mihi copia. Quod dem
 Non deerit tamen. Ergo ingens en accipe donum.
 Apprensâq; manu, Per Christi nomen Iesu
 Surge, ait. Ille pedum subito compagibus aptis
 Subsiluit gaudens, & ne quem facta laterent,
 Se comitem ambobus iunxit quacunque monebant.
 Atque ita cum cupidè procurreret agmine facto
 Portentum visura nouum densissima turba,
 Vidit, & obstupuit, vultuq; immobilis hæsit.
 Restitit ergo iterum Petrus, & liberrima fundens
 Verba palam, ut decuit dicentem vera, sine vlla
 Ambage & latebris, queis mos innuere falsa,
 Non opis est nostra quod cernitis (inquit) amici
 Hoc facinus præclarum, ingens. siquidem omnia solus
 Humanis maiora facit Deus. Illius ergo
 Adsumus, & domini præfando nomen Iesu
 Hunc pedibus captum vinculis exemimus. At vos
 Auctorem tantorum operum, vitæq; magistrum,
 Et sanctum, & iustum, & mundi rectore creatum
 Supplicio infando ab vita spoliastis, & ipso
 Iudice detestante nefas tam immane, latronem
 Seruastis Baraban, haud vno nomine lesa
 Iustitiæ pacisq; reum. Rediuiuus at ipse
 At tumulo superas abiit regnator in arces,
 Donec ob æterno rursus demissus Olympo
 Collapsus instaret iudex æquissimus orbem.
 Nos testes sumus. Ac ne sit dubitabile verum,
 En qui confirmet, neque enim sine Numine coram
 Astat,

Astat, & integris figit vestigia talis.
 Ille quidem multa ante pati, montemq; subire
 Debuerat monitis vatum, quò nostra piaret
 Crimina, paniteat tamen, atque agnoscite culpam,
 Erroris veniam dabit, & miserebitur ultro,
 Abrami soboles, vestrisq; è fratribus vnus.
 Cui Moses assertor adest, Mosiq; minores,
 Cui Deus ipse iubet tanquam sibi credere toto
 Addictos animo. Nec, si quis negligat, absit
 supplicium, & populi pars desinat esse beati.
 Hac ille. At nondum quamuis sermone peracto
 Præpositi templo, iunctis qui sancta negabant
 Corpora post cineres alia reuirescere vita,
 Acribus inuidia stimulis, iraq; frementes
 Iniecere manus, & sub custode retentos
 Postridie in magno sisti iussere Senatu
 Pontificum, ut facti lucrent delicta tumultus.
 Haud leuior prima interea captura secundo
 Adicitur iactus, persuasi millia quinque
 Accessere hominum numero, tanto antè minori.
 Nec capti timuere Patrum subsellia, quamuis
 Cum socero Caiphas, & plures ordine adessent,
 Qui præiudicio, ut condemnauere magistrum,
 Discipulos etiam debebant tradere leto.
 Tum cætu in medio rationem reddere iussis
 Criminis admissi, senior, præfatus honorem,
 Visceribus totis caelestem ut senserat auram,
 Inualidum hunc (aderat nam forte, & cominus ibat)
 Si quonam pacto nuper sananimus (inquit)
 Queritis, en virtus, en Christi nomen Iesu,
 Quem cruce suspensum Deus ipsa à morte reduxit,
 Huius causa boni est. Lapis en non utilis arti
 Creditus, abiectusq;, idem compage suprema
 Parietibus sulcimen & hinc & conuenit illinc.
 Inde & nostra salus, nec nomen Sole sub omni

EST

Est aliud quod nos faciat seruetq̄, beatos.
 Hec simul accipere, ausi nil hiscere contra,
 (Tantum animusq̄, valet constans, verumq̄, fidesq̄.)
 Inuiti quanquam, & non equa mente, solutos
 Ire iubent, sectaq̄, monent & nomine Iesu
 Abstineant deinceps. Ast illi (O nescia vinci
 Pectora!) sic referunt, Vos auscultare, Deumq̄,
 Spernere, quando oculis circumspicit omnia iustis,
 Querite num deceat, visa atque audita tacere
 Haud nostrum est. Tum verba malum minitanti ducunt
 Pro nihilo, & cupidi sociis exacta referre,
 Latantes abeunt, referuntq̄, & pectore ab imo
 Vno omnes simul ore canunt hunc suauiter hymnum,
 O domine, ô cali, terraq̄, marisq̄, profundi
 Arbitrator, ô quicquid genitum est ubicunque gubernans,
 Iessiades cuius sic vaticinatus ab ore est,
 Quid gentes studio populosq̄, exciuit inani
 Nequicquam fremere, atque omnes contendere vires?
 Quid reges proceresq̄, animo per stare minaci,
 Ac tanto in dominum Christumq̄, efferrere motu?
 En ut in hanc urbem trepido coiere tumultu
 Hinc rex Herodes, hinc Praeses Pontius iste
 Pilatus, pluresq̄, alij, nec segnius illis
 Isacida, cupidi nomen disperdere nati
 Dulce tui. At quorsum? Tua nempe ut sancta voluntas
 Consiliumq̄, tuum his ipsis immanibus ausis
 Firmetur. Trepidant illi frustra, laborent.
 Tu nos aspiciens, & quae minitantur in ipsos
 Auertens, nobis liberrima suffice verba,
 Da vires animosq̄, nouis ut territus orbis
 Prodigijs tua signa volens natiq̄, sequatur.
 Finierant. Tremuit tellus, & conscius aether;
 Impleuitq̄, viros diuini flamma calor
 Securos sortisque suae, votisq̄, potitos.
 Ergo operi inuigilant, inuat indulgere labori

Quem

Quem successus alit, quem premia tanta sequantur,
 In primis placuisse Deo, quæ maxima laus est.
 Et quoniam sanctis nil tam conatibus illis
 Profuit indignum quam ducere si quis abundans
 Rebus in alterius non succurrisset egenis,
 Nil non deesse aliis patiens, sibi commodus vni,
 Omnibus hoc studium, hic labor, ut quæ priua fuissent
 Publica dein fierent, spreto, ni splendeat usu,
 Argento atque auro. Cuius sitis improba sanis
 Causa malis, scindens humana fœdera vitæ.
 Nec veriti leges pœnasq̄, aut iudicis iram,
 Sponte sua fugere nefas, fundosq̄, domosq̄
 Distraxere hilares, ac nummos inde redactos
 Ante Petri abiocere pedes sanctiq̄, Senatus
 Non aliter quàm putre solum, testamur, lutumne.
 O virtus cunctis optanda, sed agnita paucis
 Qua nulla ad Superos propior via! Deperit aurum
 Cum seruas, manet absumptum. Custodia census
 Optima consortes quem diuidis inter amicos.
 O bone te fures, aut cur incendia terrent?
 Est ubi non fures, ubi non incendia cures.
 Calo infer pia dona, Dei gremioq̄, repono,
 Eripiet nemo. Nec te interualla morentur,
 Tangere quòd nequeant Superos quas terra recondit,
 Et malè seruat opes. Sunt hic araria cali,
 Sunt arcae & loculi. quod enim largiris egenti
 Seu cum dura fames, seu cum sitis arida fauces
 Obsidet, aut nudum penetrabile frigus adurit,
 Vellecto affligit morbus, vel carcere saeuus
 Creditor, aut alius fortuna casus iniqua,
 Hoc Superis erede esse datum. Fit debitor ipse
 Ipse Deus. Quin & grandi se fanore gaudes,
 Danti vnum spondet centum qui possidet vnus
 Omnia, nec fraudare potis nec fallere quenquam.
 Tam præstans igitur virtus quòd gratior esset

O

Omnibus;

Omnibus, ac foedum magis horrendumq; quod illi
 Aduersum est vitium, placuit punire nefanda
 Crimen auaritia. Ananias cum coniuge quo se
 Induerat Sapphira, ignari haud posse latere
 Qua tegimus peccata Deum. Communis agelli
 Quem modo vendiderant pretium non omne ferebant.
 In medium, ut fecere alij, sed pariter entia
 Cum mentirentur solidum se reddere, Petro
 Vlciſcente nefas, coram tot testibus ambos
 Iudicio inſueto (neque enim ſufflamine longo
 Cauſa traheretur) commixta cupidine caca
 Suſtulit ambitio. Mendaces dixerat ille
 Antè virum, deinde uxorem, qua voce repente
 Exincti incubuere ſolo. Sententia facti
 Pœna fuit, neque enim iudex licitoris egebat,
 Damnatam vel voce potens abrumpere vitam.
 Uſque adeo nihil eſt quod non indulſerit illi
 Omnipotens quem ritè ſuo præſecit ouili.
 Quos ergo ut crimen, ſic mors coniunxerat uno
 Compoſitos tumulo poſtquam vulgauerat ingens
 Fama, ſimul trepidiq; omnes latiq; coibant,
 Ut Petrum aſpicerent. Qui quanquam plurima ſumma
 Prodigia edebat plauſu, parente iubentis
 Natura imperio, cum nil decerperet inde
 Ipſe ſibi, aſt vni domino deferret honorem,
 Sic placuit magis, & ſeſe quocunq; moueret
 Diuinum latè populis afflauit amorem,
 Contemptorq; ſui (Tanta eſt vis Numinis) alto
 Equatus celo nitidis caput intulit aſtris.
 Nec tantum Solymis ea ſe iam fama tenebat,
 Sed pagis etiam vicinisq; urbibus acri
 Excitum ſtudio ruit ad ſpectacula vulgus.
 Nec cupidi poterant oculos ſatiare videndo
 Biſſenos proceres, templi de more manentes
 Porticibus, facile ut quibus accedere poſſet,

Scitariq; viam supera ad connexa ferentem.
 Sed quanquam plebi eximie placuere sequaci.
 Non illos ausus propius contingere quisquam,
 Religione sacros, & maiestate verendos,
 Tristi etiam Anania casu terrente profanos.
 Accreuit numerus tamen, & dilecta bonorum
 Conia. Lustrali passim quos fonte renatos
 Mox alios mores, alios assumere vultus
 Edocuit pietas, & celo fecit amicos
 Inconcuſſa fides. Cuius vi quotquot ubique
 Obuia erant variis affecta, aut faucia morbis
 Corpora, qua sellis, atque imposuere grabatis
 Merentes socy, fieri modo posse putarent
 Quod factum optabant, Christi per nomen Iesu
 Factum erat. Hic surdi, mutiq;, & lumine capti,
 Hic claudi exiluerunt solo, pestesq;, luesq;,
 Et furor, & macies, & anbeli pectoris aestus
 Diffugere loco qua se dux cunque ferebat,
 Cuius ab effusa sacrati corporis umbra
 (O magno res digna Deo!) mirantibus agris
 Influxit sperata salus. Quae gloria quanto
 Splendidior, tanto magis, execrabile virus.
 Inuidia accreuit. Prensos duxere ministri,
 Additaq; est vinculis custodia publica, ne qua
 Effugerent. Sed caelesti de chorie satelles
 Astitit, & media dimissos nocte recluso
 Carcere commonuit sacro se reddere templo.
 Atque illic vite praecepta docere beata.
 Interea coeunt hostes, furit impia turba
 Pontificum punire reos. Quos ducere iussi
 Cum clausis foribus tamen euasisse referrent,
 Securos narrant alij consuetas subire
 Munera, mulcentes populi sermonibus aures.
 Terruit ancipites hic nuncius, haud tamen ira
 Concidit. Accurrunt templo, narrata fatentur.

At plebem veriti, manibus saxiaq; minacem,
 Non vincla iniiciunt, blandis sed vocibus vfi
 Hortantur sancti consulta audire Senatus
 Ne pigeat. Parent vltro summumq; sequuntur
 Pontificem. Solio qui cum sedisset in alto
 Turbatus saeuo ore rogat cur publica turbent
 Otia, & insanis scindant erroribus urbem,
 Affirmentq; suum post funera viuere regem
 Inuidia Patrum ingenti, qui nempe necassent
 Immeritum. Ast illi, quoties contraria mandent,
 Non hominum, sed iussa Dei dixerere sequenda.
 Nec tamen hac iunxit ratio, & plura ordine dicta,
 Quominus iniusto caderent sub iudice, si non
 Eloquio praestans, & rerum exercitus vfu
 Gamaliel placidis lenisset pectora verbis,
 Dum docet exemplis melius non tangere qui se
 Mox ipsi perdant, nequicquam humana secuti
 Consilia, instinctu contra quod Numinis ausis
 Mansurumq; diu, nec posse impune moneri.
 Atque equidem hac poterat sententia soluere litem,
 Obstitit ambitio. Ne nil egisse putentur,
 Admonitos primum dictis, atque inde flagellis
 Ire iubent. Abeunt lati, quod sanguine fuso
 Sortiti fuerint talem grex omnis honorem.
 Nec templo tantum, sed per vicosq; domosq;
 Vulgarunt alacres hilari mysteria vultu.
 At tam fausta sacri post haec primordia regni
 (Vi fieri magno in numero persape videmus)
 Propter inaequales mensas victumq; coorta
 Est inter fratres (qua tunc se voce ferebant
 Christiade iuncti) discordia, pristina verum
 Gratia mox coit, suppressa in fomite flamma.
 Seruata (ut decuit) proceres sibi iure docendi,
 Explendiq; animos dapibus caelestibus aptos,
 Alterius curam mensae, qua corpora pascant,

Ut sese indignam, quanquam laudabilis esset,
 Committi suadent aliis, qui classe secunda,
 Haud plures septem numero, gnariq³, boniq³,
 Hoc agerent. Placuit populo sententia Patrum.
 Nec mora, dilecti totidem. Quaeis supplice gestu
 Imposuere manus, atque hi dixere ministros,
 Leuitas alij. Sed sicut in ordine princeps,
 Sic prestans etiam virtute, & Numine plenus,
 Prodigisq³ potens, Stephanus superare nec ipse
 Inuidiam potuit. Longum est exacta referre.
 Occubuit tandem, prima, & gratissima caelo
 Vittima, cui stantem à dextra super aethera natum
 Mortales oculos tanto dignatus honore
 Ostendit genitor, contempta ut pramia vita
 Cerneret antè granis lapidum quam clauderet imber
 Ora viri, exemplo pendentis in arbore Christi
 Hostibus (ò pietas!) veniam pacemq³ precantis.
 Atque utinam unius cessassent impia morte
 Supplicia. Hostilem rabiem successus alebat,
 Nec poterant non ferre boni qua ferre inebat
 Praeceptum caelestis heri. Dispersa piorum,
 Bissenis tantum Patribus seruantibus urbem,
 Agmina. Quos alij, quos ceu lupus acer agebat,
 Saulus, ab excidio Stephani crudelior usque &
 Usque, nec atati parcens, nec denique sexu,
 Quin rueret traheretq³ ferox & perderet omnes
 In quos inciderat. De quo maiora canemus,
 Nunc aliò vocor. Illa igitur quo tempore nata
 Scuitia est creuere & honos & gloria, nullis
 Fracta malis, firmoq³ haerens constantia gressu.
 Disiecti namque exilio, quocunque locorum
 Venissent iisdem pugnantes cominus armis,
 Que pietasq³ fidesq³, & vis suggestit amoris,
 Morborum pariter scelerumq³ examina forti
 Pellabant animo. Nam quis te magne Philis pe

Samaria in magna, (quam post dixere Sebasten)
 Perq̄ Palestina, & Galilea diuitis vrbes
 Auspicio Domini pulcherrima bella gerentem
 Pro meritis celebret? Per te iuga ferre coactus
 Accinctus Furiis ille Infernalibus ille
 Est Simon, magicis toto notissimus orbe
 Artibus, & quamvis aliquis sit visus & ipse
 Esse Deus, Stygias qui tot portenta per umbras
 Ediderat, cessit tamen, & lustralibus undis
 Tinctus longè alias disci diminitus artes
 Agnouit. Felix, ceptum sine fraude doloq̄
 Si tenuisset iter. Quid apricos inde per agros
 Exceptum Eunuchum, virtute opibusq̄ potentem,
 Edoctum primò mysteria, fonte renatum
 Deinde sacro, & iacta Ethiopum per te alta salutis
 Fundamenta canam? Renocas me Petre, beati
 Dux gregis. Incepti qui tam felicia regni
 Incrementa videns, an (qui tuus ardor) abesse
 His poterat tantum nosse quos ferre laborem?
 Prefecto Solymis Iacobo, agnomine Iusto,
 Quo te cunque loco peterent, ceu tutor adisti
 Pupillos, natòsue parens, tractusq̄ per omnes
 Terrarum, quàm dispersi noua signa tulissent
 Victoris Christi, huc etiam solatia vultus
 Accessere tui. Comites Fiducia firmo
 Nixa pede, & tranquilla Quies, immotaq̄ Virtus.
 Quas hilari circum plaudunt miracula gestu
 Extimulantq̄ animos, & densa indagine cinctos
 Ceu pauidos adigunt aduersa in retia ceruos.
 Tu dum Iudaicas visis pater optime gentes
 Quàm Saurona iacet, quàm latum prospicit equor
 Prisca Tyrus, Sidonq̄ potens, gravidamq̄ metallis
 Quàm breuis à terra Cyprum discriminat aestus,
 Tu Lydde Aneam nervis per membra solutis
 Affixum stratis annos bis quattuor uno

Restituis verbo, inssum consurgere, & arctis
 In quo decubuit componere stragula lecti.
 Sparserat hoc factum vicinas fama per urbes,
 Iamq; aderant celsæ egressi qui mœnia Ioppes
 Oratum venire tuis optatus adesses
 Discipulis, functæ dolituris morte Tabithæ
 Dorcadis, hanc nisi tu serues, reddasq; propinquis.
 Ut properes urget pietas, & vota tuorum.
 Ibone. Sed nigris illam circumuolat alis
 Horrida mors, moritur, clausisq; lauatur ocellis.
 Ecce venis. Crescit luctus, positæ amq; feretro
 Stant mæste circum vidua, innuptaq; puella,
 Persusa lacrymis omnes. Nec tollere vocem
 Permittit pudor, ostentant tunicasq; recentes,
 Pallasq; & vestes alias, pia dona benigna
 Dorcadis, ipsa suo quas ære, manuq; pararat,
 Defensura inopes infesto à frigore amicos.
 Nec verbis lassare opus, aut clamoribus aures.
 Pro precibus lacryma, pro verbis facta fuere,
 Notaq; in afflictos pietas, celoq; repostum
 Quo defuncta manus inopum repleuerat aurum.
 Ingemis ipse, fremens animo, cœtuq; remoto,
 Inflexis supplex genibus, fixoq; cadauer
 Aspiciens vultu, (mirum) duo verba, Tabithæ
 Surge, inquis, leuat illa oculos, residetq; superstes
 Ipsa sibi. Prensâ quam tu sanctissime dextra
 Sistis, & admissis tradens gratariis amicis.
 Hactenus Isacidas inter, ritusq; colentes
 Isacidum, & magni diuina volumina Mosis,
 Exoriens Christi regnum immortalè manebat.
 Sed maior fetura gregem ut suppleret, & olim
 Quem vates cecinere lapis coniungeret ingens
 Hinc atque hinc utrumque latus surgentis in altum
 Regiæ, & aeterno sese exequantis Olympo,
 Hæc apta est via visa Deo. Quo tempore Ioppen,

Et vicina Petrus coluit loca, miles agebat
 Casarea (Pyrgon veteres turrin^q3 vocabant
 Stratonis) cui Roma domus. Cornelia gentis
 Nomen erat. Magnos hic inter Centuriones
 Italica ductor chortis, vir magnus in armis,
 Nec pietate minor, metuens offendere Numen,
 Seq³ suosq³ arcens vitiiis, & egentibus ultrò
 Dans quas diues habebat opes, noctesq³ diesq³
 Intentus precibus, nonam iam circiter horam
 Ieiunus videt astantem e caelestibus unum,
 Conspicuum forma iuuenem, qui nunciet eius
 Acceptas calo voces & verba precantis,
 Dona^q3 quæ miseris dabat opportunus amicis;
 Simonem accersat, Petrum cognomine, Ioppa,
 Dicturum quid opus factò. Mittuntur honesti.
 Jamq³ propinquabant, media prope parte diei
 Præterita tabulata domus cum scanderet ille,
 Secretum poscens precibus. Mox esurit, atque
 Apponi iubet. Interea caelestia toto
 Commentans animo, raptusq³ ad sidera, cernit
 Oris de calo demitti quattuor alto
 Vas immensum, ingens, quod strata ad lintea opimis
 Implebat mensam dapibus volucrum, atque ferarum,
 Reptiliumq³ simul. Tum vox audita per auras,
 Surge Petre, & mactans hæc vescere. At ipse negabat
 Id sibi Iudeo, immunda & promiscua nunquam
 Gustanti, fas esse, Iterum sed perculit aures
 Vox eadem, ter idem increpitans, ne fallere posset,
 Quod purgat Deus immundum tu dicere noli.
 Mox vero ablata dum secum enigmata mensa
 Cogitat, oblitus quas antè poposcerat escas,
 Præ foribus stabant à Centurione ministri.
 Quos adiit monitus calo, & sese obtulit ultrò,
 Acceptaq³ via causa diuertere apud se
 Iussit, & assumptis, ne res sine testibus esset,

Bis ternis secum sociis hilari pede faustum
 Postridie est ingressus iter. Venit obuius ille,
 Procumbensq; solo sanctum ceu Numen adorat.
 Sed renuit Petrus, atque hominem sese ore professus,
 Ipsi haud dissimilem, diuinos spernit honores,
 Hospitiumq; subit. Plures acciuerat hospes.
 Quos simul aspexit, Non est fas (inquit) amici
 Iudaeum genti se commiscere profana,
 At mihi iam fas esse Deus Deus ipse probauit.
 Cur igitur poscor? Tunc rem Cornelius omnem
 Explicat, & contra quae sit diuina voluntas
 Supplice voce rogat. Mox ille, Agnoscimus (inquit)
 Te genitor, laudesq; tuas. Mihi, & omnibus idem
 Es Deus, es Dominus, nullumq; ab oculibus arces
 Qui subdat tibi se, & subdens tua iussa capessat.
 Scilicet hoc mihi visa canunt. Dein fronte serena
 Versus ad astantes, solitoq; ardore redempti
 Seruatorem orbis tollens super aethera Iesum,
 Dum loquitur, firmans animos, purgansq; veneni,
 (Si quid erat) videt afflari caelestibus auris,
 Et noua diuersis fari mysteria linguis,
 Quorum causa aderat. Comites noua crescere sacra
 Latantur. Petit ipse undas, tingantur ut undis
 Quos tinctos liquido agnouit diuinitus igne.
 Haud potuit tanti notissima gloria facti
 Non aliquos fulgore oculos praestringere, & acra
 Inuidia praebere locum. Additissima sacris
 Gens Hebraea suis, omnesq; exosa profanos,
 Vnum ut sola Deum coluit, sic credidit vni
 Deberi sibi quam promiserat ille salutem,
 Nec sua contemni passa est praeputia. Motum
 Composuit tamen hunc sacri pater agminis, vltro
 Accurrens Solymam, & Tyrios quae gesta per agros
 In pleno referens fuerant ut gesta Senatu.
 At quia non Solyma tantum, sed ubique per omnes

Principium turbis dabat hac tum causa profenchat,
 Omnibus ille locis aderat, vigilesq, mouebat
 Huc illuc oculos, quoquò se verteret hostis.
 O magnum virtute virum, quem frangere nulla
 Vis aduersa queat, nulli lassare labores!
 Quos hilari subiens animo dum saepe recurrit,
 Vsq, noui secum referens compendia lucri,
 Herodes Agrippa nouo sublimis honore,
 (Iussus enim in patrum succedere regna tetrarcha)
 Vt viuens, sic & moriens memorabile fertis
 Exemplum humano, quò se iactaret atroci
 Pontificum turba, bissex e Patribus vnum,
 Primitias gregis ab, Zebedao patre creatum,
 Eductum vinculis Iacobum perculit ense.
 Nec satis, vt maior sceleri sit gratia, duci
 Imperat & Petrum. Simili quem perdere leto
 Solennes vetuere dies. Custodia pernox
 Additur, & duplices per crura, manusq, catena.
 Heu qui tum luctus, gemitusq, & vota piorum!
 Quid facerent? Calum assiduo clamore fatigant.
 Nec frustra, precibus Diuum pater annuit aquis
 Omnipotens. Suprema viro nox venerat, ipse
 Securus media quamuis in morte quiescens,
 Fit vigil. Assistit lateri demissus ab alto
 Armiger, & rotum diffusa luce per antrum
 Surgere, vestiriq, iubet, vinculisq, solutum,
 Quacunque ingreditur portarum claustra reficens,
 Sistit eum notas citus vnde accurreret ades
 Liber, & inuentos ibi solaretur amicos,
 Profuit hac aliis violenti iniuria regis
 Gentibus, vt tenera dociles ceruice beatum
 Christi ferre iugum possent, calumq, mereri.
 Tali etenim veriti submittere colla tyranno,
 Perq, nouos anidi pomceria tendere fines,
 Sortiti variis sectum regionibus orbem

Inter se proceres, sua quisque ad munera lati
 Diverfis abiere viis, sed fœdera pacti
 Permansura diu. Quæ ne quis fallere posset,
 Addita sacrati quædam cen tessera belli,
 Symbolaque, à populis nos distinctura profanis.
 Atque iterum solita hic patuit constantia. nam quæ
 Antiochi in magna Syria prædiuitis vrbe
 Cælestis sedem imperij dux ipse locarat,
 Nobilius molitur opus, tua Romule regna
 Conturbare parans, Capitoli euertere saxum,
 Et saxo maiore nouum superaddere regnum,
 Regnum æternum, ingens, famam quod terminet astris.
 Discedens igitur patria valedicit amicis,
 Et quascunque alias se deinde ferebat ad vrbes,
 Solatus socios, tum quæ præcepta dedisset
 Vi memori voluant animo seruentque precatu,
 Navigat. Aspirant Superi felicibus auris,
 Atque ipsum, sociosque simul rutantur euntes.
 Inde per Ægeos scopulos, Tyrrhenaque veltum
 Equora, (Nunc etiam remanent vestigia) primùm
 Parthenope accepit venientem, hinc Martia Roma
 Amplexa est tenuisque diu, quam feta triumphis,
 Tam vitiiis morbisque tumens, quos diuite luxu
 Mixta superstitione & magici peperere pauores.
 Has ille edomuit pestes, Lemurumque cateruas,
 Quasque a Samaria Simon adduxerat Umbras,
 Et comux Helena, & præstantior arte Menander.
 Quorum ubi vicisset fraudes, cathedramque locasset,
 Pontificis summi cathedram, ut ius diceret orbi,
 Iamque nouum Christi nomen non Itala tantum
 Audisset latè tellus, sed & asper Iberus,
 Germanusque ferox, Gallique. & trans freta ponti
 Africa; (nam socios partes diuisit in omnes)
 Septima Romuleas ex quo peruenit in arces
 Messis erat, nonam regnans cum Claudio annum

Judeos

Iudaos simul & Christi pia sacra colentes
 Vrbe atque Italia tristi decedere iussit
 Exilio immeritos. Quos tu quoque Petre secutus,
 Vt partem gregis, Eoum petis impiger orbem,
 Hic patriam antiquam, ac veteres visurus amicos,
 Antiochi sedem, septemplicis ostia Nili,
 Marcus Alexandri sanctis ubi legibus urbem
 Fundauit tuus, & Phariis Christum intulit oris.
 Quid Pontum, quid Cappadocas, ditesq; Bithynos,
 Atque alios referam populos, tua maxima regna?
 Magnus ubique labor, sed subleuat ille laborem
 Quo mandante subis. Propera, & res factiter aude.
 Post certas hiemes repetet te regia Roma,
 Sed comitem dabit. Hac vna expugnandus in vrbe
 Orbis erit, seu a quem tu cruce, Paulus at ense
 Deuictum eximio ducetis ad astra triumpho.

AD

AD ERNESTVM BAVARVM,
SACRI ROM. IMPERII ELECTOREM
Colonensem, Episcopum, & Principem
Leodiensem.

Descripsi Christum, descripsi carmine Paulum,
Exiguus impar viribus orsus opus.
Hinc assertorem quærenti occurrit ut olim
Gerardus, Tungros sub ditione regens,
Qui Christum exciperet blando placidissimus ore,
Meque sua tegeter non leuis auctor ope,
Sic tu nunc Paulum Princeps Erneste, tot vrbes,
Tot præter Tungros regna sacrata tenens,
Suscipe. Patrono mox se præstabit & ipse
Patronum, larga dans bona multa manu.
Quæis te viuentem seruetque, ornetque, beetque,
Et functum campos transferat Elysios.
Horum ego nil possum, sed quæ tibi posse videbor
Impera. Erunt meritis inferiora tuis.
Nec tamen idcirco tenuem aspernare poëtam.
Quem cecini, pro me spondeat ille tibi,

LÆVINI

LÆVINI TORRENTII
RERVM A DIVO PAVLO
GESTARVM

LIBER I.

ACTENVS aeterni Patris de Virgine natum
Concessum terris, & post fata aspera victa
Scandentem patrias arces, (vnde inclita dona
Christiadium, & sacri Petro duce gaudia regni)
Nunc te Pavle pater, nunc te generose canemus
Tarside, laudesq; tuas super astra feremus.
Haud equidem tantis quod par conatibus ansim
Ethereos penetrare sinus, atque aurea cali
Atria, natiuus circumfulgentia gemmis.
Non ea vis animi. Sed tu pater optime, (quando
Hoc vni tibi posse datum est dum vita manebat)
Nunc quoque praeipuo Superis spectatus honore,
Deiicti gestans spoliis fortissimus orbis,
Hanc mihi confer opem. Non me mea fallit egestas.
Tu mihi diuitiae, tua per vestigia cantus
Ingrediar, nec transuorsum malus auferet error.
Et iam tollor humo, miseris mens libera curis
Enolat vnde illi vigor, atque insignis origo.
Hic auidè aspectans quae sint decreta beatis
Praemia, quae merces atque emolumenta laborum,
Multiplices nexa vario de flore corollae,
Gaudiaq; & plausus, festisq; immixta choreis
Carmina, (quae nulli fas est audire profano)
Quero etiam contra quae sit fortuna reorum,
Quae, quorum scelerum poena & tormenta sequantur.
Namque etsi procul inde dolor luctusq; refugit,
Nil tamen ignorant Superi, sed ab aethere summo,
Sint quibus exempti ut norint curisq; malisq;
Quidquid vbiq; graue & miserum est vaga sidera subter
Prospe-

Prospectant, mersos etiam sub Tartara Manes.
 Sed tamen & fora sunt, est & sublime tribunal,
 Magnifico cultu, stratumq; tapetibus aureis.
 Aurea collucet illic subsellia, & auro
 Substructæ solido surgunt adamante columna.
 Quas intra denso coeunt simul agmine ciues,
 Inuentisq; oculis, arrectisq; auribus astant.
 Apparent etiam succincti ad iussa ministri
 Alipedes, soliti terras lustrare iacentes,
 Et responsa ferunt. Superest sententia tantum.
 At Pater omnipotens per se licet omnia norit,
 Eternum æterno Natum complexus Amore,
 (Vnus enim est, triplici sed maiestate verendus)
 Fulgentem gemmis gestans in fronte tiaram,
 Puniceamq; sacro demittens pectore pallam,
 Effultus solio, sceptroque innixus eburno,
 Auscultat patiens; fonsq; ipse & regula recti,
 Iustitiæq; tenax, sic illam temperat æquus,
 Vt neque inulta serant vlli commissa nocentes,
 Et tamen agnoscant non tarde ignoscere Numen,
 Si venia locus, & quanto grauiora fuere
 Crimina, virtuti tanto feruentius instent
 Conuersi in melius, nec quidquam turpiter ausint
 Quin subeat pudor, & vitæ peccata prioris
 Admoneant satis esse semel potuisse teneri,
 Ac miserum tantis caput obiectasse periculis.
 Hæc ibi iudicij ratio est, ipsissima veri
 Forma, Deus Deus ipse, in quo sunt omnia. Sed cum
 Luctandum in terris, ubi nil immobile, nil est
 Non fluxum, non tabificum, nos, puluis & umbra,
 Vt si quis speculo se contempletur inani,
 Ducimur exemplis. Nec in his illustrius vllum,
 Sen curas hominum spectes, siue otia Diuim,
 Quam Paulus dum Saulus erat, tum totus in illo,
 Insentes variis misere ut disperderet atrox

Suppli.

Supplicis, alio celans sed nomine culpam,
 Pontificum magni quod se decreti Senatus
 Christiadis super exilio, vel morte piandis
 Tutari studio demens iactaret honesto.
 O tenebra, ô hominum fallax prudentia! Seno
 Hac secum voluens animo, spiransq; furorem,
 Legatus veniens Solymis dum forte Damascum
 Tendit iter, vinctos, seu vir, seu femina, passim
 Ut raperet traheretq; omnes quicumque nouandis
 Res studio ritus aspernarentur auitos,
 Horrida de celo ruit haud sperata sereno
 Tempestas, qua terrificum ceu fulmen & ipsum,
 Quadrupedemq; simul, quo se sublimis agebat,
 Strauit humi. Turbant comites, dein vox quoque toruo
 Omnibus audita est sonitu, praefata sed unum,
 Saule quid insequeris me Saule? Ast ille, repenti
 Attonitus quanquam casu trepidansq; Quis (inquit)
 Es domine, imprudens quem persequor? Hinc simulatque
 Audiit hac iterum, Ego sum cui nomen Iesus
 Est Nazarenus, tibi durum impingere calcem
 Tam duro stimulo, supplex adiecit & O quid
 Vis Domine ut faciam? verbisq; ita lenibus iram
 Fregit, & extemplo via quâ ducebat in urbem
 Iussus abire, abiit. Sed cassus lumine, apertis
 Quanquam oculis, (dictu mirum, diuinitus ut se
 Crederet his monitum signis) nec sat bene fultis
 Erectus tandem pedibus, cecumq; per umbras
 Prætentans iter, à comitum se chorte iuuari
 Expetit. Horum agrè manibus trans moenia ductus,
 Tres solidos sine luce dies, somnoq; , ciboq;
 Peruigilans, pacem precibus veniamq; rogabat.
 Ast oru quarto, cuius iam mente tenebat
 Effigiem monitu Diuinum, monesactus & ipse,
 Ipse itidem iussus Tarsensem inquirere Saulum,
 Astitit Ananias. Velisq; ex more leuatis

Vix admissus erat, vix cur venisset amicis
 Effatus verbis, dicta acceptaque salute
 Abrasis veluti squamis cum lumen ocellis
 Redditur, & totis pariter sua robora membris.
 O qui tunc plausus, quæ gaudia! O ubi Tigris?
 O ubi palmifera valles, & odora Damasci
 Gramina? Quis vini sistet me ad fluminis oram,
 Purgatum ut limphis lustralibus, & cruce Christi
 Signatum aspiciam sacris accingier armis,
 Sancte quibus Stygio figas de rege tropæum?
 Te colo, te veneror. quid enim tam cernitur vsquam
 Eximium, quod non superet tua maxima virtus?
 Cuius si vitam primis memoremus ab annis,
 Nil non ingenuum, nil non occurret honestum.
 Nascentem excepit Cilicum pulcherrima Tarsus,
 Vrbs vetus & veterum iactans se iure Quiritum.
 Nutriuit Solyme. Nec se veniente inuenta
 Desidia dedit, aut blando seruiuit amori.
 Litterulis imbutus, & ut succreuerat etas,
 Ad grauiora etiam sub Gamalielæ magistro
 Aptatus studia, ut leges morésque paternos
 Sciret, & arcani diuina volumina Mosis,
 Assiduus quam non operam dedit? Ille docentis
 Ante pedes fixus, non se dimouit ab ore,
 Inueniens semper quod disceret. Hinc nouus ipsi
 Feruor, & accensis ira dolor ossibus hærens,
 Obnixus contra si quis conuelleret audax
 Qua prisca seruanda patres præcepta dedissent,
 Longus & exacti firmasset temporis vsus.
 Sic Galileorum conatibus obstiit acer,
 Debita Romanis qui pendere regibus æra,
 Censeri populum, compelli ad munera ciues,
 Arbitrio nec quemque suo permittier, armis
 Accincti falsa pro libertate, vetabant.
 Atq; utinam in tali semper pugnasset arena,

P

Non

Non aliis, rerum quam turbatoribus asper,
 Sed rectum pravo, verumq; obtendere falso,
 Virtutem vitio, confundere nomina rerum,
 Ac celum terra miscere, & sacra profanis,
 In fontemque eadem qua fontem inuolueret causa
 Immane est facinus. Fallit te Saule inuentus.
 Nil nimium durare potest. Nec sic tuus ipse
 Gamaliel. (Ne sperne ducem) Cunctatius ibis,
 Sed melius. Præceptis atque inconsulta cupido
 Fit furor. Excusas leges & iussa Senatus,
 Immemor importunus ut hæc ambiueris ante
 Qua modo causaris, quò te defendere possis.
 Tu nunc Mosen Christo, veterumque oracula vatam
 Obiectas? quem cum Moses, tum consona vatam
 Carmina promittunt toties regemque Deumque
 Venturum auxilio terris, pacemq; daturum
 Aeternam, & miserè afflictis solatia rebus.
 En venit, promissa dedit, conscendit Olympo,
 Unde & plura daret. Sed enim caelestia dona
 Conueniunt humili. te dum tam grandia iactas
 Te fugiunt, Saulosque omnes, omnesque superbos,
 At Paulos modicosque ultrò nec iussa sequuntur.
 Tu nunc Paulus eris. Venia dignissimus error,
 Qui te imprudentem, cum nil tibi conscius esses,
 Impulit ut notos etiam carosque sodales
 (Hos inter Stephanum) quavis male perdere mallet.
 Quam ferre antiquo quidquam discedere regno
 Pontificum, qui more Patrum tunc sacra tenebant.
 At grates age Paule Deo. Sunt hæc sua dona,
 Quod cæca te mente diu non pertulit attris
 Palpantem in tenebris, umbræque & imagine ductum
 Has potius veram quam cæli admittere lucem.
 O amor, o pietas! Deus hæc tua non bene facta
 Ceu nati tulit offensam, gaudis amanti
 Oblatum cupide quod mox ignoscere posset,

Ultra etiam donis cumulans te ingentibus, ut si
 Funderet aurato fruges bona Copia cornu.
 Vtere sorte tua. Sentisne ut pectora subter
 Igneus accensus vapor, & te flamma fatigat,
 Nec sinit ignotum vitam traducere inertem?
 Non illi hac similis flammae quae te prius, acri
 Flagrantem inuidia, in Christum Christi que ministros
 Impulit infesto nequidquam insurgere ferro.
 Ah verè miser. At faustum felixque putabas,
 Manus ad hoc alijs falso prelatas honore,
 Imbellem & tantum patienda ad vulnera fortem
 Cadibus, atque fuga terris excindere gentem.
 Nemo malus felix. Gaude mutatus ab illo
 Qui fueras. etenim postquam nouus ignis adhaesit,
 Inuidia successit amor, successit honestum,
 Successit pietas, & spectatissima virtus
 Rebus in aduersis patientia. Talibus armis
 Instructus protolle pedem, tota agmina victor
 Sternes. Sed vincent victi quoque, ferre coronam est
 Cuique suam longum quae non marcescat in anuum.
 Felices pugna sua sunt ubi praemia victis,
 Felices etiam sine cade & strage triumphis.
 Maeste animo, confide Deo, primamque Damascum
 Arripe. Iamque tenes, & totam nomine complas
 Paule tuo. Haec illi merces reddenda recepti
 Luminis, hoc pretium. Sit deinceps conscia laudum
 Officiis seruata tuis, malefacta videndo
 Quae fuerat scelerum. Stupeat vaga turba recenti
 Commota ostento, concurrant agmine cines,
 Mirenturque novos fetus insuetaque poma
 Arboris & succo, & foliis, & cortice amara.
 His tu principijs aliquo post tempore vises
 Petraos Arabas. Nec te rex illius ore,
 Parte, Aretas, regnans Syria quoque, terreat, armis
 Herodem generum, Rom. inaque signa laceffens.

Non illi insidias tendis, nec onustior auro
 Ut redeas longinqua petis. Tua lucra coempta
 Sunt animæ, viles illis qui regna gubernant,
 Nec subit esse deos, aliâmq; a funere vitam.
 Spernere quos monuit (Facilem te redde monenti)
 Auspice quo sic bella geris, quos viceris hostes
 Ut victi nolint te non vicisse, beati
 Quod tanti ducis ense cadant, cum se quoque vincant,
 Quicquid & aduersum sors obijcit. 7 pede fausto.
 Gens Arabum fera, gens infida, atque aspera cultu,
 Nec magnum est operapretium tentasse superbos,
 Quosque sui seduxit amor; sed gens tamen ista
 Nota abauis atavisque tuis dux corniger ex quo
 Isacidas Pharijs olim traduxit ab oris
 Iordanem ad fluium, sacri media arua secantem
 Imperij, unde salus totum manauit in orbem.
 Et pigeat segnem te aliquam his impendere curam?
 O utinam tua nunc iterum vestigia seruans
 Diuina celebrem tot, tanta encomia laudis!
 Abrami soboles, prisca tot millia gentis,
 Cum pueris & coniugibus (mirabile dictu)
 Per loca senta situ, per sola & inhospita tesqua,
 Per loca que rapidi nequeant attingere Soles,
 Lucosque, dumosque, abruptaque saxa tot annos
 Errabant, inopes simul ac nullius egentes.
 Copia erat sua cuique Deus, nunc manna refertis
 Collectum calathis, nunc æthere lapsa coturnix,
 Aut palma, & duro expressa de marmore limpha.
 Denique nec vestis deerat, nec calceus ulli,
 Et quoties his atque illis mutata fuerunt
 Castra locis, toties diuina potentia sese
 Prodidit, ingeminans varijs miracula formis.
 Sine i taceo sacrata cacumina montis.
 Forsan & hæc tibi causa via, noua iura daturus
 Ut firmes vetera, & Mosem virtutibus æques,

Successu

Successu superes, victor non axe sub uno,
 Sed quâ quadrifidum lastrat Sol aureus orbem.
 Nec verò hic Arabes te longa ambage moventur.
 Inuenient alios per quos mitescere possint.
 Iam reducem expectat Syria, & tua cura Damascus.
 Haud tamen hic quoque tutus eris. Disperdere querunt
 Te consanguinei, te regium undiq; terror.
 Ipse urbis custos portas indagine cingit,
 Observatque vias, ne quâ elabaris inultus.
 Sed fratres veri, sacro quos fonte renatos
 Iunxisti tibi, demisso per mœnia fune
 Impositum emittent sporta, noctisq; per umbras
 Evades dubia manifesta pericula vitæ.
 Tertius atq; adeo vix fugerit annus ab illo
 Tempore quo Christi es fulgentia castra secutus,
 Talia post exorsa noua, quam sancte subisti,
 Militiæ, Petrum ut videas, visq; fruaris,
 Amplectens veneransq; virum cui summa potestas
 Obtigerat mandante Deo, primasque ferebat,
 Accedes Solymos, animumq; explebis honestum.
 At illi, atq; alij (nam conuenere frequentes)
 Audio Sauli trepidantes nomine, (Tantum
 Fama potest) tali se credere posse negabant,
 Donec eum vindex sancto coeunte Senatû
 Apprensus dextra Barnabas Cyprius intro
 Duxit, & ostendens factum diuinitus id quod
 Factum erat, excussit turbantem corda timorem.
 Ex quo perspectum Paulus sibi tempore summa
 Iunxit amicitia, multa & præclara gerendo
 Tali operum socio, qui, par primoribus ipsis,
 Ipse etiam abiiciens patrimoni multa talenta,
 Aeternos celebri signauit nomine fastos.
 Coniunctis igitur studijs ac viribus ambo
 Non tantum Solymæ, Petri ducis arma secuti,
 Aut solos apud Isacidas formidine nulla,

Sed quosuis alios quocunque sub aëre natos
 Liberi & erecti Christum docuere quis esset,
 Suadentes pulso putri per membra veterno
 Et tenebris lucem, & verum proponere falso.
 Sed Paulo rursum insidiae, vitæq; paratur
 Exitium. Vigilant fratres, ductumque latenter
 Cesaream inde monent Tarsum patriamq; reuisat,
 Tutior aspectu procerum quò longius absit.
 Interea varijs appulsi sedibus ingens
 Quos metus ob mortem Stephani sancta expulit vrbe,
 Quam Christi imperio poterant impendere curam
 Præstabant hilares. Dux ipse exempla daturus,
 Prodigijs signisque potens, ubicunque per omnes
 Conuentus aderat, factis verbisque iuuabat,
 Sacra ferens, solansque animos, & robore firmans.
 Quin & Orontea penetrans ad mœnia Daphnes,
 Sacra hic regni tunc fundamenta locauit.
 Maximus vnde illuc præstantum laude virorum
 Concurfus. Quorum in numero neque Cyprius vnus,
 Et plures, qui longinquis venerere Cyrenis,
 Suasere assidue, magnis rationibus vsi
 Iudeos simul ac Graios, fortèsque Latinos,
 Et quauis alia natos de gente profanos
 Depositis odijs vni dare nomina Christo,
 Oblatamque vltro non despectare salutem.
 Nec frustra fuit ille labor, cui Numen amicum
 Adfuit, & blando celestis gratia vultu.
 Quod postquam Solymis auditum est, Antiocheam
 Mittitur allectus Paulo comes optimus, atque
 Spectata fidei, & diuina afflatus ab Aura.
 Qui simul aspexit rem quo narrata fuisset
 Esse loco, laudans factum, coeptamque cohortans
 Ire viam, Tarsum petijt, Pauloque recepto.
 Unde ierat redijt, secumque in prælia ducens
 Victorem toties, toties Polia ampla ferentem,

Immane est quantas prostravit uterque cateruas.
 Et quoniam quanto plures sine sanguine victi,
 Tanto etiam plures vinci voluere, nec ultra
 Sculptoris vani arbitrio, dum vendit artem,
 Perferre aut ligno, aut factos de marmore Divos,
 Successu crevit studium, ut solet, ampla laborum
 Premia dum recreant animos, morosaque pellunt
 Tadia, & ignavos generoso è pectore somnos.
 Vix dum igitur solidum se verterat annus in orbem,
 Cum iam collectis hominum tot millibus, una
 Voce Deum, Natúmque Dei, utriusque & Amorem
 Laudantum, audiri cœptum est in sinibus illis
 Illustre, eximium, & quo non sublimius ullum
 Christi adúm nomen. Salve ô clarissima tellus
 Nec quidquam cedens illi quæ prima creatum
 Aspexit de limo hominem. quid enim esse iunabit
 Evili putrique luto, nisi sanguine sancto
 Damnatos primique patris commissa luentes
 Nos redimat, solvatque nefas assertor Iesus?
 Salve iterum, salve tellus faustissima, & ô si
 Perpetuo Petri monitis, Paulique stetisses.
 Sed Romam meliora manent. At tu mihi Phœbe,
 Latona cum matre, & venatrice Diana,
 Seu placidus citharam, seu tendis senior arcum,
 Quidquid agis, fallax commentum & fabula vatum,
 Tu mihi Phœbe vale. Daphnen, tua regna, relinque,
 Linque focos arasque, etsi non Thessala Tempe
 Te capiant magis. En multo te fortior ille
 Qui nuper tua præda fuit. Parere necesse est
 Non vni tantum Paulo, sed quot quot ab illo
 Edocti Christum regem dominúmque sequentur
 Insignes eius cognomine, cui comes hæret
 Gratia, & affuso nitidi decor oris oliuo.
 Atque hæc tam celebri dum spectabantur in urbe,
 Nonnulli Solymis illuc venire probati

Dicendo ventura viri. Quos inter Agabus
 Fatidico enarrans voluentia tempora cantu,
 Aduentare famem Claudi sub Cæsaris aenum
 Predixit, monuitq; bonis succurrere amicis,
 Quos triste exilium & pietas fecisset egentes.
 Hic iterum Paulus collegam nactus eundem,
 Impositum subiens onus, & collecta suorum
 Æra ferens Solymis mox dispensanda minutim,
 Ut primum redijt, socijsq; exacta probauit
 Concilio in magno magna virtute virorum,
 (Ut soliti) precibus pia dum ieiunia iungunt,
 Dum pacem veniamq; petunt, arisq; ministrant,
 Vox excepta Dei est Paulum, Paulique sodalem
 Seponi mandans, aliosque accingier orsus.
 Illi opere in tanto, ut par est, ieiunia casta
 Instaurant, sanctasque preces, iteratæque sacra.
 Dein capiti impositis manibus bona cuncta precati,
 Tali illos ritu prisca de more sacratos
 Dimittunt quocunque ferat diuina voluntas,
 Non equidem ornatos rhedisque & nauibus altis,
 Non seruis, & equis, stipatorumq; cateruis,
 Sed vacuos in palliolis & paupere cultu,
 Securos tamen, & nil usquam triste timentes,
 Quæis custos Deus & vindex acerrimus adsit,
 Ipse comes, Dux ipse via, & certissimus auctor.
 Nam cum de celo te vox audita sereno
 Auulsum socijs opera ad diuina vocauit,
 Tunc ego crediderim te tunc ò maxime Paule
 Mestum ac sollicitum, perrarò & pauca loquentem,
 Voluentemq; animo qua sint ventura, repente
 Arreptum ad Superos Paradisi gaudia lati
 Arcanis vidisse modis, vidisse & Jesum,
 Qui te perculerat, placido tunc fulgere vultu
 Verba inter nequeant vlla que voce referri.
 Nec vero ille ego sum stultè qui scire requiram

Id quod scire nefas, tentor tamen. ecquid enim fie
 si non perpetui series operosa laboris,
 Atq; eodem intuitu merces quoq; grandior atque
 vberior, quanto terris celestia præstant,
 Diuina humanis, mansura aternaque fluxis?
 Hoc tu Paule doces, factisque & moribus imples.
 Hinc tibi seruata tanta est fiducia palma,
 Hinc & tantus amor, quem nec regum ira, nec enses,
 Nec flamma, nec liuor edax, nec tristis egestas,
 Nec populi furor, aut Stygij vis sena tyranni,
 Non mors, non vlla poterunt abolere ruina,
 Teque tuo, quem suspiras, abducere Christo.
 Felix ò nimium felix! Sed nos quoq; tecum
 Felices, pars vlla tui si tangat amoris.
 Sic itaq; Antiochi progressi mœnibus urbis
 Matris Laodices natique per arua Seleuci
 Litoreum ad tumulum, curua subeunte carina
 Inde Cyprum, & Salamina petunt. Hic sceptrâ tenebat
 Aacides olim Telamon, si vera feruntur.
 Tunc vero Aeneadum latè loca subdita regno.
 Paulus enim, patrio cognomine Sergius, omni
 Jura dabat populo. Nec erat prudentior alter.
 Ipse sed hinc aberat quam longa est insula ab ortu
 Solis ad occasum, celsis quâ mœnibus equor
 Despectant Paphij, Veneri gratissima sedes.
 Cuius in obsequium iussa prostare puella
 Concubitu turpi famoso in litore turpem
 Vulgato (pudet ab) querebant corpore dotem.
 Compositis igitur rebus, Salamine relicta,
 Inde peragratis Cypriorum sinibus, ambo,
 Captura facta ingenti, haud sine Numine, notam
 Iam celebres fama, quam propter sponte vocati,
 Peruenere Paphum. Faciles Proconsulis aures,
 Accessus facilis. Sed eo notissimus auro,
 (Simonis de gente, reor, vel gente Menandri)

Obstetit inceptis Elymas magus, arte pudenda,
 Arte tamen qua nulla domos penetrantior intrat
 Induperatorum, regumque, ducumque, quot vsquam
 Publica sic agitant, nacti vel maxima semper
 Vt cupide maiora petant, inhiuntque futuris,
 Cum neque quod praesens est recte impendere possint.
 Inquirunt mortes, inquirunt tempora, quid fors,
 Quid Fatum, aut Fortuna parent, momenta q₃ soli,
 Non opera, non consilijs ullius ogenti,
 Nota Deo. Sponder tamen ars haec omnia, dum se
 Cantibus atque herbis, numeros ac sidera miscens,
 Venditat, & nusquam que sunt vult esse videri.
 Non tulit ergo Elymam Paulus maledicta canentem
 In Christum, cuius coram tunc astitit ipse
 Legatus, vultuque planum, dictisque seueris
 Increpitans. Sed cum nihil illum verba mouerent,
 Addam (ait) exemplum. Magicis hucusque tenebris
 Inuoluisti orbem: Tenebra tua lumina obumbrent,
 Cecus abi mandante Deo. Fit cecus, & atra
 Mersos intorquens oculos caligine, querit
 Ductorem titubante manu. Perterritus astat
 Sergius, ast oculis lucem quam perdidit ille,
 Hic Pauli credens monitis in mente recepit.
 Sic fixo Paphijs in collibus auspice Christo
 De Cypro erepta Veneri fulgente tropaeo,
 Paucis cum sociis, eadem qui sacra ferebant,
 Victor quans placidis a puppe ferentibus Austris
 Nauigat, & celeri transmissa per aquora cursu
 Late ubi pomiferos aperit Pamphylia saltus
 Optata tandem gaudens allabitur ora.
 Dein priscos inter Lycios, Cilicesque feroces
 Qua celer Eurymedon, Persarum cade cruentus,
 Aspendum & Pergen lato discriminat amne,
 Hic Pergen subit, & Pergae templa Diane
 Praeteriens claram Antiochi dirertit ad urbem,

Quam

Quam Pisida coluere feri, & prädator Isaurus,
 Romanam illustrans noto cognomine gentem.
 Hic mixti Hebraeis alijs quoque gentibus orti
 Quisque sua Diuos pro religione colebant.
 Sed Paulo solenne fuit præferre profanis
 Abrami de stirpe sacros. Et septima forte
 Sabbata erant. Intrans igitur de more profencham,
 Postquam assedisset, simul inuitatus & ipse
 Dicere quæ vellet, post facta silentia longa
 Sermonis serie, repetens ab origine causas,
 Deberi ostendit terris hominemq; Deumque,
 Qui vitam repararet moriens, & crimina soluat,
 Esse nec hunc alium quam, quem laudabat, Jesum,
 Quem prisca celebrent vates, quem carmina regis
 Iesai, & nuper digito monstrauerat ipse
 Magnus Johannes, quo non veracior alter.
 Dixerat, & potuit iam persuasisse videri,
 Sabbata seruari placuit tamen altera. Quæ cum
 Instarent, subito tam conuenere frequentes
 Quam soliti Circus, aut concurrere theatris.
 Obsit hoc ipsum, furisq; accendit & acris
 Inuidia, populo dum se vilescere credunt,
 Hebraeos proceres. Nec cessauere proteruos
 Tritare animos dictis plebisque Patrûmque,
 Feminæ etiam illecebris atque artibus usi,
 Quæis facile est lactare viros, & texere fraudes.
 Donec cum socijs operum sanctisque ministris
 Dilecti ante alios populi fastidia culpans,
 Excusso pedibus scelerata puluere terra,
 Paulus ab immixti pulsus discederet ora.
 Unde per Arcadici cognata Lycaonis arua
 Ventum est Iconium. Fuit hoc quoque nobile nomen
 Nec multum dispar fuit exitus. Orta repente
 Seditio causis nec non auctoribus iisdem
 Obstitit optatum votis ne læsa videret

Successum

Successum pietas. Quin & graviora parabant
 Flagitia, ut saxis agerent ruerentque. Sed illi
 Premoniti sceleris, Derben, Lystramque petentes,
 Euasere nefas. Nec erant discrimina tanti,
 Vt sanctum cessaret opus. Persistere fortem
 Conuenit, & laeso mortem praefere pudori.
 Sed tamen effugio locus est tectiisque latebris,
 Et licet ingratos contemnere, non tamen illis
 Ad facinus munire viam, & fecisse nocentes.
 Mutatis igitur terris, Genioque locorum,
 Ardentes instant operi, & quod forte negatum
 Iconij tentant alibi, ut si surgite in vno
 Nil capias, alio menses tua lina profundo.
 Hoc Lystra eximium, quod ibi cum ciuis adesset
 Affectis eger pedibus genitricis ab aluo,
 (Nam claudum ediderat) neutro ut consistere talo
 Posset, & intrepidis vestigia figere plantis,
 Hunc simul aspexit Paulus, sed mente valentem,
 Sperantemque suo medicum superesse dolori,
 Vt iacuit, magna compellans voce iacentem,
 Surge, ait. Et dicto citius se erexit in auras,
 Subsultans, pulsansq; nouo latius pede terram.
 Non factum humanis sensere hoc viribus. Ergo
 Attoniti accurrunt omnes, duo Numina credunt,
 Mortali indutos specie, te Mercuri & vna
 Aduenisse Iouem, comes hic, sit Paulus ut ille,
 Eloquio Paulus, grauitate notabilis alter.
 Audiit haec Flamen vicini forte Tonantis,
 (Rure suburbano sua nam delubra tenebat)
 Nec mora, sine suum cupiens accendere questum,
 Sine Dei laudes, seu (quod fas credere) utrumque,
 Dona ferens, varia nexas de fronde coronas,
 Turaque, sacratissolennia munera Diuis,
 Admotosque aris aurata fronte iuuenos,
 Cum populo Dis hospitibus libare parabat.

Illi autem offensi discissa veste ruebant,
 In medium, & quod erant, homines sese esse profati,
 Sed sancti verique Dei vivique ministros,
 Dum vana abductos specie hunc agnoscere solum
 Hortantur, maris & terra calique potentem,
 Antè quidem notum magni moderamine mundi,
 Dum pluit, & latis secundat frugibus annum,
 At maiora suis olim atque eterna daturum,
 Vix tandem exortos ita composuere tumultus.
 Iam stabat Lystra, poterat iam tuta videri,
 Finitimis etiam Christi pia signa secutis;
 Quando iterum invidia stimulis ardentibus acti,
 Qui prius Iconij, tunc hic quoque perdere Paulum
 Aggressi, saxis sic oppressere, relictum
 Corpus ut abicerent, tanquam si mortuus esset.
 Onimis infidum variùmque ac mobile vulgus!
 Factus heri Deus est, hodie perit. Ipse tamen se
 Sustulit, & fidis noctem largitus amicis,
 Postridie Derben repetens, dein plura retrorsum
 Oppida, multa monens mandansque, & dura ferendo
 Vincere dura docens, quoniam sic itur ad astra,
 Propositis operum loca per diversa magistris,
 Substitit Attalia. Lyciòque à litore solvens,
 Antiochi sacram rursum peruectus in urbem,
 Rettulit ad sanctum victor sua bella Senatium.
 Dumque ibi non paucis facta est mora grata diebus,
 Ecce recens aliunde labor. namque emula Mosis
 Gens Hebraea sui, sperni preputia iniquo
 Antra ferens animo, & quanto concurrere plures
 Ad sacros vidit fontes, qui frivola tanquam
 Despicere auderent prisca mysteria legis,
 Tanto feruidius studia in contraria tendens,
 Omnia dissidiis miscibat & omnia luctu.
 Dux facti Cerinthus erat, sectator Iesu
 Dum licuit, falso sed post se hoc nomine iactans,

Ansus

Ausus Iohanni est, ausus se opponere Petro,
 Tunc quoque Paule tibi, neque enim te iniussor alter,
 Cui semper vigili prima & vel maxima cura
 Parietibus innētis Christi ut consurgeret alte
 Regia, bis senis fulgens innixa columnis.
 Et quanquam exemplis poterat res clara videri
 Eunuchi Ethiopis, Cornelii Centurionis,
 Cœpta semel mansit discordia taca furore,
 Donec eam celebri sanctam conuentus ad urbem
 Dissecuit, gentēsque alias hoc fasce lenauit,
 Nil prater castum mandans seruare cubile,
 Nec vesci immundis quidquid venisset ab aris.
 Sic sibi, sic placuisse Deo præstantur, & omnes
 Decernunt vulganda Patrum consulta per oras,
 In primis Syria. Quo cum redisset & ipse
 Paulus, inexhausto vincens aduersa labore,
 Tot varias inter curas noctēsque diēsque
 Diuino inuigilans operi, dum mente volutat
 Quidnam ubinam præstet quo publica commoda crescant,
 Antè pererratas iterum stat visere terras.
 Nec collega negat, sed ut adsit tertius optat
 Marcus Iohannes. Non aequè acceptus utrique
 Hic erat. Hinc Silam legit sibi Paulus, at ille
 Cum Marco repetens Cyprum, partitus honorem est.
 Ipse Palestinas quâ pulsant æquora turres,
 Ipse Syros, & Casarea prædinitis arua,
 Et seuos adiit Cilices, Tarsūque superbam,
 Quam pulcher gelidis Cydnus perlabitur undis.
 Inde Lycaonia sunt, & Pamphylides vrbes.
 Quas inter Lystram cum peruenisset amœnam,
 Immemor offensa veteris pulsūq; pudoris,
 Traditur hic illi iuuenis de patre profano,
 Matre sed Hebraea, sacro iam fonte renatus,
 Timotheus, populo laudatum nomen ab omni,
 Et (quod res docuit) nulli pietate secundus.

Quem simul accepit, cernens quantum instar in illo,
 Quantus amor recti, quanta & constantia amoris,
 Nec minus expendens Iudaea tadia gentis,
 Expertus toties duro circumdata ferro
 Pectora, & infestas nolenti cedere dextras,
 Dilectum primos inter numeravit amicos,
 Virtuti hoc tribuens. Sed ut esset gratia maior,
 Nec quisquam Isacidum posset reprehendere tanquam
 Immundum, & veterum spernentem insignia legum,
 Praeclidi, atque notam voluit preferre parentum
 Materni generis, quamuis pater externus esset.
 Non hoc antè Tito dederat, Petrumque negarat
 Posse dare, atque alias veris obtrudere formas,
 Vicit amor, vicit pietas, omnesque coëgit
 Se induere in facies, omnes acquirere Christo
 Ut posset, latos hilaris, tristiisque seueros.
 Ergo & iurgia erant non iurgia, si qua videri
 Vniuges poterant disiungere verba sodales,
 Quos vita iunctos nec mors suprema diremit.
 Nunc etiam iunctis seruant pia fœdera dextris,
 Intenti nostram assiduè curare salutem.
 Proxima Pamphylis hinc fortis Isauria, & illinc
 Sunt Lycij, Lycijs Cares, Mysisque, Phrygesque,
 Dein Galatae, mox Paphlagones, pontoque propinquis
 Euxino populi. Per quos tunc Paulus eundo,
 Multa docens, factisque probans quae voce doceret,
 Sacra imperij noua fundamenta locabat.
 Nec voto difformis erat successus, inani
 Irrita quod numquam laxarat retia iactu.
 Cum tamen ad Galatas Phrygibus post terga relictis
 Esset iter, tacito subter praecordia motu
 Senserunt Asia cedendum finibus, intra
 Hos vetiti caeptam ulterius vulgare salutem.
 Sed fas esse rati Bithyna requirere regna,
 Conuersi ad Mysos, non quo voluere, sed auctor

Quo

Quo voluit Christus, Phrygia sub montibus Ida
 Sigeum ad portum venerunt Troada, ubi olim
 Threicios contra scopulos Hebrumque rigentem
 Troia fuit. Cineres aliam conuertit in urbem
 Antigonam, proprio signans quoque nomine terram.
 Nox erat, & placida dederant iam membra quieti,
 Cum Paulo in somnis vigili, mirabile visum,
 Astitit insigni specie, vultuque precantis
 Vir Macedo, patria rogitans succurrere genti.
 Ipse toro surgens socios affatur, & vna
 Voce omnes Macetum Macetum sibi regna petenda
 Conclamant, Macetumque petunt felicia regna.
 Aegeo in medio Samos est, notissima fama
 Insula. Quam primo postquam tenuere volatu,
 Postridie pingui qua culta Neapolis aruo
 Emathios aperit saltus, atque inde Philippos
 Appellunt, avidi studiis ardentibus omnem
 Europam aeterno Christi subiungere regno.
 Vnde sed hic ardor? quae copia? Querere noli.
 Classis cymba fuit, vox, arma, exercitus ipsi
 Tres zona sine & are viri, fulgentia castris
 Signa cruces, dux ipse cruci suffixus Iesus.
 Quin adeo nullo rem tantam egere paratu,
 Ut, praeter mentem dominoque Deoque dicatam,
 Et quae de tali surgit fiducia mente,
 Ad bellum attulerint prorsus nihil. Ite beati
 Ite, nec Ausonio madidi bis sanguine campi,
 Nec turbent domito veteres Oriente triumpho.
 Grecia iam vestra est. Melior quae dura ferendo
 Quam quae per miseram parta est victoria cades.
 Ite Deo dilecta cohors. Vos ille vocavit,
 Ille etiam ducet. per saxa, per arma, per ignes
 Ite. pati pulchrum est. Postquam venerunt Philippos,
 Intenti officio, quod adessent Sabbata, forte
 Foemineo in coetu Christi cum iussa referrent,

Credidit,

Credidit, & puro tincta est diuinitus amne
 Lydia, cui grandem vanalis purpura censum
 Quaeserat, nec erat melius quò impendere possset.
 Hac illos, nulli consuetos esse molestos,
 Perpulit insigni pietate subire paratum
 Hospitium, atque sua victum non spernere mensa.
 Interea Stygio possessam forte puellam
 Ab Genio, (Pythona vocant) qua, ut Pythia Delphis,
 Diuinans populo fundebat fata petenti,
 Respiciens Paulus de se sociisque canentem,
 Seruos esse Dei, quos obseruari equum,
 Ingemit, & Lemurem verbis vultuq; seuro
 Increpitans exire iubet. Dicto ocius ille
 Paret, & ignaram quid fors, quid fata relinquit.
 Sed quia serua fuit, multoq; uberrima quaestu
 Dirabat dominos, domini, sua damna putando,
 Aegro indignantes animo, caciq; furore
 Concurrunt, pressosque velut qui publica turbent.
 Collo in iura trahunt. Facilis iactura bonorum,
 Quos algens tantum pietas, prope nomen inane,
 Commendat populo, si non & commoda portent,
 Et repleant loculos. Quid tum si commoda ledant?
 Ipse Magistratus tam viles tamq; pusillos,
 Ultro ut probra ferant, nec saltem voce resellant,
 Nudatos tunicis Paulum Silamq; cruentis
 Concidi flagris iubet, atque in vincula duci.
 Est locus interior, strictis ubi robore plantis
 Seruati tacite per amica silentia noctis
 Solennes domino laudes gratesq; canebant,
 Cum motu terra ingenti tremefactus & ipse
 Est carcer. Patuere fores, pedicisque solutis
 Sponte sua, poterant impune euadere capti,
 Territus & monstris custos fugisse putabat,
 Atque a deo arrepto voluit se perdere ferro,
 Sed vetuit Paulus, clamans esse omnia salua.

Q

Consti-

Constat illatis mox ut salua esse lucernis,
 Ille pijs voluens genibus rogat ecqua salutis
 Sit via. Demonstrant Christum. Dat nomina Christo
 Ipse, sui que omnes, abluta que vulnera curant,
 Et lati apposita monstrant sua gaudia mensa.
 Non potuit facti non conscius esse Senatus.
 Panituit, nec tam subito sententia lata
 Quam reuocata fuit. Custos dimittere in suis
 Nunciat hoc Paulo. Negat ille, & Quinam (ait) isti,
 Romanos sine more palam seuissima passos
 Sic clam qui extrudunt? Ventant, & crimina purgent.
 Nec mora, Romana veniunt formidine fama,
 Multaque causati, quod non potuere minando
 Efficiunt precibus. Sancti sua dona volenti
 Dant ultro, inuitum fugiunt. Tua gratia mansit,
 Lydia. Quam postquam collectis vndique amicis
 Visissent, motis adeunt loca proxima castris,
 Amphipolim primo, gelidi quam Strymonis arnis
 Cingit, & à magna medius discriminat urbe,
 Thessala cui clarum fecit victoria nomen.
 Atque illam leniore gradu, vicina que quadam
 Oppida percurrunt alacres, maioribus ista
 Auspiciis capienda fuit. Noscenda peritis
 Est ducibus natura loci quem Marte laceffant.
 Audierant igitur comem populum atque benignum,
 Quique illic agerent Mosis praecepta tenentes
 Haud similes alijs, quos iam violentia notos
 Fecerat, at cultos magis, intentosque labori
 Assidue veterum versare volumina vatum.
 Hoc Paulo vicisse fuit. Tria Sabbata postquam
 Appulerat dedit huic operi, multisque probauit
 Non alium vates, alium se tradere Christum.
 At verò ciues facili magis occupat arte,
 Commodus & patiens, nulli grauis, omnibus aequus.
 Talis enim cuius quid non persuadeat, apta

Si qua voce sonat vita irrepressa loquatur?
 Successum remorata tamen teterrima plebis
 Seditio. Hospitium sanctis praebebat Iason.
 Quos illic ut non reperere, repertum
 Mulcantes dominum, raptim ad subsellia ducunt,
 Verum ipse, atque alij se tutabantur honeste.
 Nec leuis hos illos, sed Paulum turba petebat,
 Et Silam. Noctu qui migrare Berceam,
 Hanc quoque praestantem fama, nec prorsus inani.
 Multa ibi nobilitas, atque ingens ardor honesti.
 Comperit hoc vsu Paulus. per Sabbata namque
 More suo in coetu multa & praeclara loquentem
 Audierant auidi, ut nona quae sibi visa fuissent
 Collata antiquis possent contendere, & inde,
 Tanquam ignem silicis conflictu, elidere verum.
 Hoc placuit. quis enim tali semente peracta
 Non speret gravidas stipare per horrea messes?
 Tempestas eadem quae cultis incidit agris
 Thessalonica tuis, votis inimica coloni,
 Hos quoque concussit, tamen ut reuiuere possent.
 Temporibus cessit Paulus, persuasus amicè,
 Atque ibi Timotheo Silaque haud sponte relictis
 Ad mare descendit. Dein vela vocantibus aenis
 Nauigat, & magnas cursum tenet acer Athenas.
 O felix animi, fortunatusq; laborum!
 Magna petis, paret rerum natura petenti.
 Agnoscitque Deum, qui, fons & causa bonorum,
 (Nam mala nec mala sunt) sancto facit omnia uirtu.
 Ille suum terris cupidus diffundere Numen,
 Misit ad hoc natum. Qui, lex & regula uita,
 Postquam quod patriis regnum fundauerat oris
 Bis senos inter Petro transmisit habendum,
 Te quoque in aeterno regnans iam victor Olympo
 Illi collegam dedit, ut per Barbara regna
 Mille rudes populos sponte exoptanda vocares

Subiuga quæ soli subeantq; ferantq; beati.
 Nec te commoueat tam clarum nomen, Athenæ,
 Priscæq; nobilitas, & Curia Martis Athenis,
 Non oratorum cunei, qui pectora vulgi
 Sic agitant agitur tumidis ut follibus ignis,
 Non flauæ tutela Deæ quæ possidet arces,
 Diue, Deæue omnes quos fertilis ille Deorum
 Angulus eduxit, studioq; sacrauit inani.
 Pro te consurget, tua spes, tua gloria, Christus.
 Cuius ab aspectu cœu flammis cera liquefcit,
 Cœu fugiunt molles aquila veniente columba,
 Nec Boream nubes, nec lucem sustinet umbra,
 Deficient, fugient, cedent quicunque repugnant.
 Nec plura Alcides fudit, fuisse vel olim
 Mendaces illum fingunt portentosa poëta,
 Aut pugnaæ Theseus, puppisque repletor Iason,
 Et Danaë Perseus, & natus Agenore Cadmus,
 Quam tu Paule vna prosternes victor in vrbe.
 Illa quidem pulchra est ut pulchri ex ære colossi,
 Sed foris, introrsum turpes rubigine tetra.
 Ecquod enim horrendum magis, aut mirabile monstrum
 Quam (cum natura vis, & simul omnia clament
 Tantum vnum, qui cuncta creet, qui cuncta gubernet,
 Esse Deum) sibi quisque Deos quod fingat, & illum
 Præficiat siluis, hunc fontibus atque lacunis,
 Vilibus aut aliis curis quas dicere nolo,
 Haud aliter belli quam si dux munia didat,
 Aut variis figulus discriminet vsibus ollas?
 Diuisos taceo studiis, quos torqueat ira,
 Quos amor, atq; odium, & nunquam satiata libido,
 Ante alios ipsum (si fas dixisse) Tonantem.
 Inde furens Inno violati crimina lecti
 Increpat, & sauis cælum clamoribus implet,
 Nunc hac, nunc alia sumens de pellice pœnas,
 Nec parcens natis, ne quid patiat inulta.

Unde graues inimicitia, & caelestia bella,
 Structa etiam insidia Diuumq; hominumque parenti.
 Hoc grauide monstrum postquam peperistis Athena,
 Monstrum informe, ingens quod non det corpora leto,
 Aut vastet segetes, (neque enim hac est maxima cura,
 Postquam debemur mori nos, nostraque) verum
 Aeternas animas eterno immergat Auerno,
 Quis pudor atque metus, vel qua reuerentia fama,
 Quis scelerum modus est, ubi quicquid turpiter ausis
 Semper in exemplum trahitur Deus? Ebruius Euan,
 Sileusque pater, Mars depredator & exlex,
 Fallax Mercurius, magus atque impostor Apollo,
 Mulciber uxoris leno, implacabilis Orcus,
 Neptunus violens, moechus cum gente Deorum
 Iuppiter, at virgo vix vna è chorte Dearum.
 Torna oculos Pallas, ut qua se vindicet armis,
 Virgineum horribili defendens egide pectus,
 Nec tamen intentata viro, ut nec regia Iuno,
 Iurgatrix licet, & sauis metuenda sagittis
 Delia, qua trepidis quod parturientibus adsit
 Ferre timet qua ferre videt tormenta puellas
 Cum primum pariunt, atque execrantur amores.
 Idcirco in siluis agit, & connubia vitat.
 Quid puer? deus? quid caculus ille Diones?
 Hinc factum ut liceat calum dixisse lupanar.
 Hoc igitur monstrum, de quo tot nata per orbem
 Monstra, ut Paule domes, te tellus Attica poscit.
 Iamq; ades, & tecum ipse Deus, iam lumina praefers,
 Certa signa via qua scanditur arduus ether.
 Errantes reuocas, aliam post funera vitam,
 Iudiciumq; animis in corpora sancta reuersis
 Expectare mones, sanctum & venerabile cunctis,
 Quo sine nulla salus, inculcans nomen Iesu.
 Antè sed ignotum patulas haud repperit aures,
 Ut neque sermones alij, quos spargere tanquam

Semina te aiebant. Et erant quoque semina, verbum
 Nempe Dei. Seris hoc, auget, fouet, educat ille
 Qui segetis dominus puras ut in horrea menses
 Colligit, infelix lolium sic mancipat igni.
 At lenis in risum populus qua verterat ante,
 Cum saperet tandem, reperit se vera locutus
 Tunc cum spermologon clamantes, Stoicus ille,
 Hic Cynicus, scaber aut Epicuri de grege porcus,
 Querebant plausum, prensumq; in iura trahebant
 Ad Martis scopulum, taciti delubra Senatus,
 Tentantem patriis alios confundere Diuos.
 Mox peregrini lustranti publica foris
 Visa fuit multas inter spectabilis ara
 Ignoto signata Deo. Diuinitus autem
 Acciderat. culpam nam declinare volenti,
 Ac simul athercum sub pectore condere Numen
 Hoc caput, hic cause placuit status. Astitit ergo
 Concilio in magno, quo conuenere frequentes
 Permixti hospitibus ciues, ad libera facti
 Otia, & intentis animis audire parati,
 Aut narrare aliquid nouitate quod arrigat aures.
 Cumq; rogaretur noua quid sibi somnia vellent,
 Quidue recens Deus, atque inculta & agrestia verba,
 Sic insit. Vestram pro religione sacrisq;
 Curam istam atque operam passim quam conspicio hospes
 Non possum, o ciues, non collaudare, sed idem
 Ignoto quod me pro Numine dicere causam
 Cogitis, hoc mecum quid sit disquirite. Vidi
 Tot vestras inter statuas preciosaq; Diuum
 Signa Dei ignoti (nam sic inscribitur) aram.
 Quem licet ignotum, colitis tamen. Hunc mihi notum
 Consciis affirmo, venerorq; & pronus adoro,
 Qui mare, qui terras, qui caelum rexq; patetque
 Condidit, immensuq; suo simul omnia complet
 Numine, limitibus nec circumscriptur ullis.

Hic, talis tantusq; oculos fugit, & fugit aures,
 Mole carens omni, nulloque effabilis ore.
 At minus in lucis habitat, vel templa frequentat
 Mortali constructa manu, minus ere refertur,
 Auroue, argentoue, aut sculpto in marmore vultu.
 Nil nostrae illi opera conferre, aut munera possunt.
 Omnia dat, nullius egens. Est sanguinis auctor,
 Est vita unicuique sua. nam viuimus omnes
 Vno eodemque parente sati, quem condidit ille,
 Addidit & sociam, sponsi de viscere sumptam.
 Vnde hominum genus, & saeculorum lata propago,
 Temporaq; & fasti, & certis contermina regna
 Limitibus, rerum mundi ut pulcherrimus ordo
 Erigeret mentes, si qua contingere possent
 Inde Deum. neque enim procul est, sese obijcit ultro,
 Inspiratque animis. illius quippe, poeta
 Vestri etiam ut cecinere, genus sumus. Haec tenus ergo
 Erratum satis est, oblitaeque pectora calis
 Terrenam satis ab facem fumumque biberunt.
 Vnde nec arcani valere enolucere nomen
 Numinis, haud aliter pura quam mente tenendum.
 Quod verè est Deus est, ipsum verumque bonumque,
 Mens mundi, omnipotens. Nihil ultra inquirere fas est.
 Hic igitur, postquam nunc ultima viuitur aetas,
 Errantes miserans, ac tristia nubila pellens,
 Purgari scelerum iubet, & meminisse supremi
 Iudicii, quod erit iusto sub iudice Christo.
 Quem nasci, atque mori voluit, vitaeque priori
 Restitui, aeterna ut superet fiducia vita.
 Haec tenus orantem impediunt, pars fata reuelli
 Posse negant, risumq; mouent, pars altera rursus
 Inquiri par esse putant, pars credere dictis.
 Quos inter multorum instar Dionysius ille,
 Conscriptis vnus de Patribus, eius & uxor
 Damaris, atque alij. Medijs at Paulus Athenis

Euadens, bimarem festinat adire Corinthum.
 Quò simulac ventum est, non celsa palatia diues
 Ingreitur, quò se conferret Achaia tota,
 Sed tenuem recipit tenuis sub paupere recto
 Ponticus, (Huic Aquila nomen) cum coniuge nuper
 Priscilla Italia profugus quo Claudius illinc
 Iudeos Cæsar discedere iusserat anno.
 Hoc doluit Paulus, tantoque libentius illi
 Hærebat, parili quòd uterque exercitus arte
 Nauibus & castris pelles umbrâsque parabant.
 Vnde illis victus, libertas ne minor esset
 Si quidquam peterent, vlla ratione molesti.
 Dùmque suum celebrat per singula Sabbata Iesum,
 Emathys redeunt, quos illic liquerat, aruis
 Timotheus Silâsque simul. Quibus auctus amicis
 Acrius instabat, magno molimine adortus
 Hebraeos iterum, sed frustra. Hinc ferrea damnans
 Pectora, detestansque nefas, spretamq; salutem,
 (Quod luerent illi se sospite) migrat ab ipsis
 Ad Graiùm populos. Titus vnde, agnomine Iustus,
 Præbuit hospitium, vicinus forte profenche.
 Profuit hoc Crispo, (Hebraeæ cui credit a sacra
 Gentis erant) tinctiq; undis simul ipse, domûsque.
 Debita quæ Iusto merces, sed reddita Crispo.
 Quinetiam sedes Veneris famosa Corinthus,
 Laïs vbi, & prauos generans mala copia mores,
 Fit melior. Fauet ipse Deus, qui nocte silenti
 Astitit, & Paulum verbis erexit amicis,
 Ingentem spondens posita formidine messem.
 Anno igitur toto, & bis ternis mensibus illic
 Permansit vigilans, & Achaica regna reducens
 Conatu facili, ni gens Iudæa retardet,
 Et consanguineus fratrum furor. Hos tamen omnes,
 Perfidia insigni permulta & sæpe querentes,
 Vt si agri veteris narrarent somnia, constans

Reppulit, & tantum proponere crimina iussit,
 (Si qua forent) non ambages de ritibus ortas,
 Quos ignorabat, res tunc pro Consule curans
 Gallio. Quem veriti, neque sic satis ora tenebant,
 Multato coram male Sosthene, nec minus ipso
 (Vt solet in turba) Paulo. Tanta ira furentum.
 Ipse autem Syriam meditans, cognataque regna,
 Per maris Icarij scopulos Ephesina petiuit
 Moenia, ut & tonsis votorum lege capillis
 Ponticus, ac coniuix, quò sic via tutior esset
 Iudeos inter. quis enim crudelior hostis?
 Et quanquam qui tunc aderant promittere visi
 Sunt aliquid si mansisset, non longa moratus,
 Res mandans socijs, dat vela ferentibus auris,
 Cesaream properans, atque illinc Antiocheam,
 Dein Galatasque, Phrygesque, iter atque, sepius arua
 Per multos magnosque, at non sine fruge, labores
 Interea Aegyptum linguens, atque ostia Nili,
 Natus ibi, hinc Ephesum venit, doctissimus vnus
 Qui fuit Isacidum quotquot pia cura tenebat
 Legiseri Mosis, nulli non notus Apollo,
 Orator vehemens, sed tantum flumine puro
 Tinctus Iohannis ritu. Non Spiritu illi
 Additus, impositaque manus. Hunc Ponticus ergo
 Exceptum edocuit vires morumque sacrorum.
 Deinde Corinthiacos cupiens peruadere fines
 Commendatus abit, fratresque affatus amice,
 Iudeas acies rumpens inuictus, ab alto
 Demissum terris regem demonstrat Iesum,
 Nec fas esse alium sperare, aut credere Christum.

L S

LÆVINI

LÆVINI TORRENTII
RERVM A D. PAVLO GESTARVM
LIBER II.

AMOVE opere exacto rediēs, Ephesūq; veniens
 Paulus, ut offendit quos lauerat auctor Apollo
 Non quo par erat edoctos mysteria ritu,
 Expleuit numeros, bis senaque corpora Christo
 Iunxit, & abluto positus in vertice palmis,
 Celestem aspirans Auram, caelestia fudit
 Dona, loqui linguis, & quae maiora sequuta.
 Quo facto illustri quis non vel ferrea corda
 Flecti posse putei? Longo tamen atque molesto
 Nil tandem effecit dignum molimine. Visum
 Est igitur fidos rectosque abducere pravis,
 Illos amplecti, reliquos contemnere, qui se
 Negligerent ipsi, nolentque agnoscere verum,
 Iudaei primum, lumen qui in lumine quarunt,
 Quaeque tenent optant. Sic spes deludit hiantes.
 Hos igitur linquens Paulus, sese applicat illis.
 Inq; duos labor hic tardè protenditur annos,
 Seu Tyrno prabente locum, seu forte Tyranno.
 Nomen enim ambiguum, res est plenissima laudis.
 Quod tam conspicuum, quod tam sublime theatrum
 Quam locus ille fuit qui te te Paule tot unum
 Spectandum exhibuit populis, nunc aurea dicta
 Instillantem animis, nunc facta ingentia fidis
 Obiectantem oculis, ut qui te cunque viderent
 Praconem aeternae possent agnoscere vita?
 Nec tantum verbis, solo aut miracula nutu
 Per te facta canam. Sint haec ingentia, posse
 Sed maiora datum est, nam quamuis nescius esses,
 Si que forte tuum tetigissent lintea corpus,
 Si que fasciola, dein deferrentur ad egros,
 Attractus redijt vigor, & fugere dolores.

Quodque

Quòdque magis mirum est, eadem medicina malignos
 Exterrens Genios rabido procul expulit ore.
 Nec satis hoc, patrias sed idem tentare per artes
 Iudei duo de septem Sceua patre natis,
 Paire, Sacerdotum princeps qui sacra regebat,
 Haud verum, accito coleret quem Paulus Jesu,
 Hac male tentata retulerunt premia lucta.
 Namque hostis violens obsessi voce locutus,
 Et Paulum noui, nec Iesum nescio. Sed vos
 Quinam estis? dixit. Nec multum deinde moratus
 Proruit, infremuitque ferox, atque hospitibus ora,
 Ora, manúsque ambas, ac ferrea brachia senus
 Torsit in aduersos, & sic mulcauit utrumque,
 Ut laceri, ac tetros perfusi sanguine vultus
 Diffugerent nudi, male ne discerperet ambos.
 Fama rei tanta totam percurreret urbem,
 Commotísque animis, (ut erant meliora professi)
 Pauli creuit amor, creuit reuerentia Christi,
 Et pius inuasit mentes timor. Esse nocentes
 Displicet, inquirunt sua crimina, seq³ fatentur
 Esse reos. Fossos absoluit rite Sacerdos,
 Qui Christi vice regna tenens nunc claudit apertum,
 Nunc clausum reserat calum, culpásque remittit.
 Quòdque erat iudicium vera pietatis, ad vnum
 Cuncta referre Deum, atque illi confidere soli,
 Nec luci tenebras, fonti præferre lacunas,
 Non pauci magicas edocti accingier artes,
 Fatáque metiri numeris, educere sortes,
 Fortunásque hominum fallaci prodere questu,
 Aut alia simili ratione laceffere Numen,
 Extra quod nihil est quo quis se iactitet amens,
 Quos habuere libros, aut instrumenta dolose
 Artis, plebeium quamuis superantia censum,
 Ne permutato quoque possessore nocerent,
 Abiecere palam, flammis que vrenda dederunt.

Hæc

Hac Paulo adiecit Deus emolumenta laborum.
 Iamque iterum Emathia n meditans, Ephyreiaque arua,
 Dein Solymam, ac tandem Romanam inuisere gentem,
 De comitum grege coniunctum premisit Erasto
 Timotheum, ipse Asia tantisper publica curans
 Commoda, cum vehemens Ephesi conflat a repente
 Sed tio est. Triuiam ciues coluere Dianam,
 Nec minor hac illic quam credita Pallas Athenis.
 Testis erat templi moles operosa superbi,
 Artificum decus, & magnorum opulentia regum,
 His aurum argentumque, illis monstrantibus artem.
 Quod quo nobilius, tanto quoque sanctior esse
 Visa Dea est, tutela Asia, Europamque per omnem
 Culta, vel ad Gades usque, ad Solémque cadentem.
 Hinc ingens porro questus, tot commoda plebis,
 Undique cum celebrem fieret concursus in urbem.
 Nam refugis etiam iutum praebebat asylum.
 Sed quoniam Paulus causam si forte teneret
 Nec Dea, nec templum veterem seruaret honorem,
 Inuenta inuidia via, quâ se prodere posset,
 Moliri que nefas. Auri argentique metalla
 Fingere in effigies solers hominumque Deumque,
 Aut quiduis aliud mira Demetrius arte,
 Arte simul linguaque valens, tunc totus in illo,
 Delubra ut puro procuderet ex argento,
 Pluribus huc operis & pluribus usus amicis,
 Conuocat hos aliosque, graui dein voce profatur.
 Quo res nostra loco, que sit fortuna videris
 O socij. Fuimus populi non vltima nostri
 Pars, sua dum magna constabat fama Diane,
 Dum pietas, dum prisca fides, tot templa, tot ara,
 Tot simulacra Deum. Quos si fabricauimus ipsi,
 Pars aliqua & nobis tanti debetur honoris.
 Hinc decus, hinc nomen, vitæ quoque commoda nostra
 Dependunt. Sed enim templi venerabilis ista

Maiesia

Maestas agitur, nec iam discriminis expers
 Ipsa Dea est. Pro qua quis ferre extrema recuset?
 Nec res difficilis. Solus quem nomine Paulum
 Appellant, Tyrijs (credo) fugitivus ab oris,
 Dum negat esse Deos nostra quos ponimus arte,
 Nescio quos alios memorans Natumque Parrémque,
 Qui calum, non templa colant de marmore facta,
 Omnis causa mali est. Hic hic pellendus ab urbe,
 Atque Asia, ne cuncta ruant, & turpis egestas
 Vos cogat non digna pati. Hanc defendite causam,
 Este viri. Pudor est non propugnasse Dianam.
 Talibus accensi dictis magno ore Dianam,
 Dianam magno ore sonant, subitoque fidentes
 Concorso turba ceu propugnacula plebis
 Stultitia inuadunt lascivi septa theatri.
 Quo raptis etiam socijs, (Hic Caius, alter
 Dicitur Aristarchus, Macetum de finibus ambo)
 Indoluit Paulus tamen haud deterritus unquam
 Quin sese offerret, crimenque refelleret ultro.
 Sed reprimunt proceres, nec quisquam suadet amicus.
 At vero Hebraei, mixtum genus, omnia & ipsi
 Horrebant simulacra Deum, tamen acta ferebant
 Lentius. Et quamuis Paulum quoque non satis equis
 Aspicerent oculis, Mosi non usque fauentem,
 Tutius esse rati tantos componere motus,
 Submisere virum mulcendis auribus aptum,
 Nomine Alexandrum. Qui cum procederet, atque
 Extenta inciperet suadere silentia dextra,
 Ut videre hominem seruantem Sabbata, magnam,
 Magnam iterant, magnam contenta voce Dianam.
 Concio clamor erat. Jamque altera fugerat hora,
 Compositis tandem cum iam clamoribus astans
 Vir gravis & prudens, Ephesum qui Scriba regebat,
 Quanam (ait) o cives vos tanta exasperat ira?
 Ecquis enim magne cultores esse Dianae

Nos

254 RERVM A D. PAVLO GESTARVM
Nos negat, aut nata Iouis hunc detrectat honorem.
Non isti certe quos ducitis. ecquid enim vel
Infandum, vel sacrilegum, aut fecere pudendum?
Consulte in melius, fama que insistite vestra,
Nec vos precipites irahat inconsulta voluntas.
Si ladi sese queritur Demetrius iste,
Artificesque alij, nil ut linguatur inultum,
Sunt fora, sunt leges, est & pro Consule, fiunt
Iudicia. Accusent se, defendantque vicissim.
Quinetiam plebem si forte coire necesse est,
Impediet nero, ceteris modo causa probetur.
As penitus nulla est. Vos testes. Seditioem
Appellent cupidi male res succedere vestras.
Dixerat, & positus silucrunt equora ventis.
Hec, & plura Ephesi passus fortissimus heros,
Haud aliter fulua quam si pugnasset arena
Aduersus Libycos non equa sorte leones,
Ipsē quod Aemonias, Graiaque renisere gentes,
Dein Solymos optasset, iter non distulit ultra.
Exhortans igitur Christo quos iunxerat omnes
Orsa sequi, & fidi monitis herere magistri,
Cum mestis valedixisset, Mactarumque per arua,
Per maris Aegaei scopulos, Cretamque potentem,
(Cui tunc rite Titum summo praefecit honore)
Helladaque, & Graium veteres venisset ad urbes,
Ambraciosque sinus, & qua iacet Illyris ora,
Tres ibi post actos per multa pericula menses
In Syriam recto sperans contendere cursu,
Detexit fratrum insidias hac parte locatas.
Premissis igitur socijs hinc inde secutis,
Commutauit iter, tendens ad Thessala regna,
Donec Pharsalios pertingeret usque Philippos.
Surgentis Christi festis ubi rite peractis,
Quinto deinde die peruectus Troada, saluos
Inuenit comites, Septem quibus ordine Soles

Indulsi.

Indulsi. Seruus sed cum iam vesper adesset,
 Et conuenissent modica ad consortia mensae,
 Post epulâsque pias noctem sermone benigno
 Celsior illatis traheret de more lucernis,
 Eutychnus auditor patula dum forte fenestra
 Insidet, oppressus somno, & iuuenilibus annis,
 Non nimis intentus, tria per cenacula praeceps
 Decidit. Accurrunt masti, componitur, & iam
 Fletur ut extinctus, cum mox descendit & ipse
 Paulus, & ut positus fuerat, superincubat. Inde
 Astantes trepidare vetans, cenacula rursus
 Intrat, & in primam profert solatia lucernam.
 At redit interea iuuenis post fata superstes.
 Nec mora, nauigio comites, pedes ipse propinquans
 Peruenit hinc Asson, Lesbum dein, ac Mythyenam,
 Inde Chium, pulchrâmq; Samum, visurus amœnans
 Mox Ephesum. Sed enim Sol quinquagesimus illum
 Poscebat Solymis festi ob solennis honorem.
 Hanc igitur prateruectus, ne longius equo
 Res illum extraherent Asia, Milesia venit
 Litora, & huc vna quos illinc iussit adesse
 Primores populi, Christi pia castra secuti.
 Viq; aderant, verbis sic est affatu amicis.
 Non alios, fratres, quam vosmet poscimus ipsos
 Nostrorum restes operum. Vos scitis ab ipso
 Limine quâ dices Asia penetrauimus oras
 Que mala, que fuerint cognata opprobria gentis,
 Insidiâq; graues. Quas & tolerauimus equo,
 Vi par est, animo. Nec eo minus addita cura
 Tum seruire Deo, tum commoda querere vestra.
 Quos omni, ut potui, studio clam saepe palâmque
 Per multas etiam lacrymas gemitusque precesque
 Admonui à vobis auertere Numinis iram
 Mutando vitam in melius, noxâmq; cauendo,
 Et Christo prestare fidem. Non certior vlla est

Regula;

Regula, quæ, seruata iuuans, neglecta nocet.
 Hanc consanguineis, hanc Græcis, atque Latinis,
 Dispare quantumuis successu, per mala multa
 Huc vsque edocui. Solymos nunc tendere certum est.
 Flagitat hoc etenim qui me præcordia subter
 Spiritus intus agit. Nec quis tamen exitus illic
 Me maneat noui, sed quò me cunque locorum
 Pes ferat, admoncor (nec frustra, ut credere fas est)
 Affligi grauius debere, ac ferre patique
 Quæ nolim, vita si non mihi carior essem
 Ipse mea, quid enim demens tolerare recusem.
 Dum præto officium, testis quæ quantæque calo
 Gratia manarit nostri cultoribus aui?
 Stat conferre manus, stat in hac certare palastra,
 Et breue non segnem spatium percurrere vita.
 Interea monitos volui vos quotquot adestis,
 Quotquot & huc properans adij, non amplius ora
 Visuros nostra. Et quoniam nihil hactenus à me
 Neglectum quo diuinum notescere possit
 Consilium, si quis propria immemor ipse salutis
 Non auscultarit, luet hanc me sospite culpam.
 At vos ô gregis electi patrèsque ducèsque,
 Quos Deus ipse suo per me præfecit ouili,
 Seruatis Christi pretioso sanguine quam fas
 Atque equum est ouibus, precor ô, impendite curam.
 Non ignota mihi rabies truculenta luporum.
 Forsitan & vestra me iam custode remoto
 Non deerit de chorte lupi qui more rapacis
 Se gerat, & fastu populum seducat inani.
 Sed tanto magis atque magis vigilare necesse est,
 Et meminisse mei, qui iam tribus impiger annis
 Noctes atque dies eadem lacrimansq; precansque
 Admonui. Sed nunc quoniam diuellimur, ipse
 (Namque potest) Deus ipse Deus vos seruet, & auctet,
 Ac proprios faciat quos est largitus honores.

Hoc precor, hoc nostro facilis concedat amori.
 Non aurum, non argentum, vestemue cupiui
 Cuiusquam. Victum tenuem mihi nempe mei que,
 Nec plus quam satis est, (Non hoc nescitis, amici)
 Ha peperere manus. nam rebus id omnibus egi
 Ne Christi causa mea coniunxisse viderer
 Commoda, neu fratrum si quisquam infirmior esset,
 Hunc forte in lapidem praeceps impingeret. Ergo
 Hoc agite, atque animis Christi perpendite dictum,
 Non tam qui accipiant quam qui dent esse beatos.
 His postquam attentas penetrarat vocibus aures,
 Procumbunt pariter, verbisque precantibus vsi
 Dant gemitum, & lacrymis per fusi grandibus ora
 Se collo in iucium abeuntis, & oscula iungunt,
 Non alia maesti magis (ut par credere) causa
 Quam caris longum vale quod dixisset amicis,
 Et sua post vnquam visuros ora negasset.
 Deducunt tamen ad nauem, latumq; per aequor
 Quam pote contentis oculis comitantur euntem,
 Nec desiderio pudor, aut modus vllus acerbo.
 Ipse per Icarios Zephyris dans linthea fluctus
 Nauigat, & sospes Cois allabitur oris.
 Vnde Rhodum veniens, atque Astypaleia regna,
 Que Lycia est Pataram pertendit, Apollinis urbem.
 Atque ibi Sidoniam sortitus forte carinam,
 A tergo Cretam relinquens, Cyprumq; sinistra,
 Appulit antiquas Tyriorum saluus ad arces.
 Inuentisque illic nonnullis fratribus, et si
 Terrebant ipsum Solymis, post septem ibi Soles
 Exactos, tota sanctum stipante caterua,
 Matronisque, virisque, & progenie simul omni,
 Post vale, post gemitus, post & bona verba, precisque
 Conscensa rate descendit Ptolemaida, & inde,
 Alloquio indulgens lucem non amplius vnam,
 Casaream petijt, Syria caput. Omnia magna

R

Casarea,

et,

Hoc

Cesarea, sed enim nil tunc illustrius, & quod
 Esset tam mirum quam tu diuine Philippe,
 Tuque domusque tua. E septem tu fratribus vnus
 Qui iuncti Stephano mensis seruire solebant,
 Diuisam misere potuisti adiungere Christo
 Samaritam, & magicos illic frenare furores.
 Tu pater Ethiopum, tincto lustralibus vndis
 Eunuchis, extremum mysteria sancta per orbem
 Vulgasti princeps. Dem, quod tibi contigit vni,
 Te genitore sate sunt quatuor ordine nate,
 Larga quibus culta pro virginitate fuere
 Premia, vaticino ventura edicere cantu.
 He tecum domitorem Asia Europaque pusilla
 Excepere domo. Sed qua nata inde repente
 Gaudia non tantum turbabant carmine vates,
 Verum etiam signis, sancta namque hospes ab vrbe
 Adueniens, alio celebris quoque tempore, Agabus
 Accepta Pauli zona sibi crura manusque
 Impediens, moto diuinitus hac ait ore,
 Zone huius dominum Solymis Iudaea ligatum
 Tradet in externi ius arbitriumque tyranni.
 His omnes maestis monitis circum undique amici
 Diffluere in lacrymas, & dissuadere paratam
 Pro se quisque viam. Magno sed pectore Paulus,
 Quid mihi, quid vosmet vobis inuat esse molestos
 O fratres? Ibo Solymos, nec vincula tantum,
 Sed mortem per flagra feram, per saxa, per ignes,
 Dum Christo placeam. Vita mihi carior ille.
 Dixit, & astantes non oblectarier ausi
 Rem totam domino sic permisisse volenti,
 Instructique inire viam. Deinde vrbe receptis,
 Cesarea hac tantum causa congressus, Iason
 Cyprius, à multis Christi comes optimus annis,
 Prebuit hospitium. Aduentum gratantur amici.

At memor officij Solymorum antistitis ades
 Paulus adit, (Frater Domini, cognomine Iustus
 Hic erat) & dicta mox acceptaque salute
 Confessu in medio cum se confecta ministro
 Narrasset, dignasque Deo grates simul omnes
 Egissent, ne quo cessarent gaudia luctu
 Tam bene promerito si quid male cederet, ipsi
 Quod nollent, monuere palam discrimina si se
 Incautus turbis immitteret, ire per urbem
 Millia multa virum dederint qui nomina Christo,
 Sed patrios tamen obseruent super omnia ritus.
 Hos omnes illi infestos, quod temnere Mosem
 Haud veritus damnet proputia, damnet & illa
 Quae mos, quae patria firmet longissimus usus.
 Se se equidem reliquis iam nil à gentibus horum
 Exigere, & normam sancti seruare Senatus,
 Sed tamen Isacidis non vltra obsistere, ne quo
 Dissiliat male sarta modo concordia fratrum.
 Consilio suadent patientem commodet aurem.
 Quatuor esse viros qui nomina Nazarae
 Scripturi ex voto, rasi, lotique, sacrato
 Conueniant templo. Quae se quoque iungere curet,
 Ut videant patrias ipsum non spernere leges.
 Paruit his, quanquam vehemens dissenserat olim,
 Atque una ingressus templum, se explesse professus
 Cetera, permansit dum, quod superabat agendum,
 Pingua honoratas dona offerrentur ad aras.
 Et prope finierat, iam portum cymba tenebat,
 Cum fera tempestas disiectam protinus alto
 Affixi scopulo. nam multi ex Aside terra
 Iudei postquam conspectum saepius antè
 Agnouere virum, stimulis atrocibus acti
 Inuidie, haud aliter quam visam per iuga ceruam
 Latrantes catuli magno clamore sequuntur,
 Iniciuntque manus, & tanquam publicus esset

R. 2

Hostis,

Hostis, ad arma vocant alios, commune periculum
 Communi ut pellant opera poscuntq; iubentque.
 Auxerat offensam Trophimus, de gente profana,
 Permixtus turbae Pauli comes. Hoc quoque viso,
 Nil satis est illi scelerum, nisi sancta profanet,
 Conclamant omnes, vulsúmque à limine sacro
 Proripiunt, clauduntq; fores, ne fretus asylo
 Se morti eripiat iam iam mactandus. At acer
 Audito motu ingenti Romana Tribunus
 Signa mouet, laturus opem. Stat fassa timorem
 Turba minax, cohibetq; manus. Ille aduolat, atque
 Vincla parans, rogitat quem quo de crimine culpent.
 Sed varius clamor fractas cum obtunderet aures,
 Compeditibus vinctum duci, valloque teneri
 Imperat. Incumbunt alij, truduuntque, crepantque,
 Hunc hunc dede neci, subiens cum miles ab ipso
 Castrorum ascensu sublimem in tuta recepit.
 Tum vero astantem cum supplice voce Tribunum
 Oraret fandi veniam, Num (rettulit ille)
 Tu Grace nosti, Pharijs qui natus in oris
 Latronum duxisse manum sicarius ipse
 Diceris? At Paulus, Non sum quem dicitis (inquit)
 Iudea sed stirpe satum me Tarsus in auras
 Produxit Cilicem. Nec vero ignobile nomen.
 His tantum permitte loqui. Permisit. At ille
 Hebraeo sermone utens, quò gratior esset,
 Attentos gradibus sic est affatus ab altis.
 O mihi dilecti fratres, patresque verendi,
 Quos amo, quos veneror, quae tanti causa tumultus?
 Anne ego? Quid feci? quis quo me crimine damnat?
 Forsitan externo veni procul exul ab orbe?
 Isacides adsum. Non non me Barbara tellus
 Extulit ignarum quid lex, quid sacra, quid ipse
 Sit Deus, immensi qui rex & conditor orbis.
 Quae docuit Moses sub Gamaliele magistro,

Ut Tarsi genitus, sic hic nutritus & auctus,
 A puero didici, patrij tam iuris amator
 Quam proani, quam vos, ut nec discrimina vita
 Obstiterint quin opprimerem diuersa sequentes.
 Si mihi nulla fides, norunt hac omnia norunt
 Pontifices, nouit sancti pars magna Senatus,
 Auctores eorum quae gessimus. Haecenus ista
 Praefatus, quò se diuinitus esse uocatum
 Monstraret, nouit aequae minus suspecta maneret,
 Addidit historiam rerum quacunque Damasci
 Acciderant curante Deo. Sed & inde reuersum
 Iam Solymos, intra sancti penetralia templi
 Intentum precibus, tanquam si corporis expers
 Uideret, aethereas sublata mente per auras,
 Se Christum uidisse, atque auduisse monentem
 Festinans abeat Solymis, nec se malefido
 Offerat in testem populo. Cumq; ipse vicissim
 Argueret, quod quo constantior ante fuisset
 Pro patria tanto testis nunc firmior esset,
 Nec cito, nec leuiter tantum mutatus ab illo
 Qui fuerat Stephanum saxi cum perderet atrox,
 Responsum quod & ante, ut nil cunctatus abiret
 Longinquas mandante Deo conquirere gentes.
 Haecenus audierant placidi, sed gentibus ullis
 Deferri Isacidis proprium (ut rebantur) honorem
 Haud passi, calum parili clamore fatigant,
 Hunc hunc tolle, nefas celi quem cernere lumen.
 Quòdque ira signum ingentis, missiq; pudoris,
 Puluerea manibus dispersa nube per auras,
 Discingunt etiam vestes, & in aethera iactant.
 Non poterat nulla furor hic existere causa.
 Querere quam cuperet cum per tormenta Tribunus,
 Vincit ad hoc loris astanti Centurioni
 Siccine ait Paulus Romanum cadere flagris
 Indicta licitum causa? Nec plura, iubentem

Consulit. Ille venit, rogat an sit ciuis, Id ipsum
 Affirmat vinctus. Stupet alter, & Haud mihi paruo
 Ius (ait) hoc constat pretio. At vero mihi nullo,
 Respondit Paulus. Cinem genuere parentes.
 His dictis, turbati omnes maestique recedunt
 Lictores. Timet ipse iniecta ob vincla Tribunus.
 Ne tamen ignoret cur tam furialiter instent
 Iudaei, vinctum soluit, sed cogere mandat
 Concilium proceres, vulgo ut procul inde remoto
 Ipse reum sistens tali se fasce leuaret.
 At reus intentis oculis vix pauca profari
 Cœperat, ostendens quam nil sibi conscius esset,
 Pontificis iussu cum de prope stantibus vnus
 Percutit ora viri. Grauis illa iniuria, forti
 Nec toleranda fuit. Quare commotus & ipse,
 Te feriat Deus ô paries foris oblite, (dixit)
 Introrsum turpis. Iudex tu lege sedebis,
 Et contra legem me cades? Succinit alter,
 Et tu Principibus maledicere pessimus audes?
 Tum Paulus dictum moderans, Scio legibus (inquit)
 Hoc vetitum, sed Pontificem nunc esse latebat.
 Profuit hoc aliquid, sed puncto temporis. Ergo
 Expendens rapidum frustra se tendere contra
 Torrentem insanis dum vult ratione placere,
 Nec se posse aliter cernens euadere quam si
 Discrepet ambiguus varians sententia votis,
 Vt Sadduceos permixtos cum Phariseis
 Norat, & omne forum sedtis constare duabus,
 Tam bene coniunctis quam sunt Aquilonibus Austri,
 Iudicij (exclamat) nostri, fons & caput hoc est,
 A genere & proavis cum sim Phariseus, aperta
 Quod doceam functos debere resurgere terra.
 Hæc cause summa est. Vos istam soluite litem.
 At Sadducei magno hoc clamore negabant,
 Firmabant illi. Non ergo soluere litem,

Sed lites struere, & ciuilia bella mouere
 Vidisses homines ad rixam & iurgia natos.
 Quin aderant etiam vinctum qui absoluere vellent,
 Sed vicit pars peior, & immedicabilis error,
 Quo demptum Mosi qui Christo accedat honorem
 Credidit insanum vulgus, vulgique magistri.
 Nec modus. Adiutus, lacerum ne in frustra secarent,
 Militibus Paulus saluum se in castra recepit.
 His actis, nocturna quies dum recreat artus,
 Afflicto sua ne deessent solatia amico,
 Astitit ipse Deus, monuitque vt pergeret, equo
 Sena ferens animo, Solymis vt sicut iniquis,
 Roma etiam spargat diuina encomia laudis.
 Solamen miserum series tam longa laborum,
 Sed forti praedulce viro. Petit aspera virtus,
 Vt luctam pugil, & validus certamina miles.
 Nec tamen hac dirum constantia terruit hostem.
 Conspirat bona pars hominum, & se deuouet ultro,
 Ni Paulum insontem crudeles ante trucident
 Quam victu reparent vires, placuitq; referre
 Pontifici. Probat ille nefas, vt mane Senatum
 Conuocet, & deinceps spondens meliora, Tribunum
 Oret eum sistat. sibi enim fore cetera cura,
 Scilicet incautum vt leto dent inter eundum.
 Arcanum audierat iuuenis qui sanguine Paulo
 Iunctus erat, cara germane filius. Ergo
 Insidias aperit vincto, vinctusque Tribuno.
 Hic silet, & fidis cum Centurionibus, vt se
 Libere inuidia, rem transigit. Ac mora nulla;
 Impositum rheda Paulum, stipante frequenti
 Presidio peditum atque equitum, de nocte silenti
 Egressi castris, clam se execrantibus illis,
 (Non tamen hos veriti) via qua tutissima ducunt
 Antipatrim, & peditum permissa chorte reuertit,
 Per solo equites nota regione locorum

Cesaream, praeses ubi tunc Romanus agebat.

Qui simulac captum, Claud Ig³ petita Tribuni

Vidit, & inductam didicit se iudice causam,

Accusatorem patrio de more requiri

Dixit, & interea fido custode tenendum

Esse reum, Herodis duci ad pratoria mandans,

Gens dura & vehemens ne quid reprehendere posset.

At neque Pontifices rem protraxere, sed ante

Septima quam claro lux effulisset Eo,

Impulsi furis, & amica cadibus ira,

Prompti aderant, multis illos comitantibus. Inter

Quos Tertullus erat, magna mercede coemptus,

Orator. Paulo qui rite in iura vocato,

Composito vultu, O (inquit) clarissime Felix,

Cum per te placidi iocunda pace fruamur,

Et tua nos varijs ereptos antè periculis

Nunc velut in portum prudens tutela locarit,

Servamus memori tot tantaque munera mente,

Ac meritas agimus grates, ut semper agemus,

Et nomen laudisque tuas super astra feremus,

Sperantes similem, similis si causa, fauorem.

Ne multis igitur remorer tua tempora verbis,

Oranti faciles pietas tua commodet aures.

Hunc hominem (monstrat Paulum ut vix nomine dignum)

Non tam deferimus, (quid enim?) deprendimus ipsi

Ceu pestem ferre exitium quocumq; locorum

Venerit. Insanis ita seditionibus vrbes

Concutit haud Syria. tantum, (qua nunc tua cura)

Sed totum sese quâ gens Iudaea per orbem

Diffundit, secta quae Nazarena vocatur

Auctor, & assertor teterrimus. Insuper ausus

Ipsam etiam templum temerare nefarius. Hasce

Captivo ob causas stabat sententia nostris

Legibus ulcisci facinus, sed Claudius illum

Eripuit Lysias, duxitque in castra, Tribunus,

Insti-

Institui mandans coram te Præsides causam.
 En præsto est reus. Accedat, crimenque refellat.
 Dixerat. Assensu comites plauduntque fremuntq̄.
 At Paulus veniam nactus tempusque loquendi,
 Demissos tollens oculos, spectansq̄ tribunal,
 Noui (inquit) studiumque tuum curamque gerendi
 Imperij, multis qui sis Præfektus ab annis.
 Integer ergo animi, ne nostra silentia culpes,
 Pro me pauca loquar. Bis sex (Notissima res est)
 Effluxere dies Solymam ex quo Numinis ergo
 Venimus. Interea nec templi septa, nec omni
 Ullus in vrbe locus, quo me hi contendere verbis
 Videre, aut aliquem vulgi compellere coetum.
 Hac mea seditio. At sectam (quocunque vocetur
 Nomine) non aliam noui, nec nosse laboro,
 Quam nostri quondam proavi, patremque Deumque
 Rue meum venerans, legemque, & carmina vatum
 Amplectens, speransq̄ olim (Nec sequius isti,
 Ni fallor) istos simul iniustusque resumpto
 Corpore quemque suo subituros iudicis ora,
 Diuersa antea cta referant ut premia vite.
 Hoc ago, sic doceo, ne mens mea conscia dicat,
 Peccasti stultè, offendens hominesque Deumque.
 Hec vita ratio. Nunc quid culpatis amici?
 Ascendi templum (Quid ni? Hic illius vsus)
 Post annos aliquot, iam forte diutius absens.
 Adueni Solymam facturus vota precésque,
 Subsidiūque aliquot vita impensurus egenis.
 Anne alibi hac fieri poterant? Vbi turba, tumultus,
 Seditio? His porro intentum me, vertice raso,
 Arripiunt, vexant, crudeli voce cientes,
 Hunc hunc dede neci. Deincum me occidere vellent,
 Seruauit Lysias. Asia nec crimina curo.
 Cur absunt qui me accusant? cur vota morantur
 Istorum patria qui me pestemque luemque

R. 5

Appellant?

Appellanti Veniant, adsum. Te iudice nemo
 Sessitet? Dicant ergo hi quid carpere possint
 Hanc prater vocem, Defuncti à morte resurgent.
 Hac pro se Paulus, Felici nota. Sed ipse
 Expectare iubens Lysiam, rem distulit. Arcta
 Nec nimis apposita est custodia, Centurioni
 Mandatum est seruare virum, non pellere amicos,
 Officij causa vellent si accedere captum.
 Ipse autem Felix, aliquid cognomine, sed re
 Seruus, Pallantis, cui Claudius omnia Cesar
 Indulsi, germanus erat, seruiliter vtens
 Imperij, opibusque, illi quas gratia fratris
 Attulit ingentes, clarus dum Claudius orbem
 Rexit. Sed postquam parebat Roma Neroni,
 Non tulit inuidiam, cui dum fortuna manebat
 Nil satis. Hic igitur reginas appetere ausus
 Regis Emesseni thalamum foedauerat, inde
 Abducta, que se titulis iactabat auorum,
 Drusilla. Que cum Iudei sanguinis esset,
 Agrippæ soror, atq; Agrippæ filia, regum,
 Siue viri fama, seu commendante marito
 Optabat Paulum de Christo audire docentem.
 Paruit ille lubens, ditè que vocatus in aulam
 Non aule ritus verba assentantia dixit,
 Que prodesse reo, que molles ire per aures
 Possent, & dulci lenimine flectere mentes,
 Sed postquam explicuit qua sint mysteria Christi,
 Que spes eterni quanta & fiducia regni,
 Addidit hac credi frustra, nisi quæ pote factis
 Demonstrent vere se credere. Conscijs ergo
 Quinam vtriusque foret vitæ modus, admonet illum
 Iustitiæ, virtus qua nulla in Prinsipe maior,
 Hanc castum seruare torum, communibus vsus
 Præceptis. (Sed erat proprium quod sumere possent.)
 Nil super inculcans magis, aut ardentius vrgens

Quam

Quam vim iudicij extremi, discrimine nullo
 Equantem populo reges, plebique Senatum.
 Horrui hac Felix. Misero nec profuit horror.
 Nam leuis abrupto Paulum sermone remisit,
 Optima non apta spargentem semina terra
 Hirsutos inter vepres, lappasque tenaces.
 Quin etiam vincto quod se simulabat amicum,
 Accersens toties, non hoc virtutis amore,
 Non animi factum cura, sed terra cupido
 Ambibat sibi collectum quod egentibus aurum,
 Ausa etiam Paulum simili subiungere culpa
 Ipse aliena suos si interceptisset ad usus,
 Eternam fluxo spernens prae corpore mentem.
 Sed breue Felicis regnum. Jam tertius annus
 Coeperat infandi post tristia sceptrum Neronis,
 Porcius in Syriam veniens cum Festus habendus
 Suscipit. Et paruo primum pro tempore mansit
 Caesarea, hinc adyt Solymam, latissimus vrbi
 Offense. neque enim populus longissima laudat
 Imperia, & nouitas semper delectat inanes,
 Sperantes melius, cum deteriora sequantur.
 Infonti necdum Felix sua vincula Paulo
 Soluerat, ut tanto Iudaeis carior esset.
 Sed frustra. fuso nam non sine sanguine tanta
 Sedari potuit rabies, inimica quieti.
 Et quoniam magnos quisquis sortitur honores
 Aduentu primo solet indulgentior esse,
 Vi vulgo placeat, strepitumque & sibila vitet,
 Tam bona ne nullo transirent tempora fructu,
 Pontifices simul ac proceres, totusque Senatus
 Festum adeunt, blandique rogant det ut omnibus unum
 Ducendum Solymos vinctum, hic peccasse, nec equum
 Sisti alibi, aut alio patrie quam more teneri.
 Hac illi verbis. Alind sed mente agitabant,
 Scilicet ut ductum sine more occidere possent

Caes

Casaream. at Festus nos hunc non misimus inquit,
 Repperimus missum. Res Cesaris ante tribunal
 Jam coepta est, illic leges decidere mandant.
 Ibibimus, & nostra quod opis prestabimus. At vos,
 Ut res vestra feret, mecum dimittite causam
 Qui peragant, damnentque reum. Sic ille, nec ultra
 Distulit, octava in Syriam nam luce reuersus,
 Postridie ascendens sellam de more curulem
 Iura dedit. Stabat reus hinc, suus ipse patronus,
 Illinc Isacida magno ad subsellia fastu,
 Multis multa modis questi. Sed inania verba,
 Et sine pondere erant. Leges, templumue, Deumue,
 Aut rem Romanam sese offendisse negabat
 Paulus. Et hoc ipsum cum res & facta probarent,
 Non erat inuitum Praeses cur cogeret. Ergo,
 Visne (inquit) Solymis coram me iudice sisti?
 Ast ille, Hic actum est, hic Cesaris esse tribunal
 Nouimus. Huic asto. Si me Iudaea nocentem,
 Arguerit, vel morte luam. Si te quoque teste
 Nil nocui, nil commerui, cur transferar insons?
 Aut quis Iudaeis me mancipet? Hac mea si quem
 Non vincit ratio, Romam ad te maxime Caesar
 Appello. His Festus cum nil opponere posset,
 Ut decuit, cum concilio non multa locutus,
 Romam (ait) appellas? Romam visure tribunal
 Cesaris accedes, atque hoc me fasce leuabis.
 Iamque iter instabat, cum rex Agrippa superbus,
 Atque eadem regis soror & coniux Berenice,
 Casaream venit, Festoque est usus amico.
 Sermones varij, quos inter Paulus, & omnis
 Historia series. Quam cum narrasset, id unum
 Me premit, (aiebat Festus) quod mittere Romam
 Hunc cogor, cuius cause qui sit status ipse
 Ignoro. Appellant Asia pestemque luemque
 Iudei, indignum caeli qui luce fruatur.

Ast ego nec crimen video, & si crimen in illo,
 Sola superstitio est. Affirmat viuere Iesum,
 Reclamant alij. Tu rex optime multo
 Me melius nosti. Mox ille, Accepimus (inquit)
 Horum aliquid fama, sed coram audire iuuabit.
 Nec mora, postridie ingenti sublime tribunal
 Instruitur pompa. Non inferiore paratu
 Accedunt reges, proceresque & in vrbe Tribunt.
 Ducitur & uinctus, conspectior omnibus vnus
 Quotquot erant, splendens diuini lumine vultus.
 At Praeses solio simulac confedit eburno,
 Ad regem vertens oculos, atque indice uinctum
 Signans, En (inquit) de quo tam seua loquuntur,
 Nec tamen admisit quidquam quod morte luendum.
 Caesaris implorauit opem. Mittendus ad Urbem,
 Nec domino quid rescribam mihi constat, amici.
 Vos qui in concilio, & tu rex Agrippa benigne
 Consulite, & propius (precor) o disquirite factum,
 Ne cui me affinem culpa mala fama loquatur.
 His dictis, placido stantem rex lumine Paulum
 Aspiciens, Fas est pro te tibi dicere quidquid
 Tuae uoles, ait. Et non longa silentia, dextram
 Leniter extendens cum uoce haec protulit ille.
 Multa quidem (fateor) sunt o rex crimina nostri
 Quae consanguinei grauius sine fine modoque
 Obiciunt licet insonti, natum inde dolorem
 Sed leuat, ut tristi pro conditione reorum
 Censeri possim felix dicique beatus,
 Te coram quod contigerit defendere causam.
 Tu gentis nostrae mores, tu iura sacrorum,
 Tu nodos etiam legumque anigmata nosti.
 Confidens igitur, te tantum Agrippa precabor
 Ut tua mi pietas patientem praebeat aurem.
 Non ita me gessi, aut talem genuere parentes,
 Ut qui sim, fuerimue, aut qua de stirpe uerique

I gno-

Ignorant homines. Testes ducantur ab annis
 Non ita qui multis Solyma vixere, rogati
 (Si pudor est) dicent omnes me vera locutum.
 Sum genere Isacides, nec tantum nomine, sed re
 Talis, & à proavis sectamq; scholarumque secutus
 Quae Pharisaeorum est, & praestantissima, credens
 Ob spem qua patribus facta est diuinitus olim,
 Extinctis animas reddi debere perennes
 Corporibus cum summa dies euerterit orbem.
 Hac me spes recreat firmatque, in vincula quamuis
 Induerit stantem sub iudice. Sed neque solus
 Hanc foveo. Quanta est bissenis didita quondam,
 Stirpibus hac omnis longe gratissima celo
 Natio, non alio assiduos fert sine labores
 Quam spe cernendi rediitua premia vite.
 Et tamen hoc solo me accusant nomine. Sed quid?
 Anne etiam damnant? fieri vel posse negabit
 Vestrum aliquis sanctos rursum ut Deus excitet ipse
 Ipse Deus, qui de nihilo calum omne creauit?
 Quod vero obiectant etiam mihi nomen Iesu,
 Quem colo, quem veneror, nulla hic iniuria gentis,
 Nominis aut nostri. Nihil his detractat Iesus,
 Sed firmat completque, & non sine Numine factum
 Ut causam prius inuisam nunc prosequar atque
 Defendam. Ingenti quondam succensus amore
 Tam legum patriae, quam religionis auitae,
 Dum visus fuit his Christus contrarius ire
 Odi & eum, totumque gregem, quem cen lupus acer
 Pontificum iussu, toto censente Senatu
 Dissieci, rapui, sanctos è carcere duro
 Supplicio adduxi, quosdam desistere coeptis,
 Impiaque in calum profundere verba coëgi.
 Nec tantum Solymis, alias quoque saepe per vrbes,
 Per vicos, per conuentus, quocumque ferebar,
 Grassando nocui. Tandem sed forte Damascum

Cum socijs medio dum Sol nitet altus Olympo]
 Accedens, vidi me circum effulgere lumen
 Splendore eximio, Solem quod vinceret. Inde
 Stratus humo, comitesque simul, descendere calo
 Audiuī Hebraeo vocem sermone tonantem,
 Saule quid insequeris me Saule, & calce recundis
 Vrgentem stimulum? Durum hoc tibi. Cūmque rogarem,
 Quisnam ergo es Domine? hoc responso dignor, Iesus
 Sum Nazarenus, cum quo committeris impar.
 Mox etiam ut surgam iubet, & qua visa recordans,
 Diuini testis verbi, fidisque minister
 Per gentes populosque feram noua iussa, fugatis
 Restituamque diem tenebris, ac lumina cecis,
 Atque olim Stygio addictos seruire tyranno
 Eripiam, reddamque Deo, qui crimina soluens
 Credentum aeternis illis impertit honores.
 Hac ego tunc, & plura alio quoque tempore vidi,
 Que me confirmant. nam sunt diuinitus acta.
 Atque adeo cedens monitis, Agrippa, Damasci
 Primum, dein Solymis, vicinisque urbibus, inde
 Per gentes alias mysteria sancta profanis
 Ostendi, docuique Deum cognoscere, & ante
 Pertasos scelerum meliori incumbere vita.
 Hac in me culpant aly, temploque repertum
 Prendere non veriti, voluere occidere. Sed me
 Huc usque incolumen seruat Deus, illius ut sim
 Assertor doctrina. Utinam & persuasor abirem,
 Nil certe affirmo sacro quin carmine Moses,
 Et vates testentur idem narrētque futurum
 De Christo. Qui multa pati, mortēque subire
 Debit, inq̄ nouam princeps exurgere vitam,
 Et totum populis lucem praeferre per orbem.
 Talia dicentem, & certa ratione probantem
 Nil sese aduersum leges ac iura docere
 Occupat exclamans rudis ad mysteria Fescus,

Sed

Sed tamen admirans eadem, Nimum sapiendo
 O Paule insanis, nocuit nimis esse peritum.
 Cui contra Paulus, Non hac insania, Feste,
 Aut furor est, sed vera loquor, sed sobria verba.
 Ipse horum rex testis erit, cum quo mihi sermo.
 Nil etenim ignorat, nil clam, nil noctibus actum,
 Luce sed in media. Credisne, Agrippa, prophetis?
 Credis, nec dubito. Neque rex hoc voce negabat,
 (Qui pote?) at inciso Pauli enthymemate, quo se
 Constringi sensit, nec posse exolvere nodum,
 Parte aliqua suades (inquit) dem nomina Christo.
 Opto equidem, exceptit Paulus, quocumque modo sit,
 Sed totum malle te rex, & quotquot adestis
 Esse mei similes, hac tantum compede dempta.
 Hac ille. Atque utinam licuisset plura profari.
 Sed tenera nimium sunt regibus atque tetrarchis,
 Et solis patulas dant se palpantibus aures.
 Consurgunt igitur pariter, secretaque poscunt.
 Atque ibi concilio placuit sententia regis,
 Nil vinculis, aut morte reum patrasse piandum,
 Et solui potuisse, nisi appellasset ad Urbem.
 Ilicet Ausonias procul ablegandus ad oras
 Traditur Augusta legionis Centurioni,
 Nomen honoratum cui Julius. Ille receptum
 Cum vinculis aliis naui committit in altum
 Adrumetine, quam miserat Africa tellus,
 Sed rediens Asia ditis vicina petebat
 Oppida, nec ventis, nec fluctibus vasa secundis.
 Prima quies Sidone fuit. Permittitur ire
 Paulus, Aristarchum comitemque adducere secum,
 (Thessalonicea cinem quem diximus urbis)
 Inuisens letos, ut se recrearet, amicos.
 Inde Cypri non sponte sua, impellentibus auris,
 Adnabant scopulis, veriti se credere ponto,
 Ac tandem Cilicum prater, Pamphylaque vecti

Litora Apollinea tenherunt moenia Myra.
 Inuentaq; illic Pharia de gente carina
 Hesperias peteret multo quae firmior urbes,
 Transpositi, non longa licet sint aquora, longo
 Temporis in spatio post tadia longa venustam
 Peruenere Gnidum, vastumq; intrare profundum
 Non ausi antiqua lambunt latera abdita Creta,
 Summonium primo sauis quâ tunditur Euris,
 Nec procul hinc Portum veteri cognomine pulchrum
 Cui vicina iacet non praterenda Lasaea.
 Hic animaduertens Paulus discrimine quanto
 Quam paruum constaret iter, vectoribus auctor
 Exitit ut, quoniam late maria omnia circum
 Contristabat hiems, nec tantum mercibus inde,
 Sed naui, atque ipsis instabant ultima nautis,
 A quo essent animo, desessaq; corpora dulci
 Nutrissent reparata cibo dum mollior aether
 Vela daret ventis, pontumq; recluderet annus.
 At non & nautis eadem sententia sedit.
 Quis magis attentas praebebat Iulius aures,
 Phoenicem sperans se posse appellere portum,
 Atque urbem pariter, victus ubi copia maior,
 Et statio hibernos contra fidissima fluctus.
 (Nam pelagus tenuere Noti) Hinc fiducia maior.
 Verum ubi soluentes Asso ulteriora legebant
 Litora, nimbo sis sese obiectantia Coris,
 Horribili incubuit sonitu Boream inter & Eurum
 Quem nauta Typhona vocant, raptosq; procellis
 Distulit in Clauden, (Cretai hac insula ponti est)
 Vix spatium indulgens scapha quo seruata maneret.
 Qua tandem sublata, iniectis funibus arctam
 Astringere ratem, ne Syrii illisa periret.
 Nam prope Syriis erat, Syriim vnde aurâq; ferebant.
 Tam misere tota iactati nocte, coorto
 Mane suas auido res obiecere profundo.

S

Nec

Nec satis, armamenta etiam sparsere per undas
 Nautica, non aliter miles quam turbidus arma,
 Cum furit, atque in quem moueat non inuenit hostem.
 Iam plures sine Sole dies, sine sidere noctes
 Transierant, miserosq; fames tabesq; premebat,
 Cum Paulus rursus, Nunc cernitis (inquit) amici
 Quam male Dicta is nuper discessimus aruis.
 Cessasset iactura omnis, marorq; laborq;.
 Sed tamen exhortor non desperare, peribit
 Nemo, nec ambigua feret vlla incommoda vite.
 Sola raris plectenda. Deus sic ipse silenti
 Me nocte admonuit cuius vulganda per orbem
 Iussa fero, etherium vidi, audiuique per umbras
 Dicentem inuenem, Romam ibis Paule, (timorem
 Excute) Caesarem cernes illa se tribunal.
 Quinetiam tecum vecti tua munera sunt.
 Atque his indubitare nefas. Deponite curas:
 Non Syrtes Libyca, alterius iacet insula ponti,
 Expositos qua suscipiet, fessosq; leuabit.
 Bis septem elapsa deserto a litore luces,
 Ionio magno qua proximus Hadria fernet,
 Cum noctis medio terram sibi cernere visi
 Solliciti nautae, misso tumida aequora subter
 Funiculo ancipites explorauere profundum.
 Cumq; iterum id facerent, spatia & breuiora referrent
 Quam prius, in scopulos veriti ne impelleret aestus,
 Quadruplici morfu fundasset ubi ancora puppim,
 Auroram optabant taciti. Sed enim fuga fessus
 (Infidum ut genus est) placuit magis. Ancora quassam
 Fundabat puppim, prora quoque debita cura.
 Cui totos sese intentos finxere, scaphamque
 Demisere mari, qua soli euadere possent.
 Sed necdum egressis vigilans ad singula frandem
 Senserat hanc Paulus, retulitq; ad Centurionem
 Quantum presidij in sociis naualibus esset,

Quis sine vectores seruari posse negabat.
 Ille secat funem, pelago scapha fluctuat alto.
 Iamq; dies primo lucefcere cœperat ortu,
 Cum tam longa pius miserans ieiunia Paulus
 Vi victu reparent vires hortatur, & a quo
 Sint orans animo certos iubet ire salutis.
 Firmat & exemplo, grates laudesq; datori
 Ritè canens posuis epulis & vescitur ipse,
 Inuitatq; alios. Placuit pietasq; fiasq;
 Vescuntur pariter. Redit in præcordia sanguis.
 Vidisses numero (octonos ter deme) trecentos
 Iam saturas instare operi. Frumenta, penumq;ue,
 Et quidquid reliquum iactant, perduntq; volentes.
 Sed quam crediderant terram, iam Sole reiecta,
 Non tam terra fuit, sedesq; habitata colonis,
 Quam sinus atque ignota palus, pro litore curua
 Obiectans latera. Huc illi conuertere cursum
 Inuenti satagunt omnes, retinacula soluunt,
 Velaq; dant, non tota tamen, quâ ventus agebat.
 Ipse gubernaculo rector subit, arctaque laxat
 Vincula, liberior partes ut flectat in omnes,
 Sed frustra. Bimari scopulis impacta sub isthmo
 Hæsit, & à media diuisa est prora carina.
 Naufragium graue, sed grauius quod perdere miles
 Captiuos voluit ferro, ne euadere quisquam
 Posset, & inuidiam castos crimeng; subiret.
 Sed Paulum cupiens saluum Dux restitit acer,
 Qua pote quemque suam mandans curare salutem,
 Hos nando, hos tabulis, lacera aut per fragmina nauis.
 Parent, atque vna lati potiuntur arena,
 Incolumes magni precibusq; & munere Pauli.
 Optata at postquam fuerant tellure recepti,
 Scitari placuit Geniumq; situmq; locorum.
 Insula erat Melite, Siculo porrecta profundo
 Quâ tumidi aduersos fluctus tolluntur in Afros,

Hoc tunc naufragio felix. Manet inclita facti
 Gloria, cum Paulo occurrens gens Barbara, tantum
 Admirata virum, didicit miserescere, & eius,
 Et comitum sale tabentes dum recreat artus,
 Frigoraq; & pluuias struētis fugat ignibus auras.
 Arida quò Paulo sarmenta ferente, calorem
 Sensit in his latitans, dextramq; momordit inhaerens
 Vipera. Quo facto, rudis inconsultaq; turba
 Turgida lapsurum credens in pectora virus,
 Inuisum dixit Superis, homicida quod esset,
 Quem saluum ex undis letali bestia morsu
 Perderet, impune ut nequeunt peccare nocentes.
 Sed flammis illam cum mergeret integer ipse,
 Nil satis in laudes. Heroa Deumq; vocabant,
 Quem vis funesti non tangeret atra veneni.
 Vsq; eadeo semper varium & mutabile vulgus
 Ducitur ancipiti quò fert Fortuna tumultu.
 Nec Paulum tamen ista mouent, popularia temunt,
 Spes cui firma Deus, nec eo sine cetera cura.
 Forte loci princeps ibi praedia diues habebat
 Publius, & triduo miseros potinq; ciboque
 Fouerat. Hic factum diuinitus ut pater eius
 Febris, & diris vitæ discrimen adiret
 Torminibus. Casum lugebat filius hospes.
 Sed pretium hospitij soluens, precibusque manūque
 Imposita fugiens moribundo reddidit eunum
 Paulus, & aeterno sibi vtrumque adiunxit amore,
 Ac sacros docuit ritus, vitamq; beatam.
 Fama rei tectis reliquos exciuerat agros,
 Quos eadem, quamuis varios, medicina leuauit.
 Vnde honor auctori, sociisq; viatica latis.
 Iamque illos aliò calūmq; aurāq; vocabant,
 Cum Phariis opportune qua venerat oris
 Nautis, cui titulus gemino cum Castore Pollux,
 Vere nouo Italiam properans, suscepit & ipsos.

Proinde Syracusas ventis venire secundis.
 Tresq; ibi cunctati luces spumantia præter
 Litora, quâ Siculum Hesperio latus abscidit vnda,
 Reginum ad portum. Parua hic mora, flantibus Austris.
 Namq; Dicarchæas lux altera duxit ad arces.
 Inuentisq; aliquot dederant qui nomina Christo
 Fratribus, ex illo iam tunc ibi tempore noto
 Quo princeps Petrus cæli fulgentia signa
 Intulit in Latium, late loca Numine complens,
 His septem indulsit Paulus per mutua Soles
 Gaudia. Dein Romam petit. Præcesserat ut iam
 Fama viri, occurrunt plures, pars vsque Forum Appè
 Pars ad Aricinum collem, Tresq; inde tabernas.
 Quos ille aspiciens grates agit, et noua regna
 Agnoscens, fidensq; animi, peruenit ad Vibens.
 Hic vinctos alios castra ad prætoria duxit
 Centurio, ast vno tantum custode retentus
 Paulus, ad arbitrium lectis sociisq; domoq;
 Captiuus tamen, iniecta per crura catena.
 Opprobrio quam ne vertant, credantq; nocentem
 Primores vocat Isacidum, dein talia fatur.
 Quod Romam missus Solyms hæc vincula gesto,
 Non sceleri, o fratres, culpæ asscribitur ulli.
 Seruantem leges patriæ, moresq; parentum,
 Ut fontem tamen haud veriti sunt prendere nostri
 Me consanguinei, et Romanis tradere presum.
 Qui licet immunem cuperent dimittere, nullum
 Ob facinus vel supplicio, vel carcere dignum,
 Obstiterunt illi, ac tandem effecere molesti
 Cæsaris ut peterem me sistier ante tribunal.
 Sic factum. Nec defugio, defendere causam,
 Non inferre pedem, non accusare paratus.
 Crimen abest, res hoc in cardine vertitur omnis,
 De Duce venturo spem factam patribus olim
 Quod firmans, venisse aio, atque oracula vatam

Compleffe. Hac gentis certa est fiducia noſtra,
 Quam propter iuuat hanc vinctum me ferre catenam,
 Sperantem aeterna poſt hac noua gaudia vita.
 Dixerat, & contra ſic reſpondere vocati.
 Nil ad nos ſcriptum Solymis, neque nunciuſ ulluſ
 Adfuit aduorſum qui te tractata referret.
 Quod ſuper eſt, vltro cupimus ſpectare loquentem,
 Quas ſpes, quem doceas Chriſtum, quo cepta magiſtro
 Secta patet quantis ſit vbique exercita rixis.
 Dicta placent, nec res trahitur, datur hora locuſq;
 Conueniunt. Sedet ille, & primo lucis ab ortu
 Lucis ad occaſum nunc ſacra volumina Moſis,
 Nunc veterum recitans diuina oracula vatum,
 Deducit calo regem qui ſacula fundet
 Aurea, qui monitis animos caeleſtibus aptet,
 Condat & aeternum ſine vi, ſine milite regnum,
 Hunc eſſe oſtendens, quem teſtabatur, Ieſum.
 Sed non tam dociles quam par erat inuenit aurea.
 Credebant pauci, plures aſſerta negabant,
 Diuiſi ſtudiis ſua quemq; ut vota trahabant.
 Ipſe eadem expertuſ toties perq; Aſia regna,
 Et Graiũm populoſ quaſcunq; acceſſerat vrbeſ,
 Tunc tamen indoluit grauiuſ, quanto acriuſ illum
 Punctuſ amor patriæ, & Roma ſimul ardeor habenda.
 Cui laudi obſtabat, gens inuida, ſaua, maligna,
 Gens oblita ſua, atque aliena inimica quieti.
 Eſaia verbis igitur ſera pectora culpans,
 Celeſtem ad vocem ſurdiſ, ad lumina cecis
 Numiniſ offenſi inſtantem denunciat iram,
 Externiſ vero ſpem gentibuſ atque ſalutem.
 Hiſ actiſ, abeunt alij, manet ipſe locato
 Tutuſ in hoſpitio, dum ſe hiſ verteret annuſ,
 Nemine turbante, aut ſanctum impediante laborem,
 Aeterni praco regni, vitaq; beata.
 Romani clauum Imperij fax orbis habebat

Tunc Nero, sed necdum turpissimus, ante neccatas
 Cum matre uxores, cum praeceptore parentem
 Virtutum Thraseam. Nondum sua fata gemebat,
 Mæsta sub auriga, & citharædo Principe Roma,
 Sed mitem simulabat atrox, placidumq; cruentus,
 Impius, immanis iustum sanctumq; bonumq;
 Profuit hoc Paulo, neque enim custodia capta
 Dura nimis, tandemq; etiam permissus abire
 Quò vellet, rabido ceu præda elapsa leoni.
 Verùm ubi per plures abiens permanserit annos
 Incertum est. Poterat tanto non una beari
 Aduentante viro prouincia, siue cadentem
 Ad Solem (ut proavi voluere) Hispania diues,
 Seu latus Illyriæ, repetitaq; Græcia, & inde
 Quidquid ad Auroram lustrauerat ante rubentem.
 Ecquid enim, tantus quod non penetrauerit ardor?
 Sed postquam ventum ad summum, nil turpe Neroni,
 Non ipsam flammis vastare hostilibus Urbem,
 Quas meruitq; nocens in fontibus addere pœnas;
 (Vnde in Christiadas tantus furor) ab modo natum
 Perdere ne posset feritas tam Barbara nomen,
 (Præcipue magicis cum pectora versa susurris
 Tunc iterum quateret Simon, supremaq; fata
 Instarent Solymis, illam cingentibus armis
 Romulidum, & penitus delere parantibus urbem)
 Eximia virtute Duces, hic Solis ab ortu,
 Alter ab occasu, diuinitus agmine iuncto
 Auxilio venere suis. Non ira Neronis,
 Non contrà valere doli impostoris & artes.
 Quem cum Dedaleo malus in sublime volatus
 Raptaret Genius, populusq; immane fremendo
 Crederet esse Deum, Petri prece ab aëre traditus
 Decidit, & saxo perfregit crura cruento.
 Non tulit hoc Caesar, Magicen quo vanior esset,
 Hoc studio maiore colens, umbrasq; laceffens,

At verum fugiens. Sed nec te Paule ferebat
 Infestum viuis, rigida virtutis alumnum,
 Quam non sis veritus laudare, & ferre per ora
 Principis insani. Qui nil moderabile cernens,
 Coniunctos animis vt mors quoque iungeret ipsa
 Tadia post longasq; moras plagasq; nefandas
 Hunc gladio feriens, illum seua in cruce figens,
 Vno eodemq; die vita spoliauit vtrumque,
 Felices, miser ipse miser, quem iusta manebant
 Viuentem ac fundum pro tot, tam immanibus ausis
 Supplicia, atque omni testatum dedecus euo.
 At vos atherei proceres, faustissima cali
 Sidera in hoc pelagi non eluctabilis estu,
 (Per quos Roma potens celso caput aequat Olympo,
 Iuraq; dat populis, & religionis auita
 Vincula perpetuo necit coeuntia nodo,
 Aduersus Stygy flammantia tela tyranni
 Tuta magis circum quam si illam adamantina cingant
 Moenia) quò pietas, quò vis impellit amoris,
 Commissum vestra Christo sub Principe cura
 Romanum seruate gregem, seruate magistrat,
 Hunc primum, inde aliis qui proficientur in annis,
 Dum simul vno omnes circumuallemur ouili.

LÆVINI TORRENTII
DE BELLO TVRCICO

AD M. ANTONIVM BOBBAM,

CARDINALEM, LIBER.

V M grauis *Aetolos* per *storea rura colonos*
Neglecta (vt *perhibent*) *affligeret ira Diana,*
Terribili immisso siluis horrentibus apro,
Qui stanas late segetes, herbasq; virentes,
Palladasq; oleas, & Bacchi mivnera vites
Indomito saeuus rostro afflatuq; tremendo
Erueret, diramq; famem pestemq; moueret,
Quamuis tunc Calydon fortem Meleagron habebat,
Nec tantis opus auxilium quibus vna periret
Bellua, & insidiis & duro obnoxia ferro,
Accurrit tamen Argium delecta inuentus
Eterna ingenti succensa cupidine laudis,
Si qua forte malum patriis auferre daretur
Finibus, & tutis concredere semina campis,
Grandiaq; assuetas stipare per horrea messes.
Sic etiam Emonio stabat cum litore puppis
Prima peregrinas visura per aquora terras,
Aesoniden quanquam fato Phryxea manebant
Vellera peruigili primum rapienda Draconi,
Non ideo numero minus accessere frequenti,
Nec veriti summis socios se adiungere rebus
Prastantes Minye, tot Achaee robora pubis,
Parte aliqua insignem cupidi contingere palmam,
Nam priscis solenne viris quos lata iulerunt
Sacula caelesti genitos a semine Diuum,
Perfidiam ulcisci scelerum, portenta domare,
Parcere non vlli praecleara ob facta labori,
Nec tantum titulis quantum virtute praire,
Scilicet vt dulcem meritis extendere famam

S. S.

Possenz.

Possent, & patrio tandem succedere cala.
 Hinc gemini, quorum felicia sidera nautis,
 Tyndarida, hinc Nysa descendens vertice Iacchus,
 Et qui semivirum per Dadala tecta iuencum
 Extendit victor Theseus, hinc gloria vatum
 Alcides, cuius notum super aethera nomen.
 Aonia aeterno sacrarunt carmine Musa.
 Quid tamen aut apros, aut vasto corpore tauros,
 Acripedem aut ceruicem fulgentem cornibus aureis,
 Quid Nemea horrendum gelida sub rupe leonem,
 Aut Lerna obscenis strauisse paludibus Hydram,
 Tot tumidam collis, & tot rabida ora mouentem,
 Ora semel praecisa modis crescentia miris,
 Humano tantum generi (si vera fatemur)
 Profuit? Angustus conclusa finibus illa
 Delitueret fera, stragem nisi laesa nec ullam
 Fra dedit. Redeant licet, & glomerentur in unum
 Omnia quae Grauis narrantur mille Camenis
 Heroum cecidisse manu tellure, vel undis
 Prodigia, Infernos etiam terrentia Manes,
 Non ideo egregias bello vastarier vrbes,
 Excindi ferro muros, sedesq; sacratas
 Eueri flammis, manare aut sanguine riuos,
 Fœdaq; captiuas raptari ad supra puellas
 Aspiciet quacunque erit illecebrabilis aetas,
 Sed melior nostra. nam quid non antè malorum
 Perpeffi sumus ab miseris? At peiora supersunt,
 Si non consiliis, si non communibus armis
 In ferrum summis adnixa viribus omnes
 Pronatis, pro coniugibus, carisq; propinquis,
 Et patria, & dolci pro libertate ruamus.
 Nec verò verbis opus iritare dolorem,
 Atque animo stimulos vel subdere calcar honesto.
 Non ignota queror, nec quae vaga fama per orbem
 Sparsere inuicertis implens rumoribus aures,

Sed fidis subiectis oculis. nam cernimus eheu
 Cernimus Ismary seruantem claustra profundis,
 Quâ ferus obstructis immugit Bosphorus undis,
 Europamq; Asiamq; breuis determinat aestus,
 Funestis saeuum imperiis armuq; tyrannum
 (Quo nullum in terris magis execrabile monstrum)
 Non medio quosdam è populo per saua necantem
 Tormenta, vt Siculis olim qui scepra tenebant
 Finibus, ast ipsos cogentem in praelia reges
 Nunc hos, nunc illos, suasit quos dira libido
 Foederibus ruptis, non more, aut legibus ullis,
 Audaci superare manu, semperq; recentes
 Ducere non iusto partos sibi Marte triumphos,
 At gemere atque infanda pati ludibria victos.
 Et cessamus adhuc, neque nos exempla mouebunt,
 Prisca virum? Claris sunt nunc quoque pramiam factis,
 Virtutemq; rependit honos. Quem morte pacisci
 Quis dubitet qui se mortali sorte creatum
 Cogitat, atque aliam sperat post funera vitam?
 Quod si nec virtus, nec honos, nec gloria segnes
 Excitat, at somnum tam saua incendia rumpant,
 Jam nostros raptura Lares dum sumere vires
 Vulcanum, & flamma patimur vastare sequaci
 Proxima quaque. Suo qua si defensa fuissent
 Auxilio, obiecta poterat tunc mole teneri
 Qui nunc immensis spaciis per saxa, per undas
 Fertur, & excussis exultat victor habenis,
 Oppida tot starent, populiq; & regna manerent,
 Iusta peregrino feruerent bella sub axe,
 Nec verò hunc nostrum quateret Mars impius orbem,
 Nostra nec ad tales venissent secula ludus.
 Nam modò qui tantis opibus consurgit in astra
 Turca ferox, adeò & mortalia despicit arma
 Improbus, vt magnis ausit concurrere Diuis,
 Quorum nec cultu, nec numine tangitur ullo,

CUM

Cum primùm egressus filius & montibus altis
 Florentes Asia campos vrbesq; petiuit
 Maimetis noua scita ferens mentitaq; sacra,
 Si nostris iam tum proauis mens vlla fuisset,
 Si quis amor patria, si qua in commune voluntas,
 Conatu non difficili, discrimine nullo
 Infandam extruxerent ipso cum nomine gentem.
 Que molles inter populos impune vagata,
 Meandri quos vnda rigat, quos vnda Caystri,
 Pactolusq; fluens auro, nec parcior Hermus,
 Xanthusq; & Simois, magna notissima Troia
 Flumina, iam toties duris exercita factis,
 Vt tandem ad rapidum peruenerat Hellespontum.
 Bithynosq; obsedit agros, opulentaq; regna,
 Tunc quoque quis terra, aut crudo de robore natos
 (Vsque adeo obscura ducunt primordia fama)
 Tot grauidam imperiis, opibusq; armisq; potentem
 Crederet ausuros infesto inuadere bello
 Europam? Inuasere tamen. Discordia tetra,
 Qualis ex hoc nostro furit implacabilis aeo,
 Que Romana graui conuelleret sacra per orbem
 Dissidio, ex forti Latio disungere Graios,
 Et potuit Graios civili accingere ferro,
 Stravit iter, ventisq; impleuit vela secundis,
 Et dedit optata tutos consistere arena.
 Ex illo iratis coeperunt omnia Diuis
 In peius ruere, & magno labefacta tumultu
 Funditus ingentem trahere inclinata ruinam.
 Ipse cruentato vectus per cerula curru
 Mars pater, Iliariis violens qui presidet aruis,
 Et rigidam lustrat Rhodopen, Aemumq; niualetum.
 Horrida mortifera vibrans hastilia dextra,
 Imbellem exosus luxum fœdamq; suorum
 Desidiâ hostilem duxit trans equora classem.
 Nec Bellona noxæ comitem se adiungere genti

Erubuit, cui sola fides, cui Numen in armis,
 Et semper cades, semper sunt proelia cura.
 Threiciis igitur transmissi finibus, ut iam
 Dira sub Arctoo feritas accreuerat axe,
 Tam quibus auxilium quam quos contra arma ferebant,
 Ceu lupus aduersis luctantes cornibus hados,
 Proruerunt pariter, nec passi exurgeret victos.
 Atque ita perfidia merces quam prospicit equor
 Aduersis pulsata Notis, quam surgit ad Arcton,
 Et petit Occasus, & Eoos tendit ad Enros
 Thraca ferox, auidis cesserunt omnia Turcis.
 Sola superfuerat regnis exuta propinquis
 Vrbs tanti caput imperij, tot feta triumphis,
 Et maestos tellure oculos demissa tenebat,
 Ardua ceu duris detonsa securibus ilex,
 Qua prius umbroso consurgens vertice in aurat,
 Et salua decus, & teneris gratissima Nymphis,
 Nunc scabro informis trunco, nec amabilis ulli,
 Luget, & inuisum rursus timet anxia ferrum,
 Funereis arsurum rogis, arsurum caminis.
 Sed tamen ipsa sua stans vi nec tempore paruo,
 Nec paruis opibus potuit conuulsa moueri.
 At lassata malis, dum terra obsessa mariq;
 Clauditur, assiduos ultra non pertulit ictus.
 Post tantas igitur strages & maesta suorum
 Funera, dum nulli cura est succurrere fessis,
 Arx illa imperij veteris, non altera tantum
 Roma, sed & Roma quondam post busta superstes,
 Qua salua Europe poterat quoque salua videri,
 Deserta, indefensa, & cur non prodita; tandem
 Concidit, & magnum sonitu perterruit orbem.
 Nec verò accensum passus languescere Martem
 Victor onans, Macedum populos, regnataq; magna
 Arua duci, Baetris qui firmidatus & Indis
 Optabat nasci plures quas vinceret orbis,

Occasus

Occupat, atque eodem cursu mox Thessala vastat
 Rura, nec Aacidae nutrici parcat Achilles,
 Nec timet infames Latia bis clade Philippos,
 Aut sauos horret Lapithas, gentemq³ bifurmem
 Centauros, Dolopesq³, & duri Martis alumnos
 Myrmidones. Cedunt ferro Peneia Tempe,
 Tempe qua Elysiis poterant contendere campis,
 Sperchiusq³, & gramineis latissima ripis
 Flumina frondosas inter labentia silvas.
 Cedit & Euenus, potat quem pinguis Acarnan,
 Et pota Aetoli cedunt Acheloides vnde.
 Vincitur Epeirus, nec tuta est Illyris ora.
 Cuncta quidem magnis iam pridem impulsâ procellis,
 Cum nihil intactum, nil linqueret asper inausum
 Barbarus infesto tentans fortissima ferro
 (Sed tamen aduersos nonnunquam pertulit ictus,
 Nunc Venetum expertus vires, nunc quantus in armis
 Sarmata, & aratam quatiens grauis Hungarus hastam)
 Sed Byzantina postquam confederat arce
 Imperij rapiens fasces nomenq³ superbum,
 Non instar praedonis & huc grassatur & illuc,
 Sed sua iam nunc esse ratus terraq³ mariq³,
 Omnia quâ magnum lustrat Sol aureus orbem,
 Italiam primum, Italiam sibi poscere demens
 Destinat, & magna penetrare palatia Roma.
 Nec via difficilis portus si classe teneret
 Chaonios, breuis vnde Italas fert cursus ad oras.
 Huc igitur magna contendens mole ruebat
 Fulmen vti, aut atro collectus turbine ventus.
 Exortus sed enim terris nouus vltior Achilles,
 Qui nullo minor Aacidum tunc forte Molossis
 Imperitans, Pyrrhi veteris certissimus heres,
 Non tantum patriis arcebat finibus hostem,
 Sed victum toties adeo perterruit, ut, si
 Talem Parca virum plures seruasset in annos,

Vindis

Viuida vel virtus sociis adiuta fuisset
 Auxiliis, ultra Tanaim gelidosq; fugasset
 Sauromatas, quem nunc patimur tot foeda patrantem
 Flagitia, & dum iura negat sibi nata suisq;
 Miscentem rabido funda atque infanda furore.
 Ille sed ante diem fatis concessit iniquis,
 Rumpere nec nostros queat vlla iniuria somnos.
 Sic victa Epeirus, caso velut Hectore Trois,
 Sic victi Illyrij, victi cessere Liburni.
 Nec mora, peruolitant celeres vada falsa carinae,
 Letus & Ausonia potitur serus hospes arena.
 Cunctaq; se vicisse putans, quâ certa parebat
 Iam via, congestis spoliis pradaq; recenti,
 Ac bene munita quam vi modo ceperat vrbe,
 Navigat, & quotuta magis ferat equore classis,
 Quâ maris Ionij tolluntur ad aethera fluctus,
 Leucatham expugnat, mox & tua Cephale regna.
 Neritos hinc, nemorumque ingis perit alta Zacynthos,
 Et quid non aliud? Sed quis mihi Gracia dignis
 Deploret tua fata modis? quis tristia dicat
 Funera, & exhaustos aduerso Marte labores?
 Non ego foedatis casorum sanguine cappis
 Tot fortes cecidisse viros hostilibus armis
 Conqueror, (Hand dubia debentur corpora morti,
 Quam qui pro patria subiit post busta superstes
 Viuit, & aeternum famam transfundit in animum)
 Tot vero ingentes versas à sedibus vrbes,
 Tot moles tantorum operum, tot templa, tot aras,
 Quis non indignis animis ferat? Edere versu
 Singula difficile est. Ipsa periistis Athene.
 Quae quanta extiterit clades narrare volenti
 Lingua cadit. quid enim superest nisi fabula tantum,
 Et cinis, & sparsa per inhospita tesqua fauilla?
 O Diuum domus, o genitrix secunda virorum,
 Beta armis, seta ingenis, nec moribus aureis

Quam

Quàm belli virtute minor, quis culmine tanto
 Deiectam aspiciens lacrymis non impleat ora?
 Tùne illa (ut perhibent) calogratiſſima tellus,
 Tùne illa æternis, Diis nempe auctõribus ipſis,
 Fundata auſpiciis, populos vt iura per omnes
 Equa dares, ſem nutum ſeruare tyranni
 Cogeris, & quæcunq; animo veſana libido
 Extuderit fera iuſſa pati? Ciuilibus olim
 Imperiis cum Roma potens te rexit amico
 Senſiſti victorem animo, viciffe videri
 Vt poſſes. Adeò manſueta & libera iura.
 Quæ nunc nulla manent. Miſera ſeruire neceſſe eſt,
 Aut domino mandante mori. Prò dedecus ingens!
 Tortor è mne manes potius quàm corripis arma?
 Rumpe iugum. Res pulchra mori conſtanter in armis.
 Tu verò ante alias fortunatiſſima terras,
 Quæ tantos inter fluctus rerumq; procellas
 Manſiſti incolumis nimium Diis uſa ſecundis,
 Italia, ò ingens mundi decus, optima ſemper
 Conſiliis ſeu bella ſorent, ſeu fœdera cura.
 Aſpice quàm duris luctetur Græcia fatiſ,
 Aſpice te quantis nunc efferus ille laceſſat
 Viribus. Audendum eſt contra Metuentibus inſtat
 Improbus, audacem fugiens inglorius hoſtem,
 Cen lupus inſidias ſepto nocturnus ouili
 Cum ſtruit, at paſtor vigilans, & odora canum vit
 Arma parant, fugit ille, licet rabida ora fatiget
 Dura famas. Adeò tarda atque ignobilis ira eſt.
 Ne tamen audendo quidquam temeraria pecces,
 Antè animo perpende tuo quo robore certes
 Ipſa, quid expectes alios, an ſigna parati
 Iungere quos uſdem inuoluant incendia flammis.
 Magna quidem per te cum res Romanus habebat,
 Sed nunc tuta magis, minus atque obnoxia tetra
 Inuidia, poſtquam Latius qui præſidet aruis

Vitis

Vittis & sacra redimitus tempora mitra,
 Nec sanus bello, sed religione verendus,
 Et pater, & custos, & magni Numinis instar,
 Fœderibus iungit populos, terrasq; per omnes
 Christiadum pia sacra ferens communibus aris
 Conciliatq; animos, & obortas temperat iras.
 Illi nempe salus, illi tua commoda cura.
 Ille videns quantis Itala res surgere possent
 Viribus æterni si fœderis auctor viramque
 Jungeret Hesperiam, Venetisq; accederet ultor
 Hispanus longo bellorum exercitus usu,
 Magnanimum blando pius impulit ore Philippum
 Non tantum Ausonia & Sicula tellure repostas
 Ut conferret opes, sed quantum Hispania dives
 Possidet Herculeas quâ tenditur vsque columnas,
 Armaq; & aratas ingenti mole triremes,
 Denique se, fratremq; suum, gentemq;, domumq;
 Communi offerret bello. Quis tanta recuset
 Auspicia, hortantesq; sequi in prœlia Diuos?
 Vidimus ut duro vix eluctata duello,
 Tortilis induceto coluber velut ictus aratro,
 Vrbis Venetum, Hadriaci quondam regina profundi,
 Nunc sauo ab impar hosti. Qui victor opimam
 Cum iam vastasset Cyprum, Cypro addere Cretam,
 Scilicet & Crete Corcyram, & plura parabat
 Regna. Sed indignos postquam miserata labores
 Pontificis summi pietas, & fida Philippi
 Dextera communi sese obiecere periculo,
 En aliam rerum faciem. Modo victor ubique,
 Victus abit. Summo qua terruit æthere Diuos,
 Nereaq;, atque imo latitantes æquore Nymphas,
 Ionio in magno disiecta atque obruta classis
 Aut flamma, aut periit ferro, aut seruata triumpho est.
 Tot fortes cecidere duces, tot mersa sub undis
 Corpora magna virum, argentiq;, auriq; talenta.

T

Et

Et dubitamus adhuc nos huic committere victo
 Accisis iam nunc opibus, quem vicimus ante
 Integris? Repetent fontes, conuersaq; retro
 Flumina circumagent mirantibus agmina ripis,
 Si campis vnquam nos debellabit apertis
 Donec salua manent nobis hæc fœdera, & vnâ
 Preferimus iunctis fulgentia signa manipulis.
 Non ea vis animo. Nostra illum ignauia fecit
 Audentem, & sociis quod non bene fidimus armis.
 Nunc tempus mutare vices, & sumere iustas
 Insonti toties fuso pro sanguine pœnas.
 Sed quia magnanimi cunctis mens nota Philippi,
 Votaq; periuram bello disperdere gentem,
 Presentes illi poscam per carmina Diuos,
 Et precibus iungam lacrymas, nec morte pacisci
 Desugiam ut versis pereat res Barbara fatis.
 Tu verò Hadriaci claustris vrbs addita ponti,
 Vosq; Antenoreo geniti de sanguine ciues
 Hæc versatè animis. Inuet esse Antenore natos,
 Qui capta (ut perhibent) post diruta mœnia Troia
 Euganeis olim consedit finibus exul
 Nobilis, & Phrygia pars non postrema ruine.
 Sed quoniam pacem mediis hic miscuit armis,
 Sollicitus non qua se mole opponeret hosti,
 Sed qua pugnaces euaderet arte Pelasgos,
 Nolim hæc vos exempla sequi. Sint libera semper
 Consilia ante tubam num pax, num bella gerenda,
 Postquam bella placent, iamq; horida cornua rancio
 Cum lituis audita sono, tunc tunc inuet arma
 Arma sequi, sua cuique salus consistat in armis,
 Tunc gladios vibrare, grani tunc spicula dextra
 Cura sit. Aduerso miles qui pectore Martem
 Concitat, ut res cunque cadat, viuens nec egebit
 Laudis, & extento moriens celebrabitur auro.
 Ergo agite, & placido mecum hæc perpendite vultu.

Principiu

Principio cum vos Selymi violentia adegit
 Concertare manu potius quam linquere Cypri
 Regna, licet tuius non sat bene parta decoris,
 Collaudata quidem virinus, sed quis tamen auctor
 Tantopere imparibus suavit concurrere telis?
 Consilio freti vestro desueta sinuq;
 Oblita monistis raptam penetrabilibus arma,
 Et viduat a suis naualia puppibus alto
 Immisere fretum notam nullo equore classem.
 Nam si qua externas abies prius attigit oras,
 Mutandas pelago merces, non bella gererbar,
 Diuitias domino, non allatura triumphos.
 Sed quo lenta quies plures absumpserat annos,
 Hoc magis exarsit rapidi noua gloria Martis.
 Denique non alio certatum tempore tantis
 Est opibus. Ferro ceu secta renascitur Hydra,
 Afflicta creuere ipso in certamine vires,
 Nec frangi potuere animi, nec cedere victi.
 An repetam illius pulcherrima facta diei
 Quo nunquam Ausonia illuxit felicior ora,
 Et quem qui vestra natalem dixerit urbis
 Et mecum facit, & rectum Ioue iudicat equos?
 Usque adeo exanguis iam penè reliquerat artus
 Spiritus, & tenues se vita remorat in auras.
 O quanta accessit Veneta tunc gloria genti!
 Sed multo fatius fuerat non vincere quam nunc
 Victores medio tam foede abistere bello.
 Scilicet aduersis fortes res inde secunda
 Mutatos quatient, & erit victoria fraudi.
 Si quantis animis prostratum vicimus hostem,
 Iunisset parili virtute incumbere victo,
 Libera sub nostris ageret nunc Gracia signis,
 Et nemora incolerent reduces Parnassia Musæ.
 Sub iuga venisset Rhodope, venisset & Amnis,
 Fluminaq; Orptheo quondam sistentia cantu.

Nec tam sublimi se vertice tolleret Ister,
 Et trepida ostriferi turbarent litora Ponti.
 Quod tamen interea perit periisse sinamus,
 Dum stimulos animo subdat pudor, iraq; segnes
 Excitet, & magna rursus vi mittat in hostem.
 Quem sic cunctando patimur modo cruda mederi
 Vulnera, ceu positus serpens nouus exilit annis,
 Vtrò aderit multo repetens cum sanguine pœnas.
 Nec verò hic exors damni, aut illa sus abibit
 Qui nunc dissimulet, iurataq; fœdera fallat
 Improbis, aut Geticis addat se transfuga castris.
 Vnà odere omnes, timidos magis, horrida semper
 Amplexi imperia, & metuentes parcere Turca.
 Postquam igitur sumptis posita est spes omnis in armis,
 Duremus. Meritam referet constantia laudem.
 Tuq; adeò sancti decus immortale Senatus,
 Piereis olim docuit quem Pallas in antris
 Et sapere, & magnas res magno condere versu,
 Bobba pater venerande, huius mihi carminis auctor,
 Purpureas inter vittas crinemq; decorum
 Hanc sine sacrato tibi vertice serpere laurum,
 Et mecum vnanimes compelle in prœlia reges.
 Tu maris Ionij tuta vada salsa carina
 Peruolitans pulsos iterum toto equore Turcas,
 Disiectaq; canes classes, atque obruta ponto
 Corpora. Dein Libycas seu te fert cursus ad oras,
 Seu pingues Asia campos, victricia latè
 Signa per ignotas facies effulgere gentes,
 Dum Solymos venias Galileaq; letus ad arua,
 Atque illo tandem statuas in monte tropæum.
 Quem Deus humano latitans sub corpore summi
 Supplicij esse locum voluit cum morte subacta
 Aeternum humano generi reseravit Olympum.
 Ipse ego ceu magna quondam subuecta triremi
 Cymba ferar, casus & te comitabor in omnes.

293

LÆVINI TORRENTII
DE IOHANNE AVSTRIACO
LIBER SINGVLARIS,

AD ANTONIVM PERENOTTVM, CARDI-
nalem Granuellanum, regni Neapolitani
Proregem.

Q Vos tenui magna de re subtemine versus
Dum vacat Ausoniæ duximus arte lyræ,
Antoni Perenotte tuo miscere labori
Ne pigeat. Noti dona clientis habes.
Sape graues blando minuuntur carmine curæ,
Et iuuat hanc duris addere rebus opem,
Nec quisquam Aonidum cultos turbatus in hortos
Digreditur qui non lætior inde redit.
Hos tibi Parthenope pandit felicibus aruis.
Sed tamen & Belgæ quo capiaris habent.
En ferimus flores inscriptos nomina Regum.
Aptior his capiti nulla corona tuo.
Carolus hos inter gemina cum prole (Nec æstas
Aut grauis hiberni frigoris aura nocet)
Semper honorato spirat de vertice nectar,
Semper & ambrosius fulget ab ore decor.
Sponte tuos cupiunt tactus, tua nomina poscunt,
Et gaudent titulis inseruisse suis.
Fortunate nimis, cuius pulcherrima virtus
Pulchrior est tantis accumulata bonis.
Te sine nil magnum mens inchoat alia Philippi,
Te sine nec Turcas vicerit Austriades.

T 3

IN

IN
IOHANNIS AVSTRIACI
NAVALEM DE TURCIS
VICTORIAM.

ILECTA celo (Quis bonus abnuat?)
Dilecta celo est Austriadum domus.
Hunc Caroli praecleara virtus,
Hunc meruit pietas amorem.
Quanto me maior viribus exitit,
Tanto minorem se superis gerens
Dum templa, dum propugnat aras,
Et veterum pia sacra patrum,
Forti nec audet fidere dextera
Quodcunque Christi religio vetat,
Succreuit usque atque usque, summa
Vertice dum feriens Olympum
Aequavit astris imperium. Suo
Quod inde nato tradidit, ac Deo
Se mancipans, curisq; solvens,
Composita placidus quiete
Qua deerat auro summa fugacibus
Explevit annis. Nunc Superum choros
Lustrans, & insigni corona,
Purpureoq; nitens amictu,
Heroes inter laudibus inclitos
Alto recumbit conspicuus toro,
Gaudetq; non longo labore
Perpetuos adisse honores.
At cetera expers sollicitudinis,
Unum efficiaci prosequitur precor,
Ut Numinis quem sensit ipse
Sentiat & soboles favorem.
Nec vota fallunt. Hoc toties tibi
Philippe certa perspicitur fide.

Nam quidquid aut pace inchoaris,
 Aut validis animosus armis,
 Desideratum ducit ad exitum
 Ille ille vindex Austriadum Deus,
 Tibi undique, ut quondam parenti,
 Concilians decus atque famam.
 Nec fratris impar est Genius, tuis
 Qui nuper vrgens auspiciis feros
 Sic contudit, sic fregit hostes,
 Threicia ut dominator ora,
 Byzantis arces imperio tenens,
 Arctisq; Ponti faucibus incubans,
 Nilumque, Jordanemque, & omnem
 Vna Asiam cohibens catena,
 Duroq; Graios seruitio premens,
 Atque hinc Molossos, hinc Nomadas trahens,
 Immensa & atrax classe utrique
 Hesperia minitans ruinam,
 Nulla antè vi, nulla arte domabilis,
 Nunc ipse sese contrahat, ac sibi
 Suisq; diffidat stupendo
 Nominis Austriaci pauore.
 Vastata Cyprus, (prò dolor!) & graui
 Hac clade pridem qua Venetum fuit
 Libata iam virtus cruenti
 Huc animum impulerant tyranni,
 Huc Barbarorum pectora militum,
 Ut, ipse contra si steterit Deus,
 Deumque, caelestesq; senis
 Appeterent acies sagittis.
 Humana quo non proruit impotens
 Natura, veri nescia? Sed magis
 Quo creuerit, maiore praeceptis
 Fertur in exitium tumultu.
 Ergo illa nostris ebria cladibus

T 4

Deprensa

Deprensa classis Dulichio in mari,
 Quâ callido regnata Ulyssi
 Saxa graui quatit unda ponto,
 Quid Christiani gratia nominis
 Viresq; possint obruta fluctibus
 Mox sensit, & consumpta flammis,
 Et rigido lacerata ferro.
 Tuti antiè noto constiterant sinu,
 Naupactum, & vrbes inter Achaicas.
 Rapti sed inde ardore pugna
 Cum ruerent stimulante prada,
 Prensus sub altis cœu stabulis lupi
 Quæ structa nobis pertulerunt mala,
 Lugentq; victi. Nos opimum
 Incolumes canimus triumphum,
 Quo nullus umquam pulchrior. Actius
 Non hoc Apollo, non Salamis neget,
 Incesta quanquam Ægyptus illic,
 Hic tumidi periere Perse.
 Par causa victis, ut malè sit malis.
 Sed Turca quanto senior omnibus,
 Hoc illius maiore plausu
 Vincitur obruiturq; fastus.
 En vasta nigro quot fluitant mari
 Permixta rebus corpora. Stat stupens
 Euenus, attollitq; ripis
 Attonitas Achelous undas.
 At monte doctis virginibus sacro
 Ganisa Phociis cedere Barbaros,
 Crucesq; victrices per vdos
 Ionij volitare campos,
 Dat signa dempti Graiugenis ingi,
 Desuetaq; ardens pectora suscitât,
 Themingq;, Cyrrheumq; vatem,
 Et reuoces monet esse Musas.

Saluete magni quos veneror Duces
 Sudore & atro sanguine sordidos,
 Saluete, per quos parata nuper
 Perpetua monumenta fama.
 Non ora centum, non totidem satis
 Sint pleetra vestris laudibus. Et tamen
 Vrsine, teq; iugens Columna,
 Romulea duo lumina urbis,
 Canamq; bello quos Melite viros
 Enutrit audax cedere nescios.
 Tricena nacti quisque colla,
 Obiicerent patriae periculis.
 Nec te silebo te Ligurum decus,
 Ductorq; praestans, Oriadum genus.
 Innecte rostratam merenti
 Tu quoque nunc capiti coronam.
 Maiore sed me proripit impetu
 Vrbs Hadriana condita quae sinis
 Sic Italas illustrat oras
 Virutilum vaga Luna caelum.
 Hec causa belli. Hanc male perditam
 Immanis optat dum Selymus, piuum
 Pertraxit in partes Philippum,
 Et Venetis sociavit armis.
 Innata virtus omnia perpeti
 Quam turpe manult opprobrium, neque
 Mors dura cum post mortem honesti
 Laus pretium sequitur laboris.
 Mori parata, aut vincere pertinax
 Incumbit hosti Antenoridum manus.
 Dumq; huc & huc se vertit ardens,
 Praevalidis agitata remis,
 O illa quantis horrida cladibus
 Est vltima Cyprum, sed dubio die
 Sub Marte, nec paucis suorum, &

T 5

Barbarico

Barbarico simul interempto!

Qui sauo anhelans vulnere cum fugam
Sentiret hostis, Nunc morior lubens
Nunc inquit, & cum voce vitam
Ob patria posuit salutem.

Nec fatum amici, aut te Veneri tua
Tardavit eras. Fortior emicas,
Mixtaq; per cades ruenti
Austriada mediasq; flammis
Accurris acri viuidus impetu,

Palmanq; firmas. O procerum decus,
O prouida cui mente Nestor
Cederet, atque animis Achilles,

Te fata seruent Austriada tuo,
Tu numq; seruent Austriaden tibi.

Quiq; inclita virtute casis
Ismarij ducibus tyranni

Opima feris nunc spolia, & simul
Incensa prater mersaq; fluctibus
Tot signa, & exatas triremes
Eximio trahitis triumpho,

Trahetis iidem curribus aureis

Regem ipsum, & atro gurgite Bosporum.

Nec fallor. En iam turbat Ister

Horribilem trepidans ruinam.

At o paterno qui Latium tenes

Romamq; regna Maxime Pontifex,

Quem lege sacrata per omnem

Christicola veneramur orbem,

(Res nulla fausta cum scelerum Deus

Succenset ultor desinit exitu)

Tu flectere & placare blandis

Vsque Deum precibus memento.

Non pauca praestas militia, sacri

Consortisq; & auctor foederis, at piis.

Vis maior in votis & aris.
O hominum pater atque custos,
Extenta celo brachia dum feres,
Vates ut olim corniger, arduus
Parebit aether, & capessent
Vnanimes tua iussa venti.

Ad eundem Iohannem Austriacum, Belgij
 gubernatorem.

PROCVL Typhoëus, & validus Mimas,
 Gygesq³, & omnis Terrigenum cohors,
 Vastoq³ regnator Cycloporum
 Cede madens Polyphemus antro.
 Quis namque credat corporis vnus
 Horrenda centum brachia? quis feros
 Vultus, & indigesta membra
 Anguineis couisse plantis,
 Aut inquietis horrida fluctibus
 Sulcata siccis tota humeris freta,
 Ossamq³, frondosumq³ magno
 Pelion impositos Olympo?
 Abite nuge. Non alios ego
 Nom Gigantes quam malè qui suis,
 Vtcunque res sic pascit, vfi
 Viribus in populum innocentem
 Scire gaudent quo libuit modo,
 Et sine tectis insidiis agunt,
 Seu Marte grassantes aperto
 Ius rabidis statuunt in armis,
 Non antè cæptis abstiterit furor,
 Ah quàm ruina perculerint graui
 Quemcunque confectantur, atrox
 Vi teneram accipiter columbam.
 His Terra mater, nil sapiant enims

Caeste,

Celeste, nullusq; est animo locus
 Quem possident infanda ventris
 Prolunies ferus ac Cupido.
 Præda paratas semper habent manus,
 Intenta semper lumina. Nec furor
 His vnus, at quocunq; vertas,
 Tot scelerum facies & artes
 Circum innocens conglomerant caput,
 Vt nec triformis corpore Cerberi,
 Nec tristium plures inerrent
 Crinibus Eumenidum colubri.
 Non tutus imo qui latitet mari,
 Non tutus is qui montibus asperis.
 Vix ignei porta alta celi
 Incolumes habitura Diuos,
 Ni fulminator Iuppiter impia
 Ausos corusca deiiciat manu,
 Ac victor æternis fatiget
 Supplicis etiam sub Orco.
 Sed quod ferebant auxilium patris
 Inuidus olim Liber & Hercules,
 De matre mortali, sed ambo
 Tunc numeros meriti Deorum,
 Idus Philippo, qui similis Ioui
 Tot efferarum Barbara gentium
 Conata, monstrosaq; vires
 Auspiciis superat secundis,
 Nunc lane præstas. Ille Dei metus,
 Cui vera virtus, & pietas comes,
 Arasq; Cælestumq; cultus
 Ætheria veluti sagitta
 Tutatur ardens, tu gladium quatis
 Hastamq;, tu mortalia comparas
 Bellator indefessus arma. O
 Herculeo bene innecta nodo

Calumq; terramque. Hoc solidum decus,
 Hac summa belli gloria, cum Deus
 Castrensia inter signa fulget,
 Et ratio regit equa dextram.

En en probrosa precipites fuga
 In damna certumq; exitum ruunt,
 Urgetq; turbatos aperta
 Sacrilegos grane Numen ira.

Confide. Quid non efficiat piis
 Qui fretus armis iustitiam fouet?
 Hanc usque serua. Nil quod aequè
 Monstra, nouosq; domet Gigantes.

In Iohannis Austriaci mortem.

LAVS magna magnis debita. Quis tuas
 Speret canendo ò Austriadum decus
 Equare virtutes? Sed olim
 Vi cecini pia gratus arma,
 Cum victor vdos Ionij sinus
 Fuso inquinatos sanguine Barbaro
 Emensus eternum tulisti
 Thracibus à domitis triumphum;
 Sic magna adanctum nuper adorea,
 Dum prisca nobis restituis sacra,
 Diuinumq; calcatos honores,
 Fratris & imperium Philippi,
 Laudare fausto cum aggrederer pede,
 Dicturus acri praelia dextera
 Pugnata Gimblaci sub aliis
 Turribus, ac reduces tot vrbes,
 (Quas tute malle composita frui
 Quietè, quanto viribus altior
 Et bellica virtute, tanto
 Iustitia ac pietate maior)

Finiecit

Iniecit atras mox Lachesis manus,
 Nec passa plantam crescere, prò mala
 Ceu falce primò incidit auro,
 Qua solitos veniens ad annos,
 Formosa densis luxurians comis,
 Altoq; tangens sidera vertice,
 Excesset omnes quas vel Indi
 Horrifera aluere siluis.
 Qua pulchra rarò serius occidunt.
 Nec te parentis vincere gloriam
 Decreuerant fas esse que sic
 Ante diem rapuere Parca.
 Hac lege terris nascimur, ut mori
 Quacunque visum sit Superis die
 Necessitas nos cogat. Illa
 Et teneris rapit orta cunis.
 Nam fata prudens oculis Deus.
 Nec scire refert. Quae mihi, quae tibi
 Decreta dum celantur, acri
 Mens vigilat stimulata cura.
 Exemplanos hoc rite docent tua.
 Quem blanda molli cum gereret sinu
 Fortuna, tot plenum benigna
 Muneribus cumulante dextra,
 Hic tu (futuri non ideo magis
 Securus aui, aut desidia fluens,
 Sed impiger, sed mente tota
 Te studiis moderans honestis,
 Caliq; rectorem ante oculos ferens,
 Qui solus addens imperiis decus,
 Quàm pace, tam mirandus armis,
 Suppositum sibi torquet orbem)
 Postquam suprema tempora senseras
 Instare vite, non genus, ac bonam
 Causatus at aem, aut pudendum

Militibus

Militibus sine clade letum,
 Fortes ut hostes intrepidus soles,
 Sic irretorto visus es horrida
 Sperare mortis tela vultu,
 Cum socij comitesq; masti
 Nec fronte luctum, nec lacrymas genis
 Celare possent. Magnanimi ducis
 Tam firma & illibata virtus
 Ingenitum exacuit dolorem.
 Quid Marte posses certa diu fides,
 Victo sed hoste ut te quoque vinceres
 Restabat. Hanc mors ista tantam
 Accumulat generose laudem.
 Cur ergo magnos sollicitem Deos,
 Turbemue inani funera nenia?
 Qualem Herculem videre quondam
 Thessalix inga saltuose
 Perferre Nessi vulnera tristibus
 Curata flammis, ultimus hic labor,
 At ceteris maior, per omnes
 Emeritum ut celebraret annos,
 Talem Camena te memorant mea
 (Occlamet atrox invidia ut lubet)
 Tam dura constanter ferendo
 Aethereum penetrasse Olympum.
 Nec morte quisquam gaudeat improbus.
 Non deerit ultor perfidiae Deus,
 Qui Caroli stirpem fouendo
 Indomitos populi furores
 Castiget alto verbere, nec sinat
 Dari efferat. e frena licentia.
 Plorabit auctor cum nefanda,
 Tot scelerum artifice, officina.
 Hanc spem potentis Iustitiae soror
 Afflicta firmat Religio. Dei

Clementia

Clementia oppugnata iustus
 Fit furor. O miseri, quis illi
 Obsistat? Atro turbine quàm cito
 Voluuntur vnda, vel stipula leues,
 Vos ipse vos unà tremenda
 Pracipites feriet ruina.
 At tu beatis eximium iubar
 Asscripte Diuis dein precibus inua
 Quos hæctenus tutaris armis.
 Nos meritos referemus hymnos.

LÆVINI

305

LÆVINI TORRENTII
IN PONTEM, SIVE MACHINAM,
FORTISSIMI DVCIS,
ALEXANDRI FARNESII, PRINCIPIS
Parmensis, obsessa Antuerpia.

NIL est quod ingens non superet labor,
Sen forte terra, sen lubeat mari
Patrare quod ventura longum
Posteritas celebret per anuum.

Inuitat illuc gloria, fortium,

Calcar virorum. Propositum est mori

Aut vincere, immortalis apio

Fulgeat ut capiti corona.

Nec villa calonotior est via.

Quam trinit olim Bacchus, & Hercules,

Triuere cum Polluce Castor,

Atque alij, atque alij. Benigna

Quos Musa ducens impavidos manus,

Sancto inferendos concilio Iouis,

Euexit obstantes per ignes

Aethereis super astra bigis,

Nec passa tantas ire silentio est

Ingrata laudes, ora celebrium

Tingens poetarum potentis

Nectaris ambrosiaq; succo,

Pulchra ut sonoris carmina funderent

Jungenda chordis, ac facerent fidens

Præstantium virtute vinci

Fata virum horribilemq; mortens.

Sed quidquid horum crediderit prius

Actis vetustas horrida seculis,

Rem certius iam nostra nouit,

Et manibus prope tangit etas.

Iniecta ventis frena procacibus

V

Clausumq;

Clausumq³ magnis oblcibus mare,
 Ac vincla Neptuno furenti
 Addita monstriferoq³ ponto
 Quâ Scaldis ingens Nerea dulcibus
 Percurrit undis, & caput urbium,
 Te prefluens Anversa, multo
 Eximiam locupletat auro.
 Auro sed artes dum pereunt bone,
 Rectumq³, verumq³, & pudor, & fides,
 Fædo peregrinis honestum
 Deliciis abolente luxu,
 Luxumq³ vitans Religio procul
 Absistit aris, nec precibus studet
 Votisq³ delenire Numen,
 Rite pius operata sacris,
 Plebs inquieto concita spiritu,
 Infida, fallax, ut facinus luat
 Immane, quod magni sit ausa
 Excutere imperium Philippi,
 Stat structa vasto machina gurgite,
 Inuisam egenis concilians famem,
 (Humana quam vis nulla frangat,
 Aut tumidi rabies profundi)
 Tam firma summis fluctibus incubans,
 Pilisq³ iunctisq³ ordine naubus
 Fundata, quam si haberet alto
 Colle minax, solidæ saxo.
 Oppugnet Auster turbidus æthera,
 Ruatq³ ab imis vorticibus mare,
 Secura tempestatu atrum
 Intrepidè opperietur Austrum.
 Nec est tonantem quod metuat Iouem,
 Cui cura Regum sceptrâ gerentium,
 Ut perfidam impuramq³ turbam
 Suppliciu reprimant seueris.
 Quos noster omnes exuperans pia

Virtute quid non speret, & impetret?
 En alterum adiunctum paternis
 Imperiis moderatur orbem.
 Agnosce summum (nam minor es) Deum,
 Dignumque dignis obsequiis cole.
 Coles inherendo Philippe,
 Iustitia, scelerumq; poenis.
 Hec sola tanta causa potentia,
 Hic finis, ut quo fortior emines
 Sis iustior. Sic fama crescet,
 Crescet honor, cumulusq; laudum.
 At vos scelesti, vos (precor) impij,
 Quis iste mentes exagitat furor?
 Non Regis hac sunt orsa, Diuina
 Res agitur. Quibus ille fidens,
 Quorumq; nitens auxiliis, bonum
 Quaecunq; coepit ducet ad exitum,
 Plorantibus commissa vestra
 Qui socij fuerint ruina.
 Lasi quod ira sic fore Numinis,
 Ne mente cecus quis dubitet, palam
 Fatalis, en, exclamat illa
 Machina. Sed quid agat monendo
 Quos prorsus omnis destituit pudor,
 Quos prava rectis, quos tenebras iunat
 Praferre luci, turpe honesto,
 Dedecus opprobriumq; laudi?
 Ite obstinati, pergite quod lubet,
 Quoq; efferatos Eumenides trahunt.
 Contendite, implorate quidquid
 Rex Stygia tenet ater ora,
 Unde illa nuper rebus in ultimis
 Quaesita diris auxilia artibus,
 Cum noctis aeternae tenebras
 Attonitus trepidabat orbis.
 Inauspicatus, vanus, & irritus

Cum DIs resistunt est hominum labor,
 Sed fausta, sed laudanda per que
 Impietas prohibetur arma.
 Tu vero iniquos iusto odio premens,
 Tantiq; Regis munera sustinens
 Romane Alexander, nec illo
 Inferior qui, Asiam Pelasge
 Quod iunxit ora, creditus hunc ferox
 Vicisse mundum, optavit & alterum,
 Confide. Qui Regem tueatur
 Te simul ut tueatur equum est.
 Nec te monendo prateritam velim
 Anuersa. Cessas ab nimium diu.
 Ni pœnitet, qua bis peristi,
 Mox iterum, at grauius, peribis.
 Sed fallat omen. Tu modo tu sape,
 Locum antè spretis dans melioribus,
 His crede. Magna est ira Regis,
 Maior erit pietas parentis.

LÆVINI TORRENTII
 IN LAVDEM BALTASARIS
 GERARDI, FORTISSIMI
 TYRANNICIDAE.

VID Phœbe cessas? arripe barbiton,
 Intende nervos, præcine carmina,
 Quæ tibiis, quæ voce mollè
 Aonia recinant puella.
 Non parua res est, non humili modo
 Tentanda, pœnas dicere debitas
 Soluisse sese venditantem
 Excidio patria tyrannum,
 Quo nullus unquam senior extitit,
 Occultiôrue, atque inde nocentior.
 Præuisa denites, apertum est

Exitium

Exitium simulata virtus.

Hac nixus arte ut non alius magis
Guillelmus ille Orangius, ah pudeat
Narrare quot qualesq; quanta
Impulerit populos ruina.

Quid orbe toto illustrius eminet
Quam Gallie fama inclita Belgica?
Hanc perdidit, vertitq; laudem
Dedecore, opprobrio, pudore.

Nec verò abactas conqueror hic opes,
Vastos nec agros, vasta nec oppida,
Non coninges ad stupra raptas
Cum pueris simul, & puellis.

Cedes, rapina, incendia quid vis
Ludus cruenti Martis? Et haec quidem,
Necessitas ut dura iussit,
Iam tulimus, ferimusq; ferri

Qua mente debent, (quippe homines sumus,
Humana nec fas effugere est mala)
Maiores sed lugemus orta
Vnius impietate damna.

Ceu dirus anguis qui gremio latens,
Tectasq; fallax insidias mouens
Inuadere ingentem Philippum
E latebris meditans dolosis,
Sperare letum coepit ubi exitum,
Effrenis, audax, improbus, insolens,
Legumq; contemptor, verendum
In domini caput immerentis

Contorta vertit cornua, & in dies
(Ut fit proteruis cum perit pudor)
Maiore succensus furore,
Caelo etiam Superisq; bellum
Intendit atrox. O miserum genus
Humanum, ut vni tot liceant mala
Impune, tot grassatus annos

Et dominum & patriam nefandis
 Diuexet armis, commoda publica
 Verrat rapinis, otia distrahat,
 Condemnet omnes, ipse mœchus,
 Sacrilegus, violentus, exlex.
 Cur templa Diuûm deiicit ardua,
 Euertit aras, frangit imagines
 Ac signa, qua nos vsque nostræ
 Esse iubent memores salutis?
 Peiora dicam, & que magis attinent.
 Cur damnat illam quam colimus Crucem,
 Mortisq; deuicta tropæum
 Mentem mala furia odit?
 Est his quod addam, dum sceleri scelus
 Innectit. Ipsum cur adytis Deum
 Sub pane sacro latentem,
 Utigeno & medium liquore
 Exturbat amens? Heu nimium ferox,
 Quò tendis ultra? Sat vitii datum.
 Quo tendis? Eheu, parce. Tanto
 Nil reliquum, ô miser, est furori.
 Fortuna summo te statuit gradu.
 Compone mentem, vel Nemesin caue.
 Irata momento pudendam
 Precipitem dabit in ruinam.
 Nec quere possit quo fieri modo.
 Iannilli id olim te docuit manus.
 Nunc astat alter, qui peremptum
 Sternat humi meliore dextra.
 An fallor? Audire en strepitum pedum,
 Et cernere ictus mi videor graues.
 Eia euge persta, stringe ferrum.
 Cum timido tibi res latrone.
 Vicisti, ô ingens Sequanica decus
 Perenne gentis, maxime Baltasar
 Gerarde, vicisti, nec vlla

Inferior tua laus triumpho est.

Tot functus olim namque laboribus

Quid tam notandum praestitit Hercules?

Maiore quam portenta fructu

Mortiferi pereunt tyranni.

Sed summa quamuis hinc tibi gloria,

Est quod stupefeat posteritas magis,

Constantia, inuicta^qq₃ mentis

Ferrea vis, animiq³q₃ robur.

Tu nempe tantum cum facinus volens

Lubensq³q₃ fausto aggressus es omne,

Non plausibus, vanaq³q₃ ductus

Gloriola popularis aure,

Sed laude pura, nec sine Numine,

Non nesciebas qua tibi Barbari

Tormenta deprensio pararent

Carnifices. Sed & illa temnens,

Vnamq³q₃ virtutem ante oculos habens,

Et regna Christi, & gaudia Caelitum,

Ut clarus oppresso tyranno,

Sic stabiliratione victo

Mox temetipso clarior, horridis

Non te moueri supplicis sinis.

Stat licitor intentans secures,

Verberaq³q₃, & gladios, & ignes,

Vnguesq³q₃, & uncas, pluraq³q₃ non prius

Audita poenarum & genera & modos

Qua dicta (nedum visa) honesto

Ingenuum moueant ruborem.

At tu irretorta singula perferens

Ceruice, mentemq³q₃ indomitam gerens,

Non voce testatus dolorem,

Non gemitu, sed in astra vultus

Figens viriles, nec timidus mori,

Morte inferendus Calicollam choris,

Aeterno ab omni labe puram.

Reddis

Reddis ouans animam parenti.
 O expetendum fortibus & bonis,
 O gloriosum supplicij genus!
 Quot intulit tormenta tortor,
 Tot capiti posuit coronas,
 Quas nec maligna decutiant niues,
 Nec densus imber, nec niger Africanus.
 Mansura sunt quaecunque larga
 Dat meritis Deus ipse dextra.
 Inuide salue, salue iterum, meis
 Dicende chartis. Sed tamen haec tuae
 Pars quanta laudis? Tute nostra
 Tu decus & columen Camene.
 At vos Bataui, talia quos iuuant
 Spectacula, fisis atra cruoribus,
 Pro fonte dum mactatur insons,
 Lausq; odio, scelus est honori,
 Nec cecus error precipites agat,
 Audite vera & discite nomina.
 Rex ille quem spreuistis, ille
 Quem colitis merus est tyrannus.
 Nec qui tyrannum sustulerit reum
 Sontemq; duci conuenit, at pius
 Sanctumq; consecrare fastis
 Cum titulo patriae parentis.
 An prisca forte ad vos feritas redit,
 Gaudetq; mores fingere Barbaros?
 Hec iusta spreti poena Regis.
 Jam sapite, aut grauiora restant.

FINIS.

LÆVINI
TORRENTII
ODARVM AD AMICOS
LIBRI DVO.

AD PHILIPPVM GERIVM,
EPISCOPVM ASSISIENSEM.

CARMINA quæ prima lusi florente iuuenta
Adiutus Genio maxima Roma tuo,
Cum procul a patria studiis abductus honestis
Incolui Latios sedulus hospes agros,
Atque ibi (nam speretis migrarunt Phocide Graiis)
Albanis adij montibus Aonidas,
Docte Geri si forte tuum non temnet acumen,
Mutabo calamos, & grauiora canam,
Quasque salutavi primo vix limine Musas
Tecum ibo, mediis sollicitare iugis.

323

LÆVINI TORRENTII
ODARVM AD AMICOS
LIBER PRIOR.

Ad Octavium Panagathum cogno-
mento Patrem.

OCTAVI, studiis praesidium meis,
O & Pieridum lumen, & Itala
Ingens gloria gentis,
Priscum qui renocas decus,
Cuiusq; auspiciis, seu pede iungitur,
Seu laxa est habitu pagina libero,
Nulla saecula laude
Cedunt nostra prioribus,
Sunt qui Socraticis inuigilent libris,
Ut rectis animum moribus imbuant.
Sunt qui lucida templa,
Augustas Superum domos,
Acclinesq; polos, & vaga sidera
Lymphata rapidi mente perambulant.
Sunt quos omniparentis
Naturæ artifices manus
Miratos liquido quicquid in aëre,
Monstrososq; procerax ediderit mari,
Et terra simul omni
(Quo laudabilius nihil)
Vestigare iuvat, nec sine Nympha
Gausi ingenio molliter otio
Imi se irrequieto
Secernunt populi grege.
Procurant alij munera civium,
Et nouisse labor ius quibus artibus
Sacra lege magistra
Mensura tribuant pari.

X 2

Multos

Multos prateriti temporis anxium
 Exercet studium, curaq; non lenis,
 Quanto Gracia quondam,
 Et Roma, & Latium ferox
 Prostrarint acies robore Barbaras,
 Qui mores hominum, qui status urbium,
 Et quo pondere ritus
 Antiqui superent novos.
 Nec paucos meritis ornat honoribus
 Docta gratia lingua, Aonidum aut chori,
 Et consortia vatium,
 Lauriq; & cubara beant.
 Non desunt cupidis plurima gloria
 Instrumenta viris. Nec minimum interest
 Quo quis fidere natus
 Quem vita Genium ferat.
 Ast agrè tribuens singula ceteris
 Ultrò dona tibi contulit omnia
 Tam profusa suorum
 In te & prodiga munerum
 Natura, ut neque tot pascua floribus,
 Nec tot sint nitidis sparsa lapillis
 Rubri litora ponti,
 Quot tu laudibus emines.
 Testis precipua palma scientia
 Cui tam inre datur quin tibi cesserit?
 Magni Numinis instar
 Doctis tu simul omnibus.
 Tu quodcumq; probas nemo reprehenderit,
 Tu si quid reicis, nemo probauerit,
 O & regula recti,
 Et vita specimen probe,
 Consultiq; gerens nomen Apollinis,
 Qui tam certa refers Palladio gregi
 Tota oracula Roma,

Si me vatibus inferis
 Innectens viridi tempora laurea
 Vt si Castalio fonte rigem labra,
 Toto cognitus orbe,
 Non vlla moriar die.

Ad Hugonem Bontium, sodalem

HUGO, meorum prime sodalium,
 Cum quo tot annos sospes & integer
 Latuſq; tranſegi vadofis
 Quâ Ligeris ſpatiatur undis,
 Quâ flexuoſo Dilia gurgite
 Se inuoluit altis vorticibus frequens,
 Gratoq; delectat ſuſurro
 Pierias inuenum cateruas,
 Et quâ reducto paruus in alneo
 Rhenus pererrans Felſineos agros
 Nomen ſibi uſurpauit ingens
 Indomiti ambitioſus amnis,
 Quocunq; vitam duximus in loco
 Valere curas inſſimus arduas,
 Merore non dulces amores,
 Non facilem prohibente ſomnum.
 Sic literatum exegimus otium,
 Sape innocenti latitia merum
 Ludosq; miſcentes, iocosq;
 Et medios ſalibus cachinnos.
 Alterna Bacchus tempora ſeparans
 Ab erudito Pieridum choro,
 Alterna ſubiunxit labori
 Gaudia, peruigilesq; chartæ
 Nequid nocerent, addidit aureæ
 Quæ conſecrarant pocula Gratia.
 Sic Liber, & Muſa, Venusque,
 Et Charites coiere in unum.

At nunc vicissim (Prò male dispari
 Ut cuncta versat Parta ferox vice!)
 Paulo antè qui tecum beatè
 In studiis placideq; vixi,
 Roma inquieta pectore languida
 Mentis dolores perpetior graues,
 Turbatus afflictusq; curis,
 Assiduoq; agitatus est u.
 Hic namque vita dum meditor modum,
 Metamq; rebus figere destino,
 Quod suadet atas, iam inuenta
 Ah celeri fugiente penna,
 Incertus erro consilijq; inops,
 Nec quid secutus quid fugiam scio,
 Ut forte ramosis oberrans
 In truiis, fragilè mæ sauo
 Regens phaselum dum trepidat mari,
 Omne artis expes auxilium mouet,
 Frustra, quòd ex omni furentes
 Parte ruant feriantq; venti.
 Suadet quietem non modicus pudor,
 Imbelle corpus, feruor & ingeni
 Ad sacra Musarum sonanti
 Deproperans stimulatus cæstro.
 Sed grata Musis scèter ut otia
 Repugnat almæ spes bona gloria,
 Fastusq; ad insignes honores
 Per medias iubet ire turbas,
 Vrgens togato ut cum grege prosequar
 Foruens tribunal, & strepitum fori,
 Aut Principum diserser aulis
 Sidonium veneratus ostrum.
 Hinc Roma molli gratior aère,
 Magnisq; Diuùm maneribus potens,
 Hinc patria me cura amorq;

Disparibus retrahunt catenis.
 Nunc vita caelebs ac viduus torus,
 Nunc grata casta coniugis oscula,
 Et leta natorum propago, &
 Blanda patrum placuere regna.
 Quocumque gressu transferor anxio
 Vix pauca verè contueor bona,
 Densò sed ingentes malorum,
 Agmine conglomerant catervæ.
 Deus beatos efficit. O pater
 Divinum rogantem respiciens iube
 Sit leta, sit comis futura
 Summa mihi facilisq; vitæ.

In classẽ Galloturcicam.

DEVOTA classis, Gallica fultos ope
 Ferens cruentos Barbaros,
 Inuisa quantum dira gentibus fames,
 Pestisque, & atra incendia,
 Communis eheu orbis afflicti dolor,
 Et publicum infortunium,
 Qua te maligna vis acerba Erinnyos
 Dirum allatrante Cerbero,
 Ut tremeret atri seua Ditis regia
 Terrore Manium graui,
 Tetrìs Auerni pronolutam faucibus
 Ad Italiam obuertit mare?
 An non malorum sat superq; mutus
 Discordia nobis ferunt,
 Nisi efferis per grande traducti nefas
 Emancipemur Barbaris?
 Quid enim ista tandem ostenta portendunt noui?
 O rem nefandam & impiam,
 Horrente celo, & execrante Numine

Nunquam expiandum opprobrium!
 Quos nec parentum sacra, nec cultus Dei,
 Nec lex, nec iidem obuinciunt
 Mores, sed una utrosque agit dementia,
 (O sancta sanè fœdera!)
 En Galloturca, ter scelesti & impij,
 Per nostra saniunt mala.
 Credam Chimera pestilentis igneos
 Flatus, & immitis lea
 Rictus olentis additos membris capri
 Desinere in anguem luridum.
 Credam, impudica turpe Pasiphaës scelus,
 Taurum biformi corpore,
 Adeoq; terra fetus anguipedum ut cohors
 Centena tulerit brachia.
 Que namque Galli monstra non vincunt probro
 Coniuncti apellis integri
 Vbi nunc malorum est ille propulsor Deus?
 O Imperator, unice
 Tutor quietis, & sacrati nominis
 Vindex, paterq; gentium,
 Gallos proteruo dissolutos otio,
 Multoq; lymphatos mero,
 Et saepe Turcas falsa mentitos sacra
 Magnis fugasti cladibus
 Victor seorsum. Gemina nunc simul mala
 Si Galloturcas viceris,
 Infame monstrum, Pegasi vector ferox,
 Magnusq; Theseus gloriam
 Tibi relinquent ipsum adequanti Iouem
 Poena Gigantum nobilem.

In pisces Hippolyti Saluiani,
Medici, & Philosophi.

ALTI^s natantum fluminibus greges,
 Omnemq³ gentem quam pelagi pater
 Coërcet immani sub vnda,
 Tum populi studia atque mores
 Formamq³ narras, conscius omnium
 Quaecunque magno progenerat maris
 Natura, tam nusquam stupenda,
 Tam varia memoranda ab arte,
 Insigne mastis consilio & fide
 Solamen agris, quos pede languido
 Cymba propinquantes Auerni
 Perpetuis reuocas tenebris.
 Primum quid ergo admirer? An ingeni
 Quod tam affluenti fonte rigauerint
 Te Di benigni, arcana sensu
 Omnia sic penetrantem acuto?
 An ipsa rerum monstra reconditis
 Educta ab antris? Hic labor est tuus.
 Res magna, pertractanda magni
 Hippolyti studio atque cura.
 O vim profundam pectoris intimi!
 O efficaces artificis manus!
 Quod docta norat mens ita aptè
 Assimilans imitata dextra est,
 Ut piscem ab omni conspiciens grege
 Natare credas, & tremulum breues
 Saltus in orbem flexuosum
 Per liquidas agitare chartas.
 Cur deinde senos sollicitet Deos,
 Vitamq³ credat fluctibus horridis
 Secreta qui rimatur imi
 Gurgitis instabilisq³ ponti?

Mollis quietus viuat in otio,
 Et Saluiano nautica consecret
 Securus armamenta, longo
 Et placido fruiturus aeo.
 Tu Numen illi, Numen es omnibus
 Quicumque vitam perferimus grauem
 Morbis, tot occultis ubique
 Insidiis veniente leto.
 Tu namque raris praeditus artibus
 Doces acerbis porgere opem malis,
 Portenta conuertens in vsum,
 Ut miseros hominum labores
 Admota tollat vis medicaminum,
 Non antè notis auxilijs potens
 Tardare festinata mortis
 Spicula, perpetuumq; somnum.

Ad Iohannem Antonium Taxium, Curso-
 rum Caroli Caesaris magistrum.

NON sic fatidico concita Numine
 Suspensos animos turbat Apollinis.
 Vates, ambiguas si qua petentibus
 Sortes ex adytis refert,
 Ut tu cum dubio sine potentium,
 Narras consilia exorsaq; Principum.
 Quos & Sol oriens lustrat & occidens.
 Summo conspicuos gradu.
 Multos conciliat gloria Caesaris,
 Plures alliciunt munera Gallie.
 Hinc atque hinc pariter vim metunt quibus
 Cura est Ausonia salus.
 Inquirunt alij quid ceteres parent
 Turca, quid veteris nominis amuli
 Perse, num simili roboris impetu.

Martini

Martem sollicitent grauem.

*Omnes scire volunt omnia, dum neque
Arcanis Superum parcimus improbi.*

Tu cum sis igitur conscius omnium,

Qua lex & ratio sinuat,

Circumstant te auidi, mente sed anxii

Sperant solliciti, nec metuunt minus.

Spes confusa metu cor tremulum quatit,

Vultumq; ancipitem color

Immutans animi proditor abditos

Secessus aperit pectoris intimi,

Cum qui purpurea tinctus erat rosa

Buxo pallidior tremit.

Quos inter solida tu stabili gradu

Mentis nec studio deiiceris leui,

Nec ferues odio turbidus aspero,

Nec fluxa varias fide.

Immoto celeres axe volant rotae,

Immoti rapidum circumagunt poli

Celum, sic mediis ipse tumultibus

Constans & placidus manes.

Vtvero tam variis omnia casibus

Misceri sapiens constituit Deus,

Venturi metuens quisque periculi

Soli fidat uti Deo.

Quid refert bona quis nunciet, an mala,

Si nil perpetuum, si vicibus sequi

Hac sic Fata volunt noctis ut humida

Succedit tenebris dies?

Ad Bernardinum Mafæum, Cardinalem.

MAFÆE, summi maxima Principis,

Et vaticana gloria Curia,

Quo Roma se iactans alumno

Præteritis

Præteritis decus æquat æuis,
 Paullum seuera grandia purpure, &
 Sancti Senatus munia differens,
 Concede securus quietis
 Tempora liberiora Musis.
 Muse, supremi delicia patris,
 Grato Tonantem carmine leniunt,
 Seu victor immanem sonanti
 Condidit Enceladum sub Aetna,
 Calumne flammis eripuit, grauis
 Vnde imminebat Calicolis metus,
 Turbante disiectos parentis
 Attonito Phætonte curru.
 Vicunque magno, cum fove sis minor,
 Cura leuamen Pieris afferat,
 Aulaq; defessum labore
 Pierio recreet sub antro
 Tunc hora nostris commoda lusbis
 Non indecoro latus in otio
 Cum rure te oblectas amœno
 Vrbe procul strepitinq; vulgi.
 Negotiosi te vsque palatij
 Vrgentecura, publica Principis,
 Urbisq; terrarum potentis
 Commoda præripuisse nolim.

Ad Franciscum Haluinum, & Franciscum
 Balsanum, sodales.

ERGO reliquitis heu mihi sodalibus,
 Sodaliam integerrimi,
 Dulciq; nobis gratiores lumine,
 Vitaq; dilecti magis,
 Postquam iocoso explenerit vos otio
 Prima urbium Neapolis
 Non per virentes fertilis Campania

Colles

Colles ad urbem Romuli
 Redire stat sententia, hic uberrimo
 Ut perfrnamur gaudio,
 Festisq; lati transigamus poculis
 Dicata Baccho tempora,
 Deserta sed per astuosa Apulie
 Ac foeda cadibus loca,
 Durumq; & inquietum agrestium genus,
 Nec aduenis fidum satis,
 Quis hospitali nil timentes ab Ioue
 Manus cruentas inferunt,
 Periculosam metiemini viam
 Eurentis vsque ad Hadria
 Infame litus, atra visuri freta,
 Et proximo ad mortem gradus
 Ut am carinis credituri putribus,
 Et fluctuum libidini,
 Nec proprio, sed impotentis Africi
 Circumferendi arbitrio.
 At o Deorum quotquot horridi truces
 Frenatis impetus maris,
 Quorumq; sancta quando fulgent sidera
 Unda minaces concidunt,
 Arcete ventos innocentium rate,
 Quos non cupido pernicax
 Pellacis auri, insigniumue huc compulsi
 Vesanus ardor mercium,
 Sed alma virtus ardua gaudens via
 Rerum per usum crescere.

Ad Basilium Zanchum.

ZANCHE, qui dulci modularis ore
 Carmen, & paucis veterum secundus
 Mentis ingentes aperis recessus
 Dirite lingua,

Calitum

Calitum narrans choreas, & alma
Virginis partum, & bona multa parvis,
Vnde felicitis sophia sacratos

Conferis hortos,

Quas pia grates referam Camena,

Quod peregrino genitus sub orbe

Romuli latam veniens Remig³

Visere gentem,

Serus hic tanto didici magistro,

Dum rudem formas placidus iuuentam,

Qua via possem Aonidum beatos

Scandere colles?

Nam bona natum segeti ferendae,

Nec satis cultum miseratus aruum,

Sarculo vepres loliumq³ nostri

Gnarus agelli

Eximens, multo meliora reddis,

Virgili silvas & amoena prata

Sedulus monstrans, & amicta nigris

Frondeb³ antra;

Antra facundis celebrata Musis

Cum quod extantum maneat per anuum

Italo doctum meditantur ore

Dicere carmen.

At mihi si quid superet quod ultra

Torqueat fato Lachesis benigno,

Nec suo versus renuat poeta

Phœbus Apollo,

Quam inuet terris duce te relicto

Mente transferri ad Superos sagaci.

Imparem dicet, tamen approbabit

Serior atas.

Ad Galeatium Florimontium, Epi-
scopum Suessanum.

ET recta nosti, & moribus exprimit,
 Nec lingua menti discrepat, ac pie
 Par vita doctrina, inisq;
 Exequeris studiis honestum,
 Teq; inde nulla demoveant mina,
 Non dona regum, non metus hostium,
 Non mille si tormenta tauro
 Sicani addiderint tyranni.
 Cui namque rebus carior omnibus
 Est alma virtus, opprobrium fugit.
 Non Nestoris tot saecula laesi
 Accipiat pretium pudoris.
 O te beatum tam bene qui sapis
 Suessane, o ingens Pontificum decus.
 Ducente qui te cunque quæret
 Haud dubiam inueniet salutem.
 Quando esset ætas apta laboribus
 Quis temperandis unquam operosior
 In rebus? At transacta postquam
 Tempora te repetunt quieti,
 Non aula, non iam Roma tenet, sacra
 Aut vota tardant improba purpura,
 Non parua quem gessisse honores,
 Maxima sed meruisse laus est,
 Vt cunque vulgi sensus abhorreat,
 Quod raro honestum cernit ab vtili.
 Sed rara te vulgore mouit,
 Et docuit meliora virtus.
 Ergo beato viuus in otio
 Quam lata pulchris Suessa iacet ingis,
 Quam corpore imbecillus, acrem
 Tam retinens animi vigorem.

Sed

Sed transeuntem cetera te tamen

Hoc urget unum, ut, doctior in dies,

Et sanctior, qua recta nosti

Ritè tuos doceas colonos

Pastor quieti sollicitus gregis,

Cui tuta curis omnia sunt tuis,

Dum suggeris praecepta Diuūm

Ambrosio meliora succo.

Ad Octauium Panagathum in mortem
Cardinalis Saluiati.

FELIX Deorum vita doloribus
Soluta veris perfruitur bonis.

Nam cuncta detergens amara

Affiduè rigat ora nectar.

At nos, caduci quos generant patres,

Contagionem degeneris luti

Sentimus insignes & imi,

Nec vitium medicamur auro.

Venti procellis aequora concient,

Crebrisq; cogunt nubila flatibus,

Nos cordis affectus iniqui

Perpetuo quatiunt tumultu.

Amata dudum spernimus improbi,

Exosa votis mox sequimur leues.

Nil lene pacatumq; nobis,

Dum stimulis agitat cupido

Aut colligenda praua pecunie,

Aut comparande turbida gloria,

Rerumq; quas ne consequamur

Fata vetant dominaeq; Parca.

Petensâ ludit Belidas urnula,

Sperata fallunt Siphonoria

Frustra, quòd aduersò labores

Monte

Monte fugax retinere saxum.
 Nil Inferorum differimus malis
 Cum spe tenentes quod miseros iuues
 Frustramur, ut si naeta portum
 Cymba graui pereat procella.
 Quid ergo? Recti consily tenax
 Feret quod (eheu) tollere sit nefas,
 Legemque qua sortimur euum.
 Non animo patietur agro.
 Quem munit alma vis sapientia
 Beatus in se possidet omnia,
 Ac vana fortuna minacis
 Spicula, & assiduos rotatus,
 Tormenta vulgi, negligit, illius
 Securus extra quod positum videt.
 Fortuna, Fatum, Parca inssis
 Alterius famulantur aquis.
 Hic summus ille ille arbiter est Deus.
 Deum vereri cura sit vnica.
 Securior quo quisque vinit,
 Hoc melior proprior que calo est.
 Hac differentem te memini Pater.
 Quin tute praestas quod reliquos mones?
 Confectus atroci dolore
 Funeris immeritaq; mortis
 Qua Saluiatum perdidimus, vice
 Sanè dolenda, sed ratio vetat
 In corde prudentis ferendos
 Vix satis in populo tumultus.
 Compesce luctum. Quid sapientia
 Malis mederi nescia proderit?
 Satis superque (heu) damni in vno
 Cepimus, vt gemines caneso.

T

De

De Cæsaris ad Oenipotentem recessu
ad Hippolytum Capilupum.

O MORES hominum! ô fœda licentia!
 O calum, mare, terram, ô Superùm fidem!
 Audax nuncia falsi,
 Et vulgi stupor aurium,
 Tu quod fama refert credideris nefas?
 Flagrantem rapido fulmine Iuppiter
 Imis sedibus orbem
 Suprema quatiet die,
 Nec grandes pluuia, nec fluidus liquor
 Quicquam caruleum Nerea iusserint
 Vt vastissima regna
 Atris seruet ab ignibus,
 Victum cum dabitur cernere Cæsarem,
 Infamemque fuga & viribus imparem
 Pugna cedere palmam
 Victis iam semel hostibus.
 Terram Cæsar habet, Iuppiter ardui
 Ius celi. Ille homines, hic superos Deos
 Certo fœdere regni
 Sceptro parè regunt pari.
 Iuncta Calicola si veniant manu,
 Vnum omnes solio non moueant Iouem,
 Ipse vnus simul omnes
 Nigra in Tartara merferit.
 Et quis magnanimi Cæsaris amulos
 Quis sanus metuat? Mole potens sua,
 Vt saxa ardua ventos,
 Vanas despiciet minas.
 Nec vinci potis, aut opprobrium pati,
 Dextris qui toties auspicijs feros
 Debellaauerit hostes,

Nullo

Nullo unquam titubans metu.
 Testis bis domita laurus ab Africa,
 Actusque ancipiti Turca ferox fuga.
 Testes vincula regum
 Collo iniecta minantium,
 Et mesta horrifera funera Gallie,
 Cum Ticine fremens gurgite lurido,
 Multa & cade redundans
 Spumantem inficeret Padum.
 Quid victis referam gentibus additos,
 Captivo horribili Principe, Saxonas,
 Immanesque Sicambros
 Humana citius fide?
 Hac fecisse parum est, Oceanus iugum
 Passus mancipio dat mare puppibus
 Inuictus quibus orbem
 Caesar repperit alterum,
 Et te Bacche pater maior, & Hercule
 Victrices aquilas ad populos tulit.
 Quorum nulla parentum
 Aetas nomina nouerat.
 Ergo quid domiti iam semel auspice
 Gallo, sed domito sepius, audeant
 Contra Caesaris arma
 Germani duce perfido?
 Paulum precipiti cedit ab impetu,
 Consultaque furorem imminuet mora.
 Mox proruperit ipse,
 Maturaque potentia
 Innitens, proprio audacior alite,
 Cuius regna vagos in volucrum greges,
 Horrendoque leone,
 Magno quadrupedum duce,
 Quocunque arma feret proruet omnia.
 Victori meritam vertice nobili

*Nectet gloria laurum,
 Aeternum accumulans decus.
 Clades certa sibi vis sapientia
 Expers. Consilio fortis eget manus,
 Martem spreuit ut ingens
 Tydides ope Palladis.
 Vis consulta tibi, & lenta nocentibus
 Caesar bella moues; at similis Deo
 Tardam strenuus iram
 Pensas supplicio graui.*

Ad Andream Masum.

FACVND E *Masi, magnus ipse maximo
 Comes futurus Principi,
 Urbis beata dulce mutans otium
 Laboriosis Alpibus,
 Et horrida tumultibus Germania
 Tranquilla nobis tempora,
 Ibis per alta montium cacumina,
 Inuisa Gratys loca,
 (Nix estuosa feruidum vbi canicula
 Inuicta spernit impetum,
 Durantque nebula, inutilisque & omnium
 Ignara tellus fructuum
 Cimmeria panè regna, & ignava Stygis
 Torpente pracedit situ)
 Visurus acri Caesar ut pugnax manus
 Hostem fatiget impium,
 Ruatque victor, vi potius urbibus
 Ipso tremendis nomine.
 Quid Pallas, & nouena Musarum cohors,
 Quid Phœbus interim parat?
 Quotquot bicipitis alta Parnassi inga
 Festis sonora cantibus,*

Fontesque colitis, & beata pascua
 Qua nullus attingit dolor,
 Venite Di, Deaque, o piissima
 Vatum piorum Numina,
 Venite sacra praesides scientia,
 Et magna mundi lumina,
 Dignoque, digni adeste custodes viro,
 Et sospitem reducite.
 Adeste, nec turbauerit vos ardua
 Longaque discrimen via.
 Non indecorum premium feret labor
 Docto valente Masio.
 Non alter illo vestri amantior gregis,
 Non alter obseruantior,
 Nec ullus unquam tot politus artibus
 Ad rem iuuandam publicam.
 Equum precamur, quod sit orbi commodum,
 Magnaque, vobis gloria.
 Seruate cuius vita prodest omnibus,
 Mors profutura est nemini.

Cæsaris in Morinis victoria.

EIA repostum prome puer merum
 Fuliginosa strenuus amphora,
 Bacchumque dissecta solutum
 Compede per solidos deunces
 Appone mensis. Festum agimus diem.
 Nunc est bibendum, nunc noua tibijs
 Cantanda lasciuis amantum
 Carmina sunt iuuenum choreis.
 Antè inquieto sollicitos metu
 Nefas latentem prodere Liberum,
 Perterritum hostili tumultu,
 Et rabido ab nimium furore.
 Non astuanti sic scopulos fredo

T 3

Tondunt

Tondunt procella mobilis Hadria
 Vt cunque contempto feruntur
 Imperio sine lege venti,
 Vt Gallus acri proruit impetu
 Flammâsque, cadêsque, & rabiem parans,
 Dum sperat infandam sacrati
 Caesaris imperij ruinam
 Feruens iuuenta, atque auxiliarium
 Ferox minaci robore militum,
 Quod dira Germani iuuarent
 Arma truces, agilesq; Turca.
 Sed innocentem perdere Casarem,
 Quem Di tuentur, quæ poterat manus?
 Ergo ipse vittricem fideli
 Consilio moderante dextram
 Hostem insolentes dedocuit minas,
 Repente versis funditus vrbibus
 Extrema quâ Teihys sonantes
 Voluit aquas, Moriniq; seua
 Virtute magnos vix verui Deos,
 Altisq; fisi mœnibus horrida
 Nunc morte mulctati quiescunt,
 In cineres abeunte fastu.
 Superba moles turribus arduis,
 Ac digna credi Calicolûm labor,
 Turbabat ingenti stupore
 Luminâque attonitâsque mentes.
 Sed Dis timendas anguipedum manus
 Spretura, & ipsum cum tonitru Jouem,
 Vt Caesaris deiecta aratrum
 Insolitis patietur aruis.
 Sic nempe Galli parturiunt sibi
 Nobis minati quæ fuerant mala.
 Nos grandia inuicti tropæa
 Caesaris ab Morinis canamus.

Ad conuiuas amicos.

NOLIM purpureis fercula regibus,
 Et ponenda sacro Pontificum gregi
 Expectetis amici
 Parua pauperis in domo.
 Non hic nobilibus conditus amphoris
 Languescit senio Bacchus, & abditos
 Sub fuligine multa
 Annorum titulos tegit,
 Nec senum it fragili per mare cymbula
 Promus Sicany gurgitis intima
 Lustrans, aduena piscis
 Largas ut decoret dapes.
 Mensis hæc sapiens linquet Ionicis,
 Et quas perdita luxu Sybaris fruit,
 Vita obnoxia ventri
 Fœda seruit ubi gula,
 Et frugi esse nefas, noxâque non leuis
 Turpi dissimilem viuere belluæ.
 Nos, quod regula recti,
 Et constans ratio docet,
 Ponemus modicis hunc epulis modum,
 Nil natura negatum ut doleat sibi,
 Et conuiuia vite,
 Non illis ea seruiat.
 Ne defint animo deliciae suæ,
 Accedet dapibus dulcior omnibus
 Doctæ gratia linguæ
 Condita ingenus iocis.

In febrim Octauij Panagathi.

INVISA febris, horrida luridi
 Satelles Orci, quam gelidus rigor,
 Quam pallor infelix, sui que

Nescia mens sequitur, furorque,
 Tunc ausa tantum (pro pudor!) es nefas,
 Ut te ministra criminis impij
 Senire fatales senecta
 Ante diem properent sorores,
 Damneniq; tristi Panagathum nece,
 Quo nemo vitam sanctius egerit?
 O quanta venturo malorum
 Agmina conglomerentur euo,
 Quam foeda mundum nox tenebris premat
 Si fata nobis abstulerint virum
 Quo Pallas extincto videri
 Nolit, & ambrosiam leporem
 Maestis Apollo vatibus auferat,
 Nec Liber acres concitet impetus,
 Nil Gratia, nil Cypris vlli
 Conferat, Aonidesque Musa
 Pendere inerti muta silentio, &
 Sordere turpi plectra sinant situ,
 Ut fertur Orpheus cum proterua
 Bistonidum perisset ira!
 At o Deorum rector ab arduo
 Tonans Olympo, solus & omnia
 Pro mentis aeterno gubernans
 Arbitrio stabiliq; nutu,
 Eritne duris tanta licentia
 Concessa fati? Pro miserum genus
 Mortale, si dum cura inani
 Quisque suas meditatur artes
 Nil a scelesto discrepat integri
 Spectata claris vita laboribus,
 Quin morte rumpatur sub ipso
 Principio, medioq; cursu!
 Terram prementes pondere inutili
 (lactura parua est) serius, ocius

Tollantur,

Tollantur, immanique viles
 Inferie obyciantur Orco.
 Magni estimanda est Panagathi salus,
 Quo gaudet omnis Roma superstitie,
 Fletura defuncto, nec ullis
 Temporibus paritura talem.

Corneia in eundem.

RERVUM potiri quis dubitet Deum?
 En seruat aqua quos voluit manu,
 Perditque, diuinam potenti
 Iustitia moderante dextram.
 Vt cunque certi dura necessitas
 Fati supremo cesserit arbitro,
 Qui signa, qui dispersa late
 Sidera, multiplicesque cali
 Rotantis orbis, & Superum domos,
 Atque efficacis cornua Cynthia,
 Phœbique perlucentis axes
 Temperat omnipotente dextra.
 Jam panè acerbi viderat Aeaci
 Furuum tribunal, toruag, luridos
 Per colla torquentem colubros
 Cerberon, horribilèsq; hiatus
 Voracis Orci, at munere Calitum
 Euasit omnem Panagathus metum,
 Repente condonatus auris
 Aetherijs, dubiaque vite.
 En viuit. Et quis debita cui magis
 Sit vita quam qui commodus omnibus?
 Accepta calo es Roma, postquam
 Erubuit spoliare tanto
 Te Parca thesauro. En etiam Deo
 Decedis ultrò, ac prodiga plurimos

T 5

Ducenda

Ducenda promittit per annos
 Stamina de meliore lana.
 Nec antea acti per volucres dies
 Accedet aui summa sequentibus.
 Natalis ille est quo renixit,
 Inde recens numeretur atas.
 At vos virentis quos edere iuuat
 Sperare doctis pramia frontibus,
 Gaudete communi receptio
 Dulcibus in studijs parente,
 Et lecta templis ducite munera
 Festum colentes carminibus diem,
 Qui illi salutaris, meaque
 Carior est mihi iure vita.

In mortem Marcelli I. Pont. Max.

A ETATEM ab miserè nimis
 Inuisam Superis viuimus improbi.
 Hinc multa in steriles boni
 Iustis supplicijs agglomerant mala.
 Anne ullo potuit magis
 Deprendi indicio gentibus imminens
 Læsæ maxima numinis
 Ira? Ipse è proprio quem dederat sinus
 Terris Pontificem Deus,
 Sub quo iustitia, & religio nouis
 Effulgeret honoribus,
 Necdum penè datum protinus abstulit,
 Quo prodesse queat docens,
 Verum hoc non meritis quas meriti sumus
 Pœnas obyciens graues.
 Venti caruleo cum resonant mari,
 Et noctem horribilem ferunt,
 Dum fidens animi rector, & impigra

Ad clauum residet manu,
Spes nautis superest. Scilicet unius
Commune arte periculum
Vinci posse putant. Nos miseri quibus
Quantisque oppositi malis
Factemur, scelerum fluctibus obruti,
Immani que licentia
Non fas, non hominem, non veriti Deum,
Plus ab plus nimio est palam.
Venturis sed enim cladibus obuiam
M.ircellus properans sua
Tutari poterat nos opera & fide,
Sic curam populi gerens
Ut nutrix teneri blanda puelluli,
Quem molli fuet in sinu,
Sed spem solliciti vota que Principis
Funesto properans pede
Momento citius flebilis abstulit
Mors. Nos auxilio sine
Perpeffi varijs vltima casibus,
Haud longa exitij mora,
Quassat am pelago vix trahimus ratem.
Nostra nil superest opis.
Arte omni grauius quod patimur malum
De celo auxilium petit.
Sed nos, viperei pessima sanguinis
Ætas, immemores Dei
Dum sanis agimus deterius feris,
Per nostrum obstruimus scelus
Ne sint auxilio Dis superis viam.
Non diuina benignitas,
Sed recte ut faciat quisque deest sibi.

LÆVINI TORRENTII
ODARVM AD AMICOS
LIBER ALTER.

Ad Iohannem Lupum de securitate vitæ.

HERGO (pro superum fidem)
Venturi nimium temporis anxius,
Fortunaq; volubilis
Incerto metuens eger ab exitu
Præter quam iuuenem decet,
Carpat perpetua sollicitudine?
Quid tristes querimonia,
Quid duri gemitus, longaque conferent
Vita tedia languida,
Flecti si nequeunt fata, nec arduis
Cedunt victa laboribus
Quos versat studio vulgus inutili?
Vinam vinam hodie ut lubet.
Cras dextro mihi Fors Hercule commodum,
Aut damnum ferat alite
Aduersâ. Patiar si quid erit mali,
At non ante diem miser
Ignavo trepidans perdidderim metus
Præsens hora quod obtulit.
Scyllæ scopulos & rabiem freti,
Infamemque licentiam
Immitis Borea, & mobilis Africæ
Falso crimine naufragus
Olim Trinacrijs fluctibus obruta
Accusat dominus ratis,
Exemplo timidi cautus Vlyssæi
Nî ventos liget improbos,
Naturamque suis subdere nutibus,
Et calum, & Superos queat.

Quare

Quare si cupidum te neque frigidis
 Pars obiecta a quilonibus,
 Nec regna assiduis torrida Solibus
 Pellaci amoveant lucro,
 Eia vi rem facias da pelagoratem,
 Nec sit remigio quies.
 Paulum est quod placidum Nerea senties.
 At sospes rediens domum
 Votum solve libens. Sin minus, improbo
 Cur monstro caput obijcis?
 Et atem haud alio transigimus modo.
 Sis quocunque voles loco,
 Sis quocunque gradu, plena periculis
 Ingens omnia sunt mare.
 Quod Fortuna potens instabili regit
 Nutu, quaque protervia est,
 Alternatq; vices, & celeri pede
 Hinc illinc alio quatit
 Pennas ancipiti mobilior Noto,
 Nec constantior Hadria.
 Sic visum superis, Praesidium & salus
 In sola patientia est.
 Quam prestare memor quando opus est, nocens
 Nulli, commodus omnibus,
 Ac cultum retinens Numinis, in diem
 Vinam. Cras sibi vindicat
 Communis genitor, cura nec huic minor
 Ipsi quam mihi sit mei est.
 Huic Fortuna subest, qua mihi, qua tibi
 Dura & difficilis manet.
 Tu vero volucrum plus nimio rotam,
 Et fatum metuens graue,
 Extis, auguriisque, & dare somniis
 Fallacem poteris fidem,
 Impronisa tamen cum veniet dies

Sors qua quemque vocat sua,
 Toruo seua trahet fune necessitas
 Te inuitum, ipse sequar libens,
 Aduersis patiens, strenuus in bonis,
 Ne quid depereat mihi.
 Quod vixi & valui nec Deus auferet.

Ad Nicolaum Briardum.

BRIARDE, magni magna patris gloria,
 Virtute quem sic exprimis,
 Ut indolis & industria testem sua
 Vterque laudet alterum,
 Amate nobis quantum amari conuenit
 Illustre virtutum decus,
 Vnde hoc iniqua sorte procedit nefas,
 Ut cuncta quo iuuant magis,
 Hoc citius intercepta gaudium breuis
 Dolore commutent graui,
 Comesque luctus, sic volentibus Deis,
 Fugitiua corrumpat bona?
 Quid enim antea acti temporis dulcissima
 Nunc proderunt consortia,
 Quid tam venusto & candido liberrime
 Sermone transacti dies,
 Vnumque velle & nolle, qualis inuicem
 Vel turturum concordia est,
 Vinacis aut in comparem cornicula
 Et multus & prestans amor,
 Si quo fuisti gratior presens mihi,
 Hoc grauius absentem fero?
 Vadis per alta me sine Alpium iuga
 Geluque, & astinas nives.
 Quid ipse, qui vel Pyladis antiquam fidem
 Meae anteponi non sinam,

Cur te relinquo, quodq; inaudium est primo,
 Cur umbra corpus desero,
 Dumq; undecumque mille fers incommoda
 Ignauo abutor otio?
 Non hoc Briarde Dis amicum, nec mihi.
 Sed dura quod necessitas
 Iubet feramus. Corporum diuortia
 Distrabere mentem non queunt.
 Mens Occidentis ultimo usque ab litore
 Eoa prospectat freta,
 Nec clausa mundo Calitum referat domos,
 Et rebus interest Iouis.
 Quare niuosa siue montium iuga,
 Seu vasta superas equora,
 Consors ubique ac particeps mol stia
 Te mente quouis prosequar.
 At tu vicissim mente, non memor via,
 Te ad nostra confer otia.
 Collata utrimque sorte gausi bonis,
 Malis dolebimus minus.

Ad Laurentium Gambaram.

NEC Lyden noui, nec Bacchanalia vixi,
 Attamen his iuuat ludere versiculis.
 Tu quoque iam fractus senio, labentibus annis,
 Non facis ad tales Gambara delicias.
 Cur ergo ista tuo lusi sub nomine? Fingi,
 Non esse ut moneam turpi in amore bonum.
 Quem vitare volens studijs excultus honestis,
 Nil prater solum curet amare Deum.

Baccha-

Bacchanalia.

POSCIT quod celebris dies ,
 Fecunda innocuⁱ Gambar^a Lesbij,
 Formosiq³ Cupidinis,
 Et incunda Dea munera Cypria,
 Nudis non sine Gratijs ,
 Etatis memores ab nimium brevis
 Dulces inter amiculos
 Carpamus bona, ne temporis & loci
 Nos occasio deserat.
 Dant non inmodici pocula Liberi,
 Vitam Sobria dat Venus ,
 Nec quavis alia commodius via
 Aegri triste periculum
 Auertas animi quàm grauibus tuis
 Si quandoque solutior
 Curis stultitiam miscueris breuem.
 Eia, quisquis es, ocius
 Signatos veteri verte cados nota ,
 Et totam refer amphoram,
 Que me sollicito liberet ab metu,
 Que spe diuite compleat
 Venas, insolitumq³ accumulet decus ,
 Et plenum vberè spiritus
 Lasciuis habilem reddat amoribus.
 Eia da calicem puer ,
 Spumantem vetulo da calicem mero.
 Eia da simul alterum.
 Quid stas? Non satis hic,ingere tertium.
 Ohe, ter tribus impari
 Libandum cyathis est Charitum choro.
 His namque auspiciis decet
 Mense principium ponere. Candidis

Mox ut iuncta sororibus
 Mollis Gratia lusu & lenibus iocis
 Festas condierit dapes,
 Multo rite mero, nil numerum, neque
 Mensuram veriti parem,
 Numen Bacche tuum, teq; decens Venus
 Certatim celebrabimus
 Omnes attonito non sine gaudio.
 Nec te preteritam velim
 Lyde, Lyde anima pars potior mee,
 O ipsis quoque Gratijs
 Par forma simul & moribus aureis.
 Per te bella gerens Venus
 Captiuos animos ducit amantium
 Sæuo quò libitum est ioco.
 Sed cur hæc ego cur vincula fugerim?
 Nam si te facilem dabis,
 Tormentis animum lenibus occupans,
 Vinam sub domine iugo,
 Grata seruitij sorte beator
 Quàm si regibus imperem.
 Tu sola es sine qua viuere sit graue.
 Pro te vel moriar, tua
 Nostra si redimi morte queat salus.
 Magnis vrer ab ignibus,
 Vri me patiar sic tamen, & nouas
 Flammæ vsque feram libens,
 Pigro ne sine te frigore congelem.

Ad eundem.

Lyde, siue Adoleſcentia, in Odas
 octo distributa.

I.

Sic mater gemino iuncta Cupidine
 Gratam te cupidis reddat amantibus,

Z

Nec

Nec formosior vlla
 Expugnet iuuenum toros,
 Lyde Luciferi sidere pulchrior,
 O solatiolum dulce dolentibus
 Lyde, spes mea Lyde,
 Accersita precor veni,
 Expectata veni. Non patior moram.
 Forma plus nimio sollicita es tua.
 Nil quo crescere possit.
 Etsi incompta, tamen veni.
 Incocto radians vellere purpura
 Vt lanam, pariter nobilem adulterat
 Vultum. Non ego vestem,
 Sed vestis dominam volo.
 Ad sint blanditia, & grata proteruitas,
 Argutisque referti salibus ioci.
 Spirent lumen ocelli
 Quod me surripiat mihi.
 Nam desiderio torqueor anxio,
 Nec finem ratio, nec reperit modum.
 Tu succurrere Lyde
 Tanto sola potes malo.
 Tu fixum retines dura Cupidinis
 Clauo, tu Veneris nexibus implicas.
 Inus vitæque necisque
 Vnam te penes est mea.
 Viuam si facilem te dederis mihi,
 Perdes difficilis. Prò Veneris decus
 Si me perdis amantem,
 Melli damna feres tue.
 Vltrix immodici fertur amantium
 Fastus alma Venus. Tu Venerem colis,
 Quam pulcherrima Lyde,
 Si me despicias, caue.
 Stultus qui Veneris commemorem minas.

Ignosce ab stolidâ Numen ineptia.
 In me pœna redundet
 Lyden si ferias Dea,
 Qua sola incolumi nil vereor graue.
 At si turgidulis lacrymulam dolens
 Flendo extorsit ocellis,
 Tunc curis morior miser.

II.

Firment augurium Juppiter & Venus,
 Et quodcunque fauet Numen amantibus.
 Venturam omnia Lyden
 Certa signa canunt fide,
 Et laurus, fragili dum crepitat sono,
 Et mota tremulo lumine palpebra,
 Et presaga futuram
 Mens ob letitiam micans.
 Sum felix, (Neget hoc inuidia vt lubet)
 Felix, & Superis gratus, vbi ad preces
 Praesto est spes mea Lyde,
 Et Lyda comes it Venus.
 Salue magna parens. Te placidam precor,
 Qualis punicea cum redeunt rose
 Calo laberis alto
 Vt latam sobolem pares.
 Tanc cantu volucres aëra personant,
 Exultant pecudes, stat pelago quies,
 Dum natura parentis
 Aduentum celebrat suæ.
 Tu mundo renocas cuncta, nec interit
 Quidquam, cum pereant omnia, dum genus
 Vnumquodque perennas,
 Et rerum seriem fues.
 Munus quod proprium Numinis est tui

Posco, fac maneat fœdus amantibus,
 Et mi fructus amoris
 Ut sit perpetuus faue.
 Sic canos capiti, sic animo graues
 Abstergam penitus sollicitudines,
 Nec sœmenta inuenta
 Deerunt latus ubi est amor.

III.

Sed quò mens abit? Ab totus inhorruï,
 Ut Gallus Phrygiæ flamine tibia.
 Nostro Numen amoris
 Certè Numen obest graue.
 Inconstans Venus est, & Veneris puer.
 Ludunt me vigilem somnia, dum spei
 Plenum fallit imago
 Facti quod fieri velim.
 At nec iam lacrymis, aut precibus locus.
 Irata est Dea. Nil me miserum, aut mea
 Curat carmina Lyde,
 Sœuas quæ moueant feras.
 Crudelis, ad eone excrucias tuos?
 Nos vanam augurijs elicimus fidem,
 Lasciuum illa repenti
 Riualet fouet in sinu.
 Quem spernens alios quæret adulteros,
 Et mox hinc alios, inde iterum nonos,
 Nulli fida, sed æquè
 Vno omnes spoliatis modo.
 Fallax blanditijs, ambrosia regit
 Virus vipereo sanguine tetrus.
 Raro hoc piscis ab hamo
 Prærosa fugiet dape.
 Me peccasse pudet. Fas iuuenem tamen

Sic pec-

Sit peccasse semel, sim modo cautior,
 Bis tentata Charybdis
 Mersam ne rapiat ratem.

IIII.

Tu verò huc vetulam fer puer amphoram,
 Et vinum cyathis funde capacibus.
 Vno pellere curas,
 Lydenque ex animo iuvat.
 O dulcis liquor, ò nectaris aurei
 Succus, rore sacro viscera permeans,
 Quanto suavior undis
 Humanum recreas genus!
 Ast etas miseri dura Promethei
 Plaustris impositas circumagens domos,
 Nigrisq; abdita siluis,
 Nec multo melior feris,
 Agrestes paribus cum cyathis dapes
 Ornabat patula strata sub arbore, &
 Farctam glandibus aluum
 Crudo flumine proluens,
 Donec frondiferis Euius in ingis,
 Et campis habitans fertilibus Ceres,
 Vitem repperit ille,
 Hac fruges docuit bonas.
 Tunc vnda periit fama Acheloïe,
 Nec priscam tennere arbuta gloriam.
 Messem Iuppiter ipse
 Dodona antehabuit nouam.
 Tunc vitis varijs culta laboribus,
 Atque ingens segetum cura, nec amplius
 Has impune capella,
 Aut fœdi attigerint sues.
 Non illa pecudum delicia manent

Morsus, prò scelus, at nos melioribus
 Aequum absumere labris
 Frugesq; & pecudes simul.
 Salve Bacche pater Nysigena, Euiè,
 Salve, fas mihi te dicere, sed nefas
 Siccis dicere labris
 Fontem latitiae Deum.
 Fecundos igitur da calices puer,
 Bacchum ut ritè canam. Largior affluet
 Prompta copia lingua
 Quo plus ebiberim meri.

V.

At lauros edat, & pallidulus labris
 A scraeis aliis fontibus irriget.
 Nymphas non ego damno,
 Sed Baccho capior magis.
 Nec factis aliud dicere, nec velim
 Frontem composito fingere. Quin procul
 Absit gloria vulgi,
 Ipsi dum sapiam mihi.
 Nam quò nobilium gloria fontium,
 Muscosique lacus, & vaga flumina
 Quotquot Gracia magnis
 Celo laudibus extulit?
 Delectant oculos ista quidem meos,
 Atque aures placito murmure personant,
 Sed quò carmina seris
 Pangam digna nepotibus,
 Huc optem latices Bacche pater tuos,
 Tu venas aperis mollibus aestuans
 Per praecordia flammis,
 Nec torpere finis gelu.
 Tunc nec pauperie discretior graui,

Nec

Nec vanis populi ducor honoribus,
 Non me purpura regum,
 Non belli strepitus mouent.

Quis thyrsum mihi det? O ubi Thyiades,
 Silenusq; senex, & Satyri leues?
 Clara voce Cytheron
 Plenis intonat auribus.

Te Lenæ sequor seu libet Ismaron
 Instrare, & gelida frigora Thraciæ,
 Seu quâ decolor Indus
 Eois calet ignibus.

Te Nyssa aërys aspicit in iugis
 Vinctum pampineis tempora frondibus
 Currui iungere tigres
 Assueto dociles ingo.

Nil mortale inuat. Tu quoque perfide
 Mater quem peperit perfidior, vale.
 Non me seu Cupido
 Flammas conficies nouis,

Nec qua castra semel iure perhorru
 Desertor repetam. Tu modo tu puer
 Mitis dona Lyæi
 Vt non deficiant caue.

VI.

Sed iam sideribus cincta nitentibus
 It celi medio Cynthia vertice,
 Et sopita quiescunt
 Alto cuncta silentio,
 Nec me peruigilem sic epula iuuant,
 Et Bacchi liquor, ut non animum oscupet
 Inter vina recurrens
 Bacchi blanda soror Venus.
 Extremus superest nunc igitur labor.

Ut, primum media noctis, & alterum
 Somni pocula libans,
 Totum conficiam cadum.
 Somnus cum placida noctis adest quies
 Defessum varijs antè laboribus
 Clausis mulcet ocellis,
 Nec curis aperit viam.
 Somnum non modici pocula Lesbij
 Adducunt. Procul hinc tunc procul improbum
 Pellam potus amorem,
 Quem siccus vereor magis.
 Siccus ne peream, fer cyathos puer.
 Siccis multa Deus proposuit mala,
 Quorum obliuia mentem
 Et somno, & subeunt mero.
 Lethe non aliam Manibus admouet
 Vim tracti fragili per Styga cum rate
 Ad Plutonia regna
 Compulso properant gradu.
 Ipsi nos faciles lusimus hæc tenus
 Versus, iam titubans hesitat ac labat
 Vdo lingua palato,
 Et vox immoritur labris.

VII.

Sed quenam tenebris cineta silentibus
 Illudunt animo somnia turbido?
 Furuis somnia pennis
 Quæ circumuolitant caput?
 Hanc noctem placidi munere Liberi
 Sperabam positis ducere sensibus,
 Qualem rite sepultis
 Adfert perpetuus sopor.
 Sperabam, (quid enim spes sibi credula

Non

Non fingit?) quoties sed ferus ab meas
 Spes delusit inanes
 Gaudens insidiis Amor?

Hæsterna teneris luce sub ossibus
 Torrebat miseris flamma iecur modis,
 Quam restinguere Lyde
 Tunc nulla voluit prece.

Securo at penitus compositum toro,
 Inflatumque mero, nec memorem mali
 Ah fallax quibus ille
 Aggressus puer artibus?

Qui postquam imparibus vincula amantibus
 Iniecit, graviter discruciat ferox,
 Et nec rore cicada,
 Nec nostris satur hic malis.

Stabat marmoreas vincita papillulas
 Inuitans me oculis ipsa loquacibus.
 Nec iam somnia visa,
 Sed Lyden manibus tenens,

Et multo quatiens pectus anhelitu,
 Latabar, volucrum citius Notò
 Fugit vana voluptas,
 Mansit perpetuus dolor.

Nam si nec tenebris vlla datur quies,
 Cum mutas pecudes, cum rabidas feras,
 Obscenasque volucres
 Grata somnus obit vice,

Quid tentem miser? Ah nec Tityon (reor)
 Exercet gravius supplicium, ferus
 Rostrò vultur adunco
 Immortale secans iecur.

At forsàn magicis solvere cantibus,
 Aut herbis poterit saga latentibus.
 Sed Medea neque istis
 Spem figi sinit artibus.

Z. 5

Qua

*Que cum nil domina profuerint sua,
 Quis nunc me miserum quis manet exitus?
 Heu mors sola lenabit,
 Aut certe melior Deus.
 At fractos utinam sene puer tuos
 Arcus, & validis tela sine ictibus,
 Te que immane dolentem
 Exincta videam face.*

VIII.

*Sed cur immeritum stulte Cupidinem
 Damnas? Nec puer hic, nec pueri nocet
 Mater. Desine falso
 Culpam obtendere nomine,
 Et quod iam perijt tu tibi perditum
 Ducens nequitia pone modum tuae.
 Nunquam incommoda deerunt
 Si nunquam abstineas malo.
 Jam lusum satis est, iam grauioribus
 Exercens animum nauiter artibus
 Cursum flecte, malamque
 Freno frange licentiam.
 Tarpi qui nimium deditus otio
 Insanis miser indulget amoribus,
 Nec se colligit unquam
 Menti praesidium parans,
 Is tanquam fragiles sic alamos sua
 Messis suppositis ureret ignibus
 Diro concitus aestro,
 Ipse est perniciēs sibi.
 Fidi nunc igitur consilij tenax
 Obdura. Nec erit difficilis labor.
 Multo senior ille
 Quem nunc perpeteris volens,
 Qui te discruciat, te premit auxium.*

Conf.

Confide, & Superos auxilio voca.

Votis annuet equis,

Nec te destituet Deus.

Est mitis placidusque, est pius & bonus,

Nec quos condiderit non etiam fouet.

Quin amplectitur ultro,

Et molli gerit in sinu.

Peccanti grauis, haud ulterius tamen

Quam peccata manent. Dat venia locum

Cum peccasse fatemur,

Cum facti pudet & piget.

Nec tristes lacrymas, nec gemitum fuge.

Felix qui vitium corrigit. Est dolor

Quem sincera voluptas

Fausto subsequitur pede.

Ad Iohannem Berotium, Iurisconsultum.

LECTOR meorum candide versuum

Te omnes Beroti per Superos rogo,

Per regna Musarum, per omnem

Aonia resonantis aulam,

Phœbique lauros, atque edera tenax

Germen virentis, ne nimio procax

Amore delinquas, meas qui

Sis aliquid ratus esse nugas.

Nec fonte sacro proluimus labra,

Nec efficaci in gramine duximus

Somnos, ubi Parnassus ingens

Nubifero petit astra dorso.

Vinant beati larga quibus dedit

Natura partam sponte scientiam,

Prodisse quos credas stupendos

Matris ab uberibus poëtas.

Nobis pusilli rivulus ingeni

Aren-

*Arente serpit languidus alueo,
 Nec ore sublimi superbas
 Spiritus eiaculatur auras.
 Antiquioris, sed sapientia
 Laudator aquus, seu numeris potens
 It Flaccus attentas per aures,
 Pindaricæque ruunt Camena,
 Ut flava pratis mella legunt apes,
 Quodcumque visum est sedulus aufero,
 Meosque id auertentem ad usus
 Instruit alterius supellex.
 Hos amulari quis, precor, abnuat?
 Quare relictis tu quoque rinulis
 Accede quâ fontes benigni
 Uberibus spatiantur undis,
 Nec nostra miti carmina postules,
 Sperans futurum me duce peruium
 Pronumque callem quo disertus
 Pierios penetres in hortos.
 Ætas & ipsis ingenijs nocet,
 Priora mutans deterioribus.
 Vicunque colluctere, priscis
 Inferior tamen vsque cedes.*

Ad Deos Poëtarum præfides:

EIA sonoram fer puer huc lyram,
 Lyraeque acutas adijce tibias.
 Fer vina, funde unguenta nardi
 Deliciis locuplete cornu.
 Adsint amœnis lilia cum rosis.
 Serpat nitentes lata edera in comas,
 Laurumque, pallentemque myrtum
 Compositæ impediunt coronæ.
 Vestras Camena carminibus nouis

Vulga-

Vulgare laudes fert animus. Neque
 Te Phœbe, te virgo silebo
 Multiplici memoranda ab arte,
 Seu bella tractes horrida, & impium,
 Ferox in hostem iustitiam iuves,
 Seu bella componas, & urbes
 Moribus instituas honestis.
 Canamque Bacchum, & te quoque Gratia
 Qua casta castis iuncta sororibus
 Iocisque, ludisque, & choreis
 Perpetuam recreas iuventam.
 Quotquot beatas incolitis domos
 Parnassus altum findit ubi aethera
 Saluete Di, Diuæq₃, terra
 Praesidium, columenq₃ cali.
 Vestris adauctum nuper honoribus
 Non esse vestri sit memorem nefas.
 Fuistis omnes. una rite
 Omnibus hic statuetur ara.
 Cadens opimas saepe ubi victimas,
 Placansque Numen, non sine gaudio
 Festis coronatus diebus
 Pierios modulabor hymnos.
 Per vos honesto perfruor otio,
 Cui non arenas pratulerim Tagi,
 Non quidquid immanis voraci
 Voluitur Oceani sub vnda.
 Per vos quieto pectore turbidos
 Vulgi inmultus nil moror improbi,
 Solisq₃ secretus sub antris
 Naiadas Satyrōsque canto.
 Nec eruditis displicet auribus
 Non inuenusto carmine barbitos,
 Quaecunque diffundat per auras
 Verba meo modulata plectro.

In

In Philippi Regis ad Fanum Quintini in
Veromanduis victoriam.

O Digna tanto progenies patre,
 Anisq³, totaq³, Austriadum domo,
 Sublimium fecunda regum
 Qua imperio moderatur orbem!
 Magnis parentum laudibus emines,
 Quas grata semper posteritas colet
 Seu pacis enarrentur artes,
 Et placida studium quietis,
 Seu cura belli, & rebus in asperis
 Spectata virtus, fulminis in modum
 Aduersa perumpens acuto
 Omnia corripiente ferro.
 Sed nec cruentis inclita preliis
 Erepta regno Hispania Barbaro
 Maiora de Mauris merenti
 Constituit proano tropaea,
 Magisue patrem nobilitat tuam
 Illustre victa nomen ab Africa,
 Nouusque perlustratus orbis
 Herculeo penitus labore,
 Quam teruentis funera Gallie
 Nulli ante partis nuper honoribus
 Ad astra sublimem perenni
 Concelebrant decorantque laude.
 Gens inquieto concita spiritu
 Quascunque nobis ante parauerat
 Turbas ita eludebat arte,
 Perfidiâque dolisque vires
 Irreprehensas Caesaris optimi,
 Ut versipellem Protea crederes
 Mutare vultus, quò paratas

Callidus effugeret catenas.

*Sed qualis alis magnanimus Iouis
Ferox dolosam fertur in aspidem,
Nil fraude præstantis veneni
Mortiferum remorante rostrum,*

*Talem sonora te referam lyra
Philippe te te maxime Principum
Fregisse Gallorum proterua
Cornua cum sine clade victor*

*Fudisti apertis strenuus in iugis
Immensa paruis agmina copijs.
Quos Roma lauris anteponat
Scipiadum referens triumphos.*

*En ut superbo ducitur ordine
Captiua magnorum procerum cohors!
Io triumphæ acclamat omne
Vulgus, io, ter io triumphæ.*

*Gaudentque Diui, quæ pietas tua
Fidesque cordi est, prælia fortiter
Pugnata, & hostili solutas
Perfidia scelerique pœnas.*

*Nulla ergo vi, nulla arte domabiles
Subuertis vrbes auxiliantibus
Dis flamma maturas ut errans
Per segetes agitata vento.*

*Eia. Secunda exorsus es alite.
Spes certa. Magnum nescio quid parat
Natura. Tu dignum memento
Principio imposuisse finem.*

*Pace inter Philippum Hispaniæ, & Hentium
Galliæ Reges inita.*

P*Ax leta terris, leta redit quies.
Gaudete Musæ, (Vester adest honos)
Gaudete, desuetiq; cantus,*

Et nu-

Et numeri, & redeant chorea.
 Tuq; alma Pallas, peruigil urbium
 Custos, repertis nobilis artibus,
 Qua conciderunt pacis artes
 Mitis & ingenij, repone.
 Quamuis vel ipso Marte ferocior
 Hastamque, scutumque, & galeam quatis,
 Sed Martis insano tumultu,
 Consilio tua fertur ira.
 Semper cruentis ille furens minis
 Cades atroces & rabiem parat,
 Tu bella ad optatum reducis
 Iustitia sociata finem.
 Sic perfidum olim aduersus adulterum
 Fanore vicit pars melior tuo,
 Vt cunque tutabantur hostem
 Blanda Venus Venerisque moschus.
 Et nuper equis foedera legibus
 Percussa nutu si fuerint tuo,
 Aeterna sint da virgo summi
 Consilium patris & potestas.
 Tandemq; vitis Bacche sator sacra,
 Ceresq;, Nymphaq;, & Satyri leues
 Reconditis prodite siluis,
 Linqute queis latuistis antra,
 Aprica lati visite pascua,
 Vt vestra tellus numina sentiat,
 Et summa dehinc frugum nouarum
 Copia fertilitate mira
 Commendet agros heu nimium diu
 Vasto inquinatos turpiter otio,
 Dum ruris instrumenta senos
 In gladios clypeosque belli
 Vertebat usus, dirus vt inclitas

Vassa.

Vastaret vrbes miles, & impios
Per damna, per cades iniquo
Conficeret domino triumphos.

Nam quid malorum non patimur breuis
Molles adornet laureola vt comas,
Et vulgus insanum stupefcens
In titulis hiet ac tropais?

Tanti innocentem fundere sanguinem,
Cognata ferro rumpere pectora,
Et mutua, quam bruta feruant,
Soluere amicitia tenorem.

At o sacra Calliope chori
Regina multum huic dissimilem meo,
Rosaq³, consertamque myrto,
Necte (precor) capiti coronam.

Qua cinctus inter vina sodalium,
Nulli molestus, commodus omnibus,
Possim aurea cantare pacis
Multa bona, & mala multa belli.

Ad Pium quartum, Pontif. Max., qui
ante pontificatum Iohan. Angelus
Medices appellatus fuit.

QVALEM profundo vulnere saucius,
Supremus vrget lumina cum sopor,
Vitamq³ festinantem ad vmbra
Vix tenuis remoratur aura,

Periculoso sentit opem malo,
Expertus artis si medicus noua
Herede iam bustum parante
Reddat eum patria & propinquis,

Tali labantem praesidio pater
Tutaris vrberem o Pontificum decus,
Viresque, consuetumq³ sancti

Impe-

Imperij renocas vigorem.

Non Thessalis tu, tu neque Ibericis
 Vfus venenis, non ope Barbara,
 Qua Colchis optanti recoctum
 Restituit Socerum marito.

Sed prompta virtus, curaque diligens,
 Deoque plenum pectus, & integros
 Laudare, castigare prauos,
 Premiâque & meritos honores,

Pœnâsque iusta lance rependere
 Prudentis ars est Principis & boni.
 In publicis hac sola morbis
 Est panacea, nigrumque moly.

Hac arte præstans impiger Hercules,
 Quod pestilentis fœda licentia
 Exempla, quod lernam malorum
 Sustulit illuniemque tetram,

Proles supremi creditus est Iouis,
 Magnum ipse Numen scilicet & potens,
 Vindexque, seruatorque nostra,
 Tutor & assiduus salutis.

Vicunque credant hoc veteres, tibi
 Dat plena veri munera Numinis
 Collata de celo potestas,
 Quam meritis facis ampliozem,

Custos valentem sollicitus gregem
 Pascens salubri gramine, non lupos,
 Atros nec horrentem colubros,
 Non hiemes, rapidosue Soles.

Hinc Roma blando te videt & colit
 Jam lata vultu, iam posuit minas,
 Tutosque per campos quietæ
 It placidus Tiberinus vnda.

Macte ergo virtute optime Principum,
 Incumbe tantis laudibus, & nouos

Nunquam fatigatus memento
Iungere praeeritis honores.

Ad Robertum Nobilem, Cardinalem

FORMOSA laurus qua Trivia manet
Educta Cyntho prominet arduo,
Aut lenis Eurota beata
Laude Deorum hominumque ripa
Dilecta docto surgit Apollini,
Dilecta musis, & Dryadum choro,
Magniq; tutela Tonantis
Eximios paritura honores,
Stat prorsus omni intacta periculo
In spem bonorum vota que Principum,
Qui gesta diffundant in aevum
Perpetuis memoranda fastis.
Lauro iuventus est similis tua
Robore, Divum cura, & amabili
Virtute sic prestans, ut omnis
Te colat ac veneretur aetas.
Gaudet senectus te iuvenem suis
Preferre canis. Invidia sine
Mirantur aequales, & optat
Vir similes sibi quisque natos.
Morum venustas, eloquij vigor,
Doctrina per se maxima, qua tamen
Tu plurimum illustras, adeptus
Omnia tam teneris ab annis,
Largis Deorum muneribus potens.
Sed iunctus acri est iudicio labor.
Fert uberem cultura messem
Fertile cum renouatur aruum.
Nunc magnus ergo creueris indies
Magis magisque. Insigne aliquid parat

*Natura, tam raris euntem
Principijs ut ad astra tollat.
Ad Gabrielem Faërnium Cremonensem, vetustis
austoribus corrigendis nobilem.*

GRATI vetustas officij memor
Caelo locatum credidit Herculem,
Quod monstra fatali labore
Sustulit indomitæque dextra.
Res magna sanè, dignaque Numine
Tanto, & supremi progenie Iouis,
Vel colla succrescentis Hydra
Ignibus & secuisse ferro,
Fœdis vel altos stercorebus bouum
Purgasse acervos diuitis Augiæ,
Aurique fecundis ab hortis
Hesperidum rapuisse mala.
Tuis Faërne illustrior est labor,
Notisque mundo gratior artibus,
Haud viribus constans, sed acris
Ingenio, vigiliq; cura.
Queis fretus armis, auspicio bono
Furatus hostis Barbariem domas
Non antè sic victam Latina
Dedecore opprobrioque lingua.
Hærebat aliè visceribus malum,
Suaque fixum mole medentibus
Ferebat horrorem, sub ipso
Crudius asperiusque ferro.
Tu pernicaci cedere nescius,
Hostilibusque audentior ab minis
Virtute vicisti probrosam
Illunem cariemq; tetram,
Solers nitore reddere pristino
Libros vetustos nobilium virum
Quicumque præluxere nobis

Ingenio

Ingenio, & locuplete lingua,
 Ut morte pressum si referant caput,
 Reddantq; dignam vindice gratiam,
 Maiore te censeri honore
 Arbitrio patiantur equo.
 Tu namque & illis concilias decus
 Quaeque ipse scribis non placeant minus
 Faërne Musarum sub antris
 Docte modos sociare chordis.

Ad Ioannem Moronum, Cardinalem, sacri
 Cardinalium Senatus principem.

Qualis purpureo vere rubens rosa
 Cum Sol Oceano surgit amabilem
 Latè spargit odorem,
 Ac culti decus hortuli
 Inuitat teneras Naiadum manus
 Plenis cum calathis, aureolo & sinus
 Ornamenta Deorum
 Templis, aut epulis parant,
 Talis tu medio concilio Patrum
 Fulges eximijs clarus honoribus
 O virtute coruscans,
 Sacra gloria purpura.
 Quam partam meritis non tibi, sed geris
 Illis quos studio, quòsque opibus iuuas,
 Diuùm more, merendo,
 Aeternum meditans decus.
 Hinc ingens veterum turba olientium,
 Nec vero superans officiis nouos,
 Quorum vota benignus
 Letum ducis ad exitum,
 Ut vite varijs fluctibus obrui
 Sic te suspiciant Tindaridùm velue

Fessi sidera nauta
 Quos duri exagitant Noti.
 Sed portus miseris sis licet omnibus,
 Primum fida tamen dat Statio ijs locum
 Quorum nomen honestis
 Commendatur ab artibus.
 Quos inter Lyricis te numeris libens
 Laudarem modicus Melpomenes cliens,
 Sed nec Melpomene ipsa
 Ad laudes satis est tuas,
 Et virtus, operum quæ bene feceris
 Merces ipsa sibi, nec populi leues
 Curat turgida plausus,
 Nec falsum opprobrium timet.
 Quin quanto grauius comprimitur, sua
 Stans immota bonis pulchrior emicat,
 Vt Sol aureus atra
 Pulsa nube ferens diem.
 Quod Morone tua cernitur omnibus
 Exemplo, domita qui inuidia graui,
 Fortunaq̃, repulsis
 Clares insidiis magis,
 Nunc vno minor. At forte quid interina
 Si mutare parent Numina, tu sacra
 Tu spes altera Romæ
 Vt summum teneas gradum.

Ad Fortunam, allecto in Senatum Gulielmo
 Sirleto, Cardinale, viro optimo
 & doctissimo.

Fortuna, multis credita Calitum
 Angere catus, nec sapientia
 Obnoxia humana, nec vlli
 Imperio Iouis, aut Deorum,

Discede

Discede calo non tibi debito,
 Discede templis, nec loca pollue
 Sacrata Diuis qui merendo
 Perpetuos adiere honores
 Infida, fallax, ancipiti vice,
 Vbiq₃ turbans omnia, nec magis
 Constans quam inaequales procellae
 Hadriacis agitata ab Austris.
 Sed te tuumq₃ o instabilis globum,
 Rotaeq₃ gyros vsque volubiles
 Miretur obseruetq₃ vani
 Simplicitas miseranda vulgi,
 Vulgo remotus vir sapiens tuas
 Irridet artes. Cetera negligit,
 Agitq₃ se contenta virtus
 Perpetuum sine te triumphum.
 Sic ille magnis notus ab artibus
 Siretus, alti diues & ingeni,
 Virtutis explorans amussi
 Omnia, per solidos honores
 Propinquat astris. Inuideas licet
 Fortuna tanta perfida gloria,
 Liuore sed nil profuturo,
 Nobilior nisi ut ille toto
 Clarescat orbe, at tu pereas male,
 Tuumq₃ numen, nomen inutile,
 Vtcunque tam certo probatur
 Indicio superasse virtus.
 Quanto minaci sauior es manu,
 Tanto retundens fortius impetum,
 Contra renascentes chelydros
 Herculeo celebris duello.
 Vrge ergo inertes, desine fortium
 Tentare vires, quos Deus adiuvat,
 Quosque inter insigni Gulelmmum

Laude meis celebrare chartis
 Aequum & decorum est. Cernite cernite
 Crescentem, ut aquet pro meritis decus,
 Victaq; fortuna superbum
 Erigat eximius tropaeum

In Iohannis Goropij Becani Ori-
 ginum libros

Becane, nostris Atuatikos docens
 Regnasse terris, flumine nobili
 Qua Scaldis obluetur ingens
 Oceani violenter undis,
 Quaque illa iactis molibus arduis
 Anversa litus promouet, vrbius
 Regina quas Fors, & beato
 Mercurius locupletat auro,
 Non quo priores historiam ferè
 Finxere pacto tu quoque somnias
 Portenta, qua narrante matre
 Attoniti stupeant alumni,
 Nec sola nosti Pergama Achaicis
 Vastata flammis, quo referunt genus
 Vulgata qui tantum sequuntur,
 Nec propriam meruere laudem;
 Priscas sed artes doctus, & ingeni
 Prediues, almae Palladis in sinu
 Nutritus Ascræis sub antris,
 Thræicio meditata vati,
 Et sacra Mosis tradita dum pius
 Seruas ab alto tanquam Helicen mari,
 Das vela ventis, & secundo
 Peruolitas vada salsa cursu.
 Nec vasta Syrtis, nec breuia hic tibi,
 Aut monstra firmae que metuas rati,

Quam

Quam Castorum tutela fulgens
 Omnibus eripiet periculis.
 Visenda tellus quam vacuis sibi
 Delegit oris ille hominum parens
 Cum numinis placasset iram,
 Fœdâq; diluuiis apertis
 Cessisset agris. liber enim metu
 Formosâ quamuis arboribus inga,
 Quâ Caucasus consurgit ingens,
 Et scopuli munitantur astris,
 Dilectâ dudum, & parca quibus salus,
 Mutare querens mitibus aspera,
 Reliquit, & subiecta cernens
 Flumina, triticeosque campos,
 His sedit aruis, hæc coluit loca.
 Hinc Bactra coctis inclita frugibus,
 Margusque, Iaxartesque, & ille
 Vndisõno ferus Oxus amne,
 Quem tauriformis nomine consecres
 Vallẽmque Parnisi ad Superos feras,
 Nyssamque, felicẽmque Merum
 Nectareo celebres liquore.
 Occurreret illic vitifator senex,
 Quem rite multis indigetes modis,
 Tot nominum splendore clarum
 Quot variæ meruere laudes.
 Is te madentem muneribus suis,
 Vinctumque sacro tempora pampino
 Admittet umbrosis in antris
 Cum Satyris lembusque Nymphis
 Arcana rerum discere, nec bene
 Digesta prisca tempora seculi.
 Quæ conditor narrabit ipse,
 Ipse suos referet nepotes
 Latè per orbem nomen in ultimas

Sparsisse

Sparfisse terras, fanigenas tamen
 Virtute prestantes anita
 Precipuo recolens honore.
 Quos inter Argiuum inuidia graui
 Cecolatentes Cimmericos specis
 (Sic iussus) educes Averno,
 Ad superas animosus auras.
 Tu sacra genti, tu solitum decus,
 Et iura reddes, nec sine Numine
 Ritusq³, laudatósque mores,
 Et veteres renocabis artes.
 Quid regna dicam condita dum pijs
 Nituntur armis Barbariam ut doment,
 Et Marte freti, & Martis acrem
 Harmonia moderante bilem?
 Confide. Quò non visida te ferat
 Virtus? Sequentur Cimmerici ducem.
 Quacunque precedes, malásque
 Haud iterum metuent tenebras.
 Iam Dacus asper, iam rigidus Geta,
 Iam paret audax Sarmata. Quid Saca?
 Quid Saxones? Jam nota Thule
 Nouerit & genus, & parentes.
 Ipsa illa tantis inclita laudibus
 Accedet ultrò Gracia, originem
 Spartaq³, Athenarumq³, iam nunc;
 Ad Scythicas referens pruinas.
 Sed heus paterni te renocant Lares,
 Ortique Cymbris Atuatici. Ratem
 Huc flecte. Quantumuis superbo
 Materia satis est triumpho.

In Gregorium x i i i. Pont.
Opt. Max.

QUID me Melpomene iubes
 Desuetam manibus prendere barbiton,
 Ac tristi senio grauem
 Cantandis operam ludere versibus?
 Cur me sollicitum tenes?
 Non idem Genius, non eadem manee
 Aetas, nec leuis est senex
 Si tentet iuuenem quod deceat nota.
 Urges propositum tamen,
 Et quanquam emeritus non teneor nouis
 Desudare laboribus,
 Vis ut militiam sponte sequar tuam.
 Agnosco dominam lubens,
 Agnosco auspicia, & te veneror ducem,
 Nec iam fert reprimi procax
 Abrumpens tacitum lingua silentium.
 Sed quem precipua canam
 Dignum laude virum? Qui vice Numinis
 Qua terra patet ambitus
 Celestes animas corporibus datas
 Celesti imperio regens,
 Ut quisque est meritis premia dat bonis,
 Ponit supplicium malis,
 Hos damnans Erebo, hos Elysio beans.
 Quid sublimius hoc gradu?
 Supremi solio quis propior Dei
 Quam cui ipse Deus
 Ut munus peragat quod proprium Deo?
 O diuina benignitas!
 O quantis animi perfruihur bonis
 Qui Christo dedimus fidem!

Nam

Nam quāquam variis (res hominum ut ferunt)
 Simus criminibus rei,

Quos peccasse pudet, quos bene penitet,
 Si mystas adeant sacros,

Si fassi ingenuè quidquid erat mali
 Submissè veniam petant,

Nec Sancti renuant arbitrio viri
 Quin pœne faciant satis,

Quo mens cunque modo lubrica concidat,
 Non lapsus facilis magis

Quam pax, & placidi gratia Numinis.
 O pronum ad Superos iter!

Quod pravis (uti fit) moribus obstruens,
 Si tangat mea me salus,

Conuersis studijs mox referem mihi.
 Nec quisquam dubitet velim,

Cum non dissimiles esse videt sui
 Qui noxa caput eximunt.

Vult Christus sit homo namq; homini Deus.
 Qui Petrum sibi deligens

Sacrati imperij quem feceret ducem,
 Hoc illi decus obtulit,

Hoc seris etiam ex ordine posteris,
 Et quotquot placitis sibi

Mandarent eadem munera posteris.
 Hec hac illa potentia est,

Quae quondam geminis tradita clauibus
 Qua calum petitur via

Occludit geminos atq; aperit polos.
 At tu maxime Gregori,

Qui Romae pater, & tot pater urbium
 Nunc Petri solio sedes,

Nec tantum titulo fronte tenus Petrum,
 Sed cura & studio refers,

Intentos oculos atque animum gerens

Quò

Quò te cunque necessitas,
 Et ius, & ratio atque officium vocant,
 (*Quae vis est sapientiae*)
 Sortem noscet tuam. Non gladiis opus,
 Non aut curribus, aut equis,
 Aut fidis tumidum per mare nauibus.
 Vna est Religio, tuis
 Quae nitens humeris ut venerabilem
 Te magnis quoque regibus
 Reddit, sic etiam viribus instruit.
 Hinc omnis tibi copia,
 Hinc res, hinc honor, augustaque dignitas,
 Quam flexo veriti genu
 Sacratibus pedibus figimus oscula.
 Hanc supplex igitur cole,
 Cui debes aliquid quod tibi supplices
 In te spem statuunt suam.
 Hanc quaqua potis es strenuus exere,
 Nullus restet ut angulus
 Quò Christi rigida non penetrent Cruces.
 Sic ardens pietas inbet.
 Coepisti bene. Sed nil satis est viro
 Forti, grata nec impigro
 Si quid summa operis defuerit quies.
 Nec summam tamen, hic tibi
 Promitte ante obitum, quem reparas enim
 Mundum nactus es, en, nouum,
 Lustratumque aliis sideribus globum.
 Sanctas huc pius inferes
 Leges, hic populos moribus imbues,
 Ac falsos abigens deos
 Romana institues indigenis sacra.
 Euge o Pontificum decus.
 Coepere auspiciis haec fieri bonis.
 Ipsi, en, munera deferunt

Lappo-

Iapponum proceres, longaque concutis
 Emensi a quora puppibus
 Voluunt se genibus sancte pater tuis.
 Tu lato recipis sinu,
 Atque hac digna piis palma laboribus,
 Pro qua sollicito, ut decet,
 Mox caelo dabitur pulchrior altera.

In Carolum Borromæum, S. R. E. Cardinalem,
 Archiepiscopum Mediolanensem.

QVI claros celebret viros,
 Nec laudes canat, ô Pontificum decus,
 Et certa insubria salus,
 Borromæe tuas, non aliter facit
 Quam qui nox ubi inhorruit
 Celi respiciens pallida sidera
 Lunam negligat auream,
 Aut Soli faculas præferat igneas.
 Cur ergo te etiam mea
 Laudatis aliis præterijt lyra?
 Laudo laudo equidem lubens,
 Nec parcus nimium, (crede) nec inuidus,
 Quos possum, at similes tui
 Si qui sint animum qui subeant meum,
 Mirari soleo magis.
 Tu, quem non agitat laus neque gloria,
 Seu vox faucibus hæreat,
 Seu pravo titubans deficiat sono,
 Miranti veniam dabis.
 Mirantem reficit dulce silentium,
 Dum tanquam attonitus stupens
 Virtutis speciem suspicit ardua.
 Pulchro scilicet indidit
 Vim natura potens ut sit amabile,
 Ac mentis penetrans sinum

Extra

Extra se positos alligiat sibi.
 At nil pulchrius inclita
 Virtute à Superis est homini datum.
 Quam cum moribus exprimas,
 Incessuque graui atque habitu probes,
 Cum fronte atque oculis geras,
 Ac vna, ut speculo, ipsius imaginem
 Toto corpore praeferas,
 Hinc ardens amor ille, hinc studium tui,
 Vt quacunque feras pedem,
 Sacra cen videat plæbs pia fercula
 Pompe, te venerans simul
 Et flexo capite & poplitibus colat.
 O priscis quoque seculis
 Equandam eximia vim reuerentia!
 Te non turba satellitum
 Commendat populo, non comitum frequens
 Seu praetor dominum cohors,
 Seu longo sequitur cominus agmine.
 Virtus maxima maximis
 Sola est quæ celebrem reddit honoribus.
 Tu vero te humilem, ut facis,
 Demissumq; geras. Cum premitur, statim
 Multo illustrior eminet,
 Vt Sol cum nebulis exeruit caput.
 Et quid non pateat tui
 Fulgoris radiis? Non ego imagines,
 Aut priscum referam genus,
 Nec dicam geminos gratus auunculos.
 Quorum hic militia caput,
 Regum bella gerens, victor & hostium,
 Faustum rettulit exitum.
 Hic verò à teneris deditus vnguibus
 Sacris officiis puer,
 Perfunctus variis inde laboribus,

Supre-

Supremum obtinuit gradum,
 Sacratique potens imperij nouum
 Fastis inseruit decus
 Cum sanctæ tribuit ius tibi purpura.
 Magna hæc lumina, quæ pias
 Querenti tenebras inijciant manum,
 Sed quæ Fors sibi vindicans
 Fert his, fert aliis, sepe etiam malis.
 At quæ munera sunt Dei,
 Prudens simplicitas, nudaque veritas,
 Constans religio & fides,
 Mens inuicta manens, raraque castitas,
 Et semper vigilans labor,
 Elucent magis, atque aspicientium
 Ne fallas oculos vetant,
 Quas Christus comites cum tibi innexerit,
 Vt nil Ambrosio minor
 Tot setam populis Insubriam regas,
 Ac Romana ferens sacra
 Diuinis animos legibus instruas,
 Quò celo teneant viam,
 Cur non te venerer, mirer, amem, colam?
 Vt quo carior es Deo,
 Hoc per te citius promerear Deum.

Ad Iohannem Franciscum Bonhomium, Episcopum
 Vercellensem, Caroli Borromæi, Card^{lis}, Ar-
 chiepiscopi Mediolanensis, & Gregorij
 XIII. Pont. Max. funera lugentem.

L VGESIAM nimium diu
 Franciscæ, & lacrymas fundis inutiliter,
 Quæ nec proficiant tibi,
 Functisque, ut redeant, multo etiam minus.
 An credis placitum Deo

Vt lon-

Ut longa celebres funera nania?
 Vitam cui voluit dedit,
 Vitam cui dederit cum volet auferet.
 Res nostra his agitur modis.
 Mortales sumus, et nomine dicimur,
 Quem Sol cunque reuexerit
 Ut summū fieri posse pates diem.
 Quo nos siue necessitas
 Cogit, seu ratio, seu vocat arbiter
 Rerum maximus omnium,
 Mortem cur aliis, cur metuam mihi?
 Mors nullum obijciat malum
 Si quam transierim vita fuit bona.
 Tu quos compositos doles
 Cum semper fuerint moribus optimis,
 Virtutis studio pares,
 Ambo pontifices; hic Latij caput,
 Hic omnem Insubriam regens,
 Atque hic Ambrosiū, nec minus hic Petrum
 In corde atque oculis ferens,
 Absistant lacryma. fuit eos mori,
 Inuit plurima perpeti,
 Postquam non alia est ad Superos via.
 Quin si tristitia modum
 Non pones sapiens, plangere mortuos
 Vno quem satis est die,
 Ne tantum Superis inuideas decus,
 Neue ipsis Superos vide.
 Vtrumuis facias; non bene conuenit
 Quem campis in Olympicis
 Exercet pugilem conspicuus labor,
 Non pugnam ancipitem timet,
 Non castus, lateri ac temporibus granes.
 Spes & laudis amor vetant
 Obiectis reprimi fortem animum malis.

Cui quisquis fauet assidens,
 Constanti, intrepido, cedere nescio,
 Quamuis aspiciat lubens
 Intentos oculos, horrida brachia,
 Consertas manibus manus,
 Exoptat tamen, & mente Deos rogat
 Non longa nimium mora
 Victori meritam cedere gloriam.
 Sic qui conspiciamus pios
 Luētantes Stygijs cum Furijs viros
 Latemur volo perfidis
 Quod sese obijciant fortiter hostibus.
 Sed quos haud patimur mori,
 Vt summam egregio, quod bene cœperint,
 Imponant operi manum,
 His intercipimus debita prœmia.
 At quanto melioribus
 Qui celo potitur perfruitur bonis
 Quam qui vicerit Isthmia,
 Sed victus vitijs ipse perit suis?
 Non illic apium viret,
 Pallentesq; olea, canaq; populus,
 Non pinus Cybelæ sacra,
 Aut myrtus Veneri, laurus Apollini,
 Non palmæ nitor ardua,
 Herbarumq; alia, & copia frondium,
 Ornandis habiles comis,
 Quas vanis celebrat Græcia laudibus,
 Cum sit putidius nihil;
 Sed concors amor & gratia Calitum,
 Sed pax certa, sed otium,
 Et secura quies, almâq; faustitas.
 Longe absunt labor, & dolor,
 Et spes, et metus, & turbida gaudia.
 Non tristes querimonia,

Non

Non intemperies aetheris ignei,
 Dites sollicitans heros
 Ne frugi, aut pecori, neu male sit sibi,
 Non vis ac dolus hostium,
 Non turbant alia, aut impediunt mala.
 Nam quid deesse potest quibus
 Adiunctis sibi iam sit Deus omnia?
 Qui caliginis horrida
 Obseptos tenebris nunc oculos fugit,
 Sed quos post obitum sacris
 Letos intulerit Calicolum choris,
 His se totum aperit volens,
 Et rerum species detegit aureas,
 Quas magno fonet in sinu,
 Et coram memori pascit imagine.
 Hac est vera beatitas,
 Hac vera & solida vis sapientia,
 Nil nescire quod aut fuit,
 Aut est, aut fuerit deniq; postea.
 Cuncta vno intuitu patent,
 Et cunctis fruitur qui fruitur Deo.
 Sunt ergo & viola, & rose,
 Sunt gemma & lapides, pictaq; marmora.
 Est auri, est eboris decor,
 Quo muri duplices, & platea nitent.
 Porta stant adamantina,
 At valvae viridi ornantur iaspide.
 Hi festos celebrant choros,
 Hi voce & cithara carmina temperant,
 Pars curua recinunt lyra.
 Tum laetis resonant atria plausibus.
 Ad quae tu quoq; gaudia
 Pleno cum properes quâ potis es gradu,
 Tritamq; inuenias viam,
 Quam fecere pi & Carolus & cito

Post hunc Gregorius pede,
Euge, insiste lubens, nec lacryma morans
Imnectant. Veniet dies

Quo desiderij finis erit tui,
Et quod nunc bene feceris,
(Nam quò perpetua sollicitudines,
Si nulli probitas bono est?)

Tanta dignum opera tunc pretium feres.
Quin si me comitem velis,
Impar sum meritis, ponè sequor tamen.

Ad societatem sanctissimi nominis Iesu.

O Grata celo sancta sodalitas,
Rex regum Iesus nomine quam suo
Illustrat exornatq³, toto
Ut celebris memoreris orbe,

Non orbe dico quem veteres aui
Norant minorem dimidio, male
Truncatum, & angustis coactum
Limitibus, nec adhuc reiectum,

Quod vstus illic Solibus, hic niue,
Negaret aptas hospitibus domos,
Nec torridam fas esset ulli

(Sic perhibent) superare Zonam,
Sed orbe toto prorsus & integro,
Quem belluoso dum volitant mari
Vtroque porrectum sub axe
Magnanimi reperere Iberi.

Quorum secuti turgida lintea,
Pura sed omni mente cupidine,
Pulchro nec argento, nec auro,
Nec nitidis inbiante gemmis,

Armis vt illi sceptrum potentium
Fregerunt regum, fluminaq³, & lacus,
Portusq³ vicinaq³ gentes
Indomito subiere ferro,

Sic

Sic vos inermes, impavidi tamen,
 Casta inferentes indigenis sacra
 Hac impios cultus, & omnem
 Barbariem pepulistis arte.
 Qui namq; vera luce carentibus
 Fas esse notum, vel potuit nefas?
 Turpi volutabantur antro
 Cimmerijs medijs tenebris,
 Clausis retenta ceu caucis fera,
 Edenda si que ad munera publica
 Servantur, ut damnata fulva
 Corpora dilacerent arena.
 Quo deprehensos tam misero in statu,
 Ut mente bruta non minus impia
 Committerent quam saevus olim
 Antiphates, genus aut Cyclopum,
 Sanastis, at non cantibus Orphei,
 Liniq; nec qui moenia condidit
 Thebana, facundiq; voce
 Mercurij, fidibusq; Phœbi,
 Fida sed alma vi Sapientia.
 Quae missa ab alto vicit ut haecenus,
 Sic vincet aeternoq; tandem
 Omnia subyciet parenti.
 Qui vos ministros quod sibi legerit
 Res gesta clamat, clamat & exitus
 Spe maior, adductis opimo
 Tam cito tot populis triumpho.
 Quos, ante necdum nomine cognitos,
 Portare Christi nunc dociles iugum
 Miramur, ingenti remixta
 Letitia simul & stupore,
 Sed quid volenti non facile est Deo,
 Deiq; Verbo, virgineo satum
 Quod ventre progenerumq; nostri

Credimus ad generis salutem?

*Hic ille Iesus progenies patri
Equana, calo quod fuerat manens.
Humana sed de matre sumpsit
Membra, viam referans Olympo.*

*Hic ille, cuius nomen amabile
Vi vestra complet pectora, sic sacro
Prorumpit exundans ab ore,
Assidua coliturq; laude.*

*Nec parua laudi gratia, nam pijs
Aspirat orsis omnipotens Deus,
Firmatq; quas res cunq; nata
Suspicio geritis secundo.*

*Nec de receptis gloria Barbaris
Est maior illa quam domiti dabunt
Caluig; Luteriq; & omnis
Colluuijs simul impiorum.*

*Fremant superbi, nec teneant minas,
Bellumq; cadesq; & rabiem parent,
Causamq; quam ius damnat equum,
Vi vetitis tueantur armis,*

*Vos ista prudens simplicitas, bene
Morata, sese nec leuis efferens,
Defendet insontes. At ipse
Se rabidus male perdet hostis.*

*Qui quo cruentus saurierit magis,
Plus inde damni comperiet, videns
Vicisse quos victos putarat,
Et cineri superesse vires.*

Ad Iohannem Richardottum.

IN SOMNEM nuper cum me nox atra teneret
Versantem vacuo languida membra toro,
Quae licet inuitis scripsi solatia Musis
Farnesi mastus funere magnanimi,

Richar-

*Richardotte tui paruum cape munus amici,
Vt minuas luctum maestus & ipse tuum.*

*Epitaphium Alexandri Farnesij Parmæ & Placentiæ
Ducis , ac prouinciæ Belgicæ gubernatoris.*

SISTE gradum , propius quicumque accesseris hospes,
Quæq; velim paucis accipe versiculis.
Hoc tegitur tumulto, fama licet impleat orbem,
Et civis est, belli qui modo fulmen erat,
Fortis Alexander Farnesius ille, Quiritum
Progenies, priscos equiparans atanos,
(Quo tu Parma potens, quo pulcra Placentia tanto
Principe conspicuum fertis in astra caput)
Nec minus Austriadum materna stirpe coruscans,
Maximus unde illum Carolus ornat auus,
Carolus ingentes nactus tot ab hoste triumphos,
Tam bonus imperio quam pietate potens.
Quas, aliâsque inter laudes non ultima, quod te
Heredem genuit diue Philippe suum.
Pro quo bella gerens Farnesius acer in armis
Restituit valida Belgica regna manu,
Restituit tibi te Lutetia certa ruina,
Optatam subito cum tulit vltor opem.
Nec tantum hæc vni victoria profuit vrbis,
Parta fuit regno qua tibi parta salus.
Profuit & Christo, cuius tot onilia latè
Errabant seuis obuia præda lupis.
Ipsè suos relegens numeros septisque reponens
Muniuitq; bonos, impedii que malos.
Talibus incumbens, iam fractus membra labore,
Nuper & accepto vulnere debilior,
Occidit immaturus adhuc florentibus annis.
Sed nullam seruant inuida fata diem.
Nec moritur moriens cui fama & vita supersunt
Æterna, emeritæ premia militia.

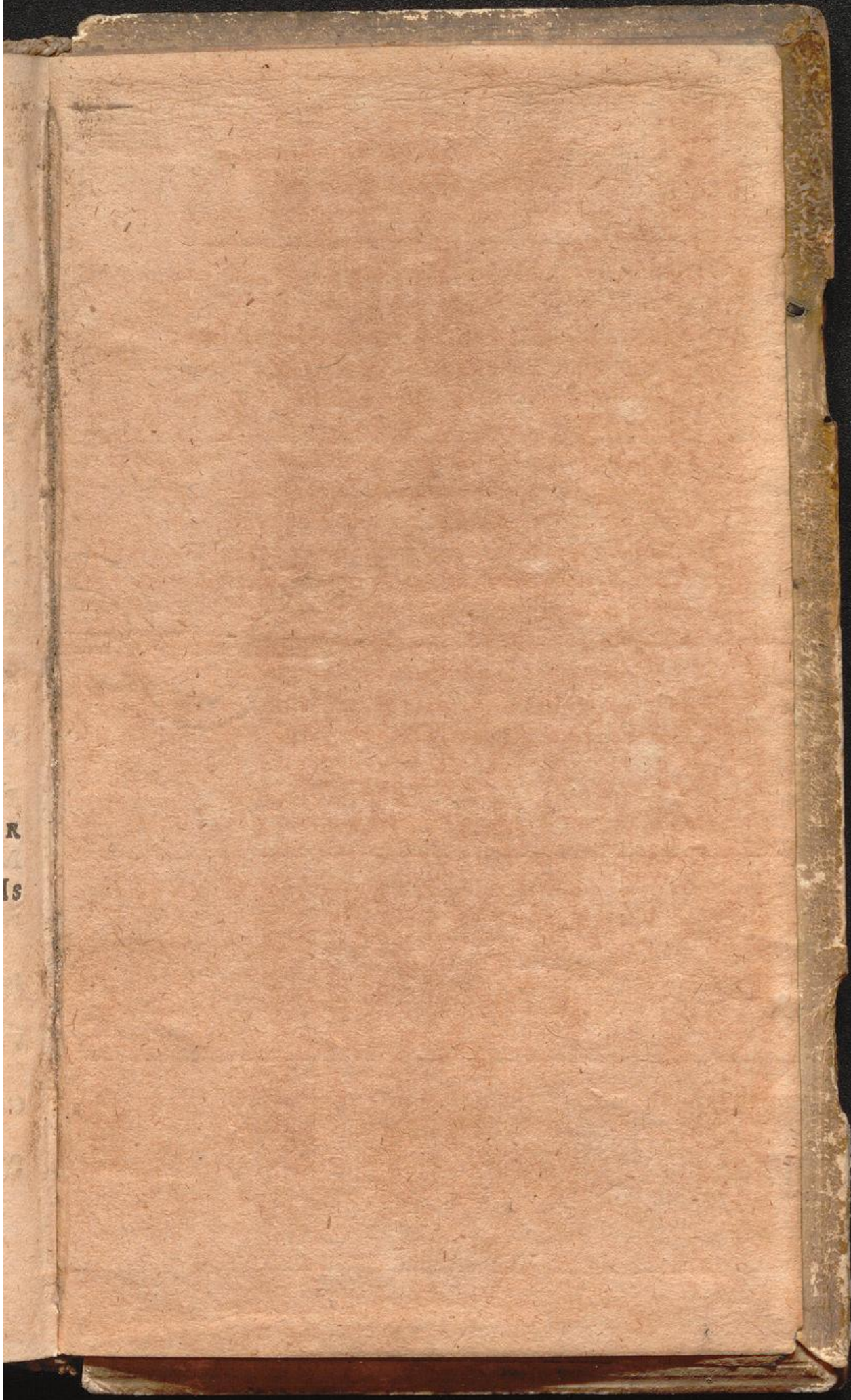
Nil

Nil igitur lacrymis opus, aut singultibus ullis.
 Turpe quid in magnis nenia funeribus.
 Vos mihi Francorum proceres, quorum unica cura
 Est Deus, & regni religiosus amor,
 Hunc celebrate ducem, vita quem prodiga virtus
 Hostiles toties frangere fecit opes.
 Palma hac in medio est. De qua decerpere ramum
 Qui velit, hunc alia non licet ire via
 Quam decus hic nostrum Farnesius iuerit vsque
 Dum felix campos attigit Elysios.
 Guisiada fratres ubi eum fulgente corona
 Donatum medio composuere thoro,
 Guisiada, regum soboles, quos ante Tyranni
 Obruit infando vis fera flagitio,
 Nunc leti iungunt dexteras, & gaudia miscent.
 Ille miser Stygiis crimina purgat aquis,
 Vosq; monet similem patria depellere pestem
 In commune piis omnibus auxilium.
 Hac Hospes tibi dicta tenens decede volenti
 Scire eadem, & cineri dic bona verba. Vale.

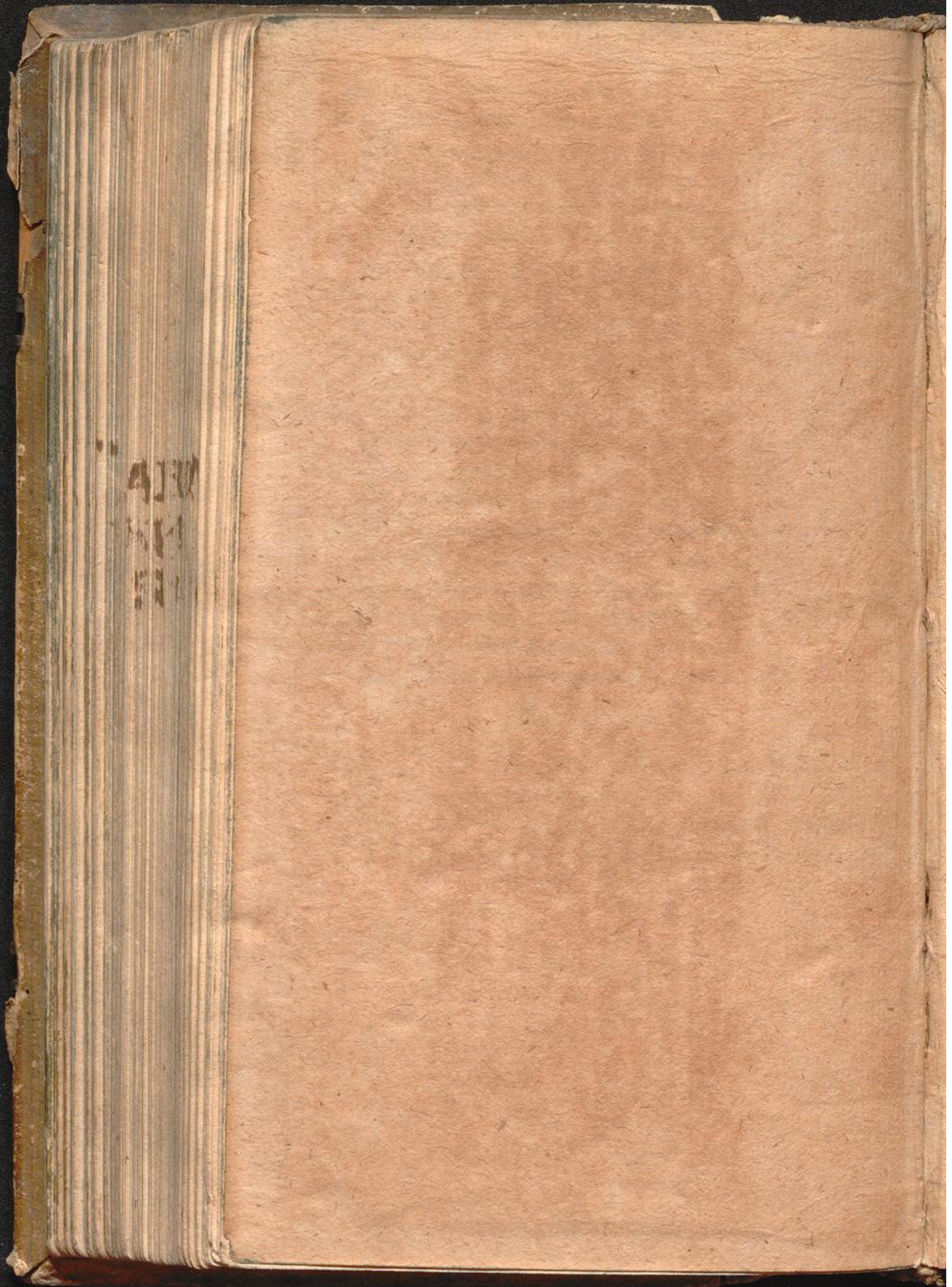
Carmen numerale.

Lib. Coll. Societ. Jesu Paderborn. a. 1610.
 OCCIDIT AM, BELLO QVO NON VIR
 FORTIOR ALTER,
 DVX PARMÆ. CINERES HÆC BREVIS
 VRNA TEGIT.

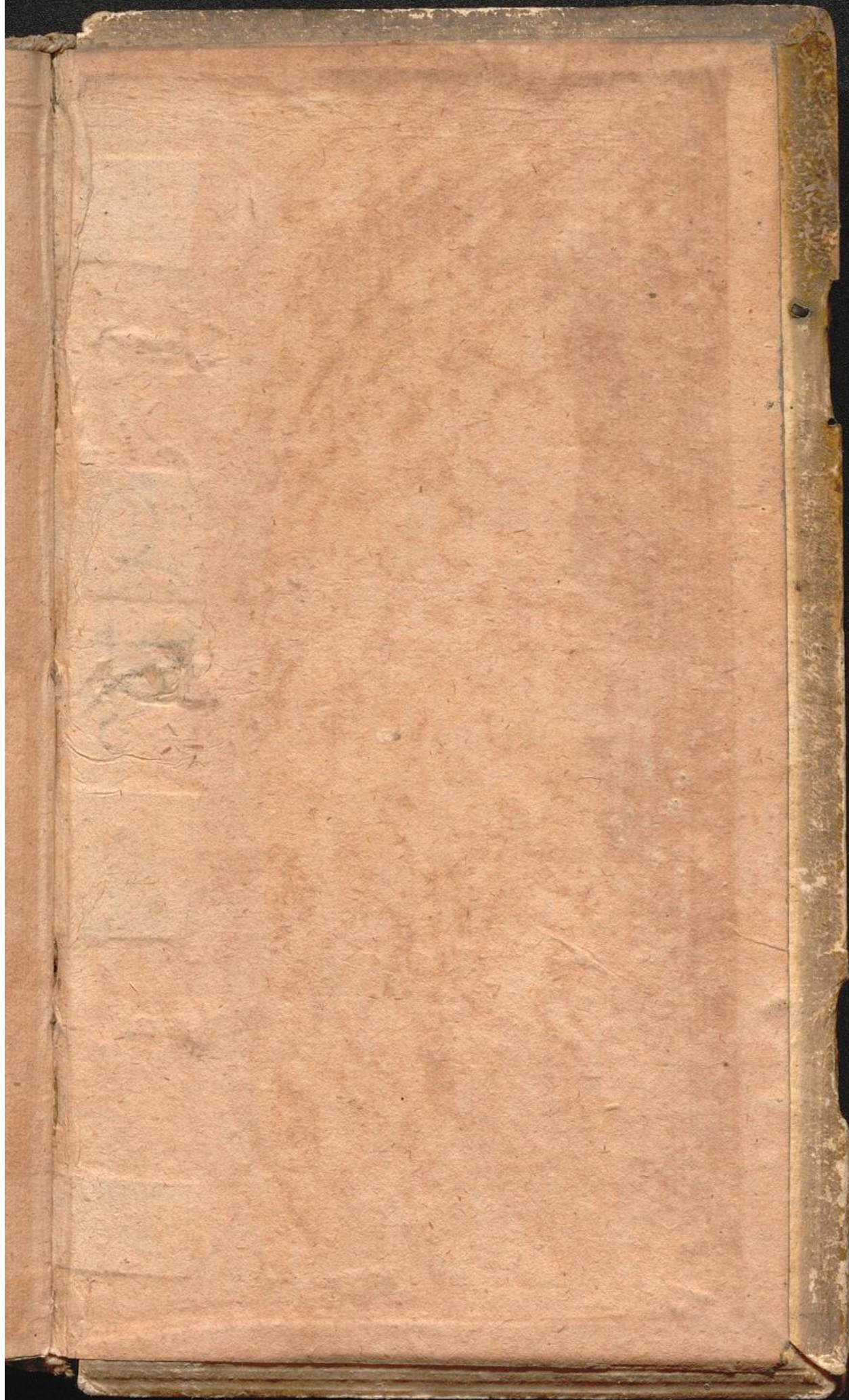
FINIS.

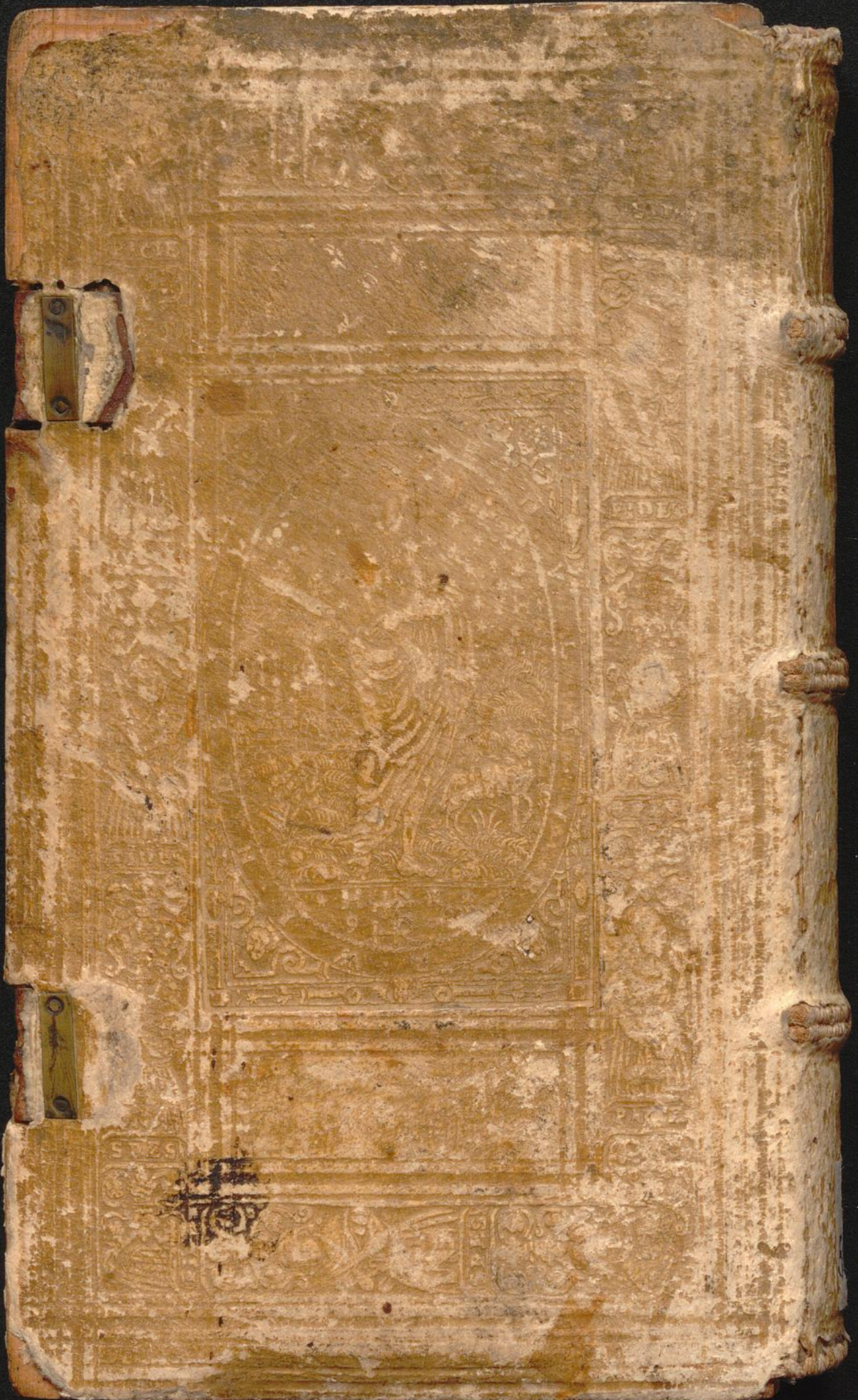

R
[s

Faint, illegible markings on the inner edge of the pages, possibly a library stamp or handwritten text.

Th
5840